

Eckersberg pinx.

Weger Singer sc.

C. A. Reitzel i. Kjöbenhavn.
Carl B. Lorck i. Leipzig.

Thorvaldsens Biographi.

Efter den afdøde Kunstners Brevvexlinger, egenhændige Optegnelser og andre efterladte Papirer.

Af

J. M. Thiele.

Anden Deel.

Thorvaldsen i Rom. 1805-1819.

Kiøbenhavn.
Forlagt af Universitetsboghandler C. A. Reitzel.
Thieles Bogtrykkeri.
1852.

Thorvaldſen i Rom.

1805—1819.

I.

Efter den afdøde Kunſtners Brevvexlinger, egenhændige Optegnelſer og andre efterladte Papirer.

Af

J. M. Thiele.

Med et Portrait af Thorvaldſen.

Kiøbenhavn.

Forlagt af Univerſitetsboghandler C. A. Reitzel.

Thieles Bogtrykkeri.

1852.

DEN KGL. MALERISAMLING
BIBLIOTEKET

Indhold.

Side

I.

Et Par Ord om Bogens Titel. Thorvaldſens Levnetsbeſkrivelſe fortſættes. Forventning om Beſtilling paa fire colosſale Statuer til Chriſtiansborg-Slot. Thorvaldſen har allerede dertil valgt Gienſtandene. Skrivelſe fra Abildgaard 1

II.

Ch. Stanley er kommen til Rom. Spørgsmaalet angaaende Thorvaldſens Fader. Stanley veed gode Raad. Uddrag af et Brev fra ham om Bartov. Thorvaldſens oekonomiſke Forhold. Gotſkalk Thorvaldſen indkommer i Bartov. Udſkrift af Bartovs Protokol 7

III.

Grevinde Schimmelmann giør Beſtilling paa Dobefonten. Om Thorvaldſens foreſtaaende Arbeider. Basrelieferne Achilles og Briſeis. Zoëga ſkriver til Münter. Angaaende et tidligere Brev fra Zoëga til Münter 13

IV.

Thorvaldſen bliver, uden at vide det, ihaſt giort til Medlem af Akademiet i Kiøbenhavn og ſtrax derpaa til Profeſſor. Akademiet ſkriver desangaaende til ham. Thorvaldſens Svar til Akademiet og private Skrivelſe til Abildgaard 18

V.

Basrel. Musernes Dands og Schubarts og Gemalindes Buster sendes fra Montenero til Studiet i Rom. Efterretningen om Professoratet kommer gjennem Aviserne til Italien. Schubarts Skrivelse desangaaende. Thorvaldsens Frygt for at blive kaldet tilbage. Schubart skriver atter. Grevinde Reventlow angaaende Dobevasen. En ny Bestilling fra Grevinde Schimmelmann. Gientagne Indbydelser til Montenero 24

VI.

Grev Rantzau Breitenburg i Rom. Hans Bestilling paa Basrel. Achilles og Briseis. Rantzau's Buste. Afreisen; Thorvaldsen følger ham til Montenero. Sig. Anna Marias Misfornøielse. Ophold paa Montenero. Thorvaldsen erfarer, at Faderen er kommen i Bartov 31

VII.

Thorvaldsen paa Montenero. Æresmedlem af Akademiet i Bologna. Basrel. til Dobefonten: Jesu Daab. Basrel. Prometheus og Minerva. Thorvaldsen reiser til Florents og tilbage til Rom. Fragment af Dagbogen. Skrivelse fra Schubart. Schubart til Zoëga om Thorvaldsen. Bartholin Eichels Buste. Buste af Fru Carol. v. Humboldt 36

VIII.

Brev fra Abildgaard, om Bernstorffs Buste, om Jacob Badens Buste, Hilsen fra Sergell. Gotskalk Thorvaldsens sidste Brev til sin Søn Bertel 41

IX.

Om Torlonia's Bestilling paa en colossal Gruppe. Gruppen Mars og Venus. Model til Statuen Mars. Friheden, Monument til Nordamerika. Dantes Monument i Sta. Croce i Florents 46

X.

Baron Schubarts Fødselsdag. En Tegning, Amor, af Thorvaldsen. Atter en Bestilling paa et Monument til Nordamerika. Økonomiske Forlegenheder. Grevinde Woronzoffs Bestillinger. Sir Thomas Hope angaaende Jason. Udestaaende Fordringer 51

XI.

Thorvaldsens Reisefælle, Kiøbmand Stub, døer i Livorno. Baronesse Schubarts Sygdom. Charles Stanley's Død. Zoëgas Dom om Stanley som Kunstner. Schubart skriver om Thorvaldsen til Abildgaard 57

XII.

Thorvaldsen skriver til Abildgaard og til Schubart angaaende sin Pengeforlegenhed. Vil reise tilbage til Danmark. Schubarts og Abildgaards Svar. Thorvaldsen skriver atter til Abildgaard; han har anbefalet sin Fader til Grevinde Schimmelmann. Gotskalk Thorvaldsens Død i Vartov 59

XIII.

Om Døbefonten til Trolleborg. Basrelief Maria med Jesus og Johannes. Statuen Hebe. Statuen Psyche med Vasen 68

XIV.

Baron v. Schubart skriver til Thorvaldsen angaaende deres Mellemværende. Schubarts Fødselsdag. En Tegning til Schubart: Bachus og Amor. Om Forandringen ved Døbefonten. Bestillinger fra Slotsbygnings-Commissionen. Prof. Hansens Skrivelse desangaaende. Thorvaldsens Svar 72

XV.

Baron v. Schubart til Thorvaldsen angaaende Bestillinger fra Kiøbenhavn. De fire, runde Basrelieffer. "Sundhed," istedetfor "Sandhed". Indbydelse til Montenero. To Breve fra Prof. Hansen om Arbeider af Sandsteen. Thorvaldsens Ytringer desangaaende i et Par Concepter 78

XVI.

Fru v. Humboldts og Fru Bruns Cirkler i Rom. Froken Ida Brun. Thorvaldsen spiller Guittarre. To Basrelieffer til Dobefonten: Jesus velsigner Børnene og Glorie af tre Engle. Statuen Amor. Gruppen Amor og Psyche. Thorvaldsen vil reise med Wahl til Montenero. Skrivelse fra v. Schubart angaaende en Udflugt fra Montenero 86

XVII.

Thorvaldsen faaer Penge mellem Hænderne. Dobefonten begyndes i Marmor. Model til Raadhusets Fronton. Rygtet om Kiobenhavns Bombardement kommer til Rom. Om Frontonens senere Skiebne. Opfordring at komme til Montenero. Wahl reiser alene. Schubarts Brev til Thorvaldsen. Mars og Venus. Thorvaldsen skriver til Montenero 90

XVIII.

En Tegning til Baron v. Schubarts Fodselsdag. Skrivelse fra v. Schubart. Statuen Mars. Statuen Adonis. Canova's Ytringer. Bestilling af Kronprinds Ludwig af Bayern. Thorvaldsen bliver Medlem af Akademiet S. Luca. Basrel. A genio lumen 95

XIX.

Rom under de Franskes Overherredomme. General de Balcks Bestilling hos Thorvaldsen. Skrivelse fra v. Schubart med Indbydelse og Reisepenge. Gientagen Indbydelse til dog at komme. Schubarts Komme til Rom. Thorvaldsen skriver til Grevinde Schimmelmann ved Hiælp af hendes Broder . . . 99

XX.

Basrel. Herkules og Hebe. Basrel. Æskulap og Hygæa. Fru v. Schubart og Thorvaldsen, i Anledning af Baronens Fodselsdag. En Statuette, Vesta. Brev fra v. Schubart med en Udskrift af et Brev fra Grevinde Schim=

melmann. Et andet Brev fra ham med et Brev fra Grev Reventlow 104

XXI.

Grevinde Schimmelmann sender Thorvaldsen et Brev med en Brystnaal. Thorvaldsen beretter v. Schubart angaaende Festen i Rom. To Concepter til et Brev til Grevinde Schimmelmann. Thorvaldsens Brev til Grev Reventlow. Han tilbyder Slotsbygnings Commissionen nogle Arbeider. Skrivelse desangaaende til Commissionen 111

XXII.

Giæringen tiltager i Rom. Zoëga's Sygdom og Død. Thorvaldsen skriver til v. Schubart angaaende Zoëgas Død. v. Schubart beordrer Thorvaldsen i flere Skrivelser at overtage Zoëga's Dødsbo. Dr. Koes 119

XXIII.

Kronprindsen af Bayern kiøber Antiker i Rom; Thorvaldsen er hans Raadgiver. Skrivelse fra Kronprindsen til Thorvaldsen. Biskop Hæffelins Certificat for Thorvaldsen. Forhold til den Franske Regiering i Rom. Oehlenschlägers Ankomst. Hans første Møde med Thorvaldsen, fortalt af ham selv . . 126

XXIV.

Forhandlingerne med Slotsbygnings-Commissionen. De fire Statuer til Slottet ønskes i Marmor. Grev Reventlows Indskydelse. Commissionens Skrivelse tilfredsstiller ikke Thorvaldsen; han besvarer den ikke. Dobefonten i Gips sendes til Danmark. Thorvaldsen som Ægteskabsmægler. Baron v. Schubart indbyder ham til Montenero 130

XXV.

Pius den 7de bortføres fra Rom. Gruppen Amor og Psyche. Statuen Amor. Basrel. Hector, Paris og Helena. Fyrst Malthe v. Putbus i Rom. Basreliefferne Amor

paa Løven, Aphrodites Fødsel, Amor saaret af en Bi, Merkur, den lille Bacchus og Ino. Buste af Mad. Høyer. Jos. Koch vil udgive Thorvaldsens Tegninger. Skrivelse fra v. Schubart. Om en Buste af Zoëga til Pantheon. Efterretning om Maleren Abildgaards Død 134

XXVI.

Baron v. Schubarts Forhold til Zoëgas Bo. Thorvaldsen forlanger Quittance for sit Vedkommende. Indbydelse til Montenero. Oehlenschläger afreiser. Tegning af Thorvaldsen til Fru Schubarts Fødselsdag. Om Udgivelsen af Thorvaldsens Tegninger og plastiske Arbeider 141

XXVII.

Brøndsted kommer til Rom. Selskabelige Forhold. Schubarts Fødselsdag celebreres. Udskrift af Brøndsteds Dagbog. Tegning af Thorvaldsen til v. Schubart; hans Taksigelse. Basrel. Jupiter og Nemesis. Flere Udskrifter af Brøndsteds Dagbog. Thorvaldsen skriver til Slotsbygnings-Commissionen og modtager dens Svar 145

XXVIII.

Rauch og Thorvaldsen. Restauration af et antik Basrelief. Fru v. Humboldt og Fru Fred. Brun afreise. Buste af Ida Brun. Camuccinis Buste. Basrel. af Thorvaldsen efter Camuccini. Brøndsted og Koes afreise. Thorvaldsen udnævnes til Ridder af Dannebrog. Goethes Interesse for Thorv's Arbeider. Etatsraad West. Thorvaldsens egen Buste 151

XXIX.

En Forgiftelse pro forma. Maleren Wahl's Sygdom. Signora Vittoria i Genzano. Thorvaldsen reiser til Pisa. Wahl's Død. Thorvaldsen møder Fru Brun i Florents; følger hende til Peschia. Vender med v. Schubart tilbage til Montenero.

Basreliefferne Sommeren og Høsten. Basrel. Amor og Psyche 155

XXX.

Fru v. Humboldts Afreise foreſtaaer. Rauch ſkriver til Thorvaldſen om ſin Buſte af Dronning Louiſe og om hendes Monument. Afſked med Fru v. Humboldt i Florents Tilbagereiſe med Rauch til Rom. Byſtrom ankommer. Mere om Gruppen Mars og Venus. Basrel. Bacchus og Amor. Basrel. Caritas. Lynilden ſlaaer ned i Studiet paa Montenero . . 160

XXXI.

Om Monumentet over Dronning Louiſe af Preuſſen. Concurs om Beſtillingen. Thorvaldſen har anbefalet Rauch. Skrivelſe fra Thorvaldſen til Wilh. v. Humboldt. Thorvaldſen i Correſpondance med Kronprindſen af Bayern. Udſkrift af Prindſens Brev. Adonis færdig i Marmor 165

XXXII.

Fyrſt Putbus giør flere Beſtillinger. v. Schubart i en Pengecriſis. Tegning til hans Fødſelsdag. Udtog af et Brev fra ham. Thorvaldſen ſvarer ham og anbefaler ſig. v. Schubart ſender Quittance og afreiſer til Danmark 170

XXXIII.

Etatsraad Weſt i Paris En Artikel i Journ. des Débats. Concept til et Brev fra Thorvaldſen til Weſt. Ang. Concurſen til Dronningen af Preuſſens Monument. Weſt's Død; hans Efterladenſkaber i Rom requireres til Danmark. Skrivelſe fra Thorvaldſen til Miniſteren Roſenkrantz. Thorvaldſens Arbeider paa Udſtillingen i Berlin. Medlem af Akademiet i Berlin. Skrivelſe med Diplom. Æresmedlem af Akademiet i Mailand 174

XXXIV.

Rauch er kaldet til Berlin; ſkriver derfra angaaende Monumentet. Malerne Kratzenſtein-Stub og C. F. Høyer reiſe til

Danmark. Architecten P. Malling ankommer til Rom. Thorvaldsen syg i Ariccia. Skrivelse fra Fru v. Humboldt til Thorvaldsen. Correspondancen med Kronprindsen af Bayern 178

XXXV.

Bestilling paa Gravmonumentet over Augusta Böhmer. Hofraad Schelling. Skrivelse til Thorvaldsen fra Dr. Wiedemann og Schelling. Ideen til Basrelieffet. Thorvaldsen modtager Bestillingen. Skrivelse fra Schelling 185

XXXVI.

v. Schubart i Kiøbenhavn. Prinds Christian Frederik. Det Norske Marmor. Længsel efter Thorvaldsens Tilbagekomst. v. Schubart reiser tilbage til Italien. Hans Brev og Forslag til Thorvaldsen. Hielmstiernes Buste. Et Par Ord fra Fru Fred. Brun. Prinds Christian skriver til Thorvaldsen 191

XXXVII.

Bestilling paa Frisen til Montecavallo. Arbeidet i Gang. Thorvaldsen maa correspondere ang. Indbydelsen til Danmark. Han skriver til Prinds Christian Frederik og til Baron v. Schubart. Uddrag af et Brev fra v. Schubart til Prinds Christian . . 199

XXXVIII.

Om Frisen Alexanders Indtog i Babylon. P. Mallings Fortieneste deraf. Thorvaldsen arbeider og har Feberen. Fragment af et Brev fra Thorvaldsen. Frisen fuldføres. Om Gruppernes Ordning. Thorvaldsen beskriver selv sin Frise til Architect Stern og til Kronprindsen af Bayern 206

XXXIX.

Thorvaldsens Sommerreise gaaer iaar overstyr. Schubart i Rom. Slotsbygnings-Commissionen i Kiøbenhavn og det hvide Marmor i Norge. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik til Thorvaldsen. Eckersberg anbefales. Uddrag af et Brev fra P.

Malling til Prinds Chriſtian Frederik. Thorvaldſen ſkriver til Prindſen 212

XL.

To Caryatider beſtilles til Polen. Deres Skiebne. Thorvaldſens lille Veſta. v. Schubart ſyg i Neapel. Thorvaldſen er i Belgaaende. Kronprindſen af Bayern overdrager ham nogle Reſtaurationer. Uddrag af et Brev fra v. Schubart. Brønd-ſted kommer til-bage. Thorvaldſen Medlem af Akademiet i Wien 221

XLI.

Brevvexlingen angaaende Thorvaldſens Reiſe til Danmark fortſættes. Skrivelſe fra Slotsbygnings-Commiſſionen. Skrivelſe fra Prinds Chriſtian. Fragmenter af Thorvaldſens Svar til Prindſen. Hans Skrivelſe til Commiſſionen 225

XLII.

Om Beſtillingen paa Monumentet over Philip Bethmann Hollweg. C. Ritter's Forſlag til Compoſitionen. Fru Beth-manns Bemærkninger i denne Henſeende. Contracten. Uddrag af et Brev fra Fru Bethmann. Brøndſted ankommer til Rom og reiſer videre. Brev fra Brøndſted til Thorvaldſen 233

XLIII.

Thorvaldſen ſyg, beſlutter at reiſe. Opholb ved de lucheſiſke Bade. Modelerer tre Basrelieffer. Storhertuginden af Toſkana; hendes Beſtillinger. Thorvaldſen indbydes til Florents. Rygter i Rom. Beſtilling paa et Basr. Virgil hos Auguſtus. Ben-venuti, Santarelli. Benvenuti's Buſte. Thor-valdſen i Camée. Thorvaldſen reiſer til Montenero. Brev fra Kronprinds Ludwig. Misforſtaaelſe. Thorvaldſens Svar. Kronprindſen ſkriver atter. Thorvaldſen nødes til at ſvare. Tilbage i Rom. Den anden Caryatide 241

XLIV.

Fru Baroneſſe v. Schubarts Død. Brev fra v. Schubart angaaende et Gravmæle over hans Kone. Fragment af et Brev

fra Thorvaldſen. Schubarts Svar. Tenerani kommer til Rom. Eckersberg. Thorvaldſens Portrait. Pius d. 7. vender tilbage. Monument i den Anledning, Statuen Ydmyghed 251

XLV.

Basrel. Neſſus og Deianira. Basrel. Vulkans Værkſted. Buſte og Basrel. til Aug. Böhmes Monument færdige til at affendes. Skrivelſe fra Schelling til Thorvaldſen. Laura Zoëga. Concept til et Brev fra Thorvaldſen. Schubart ſkriver angaaende ſine Pengeſager og reiſer til Danmark. Ordenen delle Due Sicilie. Medlem af Akademiet i München 257

XLVI.

Hertugen af Bedford i Rom. Beſtillinger. La Fanciulla. Basr. Priamus hos Achilles. Skrivelſe fra Schubart. Døbefonten og Thorvaldſens Portrait af Eckersberg ſendes til Danmark. Basr. Natten og Dagen. Portraitſtatue af Grevinde Oſtermann. Basrel. Victoria bekrandſer en falden Kriger. En Indbydelſe til Concurs 262

XLVII.

Thorvaldſens Portrait af Eckersberg og Døbefonten i Marmor komme til Kiøbenhavn. Kronings-Salonen i 1815. Gunſtige Stemninger for Thorvaldſen, og Ønſket om hans Hiemkomſt. Prinds Chriſtian Frederik og Thorvaldſens romerſke Venner. Breve fra P. Malling, Brøndſted og v. Schubart, angaaende Opfordringen at vende tilbage . . . 271

XLVIII.

Thorvaldſen udvider ſine Studier. Indbydelſen til Danmark i Commiſſionens Skrivelſe. Prinds Chriſtian Frederik ſkriver tillige. To Concepter til et Brev fra Thorvaldſen til Prindſen 283

XLIX.

Omarbeidelſer af ældre Arbeider. Statuerne Hebe, Ganymed og Venus. Tre Exemplarer af Venus, i England. Basrelieffet Muſernes Dands omarbeides. Reſtauration af Æginæterne 290

L.

To reiſende Venner, Kiøbm. Jørgen Knudſen og Mr. Alex. Baillie, i Rom. Deres Buſter. Buſte af Hans Chr. Knudſen. Friſen fra Montecavallo proponeret til Wellingtons Palais i London. Architect Wyatt. Engelſke Beſøg i Rom. Buſter af Lady Sandwich, Lord Exmouth, Sir Will. Bentinck. Ubekiendt Beſtilling af Mr. Haldimand. Gravmæle over Grevinde Borkowſka. Opgave til et Monum. for Grev Potocki. Eckersberg afreiſer. Hans Buſte. Henr. Steffens ſkriver til Thorvaldſen. Arbeider for Muſeerne. Marcheſe Ant. Canova. Medlem af Akademiet i Peruggia 296

LI.

Prinds Butera med Gemalinde i Rom. Deres Buſter. Thorvaldſen indbydes til Palermo. Skrivelſe fra Thorvaldſen til Prinds Butera. Reiſen til Danmark maa udſættes. Brev fra Hertugen af Bedford. Brev fra Prinds Chriſtian. Skrivelſe fra Slotsbygnings-Commiſſionen. Thorvaldſen ſvarer Commiſſionen. Skriver til Etatsraad Hanſen og faaer i September et Brev iſtand til Prindſen 304

LII.

Kronprindſen af Bayern. Architect Leo v. Klenze. Beſtilling paa en Friſe i Gips. Thorvaldſen afſlaaer Beſtillingen. Basrel. De tre Marier ved Graven. Gravmæle over Colonel Bonar. Beſtilling paa Monumentet for Lord Maitland. En Opgave til et Basrelief. Reſtaurationen af Æginæterne tilendebragt. Medlem af Accad. Romana di Archeologia. Reſtaurationer for det Vaticanſke Muſeum. Fyrſt Eſterhazy i Rom.

Hans Buſte. Statuen Den ſeirende Amor. Statuen Dandſerinden. Skizze til Gratierne 314

LIII.

Forhandlinger mellem Grev Mokronoſki i Warſchau og Thorvaldſen ang. et Monument for Fyrſt Joſeph Poniatowſki. Skrivelſe fra Warſchau. Thorvaldſens Svar. Han har, uden at vide det, concurreret. Grev Mokronoſki ſkriver atter til Thorvaldſen. Thorvaldſens Svar. Forhandlinger med Prinds Stanislaus Poniatowſki i Rom. Thorvaldſen maa igien ſkrive til Warſchau og ſender Comiteen ſit Udkaſt til Contracten 323

LIV.

Beſøg af Englændere i Rom. Thorvaldſen ſkriver til J. Knudſen. Lord Byron i Rom; hans Beſøg i Studiet. Brev fra Mr. John Hobhouſe. Byrons Buſte. Colonel Bonar. Basrel. De tre Marier og Basrel. Natten, til Gravmæler. Brev fra Brøndſted til Thorvaldſen. Schubart i Rom 338

LV.

Thorvaldſens Kunſtnervirkſomhed i 1817. Gravmæle over Grevinde Pore. Gruppen: Den knælende Ganymed og Ørnen. Statuerne Hyrdedrengen og Haabet. Thorvaldſen føler ſig lidende og troer, at han har Bryſtſyge. Raadſporger Dr. Bruun fra Kiøbenhavn. Skrivelſe til Thorvaldſen fra Dr. Alb. Schønberg i Neapel. Om Thorvaldſens private Liv og dets Savn. Mr. Arthur Carignan. Ms. Mackenzie Seaforth introduceres 348

LVI.

Thorvaldſens Mandat til Prof. Kruſe. Friſen, Alexanders Indtog, og de to Caryatider tilbydes Danmark. Prof. Kruſes Opfordring til ſine Landsmænd. Grev Sommariva kommer til Rom. Hans Buſte. Beſtilling paa Friſen i Marmor. Contract desangaaende 359

LVII.

Sagen, angaaende Friſen, har haft Fremgang i Kiøbenhavn. Kruſe ſkriver desangaaende med Freund til Thorvaldſen. Nygter om Sommarivas Beſtilling kommer til Kiøbenhavn. Kruſe ſkriver atter om de forandrede Forhold og om Prinds Chriſtian. Prindſen ſkriver ſelv til Thorvaldſen, giør Beſtilling paa Afſtøbninger til Akademiet og beſtiller en ny Friſe i Marmor 364

LVIII.

Baron Schubart i Beſøg hos Thorvaldſen. Hans Biſtand i Sagen med Danmark. Skrivelſe fra Thorvaldſen til Prinds Chriſtian. Friſen, Alexanders Indtog, beſtilles i Marmor til Chriſtiansborg. Skrivelſe fra Slots-Commiſſionen til Thorvaldſen. Skrivelſe fra Etatsraad Hanſen angaaende Friſen. Skrivelſe fra Prinds Chriſtian. Thorvaldſens Svar til Slots-Commiſſionen 373

LIX.

Basrelieſerne til Hertugen af Bedford fuldføres og aſſendes. Gientagelſer deraf. Buſte af George Agar Ellis. Buſte af Comteſſe Chriſtina Egypta Bonaparte de Poſſe. Buſte af Veronica Zauli Guerrini. Basrelief til Gravmæle over Baroneſſe Chaudoir. Basrelief til Gravmæle over Lady Newbocck. Basrelief og Buſte til Lord Maitlands Monument. Beſtilling fra Neapel paa Kong Ferdinands Statue. Beſtilling fra Florents. Basrel. Chriſtus med Diſciplene i Emaus 380

LX.

Forhandlinger ang. Fyrſt Poniatowſki's Monument til Warſchau 387

LXI.

Statuen Merkur modeleres. Herman Freund; hans Ankomſt til Rom. Et Brev fra Prof. Olavſen til Thorvaldſen. Uddrag af et Brev fra Prof. L. Kruſe, angaaende Freund.

En gammel Beſtilling hos Thorvaldſen paa Grev Struenſee's Buſte. Giovanni Bienaimé kommer til Thorvaldſen 393

LXII.

Schubart gientager ſit Beſøg hos Thorvaldſen. Uddrag af hans Brev desangaaende. Feſt i Anledning af Merkur. Kronprindſen af Bayern i Rom. Om tidligere Beſtillinger. Kronprindſens Buſte. Buſte af Grev v. Ingenheim. Et Vers af Kronprindſen til Thorvaldſen 399

LXIII.

Selſkabelige Adſpredelſer. Thorvaldſen forkiøler ſig i Tivoli. Feberen indfinder ſig; han flytter til Albano; kommer ſyg til Rom. Miſs Franciska Mackenzie Seaforth og hendes Tante. Reconvaleſcens i Albano. Schubart ſkriver til Thorvaldſen; gior ham et mislykket Beſøg; ſkriver atter. Thorvaldſen reiſer med Damerne til Neapel. Thorvaldſen ſom Elſker. Rygterne naae til Rom. Baron Schubart ſkriver om Miſs Mackenzie. Schubart reiſer tilbage til Montenero. Hans Takſigelſe for Gieſtevenſkabet. Om Reiſen til Danmark. Thorvaldſen vender tilbage fra Neapel 402

LXIV.

Fyrſtinde Baryatinſka's Portraitſtatue. Mr. Wyatt og Alexandertoget. Mere om den chriſtelige Friſe til Bayern. Andre Beſtillinger til München. Uddrag af et Brev fra L. v. Klenze. Basrel. Chriſtus giver Peder Nøglen, til Florents 411

LXV.

Fyrſt Poniatowſki's Heſt i Neapel. Skizze til hans Monument. Model af Heſten i naturlig Størrelſe. Thorvaldſen ſkriver til Grev Mokronoſki. Contract angaaende Monumentet for Fyrſt Poniatowſki 416

LXVI.

Beſtilling paa en Model til en Løve til Schweitzer-Monumentet. Forhandlinger desangaaende med Schultheiß v. Rüttimann. Gruppen Gratierne udføres i Model. Beſtilling paa denne Gruppe i Marmor til München. Hertugen af Auguſtenborg er kommen i Forkiøbet, men har glemt ſin Beſtilling . . . 423

LXVII

Thorvaldſens Forlovelſe med Miſs Mackenzie. Deres Skaal udbringes af Hertugen af Auguſtenborg. Forholdet forandres. En anden Franciska. Thorvaldſen hildet. Forlovelſen hæves. Miſs Mackenzie forlader Rom. Udſkrift af Brondſteds Dagbog og af et Brev fra ham om Miſs Mackenzie. Hendes Afſkedsord til Thorvaldſen. Gienſyn. Forſoning. Hendes Grav . . . 428

LXVIII.

Thorvaldſens Afreiſe foreſtaaer. Om Arbeidet i Studierne. Friſen til Sommariva, begyndt i Marmor. Uddrag af Sommariva's Breve. Kronprindſen af Bayern og hans Beſtillinger. Et Stykke til den chriſtelige Friſe: Basrel. Bebudelſen. Buſte af Duchessa di Sagan. Buſte af Hr. v. Bunſen. Jaſon. Hope ſkriver til Thorvaldſen 435

Thorvaldsen i Rom.

1805 — 19.

I.

I.

Et Par Ord om Bogens Titel. Thorvaldsens Levnetsbeskrivelse fortsættes. Forventning om Bestilling paa fire colossale Statuer til Christiansborg Slot. Thorvaldsen har allerede dertil valgt Gienstandene. Skrivelse fra Abildgaard.

Vi forlode Thorvaldsen i hans Ungdomshistorie ved Udgangen af 1804 og møde ham nu her igjen i en Fortsættelse af hint Skrift, ved Begyndelsen af Aaret 1805.

Denne Fortsættelse have vi valgt at kalde: Thorvaldsen i Rom.

Dersom Valget af Bogens Titel maatte forekomme Nogen libet correct og røbe en vis Forlegenhed for at skaffe Barnet et smukt Navn, vil Forf. ingenlunde afvise en saadan Bemærkning som ganske ugrundet; thi det er unægteligt, at Thorvaldsen paa denne Tid allerede havde levet otte Aar i Rom.

Alligevel kunde vi dog — om det skulde behøves, — gierne en Stund forfægte denne ubetydelige Sag, men det giøres ikke fornødent og er heller ikke Umagen værd.

Vi kunde nemlig, — for dog at antyde vor Berettigelse — giøre den Paastand, at Thorvaldsen, omtrent fra denne Tid af, var paa en ganske anden Maade i Rom, end

han havde været der i de tidligere Aar, at han dog nu følte sig friere, end da han jevnlig maatte sende Rapporter til Akademiet i Kiøbenhavn om, hvorledes han anvendte sin Tid, og giøre Undskyldninger, naar han af Fremmede havde modtaget Bestillinger, medens de udebleve fra Hiemmet.

Rom havde desuden i de foregaaende Aar neppe selv været hiemme, og under de politiske Omvæltninger havde Thorvaldsen vel levet paa det Sted, hvor den stolte Kunstnerstad i Aarhundreder havde tronet, men Rom havde dog i disse Aar kun i en ringere Grad været Rom for vor Kunstner.

Nu først, da Stormen nogenlunde havde lagt sig, da han ærligt kæmpende havde naaet et anseet Navn, da endeel Arbeider allerede grupperede sig i hans Studio, der gierne besøgtes af Reisende, — nu først kunde han egentlig siges at leve frit og selvstændigt i Rom, og den Virksomhed, han nu traadte ind i, blev ogsaa Begyndelsen til det store, romerske Liv, som snart giorte ham bekiendt over hele Verden, under Navnet af Thorvaldsen i Rom.

1805.

Paa den Tid, vi altsaa nu besøge vor Kunstner i Rom, var han nylig, skiøndt med endeel Besvær, kommen over sit Kunstnerlivs Alper og ventede med Længsel paa, at en gunstig Tramontana aldeles skulde forjage de foregaaende Aars Scirokko.

Det klarede ogsaa godt op over ham; dog var det ikke den forønskede Vind fra Norden, som lidt efter lidt adspredte Skyerne.

De betydelige Bestillinger fra Danmark, som Grevinde Schimmelmann, efterat have talt med Slotsbygnings-Commissionens mest formaaende Medlemmer, havde bebudet, og som hendes Broder, Baron v. Schubart, mod Slutningen af 1804 havde bragt vor Kunstner, lode endnu længe vente paa sig.

Schubart havde i denne Anledning skrevet til Thorvaldsen og meddeelt ham sin Mening angaaende Valget af Gjenstande til de fire colossale Statuer, som nu vilde blive bestilte til Christiansborg Slots Façade, og Thorvaldsen havde strax i de første Dage af dette Aar udtalt sig herom i et Brev, som vi desværre ikke kunne fremlægge, men hvorom dog et følgende Brev fra Schubart giver nogen Oplysning. Af dette Brev erfares det, at Thorvaldsen allerede var paa det Rene i sit Valg, og at han vilde fremstille Minerva, Jupiter, Nemesis og Herkules i disse Statuer, saasnart han havde modtaget Bestillingen.

Vi udskrive det herhenhørende af Schubarts Brev, den 4de Marts 1805:

> "Deres Tanke om de Udødelige, som De vil forevige ved Christianborg Slots Portal, er fortræffelig og bedre, end om De tog noget af den Scandinaviske Mythologie, som er lidet bekiendt, i Steden for at alle kiende og ynde Minerva, Jupiter, Nemesis og Herkules."

Kort Tid efter modtog Thorvaldsen et Brev fra Abildgaard, hvori det ligefrem hedder, at Sagen angaaende Bestillingen paa de fire Statuer er afgjort, og dette Brev maa vi, paa Grund af dets Indhold, meddele som det foreligger,

om endog vore Tanker derved for en Stund ledes hen til andre Gienstande, end dem, vi her havde begyndt at omtale.

Abildgaard skrev til Thorvaldsen:

Kiøbenhavn, 31. Jan. 1805.

"Gode Ven!

For længe siden havde jeg ønsket at kunne besvare Deres seneste af 6te Aug. f. A., men, da der til denne Dag ingen har indfundet sig med nogen Anviisning fra Dem, har jeg ikke kunnet betale noget, ifølge Deres Forlangende. Dog skulde jeg ønske, De vilde underrette mig om, hvormeget jeg skal betale, da man ellers kan kræve af mig, hvad man finder for godt.

Deres hiemsendte Gruppe af Bacchus og Ariadne har Akademiet betalt Fragt for, og Rothe har betalt 62 Rdl. i Fragt for hans Faders Buste, og for det Øvrige har jeg betalt Fragt og Omkostninger, saavelsom for de sidste med Berger hiemsendte Kasser, der, uagtet Fragten ikke blev betalt, dog har medført Omkostninger, men hvad jeg har betalt, veed jeg ikke mere, da jeg ikke har tænkt mig nogen Godtgiørelse. Alt, hvad der staaer i min Magt har jeg giort og skal bestandig giøre for Dem.

Den Portefeuille med Kobbere, De skriver om, har jeg ladet efterspørge, men ikke faaet; ei heller den Bog med radeerte Landskaber. Alle Deres Buster staae hos mig endnu, ligesom jeg fik dem, undtagen Bernstorffs, som jeg har laant til Grev Reventlow, i Haab om, at flere saae den i hans Stue, end i min, og at De følgelig kunde faae den betalt, men Bernstorff lever ikke mere, hans Buste er altsaa ligegyldig, og den er hos Reventlow

endnu. Men Rothes Buste — hvad skal den koste? saa vil jeg tale med Sønnen derom, for at faae den betalt, og lad mig vide, hvad jeg skal betale for Raphael og Homer, De har havt det Venskab at sende mig.

At den store Kasse med Deres Kopie efter en af Figurerne paa Monte Cavallo var aldeles sønderslagen, har De formodentlig erfaret ved Hornbech. Imidlertid staaer Alt, som jeg modtog det.

Jeg har med en Lieutenant, som Kronprindsen lader reise til Rom, for at blive Maler, sendt Dem en Masque og et malet Portrait af afdøde Professor Baden, hvoraf man ønsker en Buste i Marmor, men man vilde gierne vide, hvad den skal koste.

Nu noget Andet! Troer De at blive bestandig i Rom? Hvad De svarer mig herpaa, bliver imellem os. Jeg har haft den Tanke, at naar Weidenhaupt døer, som nu er meget svag, da at see, om jeg kunde forbeholde Dem hans Bolig og Værksted, til De engang kom hiem. Tro ikke, at Italien bliver, hvad den nu er, og De kunde maaskee blive nødt til at gaae derfra. Mig synes, det var i alle Tilfælde godt, at have mere end eet Tilflugtsted. De maa jo og blive gammel, om De lever, og hvad da? Imidlertid er det afgiort, at De skal giøre nogle Statuer i Rom til Slottet, hvortil De i dette Aar vil faae Ordre; imidlertid vil jeg bede Dem overveie mit venskabelige Forslag. — Hvad giør man ved Deres Fader? Jeg har i flere Aar understøttet Deres Moder, naar hun trængte til min Hiælp og endelig betalt hendes Begravelse, og Deres Fader er endnu i samme Tilstand. Jeg hiælper ham med hvad jeg nogenlunde kan, men De vil selv indsee, at denne Hiælp er utilstrækkelig. Svar mig ligesaa venskabeligt herpaa, som jeg skriver i denne Anledning; De veed,

det kommer ikke videre. Imidlertid skal jeg med Fornøielse gjøre Alt, hvad jeg kan.

At det er mig en sand Glæde, at see og erfare, De er bleven en udmærket duelig Kunstner og at det gaaer Dem vel, behøver jeg vel ikke at forsikre Dem om. Glæd nu snart Deres ærlige Ven med et Par Ord!

Abildgaard."

II.

Ch. Stanley er kommen til Rom. Spørgsmaalet angaaende Thorvaldsens Fader. Stanley veed gode Raad. Uddrag af et Brev fra ham om Vartov. Thorvaldsens oekonomiske Forhold. Gotskalk Thorvaldsen indkommer i Vartov. Udskrift af Vartovs Protokol.

1805.

Det gienſidige Ønſke, ſom Thorvaldſen og hans Ven, Charles Stanley allerede længe havde næret, at mødes i Rom, var paa denne Tid endelig gaaet i Opfyldelſe.

Den værkbrudne Landsmand havde ved Brugen af Badene paa Iſchia vundet ſaa megen Raadighed over ſine gigtſvage Lemmer, at han omſider havde kunnet begive ſig fra Neapel til Rom, hvor han ankom ved Udgangen af Februar d. A., og Thorvaldſen fandt nu i ham, hvad han hverken havde kunnet finde i Schubart, eller i Zoëga, eller i nogen anden af ſine tidligere Omgivelſer, — en jevnaldrende Ven, ſom allerede fra Kiøbenhavn var indviet i hans private Forhold, til hvem han altſaa lettere kunde betro ſit Hiertes ſkiulte Sorger, da hverken Familieforhold, Opdragelſe, eller almindelig Dannelſe havde ſtillet Stanley paa et høiere Trin. Da Thorvaldſen nu havde modtaget det ſidſt meddeelte Brev fra Abildgaard, og Spørgsmaalet: "Hvad giør man ved Deres Fader?" tyngede paa hans Bryſt, udøſte han ſin Smerte for Stanley og forelæſte ham, hvad Abildgaard derom havde ſkrevet.

Stanley hørte det med taus Deeltagelse, men Dagen efter skrev han et Brev til Thorvaldsen, hvoraf vi udskrive følgende:

"Det Du læste mig for af Abildgaards Brev til Dig, Din Fader angaaende, kan Du tro giorde mig oprigtig ondt, endskiøndt jeg, som i alle slige Tilfælde, taug, da jeg ei har den Gave, at kunne yttre min Deeltagelse med Ord.

Var det ikke godt for ham, som er gammel, og, som jeg troer, svagelig, om han kunde faae en Plads i en velgjørende Stiftelse? Jeg har haft en Tante, Søster til min Farfader, som i mange Aar levede i en saadan, og levede vel, nemlig i Vartov. Du kiender formodentlig ei Indretningen af denne ældgamle og fortræffelige Stiftelse; jeg maaskee en Smule mere, da jeg ofte er kommen der i ovennævnte Tantes Levetid. Det er saavel for Mandfolk som for Fruentimmer, dog troer jeg, de maa have været gifte. Hver Enkelt har sin gode Seng, to om et lidet Værelse, Mad og Drikke, og, om jeg mindes ret, Klæderne, — dog, det kan jeg ikke sige nøie — og er ganske deres egen Herre. De kan gaa ud, naar de lyste, men dog maa de være hiemme til visse Tider, især om Aftenen, — kort om Tingen at tale! — jeg troer, han kunde finde sig vel der. — Synes Du nu om dette, saa spørger Du vist: Men hvordan skal han kunne practisere sig derind? — Ja, deri bestaaer just det, hvorover jeg vilde glæde mig, om jeg kunde medvirke noget. Hør nu, Ven!

Magistraten i Kiøbenhavn har i dette Vartov endeel Senge at bortgive hvert Aar, og af disse faaer enhver Borgemester sine, een eller flere, eftersom der er ledige Pladser at bortgive. Jeg kiender en slig Borgemester, som er min Ven og som stedse har giort for mig, hvad han kunde; jeg er ogsaa overbeviist om, at han i dette Tilfælde vilde giøre for min Ven og mig Alt, hvad han

kan, og om han havde saadan Seng eller Plads nu at bortgive, da fik Din Fader sikkert samme strax, og om han ingen havde for denne Sinde, da vil han sikkert giøre sig Umage, for at udvirke en af hans Collegium, Magistraten.

Nok herom! Synes Du om Planen, saa stig det kort, og jeg skal med den inderligste Glæde skrive til min Borgemester paa Løverdag.

Saa sandt jeg er Din Ven, saa tilgiv mig dette, om Du ei synes om samme. Jeg omfavner og hilser Dig!

Din

C. F. Stanley.

Løverdag, den 9. Marts 1805.

Vil Du ellers give Din Fader Noget imellem, naar Du kan, da staaer det Dig jo frit for!"

Man vil erindre, at det allerede i mange Aar havde været vor Thorvaldsen en Torn i Kiødet, at han, selv ude af Stand til at hiælpe sine fattige Forældre, havde maattet overlade dette til sine Venner i Kiøbenhavn, og det er vist ogsaa bemærket, at dette Forhold til Vennerne, især til Abildgaard, oftere maa have dybt ydmyget ham, uden at han dog havde kunnet giøre Andet, end at lade den Sag gaa, som den bedst kunde. Det maa derfor ikke heller overraske, om vi nu finde hans Følelse noget slovet i dette Kapitel.

Han havde, før sin Afreise, ved at efterlade Gipsformer til et Par Arbeider, søgt at skaffe Forældrene en lille Indtægt, han havde giort et Indgreb i sin Reisekasse, for at efterlade Moderen en Nødskilling, og, da han kom til Rom, hiemsendte han Arbeider, der skulde sælges til Fordeel for dem, thi rede Penge stod saa sieldent til hans Raadighed,

og naar han ſtundom overraſkedes med en uventet Anviisning, var det, han ſkulde indkaſſere, ſom oftеſt allerede brugt.

Men nu, vil man maaſkee ſige — nu, da han var en anſeet Kunſtner og havde mange Beſtillinger, — nu, ſkulde man dog tro, at han ſelv havde kunnet overtage en Byrde, der maatte være dobbelt tung, ſaalænge han lod Andre bære den for ſig. Hans Velſtand var endnu paa denne Tid kun tilſyneladende for dem, ſom i Afſtand hørte tale om de Beſtillinger, der indløb til ham; de, ſom vare i hans Nærhed kunde lettere begribe hans ſtadige Forlegenheder.

Medens Rygtet gik i Kiøbenhavn, og altſaa viſt ogſaa naaede hans trængende Faders Øre, "at Thorvaldſen nu var en Capitaliſt, ſom holdt 40 Svende i Arbeide, at han boede i mange Værelſer og havde meget Sølvtøi", var der hverken i hans ſimple Levemaade, eller i hans oekonomiſke Forhold indtraadt nogen betydelig Forandring.

Den væſentlige Forandring var den, at han nu var traadt ind i en Virkſomhed, ſom om føie Tid vilde betydeligt forbedre hans Kaar. Men for at holde ſig i denne Stilling havde han maattet udvide ſit Værkſted og antage flere Medhiælpere, og det nødvendige Indkiøb af Marmor i Forbindelſe med de ugentlige Udgifter til Arbeiderne i Studiet kunde let overſtige det, han i Forudbetaling modtog, naar et Arbeide beſtiltes hos ham. Han havde ſaaledes allerede paa denne Tid optaget Alt, hvad han ſkulde have for Jaſon, udført i Marmor, og dette Værk havde han ikke deſtomindre maattet forlade, bozzeret, for at tilendebringe andre, ſom kunde ſkaffe ham en Indtægt.

Rede Penge havde han altſaa ikke at ſende ſin Fader, og hvad kunde det hiælpe, at ſende flere Arbeider til

Kiøbenhavn, naar dog ingen kiøbte dem, og Transport-omkostningerne næsten opslugte de ringe Summer, han kunde vente at faae for dem.

Saaledes var hans Stilling endnu paa den Tid, da Abildgaard spurgte ham, hvad man skulde giøre ved hans Fader, og da hans Ven Stanley foreslillede ham den eneste Udvei.

Sagen om Vartovs Fortræffelighed blev altsaa drøftet et Par Aftener mellem Stanley og Thorvaldsen, og Resultatet blev, at Stanley kunde jo skrive "til sin Borgemester."

Dette Brev fra Stanley til Raadmand Schiøtt afgik under 16. Marts, og Thorvaldsen hørte nu intet mere om denne Sag, som hans Venner i Kiøbenhavn synes at have optaget med saamegen Iver, at Alt var bragt i Rigtighed, og Gotskalk Thorvaldsen indlagt som Lem i Vartov, i Midten af Juni Maaned.

Vartovs Protokol indeholder herom følgende Indskrivning:

> "Anno 1805, den 13. Junii er Gottschalck Thorvaldsen, 65 Aar gammel, indlagt som Lem i Vartov; han var født i Island, hvor hans Fader har været Provst; han har været gift, men Konen er forlængst død."

Først i Slutningen af August d. A., da Thorvaldsen i Omgivelserne paa Montenero neppe længer tænkte paa denne Sag, overraskedes han, ved i et Brev fra Stanley at erfare, at hans Fader nu var indlemmet i Vartov, og at der var sørget for, at han havde en af de bedste Pladser.

For Thorvaldsens Skyld havde man været ivrigere i denne Sag, end hans Hjerte havde kunnet ønske. Baade Abildgaard og Tømmermester West havde, som det synes,

benyttet Raadmand Schiøtts Foranstatninger og nødet den Gamle til dog at tage imod dette gode og fornuftige Tilbud. Og i hvilken Grad Gotskalk Thorvaldsen har været nødt til at vise Føielighed, kan man slutte deraf, at Abildgaard maatte paatage sig at indløse hans Sengeklæder fra Assistentshuset, for at den Gamle kunde have noget at ligge paa i Vartov.

Men havde Gotskalk Thorvaldsen maattet føie sig og give efter for dem, der hidtil havde været hans stadige Hiælpere i Nøden, saa lod han nu sin Vrede gaa ud over Sønnen.

III.

Grevinde Schimmelmann giør Bestilling paa Dobefonten. Om Thorvaldsens forestaaende Arbeider. Basrel. Achilles og Briseis. Zoëga skriver til Münter. Angaaende et tidligere Brev fra Zoëga til Münter.

1805.

Thorvaldsen havde i Begyndelsen af Decbr. 1804, i et Brev til Schubart, overtaget at ville udføre for hans Søster, Grevinde Schimmelmann, en Døbevase, bestemt til Brahe-Trolleborg Kirke, og foreløbigt i et Par Udkast angivet, hvorledes han tænkte sig dette Værk.

Da Schubart, som mod Sædvane ikke længe havde ladet høre fra sig, nu havde modtaget et Brev desangaaende fra sin Søster, skrev han fra Pisa den 4. Marts 1805 blandt Andet, saaledes:

— — "I Dag bryder jeg besynderlig min Tausheb, for at sige Dem, at jeg med sidste Post fik Svar fra min Søster, Grevinde Schimmelmann, angaaende Daabskarret. See her hendes egne Ord:

"Ce petit dessin de Thorvaldsen est vrayment charmant. Une Colonne de la hauteur d'une table avec ce basrelief iroit parfaitement bien et seroit précisément notre fait. L'idée est délicieuse, mais il faut avant de rien commencer que Vous m'informiez exactement du prix. Le vase seroit simple et de cette forme qui est très jolie. Mandez moi par

premier courrier le prix, et dites à Thorvaldsen, que nous serions si charmés, mon mari et moi, d'avoir ce monument de son ouvrage pour l'offrir à l'amitié. Mais de grâce, le prix!"

Ifølge dette beder jeg Dem indſtændig, bedſte Ven! vøie at underrette mig om Beløbet af denne Døbe-Vaſe."

Dette var ſaaledes, et Par Buſter fraregnede, den førſte Beſtilling, Thorvaldſen modtog fra Danmark, og han greb den med Glæde, uden at tage Henſyn til, at han ved dette Arbeide neppe vilde vinde Andet, end Leilighed til at viſe ſig erkiendtlig mod en Dame, af hvis Beſkyttelſe han ventede ſig ſaa meget. Ved denne Opmærkſomhed haabede han ogſaa, ſom det ſenere viſte ſig, muligen at kunne ſtille ſin gamle Fader under Grevindens Beſkyttelſe. Men, da paa den anden Side denne Beſtilling ikke ſyntes at ville bringe ham nogen directe Indtægt, maatte han ogſaa afvente Tid og Leilighed til Udførelſen, ſom derfor ogſaa førſt fandt Sted efter Forløbet af adſkillige Aar.

For nærværende Tid gialdt det iſær, at faae de Beſtillinger fra Haanden, ſom han havde modtaget fra Grevinde Woronzoff, der ſtadigt mindede ham om hans Forpligtelſe.

Af disſe Arbeider, fire Statuer og en Gruppe, var Ganymed færdig og Bacchus under Udførelſe i Marmor. Til Statuen Venus havde han forrige Sommer giort en Skizze paa Montenero, og denne, tilligemed Apollo ſkulde nu foretages *), medens hans Medhiælpere i Studiet havde fuldt op at giøre med de mange Buſter, ſom han havde overtaget at levere, udførte i Marmor efter Antiken, for Hr.

*) Cfr. Jen. Allg. Lit. Zeit. 1805. Intell. Bl. 120. p. 1007.

von Ropp. Men mellem alle disse bestilte Arbeider fremstod der i disse Dage under hans egne Hænder et nyt Værk, som vakte ualmindelig Opmærksomhed og tildrog sig de strengere Dommeres Beundring i en endnu høiere Grad, end selv Jason. Ved Jason havde han hævet sig op til Canovas Høide, men ved dette Basrelief steg han saa høit, at Canova aldrig kunde nærme sig ham.

Af de mange Udkast til homeriske Basrelieffer, som i de foregaaende Aar havde beskæftiget ham i hans bedste Øieblikke, have vi fremhævet eet, Striden imellem Achilles og Agamemnon, som synes at have dvælet længst i hans Tanker. Men ogsaa dette forsvandt uden andet Spor, end det nærbeslægtede Emne, som nu fremgik i fuldkommen Klarhed fra hans Haand, nemlig Basrelieffet Achilles i Fortvivlelse, medens Agamemnons Herolder bortføre Stridens Gienstand, den skiønne Briseis.

Dette Arbeide stod i Foraaret 1805 færdig i Model, og da Hr. v. Ropp indfandt sig i Rom, for at see til sine Buster, giorde han Bestilling derpaa i Marmor, og inden Aaret var tilende, var en Gientagelse deraf bestilt af Grev Rantzau Breitenburg.

Zoëga, som efter Aftale med Thorvaldsen, besøgte hans Studier engang hver Maaned, fik nu ogsaa dette vor Kunstners nyeste Arbeide at see, og hvad han nu skrev til Münter under 27. April d. A., turde vel især være foranlediget af dette Arbeide. Han skrev nemlig:

> "I dette Øieblik kommer Thorvaldsen til mig, og som jeg siger ham, at jeg skriver til Dem, beder han at hilse venskabeligst. Han er nu ret kommen i Tour, faaer en Commission over den anden; Ingen tvivler meer

om, at jo han og Canova ere de to ſtørſte Billedhuggere i Rom. Det ſmigrer mig noget, at ſee verificeret, hvad jeg har ſagt og ſkrevet i Tider, da Ingen ret vilde tro det."

Diſſe Zoëgas ſidſte Ord ſtaa imidlertid ikke i Harmoni med Aanden i det Brev fra ham til Münter om Thorvaldſen, ſom vi have ladet aftrykke i Ungdomshiſtorien*). Skylden er ikke Zoëga's, men Forf.s, der har benyttet ſom en tro Afſkrift af Zoëga's Brev, hvad der kun er en ufuldſtændig Overſættelſe.

Læſeren af dette Skrift, ſom jo rigtignok ikke ſkulde bære de Synder, Forfatteren har begaaet i Ungdomshiſtorien, ville derfor gunſtigſt tilgive en lille Udſkeielſe fra Texten, idet vi paa dette Sted og mod Slutningen af et Capitel, indføre ordlydende hvad Zoëga d. 4. Oct. 1797, ſkrev til Münter om Thorvaldſen, iſtedetfor det tydſke Brev, Prof. Welcker har ladet ham ſkrive d. 2. Dec. Originalen til det Brev, ſom Zoëga's Biograph har haft ihænde, eller ladet ſig give en Overſættelſe af, er, desværre for ſildigt for Thorvaldſens Ungdomshiſtorie, fundet imellem afdøde Biſkop Münters efterladte Breve, og om vor Kunſtner ſkrev Zoëga ſaaledes:

Genzano, d. 4. Oct. 97.

"— — Vor Landsmand, Thorvaldſen, ſom tilbringer otte Dage her hos mig, for at beſøge Mærkværdighederne af dette Nabolag, er en fortræffelig Artiſt af megen Smag og Følelſe, men altfor uvidende i Alt, hvad er udenfor Konſten. Incidenter ſagt, er det meget ilde overlagt af Academiet, at de ſende Folk ſaa ganſke raae til

*) Ungdomshiſt. Pag. 104.

Italien, hvor de siden maa tabe en Mangfoldighed af Tid med at lære Ting, uden hvilke de ei tilbørligen kan nytte deres Ophold her, og som de lettere og snarere kunde have lært, førend de begav sig paa Reisen. Uden at vide et Ord Italiensk eller Fransk, uden den ringeste Kundskab om Historie og Mythologie, hvorledes er det muligt, at en Konstner studerer her, som han burde? Havde de Kundskaberne, saa kunde de maaskee undvære Sproget, eller havde de Sprogene, saa kunde de her finde Bøger til at instruere sig; men uden begge Dele ere de tabte og veed ei, hvor de skal begynde. Særdeles er en Billedhugger, der dog ei kan holde sig til andet end Antikkerne, meget forlegen. Jeg forlanger ei, at en Konstner skal være lærd, jeg ønsker det ikke engang; men et Slags dunkelt Begreb maa han dog i det mindste have om Navnet og Betydningen af de Ting, han seer. Det Øvrige kan ved Omgang med Lærde suppleres, men, naar man i enhver Discurs maa begynde fra A. b. c., saa ennuyerer man sig snart paa begge Siderne. Nu lev vel, og lad mig snart høre noget fra Dem. Sono tutto Vostro. Addio!"

IV.

Thorvaldſen bliver, uden at vide det, ihaſt giort til Medlem af Akademiet i Kiøbenhavn og ſtrax derpaa til Profeſſor. Akademiet ſkriver desangaaende til ham. Thorvaldſens Svar til Akademiet og private Skrivelſe til Abildgaard.

1805.

Imidlertid havde Abildgaard, ſaaledes ſom han nyligt havde lovet, været paa ſin Poſt og vaaget over Thorvaldſens Intereſſer i Akademiet i Kiøbenhavn.

Som han havde forudſeet, blev der i Akademiet et Profeſſorat ledigt, da Billedhuggeren Weidenhaupt døde i April d. A., men Thorvaldſen var endnu ikke engang Medlem af Akademiet, og Profeſſoratet ſkulde beſættes ifølge Valg med et af Medlemmerne.

Dog — Abildgaard var Akademiets Directeur, og, naar han tog ſig af en Sag, pleiede han, ſom han ſelv tidligere havde yttret, — ogſaa at føre den igiennem.

Da han den 6. Mai 1805 ſamledes med Akademiet, giorde han, uden foregaaende Anmeldelſe, Forſamlingen det Forſlag, at optage Artiſten, Billedhugger Thorvaldſen i Rom, til Medlem, da han allerede var optagen til Medlem af Akademiet i Florents, og jo tidligere havde indſendt et Arbeide, Gruppen Bacchus og Ariadne, der vel maatte kunne gielde for Medlems-Stykke.

Dette Forslag vandt tilsyneladende Bifald hos de Tilstedeværende, og Optagelsen fulgte umiddelbart paa Propositionen.

Da Thorvaldsen saaledes var Medlem af Akademiet og altsaa qualificeret til at ansøge om det ledige Professorat, giorde Abildgaard ufortøvet det næste Skridt, idet han allerede i denne samme Forsamling foreslog, strax og uden videre Stemmegivning at indstille til Hans Majestæt en allerunderdanigst Begiering, at Thorvaldsen maatte bestikkes i det ved Weidenhaupts Død ledigt blevne Professorembede, saaledes at Gagen, 400 Rdl. maatte tilfalde Akademiets Kasse til dens mange Fornødenheder, og Professorboligen midlertidigen benyttes, medens Thorvaldsen opholdt sig i Udlandet; hvilken allerunderdanigst Forestilling approberedes under 7de Juni 1805.

Denne Ansættelse, hvorom Thorvaldsen ikke havde den ringeste Anelse, blev ham meddeelt i efterstaaende Skrivelse:

"Academiet har herved den Fornøielse at tilmelde Dem, at det under 7. Junii har behaget Hans Majestæt, paa Academiets derom giorte Forestilling, allernaadigst at bestikke Dem til Professor i Billedhuggerkunsten ved det Kongelige Maler-, Billedhugger- og Bygnings-Academie her i Staden i afg. Professor Weidenhaupt's Sted, og foruden de af afg. Prof. Weidenhaupt beboede Værelser paa Charlottenborg Slot, at tillægge Dem de 400 Rdl., som Deres Formand har haft, dog saaledes at disse 400 Rdl. ei skal tilfalde Dem, førend De efter nærmere Ordre kaldes tilbage fra Italien.

Academiet lykønsker Hr. Professoren til denne Kongl. Naade, betragtende samme som en sand Vinding for

Konſterne herhiemme, hvis Udbredelſe er Formaalet for Academiets Beſtræbelſer.

Det Kongl. Maler=, Billedhugger= og Bygnings=Academie i Kiøbenhavn, d. 15. Junii 1805.

Abildgaard. Meyn. Magens. Dajon.
Lorentzen. Rawert. Bang. N. Schouw.

Baden.

Med denne Akademiets Skrivelſe fulgte vedlagt en confirmeret Beſtalling, af 7de Junii 1805.

Thorvaldſen beſvarede denne Skrivelſe ſaaledes:

"Underdanigſt P. M.

Med inderlig ſtor Glæde og Erkiendtlighed har jeg modtaget det Kongl. Academies meget ærede Skrivelſe af 15de Junii, hvoraf jeg ſeer, at det har behaget Hans Kongl. Majeſtæt paa Academiets derom giorte Foreſtilling, at udnævne mig ſom Profeſſor i Billedhugger=Kunſten ved Det Kongl. Maler=, Billedhugger= og Bygnings=Academie.

Det er mig ubeſkriveligen ſmigrende at erfare Academiets Bevaagenhed og Godhed for mig, hvorpaa jeg har ſaa mange Prøver, og jeg vover at bede Samme at ville bevidne for Vores naadige Regiering min allerunderdanigſte Taknemmelighed.

I Haab om, at det bliver mig endnu nogen Tid tilladt at forlænge mit Ophold i Rom, for at udføre i Marmor de hos mig beſtilte Arbeider, ſkal jeg ei mangle at tilſende Academiet en Afſtøbning af det deraf, ſom kan tiene til Prøve paa den Fremgang, jeg hidtil har kunnet giort, og ſom jeg ærbødigſt beder maatte modtages med ſamme Bevaagenhed, ſom Academiet før har værdiget mig, da jeg ſtræber og ſtedſe ſkal ſtræbe, at giøre

al den Fremgang, ſom er mig mulig, for ſaaledes at kunne giøre mig værdig til Academiets vedvarende Godhed og Yndeſt.

Underdanigſte Tiener,

B. Thorvaldſen."

Til Abildgaard ſkrev han:

Rom, d. 28. Julii 1805.

"Gode Hr. Juſtitsraad!

Med Fornøielſe har jeg modtaget Deres kiære og venſkabelige Brev af 31. Jan. f. A. At jeg ei før har opfyldt min Skyldighed at beſvare Juſtitsraaden, er formedelſt jeg troede at have kunnet give Dem nogen Sikkerhed om det Stykke Marmor, ſom De har bedet mig at forſkaffe Dem; jeg ſkrev ſtrax til Carrara derom, men da formedelſt Krig og Peſt ikke er gaaet noget Skib fra Carrara, men man venter i dette Efteraar ſkulle komme nogle med Marmor til Rom og Livorno, ſaa haaber jeg en af dem medbringer det omtalte Stykke, ſom ſkal blive befordret til Kiøbenhavn paa den Maade, De har bedet mig om.

Den Summa, ſom den danſke Conſul Ulrich i Livorno ſkal have for Omkoſtningerne for de Kaſſer, ſom kom til Kiøbenhavn med Fregatten Triton, er 70 Piaſtre Toſkana, ſom jeg beder De ville være ſaa god at udbetale til hans Correſpondent i Kiøbenhavn. Da jeg engang har taget mig den Friheb at anviſe ham paa Dem, ſaa ønſkede jeg, De vilde afgiøre denne Sag, ſom jeg med al Taknemlighed igien ſkal betale.

Det giør mig ondt, ikke at kunne erfare, hvor min Portefeuille med Kobbere, ſamt den Bog med radeerte Landſkaber, adreſſeret til Hr. West, er bleven af.

Min Tanke har aldrig været at ville have nogen Betaling for de to Buſter, Homer og Raphael, jeg har

tilsendt Dem. Det er en saare liden Erkiendtlighed for alle de Godheder, De beviser mig. Men jeg troede, de medfølgende Buster, efter Baron Schubarts Sigende, vare følgte; og derfor bad, deraf at aftrække det for mig udlagte.

Den med Hr. Lieutenant Seidewitz medsendte Maske og malede Portrait af afdøde Professor Baden har jeg bekommet og skal med det første tage det under Arbeide; jeg faaer 100 Dukater for et Portrait lidt over naturlig Størrelse og troer ikke at kunne giøre dette ringere end som 200 Rdl. Dansk, som bliver lidt over det Halve af, hvad jeg ellers faaer, da vor Cours staaer saa slet; iøvrigt overlader jeg det til Dem; hvad De giør er vel giort.

At giøre mit Ophold bestandig i Rom, kan jeg oprigtigt tilstaae Justitsraaden, aldrig har været min Tanke, men at kunne udføre nogle Arbeider i Marmor, som man har betroet mig og som jeg er vis paa, ikke i Kiøbenhavn ville blive forlangte af mig, er hvad der giør mit Ophold her saameget mere interessant og nødvendigt; men at komme tilbage til mit Fødeland, er mit bestemte Haab og Ønske, dersom jeg lever, og derfor takker jeg Dem, Hr. Justitsraad, af mit ganske Hierte for Deres gode og venskabelige Plan, som De saa heldig har udført ved Academiet til mit Bedste.

Mine Forældres Skiæbne ligger mig haardt paa Hiertet, saa meget mere smerteligt, da jeg ikke endnu er istand til at kunne giøre noget til Bedste for min Fader. Dersom de Arbeider, jeg har skikket og de, jeg vil skikke, kunde hiælpe ham noget, saa skulde det inderlig glæde mig. Jeg begriber ikke, hvorfor han aldrig skriver mig til; jeg har paa to Breve ingen Svar faaet; han er vist vred paa mig, fordi jeg ikke kom tilbage,

men jeg har, ſom De lettelig begriber, ikke kunnet giort Andet.

Mine hierteligſte Ønſker for Deres Sundhed og Velgaaende følge Dem, bedſte Hr. Juſtitsraad. De vedblive med Deres ſædvanlige Godhed at ynde mig og tro mig med den ſandeſte Høiagtelſe

Deres ærbødigſte og hengivne Tiener,

Thorvaldſen."

V.

Basr. Musernes Dands og Schubarts og Gemalindes Buster sendes fra Montenero til Studiet i Rom. Efterretningen om Professoratet kommer gjennem Aviserne til Italien. Schubarts Skrivelse desangaaende. Thorvaldsens Frygt for at blive kaldet tilbage. Schubart skriver atter. Grevinde Reventlow ang. Dobevasen. En ny Bestilling fra Grevinde Schimmelmann. Gientagne Indbydelser til Montenero.

1805.

Imedens dette foregik i Kiøbenhavn, og den overraskende Nyhed var underveis til Rom, havde Thorvaldsen overtaget nye Bestillinger, som noget senere ville blive at omtale.

Fra Montenero havde han ogsaa omsider faaet sit Udkast til Basrelieffet Musernes Dands, som han forrige Aar havde improviseret til Baronessens Fødselsdag, sendt over Civita vecchia til Rom, og Baron Schubart, som paa den Tid opholdt sig i Pisa, havde selv maattet gjøre Reisen til Montenero, for at besørge Indpakningen og Afsendelsen, da Thorvaldsen i sine Breve saa høiligen havde yttret Længsel efter at faae dette Forarbeide under Behandling. Foruden Basrelieffet indpakkede Baron Schubart ogsaa de to Buster, hans og hans Kones, der ligeledes havde henstaaet paa Montenero, og da Thorvaldsen ikke havde modtaget Indbydelsen, at komme til Pisa og der at drikke den fortræffelige Florentiner Cianti Viin, udspækkede Baronen de ledige Rum i Kasserne med adskillige Bouteiller og bad ham i et Brev af 10. Mai 1805, naar han drak denne Viin, at mindes Montenero og den uforglemmelige, genuesiske Valfart.

Thorvaldſen ſynes nu med Begierlighed at have hengivet ſig til Giennemførelſen af dette Basrelief, og da hans Statue Venus ſamtidig var under Arbeide, modtog han ikke den gjentagne Indbydelſe, ſom Schubart under 10 Juni atter ſendte ham, til dog at forlade baade Venus og Bacchus og at ombytte "den gyſelige Romerſke Luft" med den rene Biergluft paa Montenero.

Endnu havde Efterretningen om Profeſſoratet i Kiøbenhavn ikke naaet Rom, da Schubart paa Montenero overraſkedes af denne Nyhed i de hamborgſke Aviſer, og under 1. Juli 1805 ſkrev til ham:

Montenero, d. 1. Julii 1805.

"Min bedſte Thorvaldſen!

Vor gode Landsmand Stub kom hertil igaaraftes (efter et Beſøg i Rom), og vi have talt ſaameget om vor danſke Praxiteles. Den Stue, hvor De formede det herlige Basrilieve, Muſernes Feſt, eller Graziernes, (thi for Begge ſynes det en Feſt), den Stue, ſiger jeg, har vi ladet male jonquille med en graa Rand, og da Udſigten er ſaa ſtion, have vi beſtemt den vor gode Stub, fordi De er ſaa ond, ikke at ville komme til os i Sommer. Alt her i Montenero er blevet ret nydeligt; vi have ladet alt forbedre og udpryde, og hvad Naturen angaaer, ſaa er den her ſaa ophøiet og ſaa yndig, at den ingen Prydelſe behøver. Nær havde jeg forglemt, af hvad Aarſag jeg griber Pennen idag. — — Det egentlige er dette, at jeg paa engang læſer i Hamborgs Aviſer, at De er bleven Profeſſor af vort Maler- og Bildhugger-Akademie. Denne Avis lyver næſten aldrig, naar den ſiger noget fra Kiøbenhavn, hvor Redacteuren har de ſikkreſte Kilder. Jeg troer derfor, at De virkelig er bleven udnævnt til

Profeſſor, og da dette ſieldent er hos os en blot Æreſtitel, ſom i Florenz og Bologna, ſaa er jeg vis paa, at denne Udnævnelſe er forenet med en god Gehalt, og at De bliver ved at arbeide i Rom. Gid det var ſaa vel! Min Søſter ſkriver mig fra Kiøbenhavn d. Junii og taler intet derom. Det er mig ubegribeligt, og jeg beder om Forklaring herover. — — — Siig mig ogſaa, om De har faaet Buſterne og Basrelieffet, og hvor vidt De er med det Arbeide, De har begyndt, og om det for Torlonia er allerede paa Værkſtedet." —

Da Thorvaldſen ſaaledes var bleven overraſket af denne Nyhed, varede det ikke mange Dage, før han i Midten af Julii modtog Akademiets Brev og den af Cancelliet under 7. Junii 1805 udfærdigede Beſtalling. Under 20. Julii meldte han da Baron Schubart ſin Forfremmelſe i et Brev, hvoraf vi ikke have andre Spor, end dem, ſom findes i Svaret fra Schubart. Da dette Svar fra Schubart ikke alene viſer, at Thorvaldſen ved at modtage Efterretningen om ſit Profeſſorſkab i Kiøbenhavn, har betragtet dette ſom en Tilbagekaldelſe, men Brevet desuden berører andre herhenhørende Omſtændigheder, maa vi, trods dets Længde, næſten udſkrive det ſaaledes, ſom det foreligger.

Montenero, den 26. Julii 1805.

"Jeg imodtog igaar Deres mig ſaa kiære Brev af den 20. Julii. Tak være Dem, min gode Thorvaldsen for dette nye Kiendetegn paa Deres venſkabelige Erindring. At jeg glædede mig over Bekræftelſen af Deres Udnævnelſe ſom Profeſſor ved vort Akademie, det behøver jeg ikke at ſige Dem. De kiender min levende Deeltagelſe i Deres Skiæbne, og De veed følgelig, at hvad der hændes Dem lykkeligt, er ſaa godt, ſom om det hændtes mig ſelv.

Den Frygt, ſnart at blive tilbagekaldet, behøver De ikke at have. Vor faderlige Regiering, ſom ſørger for en ſaa brav og duelig Landsmand, har blot villet ved denne Udnævnelſe betage Dem al Bekymring for Fremtiden og tillige derved nøiere forbinde til Fædrenelandet en Mand, hvis Arbeide og hvis Genie giør det Ære. De kan altſaa rolig fortſætte Deres Arbeider og frembringe alt det Store og Skiønne, ſom i dette Øieblik beſkæftiger Deres Tanke. Denne Udnævnelſe til ordentlig Profeſſor ved vort Akademie er en ærefuld Begyndelſe til de Forbindelſer, man agter at ſtifte med Dem, og jeg tvivler ingenlunde paa, at Profeſſor Hansen nu allerhelſt, da De har Ret til at giøre Fordring paa at arbeide for Fædrenelandet, vil finde Middel til at bruge Deres udmærkede Talent.

Siden nogle Dage har vi faſtſat en Plan, ſom viſt vil glæde Dem, min gode Thorvaldsen. Min Søſters, Grevinde Reventlows, eneſte Søn kommer til os i Italien i November, og ſaa agte vi i Forening med denne ædle, gode, unge Mand at giøre en Reiſe til Rom, og der at tilbringe 4 à 5 Uger, for ret at nyde den gamle Verdens Hovedſtad. Denne Plan giør mig overmaade lykkelig. Vi vil altſaa tilbringe glade Dage med vor Ven Thorvaldsen i Rom, da han ikke vil komme og tilbringe Dem med os i Montenero. Siig mig dog, for Guds Skyld, hvad De giør i Rom ved denne gyſelige Hede, hvor De dog ſlet ikke kan arbeide. Hvorfor kom De ikke til vort yndige Montenero, ſom er meget ſkiønnere, end det var, da De forrige Sommer glædede os med Deres Nærværelſe. Kunde De ikke rive Dem løs, og komme hid en ſer Uger, medens Heden varer? Min Kone ſiger, at De ſkylder det Deres Helbred. — Siig i Rom, at De ikke kan udſtaae Heden, og at De reiſer paa nogle Uger til Montenero, for der at ende nogle ſmaa Arbeider, ſom for Exempel: om De nu forarbeidede her min Søſter Schim-

melmanns beſtilte Døbe-Vaſe. Det vilde juſt være et Arbeide, ſom De ſaa prægtigt her kunde fuldføre. Man glæder ſig i Dannemark over denne Vaſe, ſom jeg beder Dem for Himlens Skyld at tage under Arbeide. Min fortræffelige Søſter Reventlow ſkriver mig igaar til ſaaledes ſom følger:

""Med ſtørſte Rørelſe erfarer jeg af vor Søſter, Grevinde Schimmelmann, i Kiøbenhavn, at hun har beſtilt hos vor berømte Landsmand, Thorvaldsen, en Døbe-Vaſe. Med Taarer af Glæde fik jeg denne Nyhed, da mit kiære Trolleborg derved vil beſidde et ſaa ſkiønt Konſtværk. Jeg ſender Dig, min elſkede Broder, et Maal, ſom er Diameteren af Sølv-Skaalen, ſom er indvendig i Daaben. Derſom vor værdige Konſtner kan herefter indrette hans Arbeide, uden at genere ſine Ideer, vilde det være mig meget kiært; hvis ikke lader jeg dette Bassin omſmelte, for at det kan paſſe i den Vaſe, ſom Thorvaldsen giør. Knuderne, ſom findes paa Traaden, betyde Randen omkring Bækkenet. Jeg overlader det i Øvrigt til Thorvaldsen at bedømme det, og iſær beder jeg ham, om ikke at lade ſig tilbageholde, hvis han allerede har bearbeidet noget af denne prægtige Døbe-Steen.""

Nu, kiære Ven! ſtig mig noget herom og iſær, om De ikke kan giøre en liden Tour til Montenero, hvor vi leve ſaa lykkeligt med den gode Stub, og ſnart venter jeg Mathæi fra Florenz, ſom vil giøre vore Portraiter grouperet paa ſamme Lærred. Han har allerede en fortræffelig Idee, ſom han viſt vil ret godt udføre.

De begriber ikke, hvor glad jeg vilde være, om De tilbragte hos os de hede Sommer Maaneder, hvor De dog ſlet intet kan beſtille i Rom, hvor Heden virker ſaa overveiende paa Genie og Alt.

Min Søſter, Grevinde Schimmelmann, ſkriver mig til, for at beſtille atter et lidet Arbeide hos Dem. Hun

holder saameget af Dem, og jeg kan ikke negte, at jeg nok troer, at hun lidt har bidraget til Deres Udnævnelse til Professor. Her er hendes egne Ord, ihenseende til dette nye Arbeide:

""Ce bon Thorvaldsen va donc travailler pour nous à ce vase baptistaire, que je désirerois tant pouvoir être expédié encore cet été par mer vers nos froids parages. Je voudrois en outre pour mon mari et moi un Vase en marbre blanc de Carare, grande dimension pour qu'il y place un basrelief du genre de celui qu'il a fait à Montenero. Croyez Vous que cet oùvrage seroit extrêmement cher? Ce que Vous me dites de lui, de sa douceur et de sa modestie le rend bien intéressant. Il est aussi fort beau à Canova de reconnoitre le mérite de notre Thorvaldsen, et de ne pas en être jaloux. Tout cela réjouit mon coeur.""

"Jeg tænker, at De kunde giøre en slig Vase i Smagen af den Mediceiske, som staaer i Florenz." ——

Til de væsentligere Poster i dette Brev fra Baron Schubart ville vi leilighedsviis komme tilbage. Paa dette Sted dvæle vi kun ved et, ellers lidet mærkeligt, Punkt, idet vi kun for et Øieblik fastholde det Raad, Baronen giver Thorvaldsen: "Stig i Rom, at De ikke kan udstaae Heden, og at De reiser paa nogle Uger til Montenero, for der at ende nogle smaa Arbeider o. s. v."

Hos hvem skulde vor Kunstner, efter Schubarts Mening, anbringe denne Undskyldning, for at kunne følge et saa fornuftigt Raad, som det, at reise bort fra Roms aria cattiva?

Det forekommer os heri aabenbaret, at Schubart maa have erfaret mere, end vi, om den Skiersild, Thorvaldsen forrige Sommer havde haft at gjennemgaa af Anna Marias

Skinsyge, da han reiste med Grev Moltkes og blev tre Maaneder borte i behageligt Selskab, og det kan neppe være underkastet Tvivl, at det jo var saadanne Baand, der havde holdt ham tilbage i Aar.

Imidlertid vil det dog erfares, at saa villig vor Kunstner, naar han stod ene, var til at opgive alle deslige Planer, for kun at have Fred, saa behøvedes der dog paa den anden Side, kun et lidet Tillæg til hans egen Villieskraft, en tilstedeværende Tilskyndelse, for at han med Raskhed fattede en Beslutning, og, trods alle Indvendinger, gjorde hvad han vilde.

VI.

Grev Rantzau Breitenburg i Rom. Hans Beſtilling paa Basr. Achilles og Briſeis. Rantzau's Buſte. Afreiſen; Thorvaldſen følger ham til Montenero. Sig. Anna Marias Misfornøielſe. Opholb paa Montenero. Thorvaldſen erfarer, at Faderen er kommen i Bartov.

1805.

Grev Ditlev Conrad Rantzau Breitenburg, en holſteenſk Adelsmand, ſom paa denne Tid ſluttede et inderligt Venſkab med Thorvaldſen, der uforſtyrret vedvarede indtil Begges høie Alderdom, var netop i disſe Sommermaaneder kommen til Rom paa Tilbagereiſen fra Neapel.

Bekiendtſkabet med denne ædle Perſonlighed var ſnart giort; Grev Rantzau var en daglig Beſøger i vor Kunſtners Studio, og fik ogſaa Thorvaldſen kiær ſom Menneſke.

I Studiet arbeidedes der iſær paa Udførelſen i Marmor af det ny Underværk, Achilles og Briſeis. Dette Exemplar var beſtemt for Hr. v. Ropp, men da Grev Rantzau ſaaledes ikke kunde blive Beſidderen af det første Exemplar i Marmor, lod han ſig nøie med at kunne erholde en Gientagelſe, ſom derfor ufortøvet ſattes iværk og, efter Brevene at dømme, ſynes at være bleven fuldført i Løbet af Aaret. Det har hidtil været os aldeles ubekiendt, at en ſaadan Gientagelſe af dette Arbeide er kommen i Grev Rantzaus Beſiddelſe, men deels fremgaaer det, ſom anført af et Brev, Thorvaldſen allerede i dette Aar tilſkrev ham

og hvori han melder, at det snart vil kunne afsendes, deels finde vi, at Thorvaldsen egenhændigt paa en Liste over de Arbeider, som dengang beskæftigede ham, har ved det første Exemplar af Basrelieffet for Hr. v. Ropp, tilføiet: "Do replicato per Conte di Rantzau in Holsteen."

Grev Rantzau Afreise fra Rom var nu nær forestaaende. Thorvaldsen modelerede derfor hans Buste, som netop blev afstøbt i Gibs, før han forlod Rom, og strax derefter afleveret til Studiet, for der at udføres i Marmor.

Da Grev Rantzau nu skulde skilles fra Rom og fra Thorvaldsen og ikke kunde være uvidende om Schubarts, hidtil frugtesløse, Bestræbelser, for at faae Thorvaldsen til at forlade Rom, giorde han vor Kunstner kort før Afreisen det Forslag, at han skulde følge ham til Montenero. Grev Rantzau kiendte vel ikke personligt den Schubartske Familie, men han havde imellem sine Adresse-Breve, ogsaa et til Baron Schubart, som han hidtil ikke havde tænkt at ville afbenytte; men, hvis Thorvaldsen nu vilde være saa skikkelig at følge med og at introducere ham paa Montenero, saa vilde han benytte det.

Den Fristelse, at kunne giøre Reisen derhen i saa behageligt Selskab, kunde Thorvaldsen ikke modstaa, og det var maaskee i et ubetænksomt Øieblik, at han gav sit Tilsagn og tog imod Tilbudet. Han skrev nu ufortøvet til Schubart, for at anmelde Besøget, og næste Postdag bragte et Brev fra Montenero, som overstrømmede af Giestmildhed og Glæde.

Terningen var altsaa kastet, og hidtil havde vor Kunstner, ved at ordne sine Sager og at stille Studierne under sin Vens, Stanleys, Tilsyn, handlet som en fri Mand.

Men nu skulde Reiseplanen forelægges den skinsyge Elskerinde, og Signora Anna Maria bar endnu forrige Aars Reise med Familien Moltke i frisk Erindring, og havde udentvivl troet sig tilstrækkeligt sikkret mod saadanne Udflugter i Aar. Om denne Crisis vide vi imidlertid kun, at den ikke gik over uden et Tordenveir, at Thorvaldsen forlod hende i Vrede, og at han reiste bort uden Afsked eller Forsoning.

Paa Montenero tilbragte Grev Rantzau kun een Dag og forlod nu sin Ven, Thorvaldsen, der, i det for ham indrettede og udsmykkede Studio, hvor Kunstneren snart kom i Virksomhed.

Fra Rom underrettedes han af Stanley om Sagernes Tilstand, men hvorledes hans Stemning endnu maa have været mod Anna Maria, kan sluttes deraf, at da han svarede paa Stanleys Brev, var der i dette ikke engang en Hilsen til den forladte Ariadne, eller et Spørgsmaal til hendes Befindende, men ikkun, — som til lidt Drilleri, — en Hilsen til den lille Hund Perucca og Foresporgsel til dens Befindende.

Dette kunde — eller skulde maaskee ikke blive hende ubekiendt, og Stanley har ogsaa sørget for, at hun fik det at vide. Nu fulgte der, under 17. Aug. 1805, et Brev fra Anna Maria til Thorvaldsen, fuldt af Jammer og Beklagelse over hendes Sygdom og søvnløse Nætter, og af Bebreidelser for den Opmærksomhed, han i sit Brev til Signor Carlo havde viist "per una bestia, domandando della salute del vostro cane."

Denne gienstidige Stemning varede endnu et Par Postdage, og under 24. Aug. skrev Stanley endnu, at Signora Anna Maria var "mezzo disperata" fordi Du ikke skriver hende til." Dog, da Thorvaldsen omsider sendte hende et Par

Ord, fulgte der igien en forſonlig Skrivelſe, hvori Vreden gik over i Beklagelſer og tabte ſig i Ønſket om, at han fra Livorno vilde bringe hende en god, engelſk Sax.

Af det ovenfor nævnte Brev af 24. Aug. fra Stanley modtog Thorvaldſen, midt under de fornemme Omgivelſer paa Montenero, en Efterretning, ſom vi allerede have meddeelt Læſeren, men ſom for Thorvaldſen endnu var en Nyhed, fuld af krænkende Ydmygelſe. Stanley havde modtaget et Brev fra "ſin Borgemeſter" i Kiøbenhavn, og Sagen angaaende Gotſkalk Thorvaldſens Indlemmelſe i Vartov, ſom maaſkee ganſke var faldet vor Kunſtner ud af Tankerne, var nu lykket over al Forventning. Raadmand Schiott havde ſelv ſkrevet til Stanley og vedlagt et Brev, ſom den Gamle, efterat være kommen ind i Stiftelſen, havde bedet ham om at beſørge til hans Søn i Rom, og dette Brev havde Stanley nu indeſluttet i ſit, i høieſte Grad begiærlig efter at erfare Indholdet, hvilket han meente maatte være ſaa glædeligt, at Thorvaldſen ſtrax vilde meddele ham Noget derom.

Men dette Brev fra Gotſkalk Thorvaldſen til Sønnen, har været af et ſaadant Indhold, at Thorvaldſen paa ſin ſædvanlige Viis forſtummede og begravede denne Sorg i ſit eget Bryſt. Som tidligere yttret, er dette Brev tabt, formodentligt ſtrax tilintetgiort; men til dets Indhold vil man kunne ſlutte ſig, af et ſenere Brev fra Faderen, hvori han ſynes at ville formilde de haarde Udtryk, han havde betient ſig af.

At Thorvaldſen nu var misfornøiet baade med det velmeente Raad og dets — muligen noget brutale — Iværkſættelſe i Kiøbenhavn, fremlyſer kun af hans fuldkomne Taushed ihenſeende til denne Sag. At han, efterat have

erfaret, hvad man paa hans Vegne havde foretaget ſig, og at den Gamle mod ſin Villie var bleven indſat i Vartov, ſelv har ſkrevet til ſin Fader, ſees af dennes næſte Brev. Muligen har dette Brev tient til at retfærdiggiøre Sønnen i Faderens Øine og foranlediget den paafølgende forſonlige Skrivelſe. Men til Stanley ſkrev han ikke et Ord, — ſaa langt fra at takke ham for hans vellykkede Beſtræbelſer, og denne Ven yttrede derfor kun i ſit næſte Brev: "Jeg maa tro, at hverken Din Fader eller Du ſelv er fornøiet med hvad Borgemeſter Schiøtt har giort for Din Fader; det ſkulde giøre mig meget ondt, ſkulde man have giort ham misfornøiet — — hvorfor jeg troer Alt dette, min gode Ven! er fordi Du ei har ſagt mig et Ord desangaaende."

VII.

Thorvaldſen paa Montenero. Æresmedlem af Akademiet i Bologna. Basr. til Døbefonten: Jeſu Daab. Basr. Prometheus og Minerva. Thorvaldſen reiſer til Florents og tilbage til Rom. Fragment af Dagbogen. Skrivelſe fra Schubart. Schubart til Zoëga om Thorvaldſen. Bartholin Eichels Buſte. Buſte af Fru Carol. v. Humboldt.

1805.

Paa Montenero, hvor Thorvaldſen ſtrax efter ſin Ankomſt var bleven overraſket af et Diplom fra Akademiet i Bologna, ſom under 16. Aug. 1805 havde optaget ham til Æresmedlem, begyndte han nu at arbeide, og den Compoſition til et Basrelief for Døbefonten, ſom han allerede forrige Aar havde forelagt Grevinde Schimmelmann, blev nu foretagen ſom det Arbeide, hvorved han nærmeſt kunde imødekomme ſin gieſtmilde Verts Ønſker.

Det var nemlig Basrelieffet Jeſus, ſom døbes af Johannes, og, da denne flittigt og omhyggeligt udførte Model var fra Haanden, anlagde han i de første Dage af September et andet Basrelief, der, ſaaledes ſom det her fremſtod, neppe endnu havde anden Beſtemmelſe, end Tilblivelſen, ſkiøndt det ſenere blev gienoptaget af vor Kunſtner ſom det første af de fire, til Chriſtiansborg-Slot beſtilte, runde Basrelieffer. Det fremſtillede Prometheus og Minerva.

Neppe vare diſſe to Basrelieffer afſtøbte i Gips, da Thorvaldſen beſluttede, at reiſe til Florents i Selſkab med en Kiøbmand Stub, for derfra at vende tilbage til Rom.

Denne Reiſe tiltraadte han, ifølge Paſſets Datum, d. 11. Sept. 1805. I Florents blev han kun to Dage og fortſatte Reiſen i behageligt Selſkab til Rom, hvor han ankom et Par Dage efter.

Om denne Tilbagereiſe fra Florents til Rom have vi et Blad af hans Dagbog, eller maaſkee et Fragment af et egenhændigt Brev, ſom fortæller:

"Efter to Dages Ophold i Florents, efterlod vi vor gode Stub, ſom ikke vovede at gaae længer med os, deels for ſin Sundhed, deels for det Skib, ſom gaaer til Lisabon, ſkulde gaae fra ham; jeg har giort en behagelig Reiſe med vor — og en ſvenſk Capelmeſter, ſom jeg har kiendt før i Rom og ſom ſang ſaa deiligt for os, og en god, gammel Skomager fra Mailand; vi vare ſaa lykkelige at træffe en god Veturin med en bequem Vogn, ſaa vi har giort denne Reiſe ſaa mageligt ſom muligt og ankom i Løverdags Eftermiddag" (til Rom)."

Thorvaldſen havde neppe forladt Montenero, førend Baron Schubart ſkrev et Brev til ham, hvilket vi anføre, ſom vor Hiemmel for, hvad vi have berettet om hans, paa Montenero udførte, Arbeider.

Baron Schubart ſkrev:

Montenero, d. 16. Sept. 1805.

"Gud give jeg ſnart maatte faae gode Efterretninger om Deres Ankomſt til Rom, min gode Thorvaldsen. Af et Brev, ſom jeg i Morges fik fra min Banquier i Florenz, erfarede jeg, at De ſamtligen der lykkelig vare ankomne, og jeg haaber med Poſten paa Onsdag at faae noget at vide om Dem.

De vil finde en meget ſmuk og artig danſk Mand i Rom, ved Navn Bartholin, enten død eller døende. Matthæi har faaet et Brev i Dag, ſom melder denne ſorgelige Tidende. Han er et Offer for Blodſpytning, en Sygdom, ſom herſker i Rom. For Guds Skyld, bedſte Thorvaldsen! vær vaerſom, at De ikke deler i denne ublide Skiæbne. Jeg ſkiælver for min Ven; thi alle tale endnu om den afſkyelige Luft, ſom herſker i Rom.

Imorgen reiſer jeg til Livorno i Selſkab af Johannes den Døber og Jeſus Chriſtus. Jeg haaber at bringe dem ſunde og friſke til Havbredden, hvorfra jeg ſender dem ligetil Rom til Deres Adreſſe. Jeg gaaer hver Dag ind i Stuen, hvor disſe hellige Mænd ſtaae, og jeg ſtuer dem med ſand Vellyſt. Kæmpen Prometheus og hans lille Mand, næſt Gudinden Minerva befinde ſig meget vel. De begynde at blive paa nogle Steder hvide ſom Snee og blive ſaaledes daglig ſtiønnere. — —"

Vi maa endnu her tilføie et Uddrag af et andet Brev fra Schubart, ikke til Thorvaldſen, men til Zoëga om Thorvaldſen. Dette Brev, ſom er ſkrevet kort Tid efter Thorvaldſens Tilbagekomſt, den 30. Sept. 1805, yttrer blandt Andet:

"D'abord je me réjouis pour mon ami Thorvaldsen qu'il est avec Vous et qu'il Vous parle de nous. En effet, notre genre de vie uniforme et varié en même temps, mérite qu'un coeur comme celui de notre Thorvaldsen y trouve de la satisfaction, et j'ose dire, mon cher Zoëga, que Vous aussi ne Vous trouveriez pas mal dans notre petit cercle.

Thorvaldsen aura été trop modeste pour Vous parler des ouvrages, qu'il a modelés à Montenero.

D'abord le baptême du Christ par St. Jean est un vrai chef d'oeuvre sous tous les rapports. C'est un des plus beaux bas-reliefs que j'aie vus. Noblesse, élégance, élévation, dignité, gôut. Tout se trouve réuni dans ces belles figures, et l'expression de leurs physionomies est vrayment admirable.

Le second basrelief, qu'il a exécuté, est le Titan Prométhée, qui forme le premier homme, auquel Minerve donne l'ame et la pensée. Ce petit homme est surtout digne d'admiration. Il s'anime, il se vivifie, quand la sage Minerve lui inspire le sentiment. On voit, pour ainsi dire, le soufle de la vie morale, qui s'introduit; l'argile se réveille, et la Divinité contemple avec volupté son ouvrage, tandis que Promethée n'est pas fâché de voir accomplir le sien par les mains de Minerve. La figure de cette dernière, qui place sur sa tête le papillon, est si noble, et Promethée assis sur un rocher, ayant à coté de lui la flamme celeste*), qu'il a derobée, regarde avec complaisance sa nouvelle production, tenant dans sa main le bullino du sculpteur."

Ved sin Tilbagekomst til Rom traf Thorvaldsen sin Landsmand, Bartholin Eichel, saaledes som det i Schubarts Brev var ham meldt, dødssyg.

---

*) I denne Henseende har Thorvaldsen altsaa senere forandret sin Composition.

Om han paa den Dødendes Opfordring har bevaret hans Familie et Billede i en Buste, eller om han har taget en Maske af den Afdøde, for derefter at gjøre den, vide vi ikke, men kun, at denne Buste blev modeleret og udført i Marmor af Thorvaldsen.

Førend Reisen til Montenero havde Thorvaldsen modeleret Fru Baronesse Caroline v. Humboldts Buste; denne blev strax efter Afreisen sat i Arbeide og var fuldført i Marmor dette Efteraar.

VIII.

Brev fra Abildgaard, om Bernſtoffs Buſte, om Jacob Badens Buſte, Hilſen fra Sergell. Gotſkalk Thorvaldſens ſidſte Brev til ſin Son Bertel.

1805.

Uagtet Abildgaard egentlig var den, der havde giort ham til Profeſſor ved Akademiet i Kiøbenhavn, havde Thorvaldſen dog endnu ikke modtaget Brev fra ham. I ſit Brev af 28. Juli d. A. til Abildgaard havde Thorvaldſen ogſaa kun ganſke løſt berørt denne Sag, men han var jo uvidende om, hvorledes hans mægtige Beſkytter havde vidſt at bringe Sagen i Stand. Vel klagede den gamle Billedhugger Stanley i et Brev til ſin Søn i Rom over, at Abildgaard "paa en underfundig Maade havde hiulpet Thorvaldſen til Weidenhaupts Værelſer," og at "han var gaaet frem paa en urigtig Maade" og "mod Statuterne," men herom har Sønnen, Charles Stanley, neppe yttret ſig for ſin Ven Thorvaldſen.

Endelig modtog Thorvaldſen i November igien et Brev fra Abildgaard:

"Gode Ven!

Kiøbenhavn, d. 19. Oct. 1805.

Deres Brev af 28. Julii modtog jeg med forrige Poſt; det har altſaa været 2 Maaneder underveis, men ligemeget; det var mig ikke mindre kiærkommen, og det

ſkal alletider være mig en inderlig Fornøielſe at erfare, det gaaer Dem vel, og det har været mig en ſand Glæde at kunne bidrage lidet dertil.

At De bliver i Rom, ſaalænge De der har noget at beſtille, finder jeg ganſke naturligt; men da jeg altid ſeer hen i Tiden, tænkte jeg, det ikke var af Veien, om De havde et Tilflugtſted i paakommende Tilfælde. Lever De, bliver De gammel, det var og muligt, at Krigens Uroligheder kunde drive Dem fra Rom, og det ſtørſte Uheld, der nu kan hænde Dem, er at have fri Bolig og 400 Rbd. aarligt at leve af; det er ikke meget, men Trang til det Nødtørftigſte er De ſikkret for.

De vil ſnart faae Ordre at gjøre to Figurer i heroiſk Høide.

De ſkrev mig forrige Aar, at De havde trukket paa mig 44 piastre 62½ baj, og jeg bekavede mig derpaa, men Ingen har indfundet ſig med nogen Anviisning; imidlertid for at faae denne Sag afgiort, har Juſtitsraad Frisch paataget ſig at betale diſſe Penge til Hr. Ulrich i Livorno, ſaa De kan anſee denne Sag ſom afgiort. Idag indfandt ſig hos mig en vis Kiøbmand Rabe Holm i denne Anledning, og jeg ſvarede ham, at Pengene vare betalte, det kunde han ſkrive Hr. Ulrich til.

Den omſkrevne Portefeuille, har jeg erfaret med megen Møie, var hos Fru Brun, men jeg har ikke ſeet den; om Bogen med Kobbere veed jeg ikke noget, men hvad hun havde, har hun ſagt mig, at have afleveret til Hr. West.

— — Tak for Homer og Raphael; men da diſſe Buſter har koſtet Dem Penge, foruden Deres Arbeide, ſaa vil jeg bede, De vil antage, hvad jeg har betalt i Livorno *), ſom en liden Erſtatning for Deres Udlæg.

*) Derimod finde vi at Thorvaldſen en Maaned ſenere modtog et Brev af 18. November 1805 fra Ulrich i Livorno, hvori det hedder, at

Hvad de øvrige Buſter angaaer, da ſtaae de endnu alle hos mig, undtagen Grev Bernſtorffs, ſom jeg ſtrax ſendte til Grev Reventlow, hvor den endnu ſtaaer, hvor Flere ſik den at ſee, end hos mig. Nei! nei! min kiære Ven! man er ikke begiærlig efter Kunſtſager her; jeg har ladet dem ſlæbe til og fra Kronprindſen, og alle Fornemme have ſeet dem hos mig, men Ingen har til denne Dag ſpurgt, hvad de ſkulle koſte.

Jeg har talt med Prof. Jacob Badens Enke, og hun er villig at betale Dem 200 Rdl. danſk Courant for hendes Mands Buſte i Marmor. Skulde De finde, at De ikke hermed var betalt for Deres Arbeide, kan De lade det bero.

Hvad Deres Fader angaaer, da er hans Tilſtand nu ikke mere ſaa trængende, ſom den har været; ikke fordi han er kommen i Vartov, da han der ikke har mere end 3 ß ugentlig, men da jeg har bragt hans Ting i Orden, kan han nu hiælpe ſig med mindre, og hvad jeg fremdeles kan giøre for ham, ſkal jeg giøre med Fornøielſe. Her har De nu et Brev fra ham, ſom han har bedet mig beſørge. Fra Sergell ſkal jeg hilſe Dem; han er ret glad, at De er bleven til den Mand, han ventede.

Lev nu vel, og vær vis paa, at jeg ſkal ikke forbigaae nogen Leilighed, der kunde komme Dem til Gavn, og tro jeg er uforandret

Deres

Abildgaard."

Som det allerede er erfaret af dette Brev var heri indeſluttet et Brev fra Gotſkalk Thorvaldſen, formodentlig det ſidſte han ſkrev til ſin Søn Bertel:

"Mr. Abildgaard à Copenhagen s'est entièrement refusé a payer les 200 ß Bco." ſom Thorvaldſen har trukket paa ham, og at han (Abild.) "s'en est expliqué bien clairement par un refus net" hvorfor Thorv. altſaa ſnareſt maa giøre Udveie til at bringe denne Sag i Rigtighed.

"Kjære Søn!

Kiøbenh., d. 20. October.

Skulde jeg i min ſidſte Skrivelſe til Dig have brugt nogle haarde Udtryk, da vil jeg bede, at Du vil ſkiule dem under Kiærligheds Kaabe.

Du kan foreſtille Dig, hvorledes jeg var tilmode, da jeg kom i Vartov og ſkulde være imellem Halte, Blinde, Stumme og alleſlags Krøblinger. Jeg vidſte ſelv knap, hvad jeg ſkrev i Forbittrelſe.

Hvad Din Skrivning angaaer, da ſkriver Du godt nok til at læſes. Det ſkal ei fremviſes for noget Collegium. Skrev Du lidt flittigere, vilde det falde af ſig ſelv. Der er aldrig nogen ſtor Kunſtner, (der) ſkriver godt.

Der er ei en eneſte af Dine Venner, der have bragt mig nogen Hilſen fra Dig; der er heller ingen af Dine Venner, der har giort mig noget Godt, undtagen Hr. Juſtitsraad Abildgaard. Han gav mig til Hiælp til Din Moders Begravelſe 10 Rdl., ſom jeg har ſiden maatte arbeide for at betale. Gud veed, hvorledes min (Begravelſe) bliver, og ligegodt kan det være.

Jeg forlangte nogen Hiælp af Westerne, men forgiæves. Den ſtorſnudede Murmeſter ſagde, Du aldrig havde bedet ham, at giøre mig noget Godt, men Din Moder. Jeg gav ham til Svar, ifald han havde givet Din Moder Penge, var det ei Tak værd, for hun brugte dem til at ſætte dem bort i Lotteriet og aldrig til Huſets Nytte. Af Tømmermeſter West har jeg faaet 5 Rdl., da jeg ſkulde i Vartov, og af Abildgaard 15 Rdl. for at indfrie mine Sengeklæder, ſom jeg ſkulde bringe i Vartov med, for at ligge paa. Da Din Moder var ſyg, ſlyede Abildgaard mig 2 Gange 5 Rdl., ſom jeg har brugt til hendes Pleie.

Om jeg tog Afſked med Dig, troer jeg det var meget rimeligt. Jeg er nu 66 Aar og meget ſvag, maa lide Mangel paa et og alt og altſaa kan vente Døden hver

Dag. Dine Fioliner og Fløite er hos Tømmermeſter West, 2 af Dine Pouſereſtole og Dit Leer er hos Gianelli. Dit Portrait ſkal jeg og levere West tilligemed 1 Pouſeerſtol. Jeg nyder viſt ei den Glæde at ſee Dig mere!

Jeg ſkal hilſe Dig fra Hr. Etatsraad Monrad, jeg har talt med ham idag.

Dine Venner ſkal ei ſige, at jeg har overhængt Dem, og Gud give mig enten Død eller Brød!

Jeg fornøier mig inderlig over at læſe alle de Berømmelſer, ſom der ſkrives over Dig i alle Blade, ſom udgaae her i Byen. Kosewitz *) har været i Dit Værkſted og ſeet Dit Arbeide; han berømmer Dig overmaade og erklærer, at Du i Kraft overgaaer Canova og giør Dit Fædreland en ſtor Ære.

Jeg har ei Humeur til at ſkrive mere, og Pladſen tillader det ei heller. Hr. Juſtitsraad Schiött var ſelv hos mig med Dit Brev.

Tag Dig iagt for de lumſke Italienere. Lev altid vel, det ønſker

Din oprigtige Fader,

G. Thorvaldſen."

---

*) Skal nok være Kotzebue. Den Gamle har formodentlig i Rahbeks Minerva læſt Kotzebues Artikel om Jaſon. Cfr. Ungdomshiſtorie. Pag. 193.

IX.

Om Torlonia's Beſtilling paa en colosſal Gruppe. Gruppen Mars og Venus. Model til Statuen Mars. Friheden, Monum. til Nordamerika. Dantes Monument i Sta. Croce i Florents.

1805.

Om de Arbeider, der i dette Aar beſkæftigede vor Kunſtner, eller rettere hans Medhiælpere i Studierne, have vi allerede meddeelt det Væſentlige. De Indberetninger til den fraværende Meſter ſom Camillo Landini og Charles Stanley under hans Fraværelſe ſendte ham til Montenero, angaaende Sagernes ordentlige Gang i Værkſtedet, behøve vi altſaa ikke at meddele, da det kun vilde være at gientage under Et, hvad der adſpredt allerede er anført om de foretagne Arbeider.

Dog have vi paa dette Tidspunkt endnu at dvæle lidet ved nogle Arbeider og Beſtillinger, ſom Journaler og Tidsſkrifter paa denne Tid tillagde vor Kunſtner ſom udførte eller fremgaaede fra hans Haand, og ſom ogſaa i den foreliggende Brevvexling, nu og da, omtales med ſtore Forventninger, blandt andet af Baron Schubart, der under 10. Nov. 1805 i et Brev til Abildgaard desangaaende yttrede, at "Kunſtverdenen i dette Øieblik er meget opmærk-

ſom paa adſkillige ſtore og vigtige Værker, ſom Thorvaldſen for nærværende Tid beſkæftiger ſig med", og at "Rygtet ſnart vil ſvinge ham over Canova, om hans Stilling tillod ham, at have et ſaa ſtort Atelier og ſaa mange mekaniſke Medhiælpere ſom denne."

Vi kunne altſaa ikke forbigaa, her at omtale disſe Beſtillinger, om end kun for at meddele, at det af forſkiellige og tildeels ubekiendte Grunde blev ved Beſtillingerne.

Marcheſe Torlonia, ſom nyligt fra Canova's Haand havde modtaget den berømte Gruppe, Herkules og Lichas, ſkulde — ſaaledes fortalte man — nu have foreſlaaet vor Kunſtner, at overtage Udførelſen af en colosſal Gruppe, der i Palazzo Bracciano kunde opſtilles ſom Sideſtykke til Canovas Meſterværk.

Thorvaldſen ſkal med Glæde have modtaget denne Opfordring, men vaklede for nogen Tid i Valget af Gjenſtanden. Han havde allerede, før Jaſons Tid, udkaſtet et Par Skizzer til ſaadanne Grupper uden mindſte Udſigt til, at de nogenſinde vilde komme til Udførelſe. Disſe Skizzer fremſtillede, ſom vi tidligere have anført*) Achilles, der løfter den faldne Amazondronning, Penteſilea, i ſine Arme og Gruppen Mars og Venus.

Denne ſidſtnævnte Compoſition gav han omſider Fortrinnet, og af hans Brevveksling fra disſe Aar, hvori der nu og da findes Spørgsmaal fra Schubart og Andre om dette Arbeides Fremgang, er det at antage, at han paa

*) Ungdomshiſt. Pag. 165.

nærværende Tid har været beskæftiget dermed i sit eget Studio.

Figuren af Mars skal, paa den Arm nær, hvormed Krigsguden skulde omfavne Venus, have været færdig i Model, da Arbeidet for nogen Tid standsede. Det hed sig, at denne Standsning udgik fra Torlonia, hvem Canova skulde have taget det ilde op, at han havde ifinde, at lade en ung Kunstners Arbeide opstille som Sidestykke til hans Mesterværk, men dette Rygte turde i enhver Henseende være forkasteligt.

Andre have anført som Grunden *), at hans Venner havde fraraadet ham at gruppere denne Mars med en Venus, hvorved Hovedfiguren kun vilde tabe altformeget. Men hvilken Grunden end har været, blev Resultatet dog, at den ufuldendte Model for nogle Aar blev henstillet, indtil den, tre Aar derefter, fuldførtes som Statuen Den fredbringende Mars.

En anden Bestilling paa et colossalt Arbeide mødte vor Kunstner under hans Ophold i denne Sommer paa Montenero. Det var paa et Monument for de Nordamerikanske Stater, fremstillende Friheden, som skulde opstilles i Staden Washington. Præsidenten Jefferson havde overdraget Consulen i Livorno, Mr. Appleton, at gjøre de nødvendige Skridt hos en af Roms første Billedhuggere, og Sagen synes af ham at være betroet en Sig. Filippo Mazzæi i Pisa, som, efter forgieves at have søgt Thorvaldsen i Rom, traf ham i Florents og der aabnede Underhandlingerne, der senere fortsattes skriftligt.

---

*) Allg. Künstlerlex. Pag. 1871.

Som et Forarbeide til dette Monument findes iblandt vor Kunſtners Tegninger, et Udkaſt med Pen og Sepia, men dette er ogſaa det eneſte, artiſtiſke Spor, vi kiende.

I Auguſt d. A. finde vi Thorvaldſen i Correſpondance med Marmorhandleren Pietro Marchetti i Carrara, angaaende Tilveiebringelſen af en Marmorblok af 11 Palmers Høide. Da Transporten alene af en ſaadan Blok, efter Marchettis Erklæring, vilde andrage 400 Piaſtre, erklærede vor Kunſtner, at han ikke kunde overtage dette Arbeide under 5000 Scudi.

Men uagtet Commiſſionairen havde opfordret Thorvaldſen til "non esser troppo moderato nella domanda, perchè poco importan le spese, trattandosi di cosa, che si brama che sia (se è possibile) superiore ad ogni altra nel suo genere," ſynes det, at, efterat der var giort Indberetning til Præſidenten, har der ikke længer været Tale om denne Beſtilling, undtagen i nogle Tidsſkrifter *).

Det var i dette Aar, ſom om vor Kunſtner ſkulde overvældes af Beſtillinger paa coloſſale og monumentale Arbeider, hvoraf der ſlet ikke ſkulde være noget Udbytte.

En tredie Beſtilling bragtes ham fra Florents, maaſkee under hans korte Ophold i denne Stad, nemlig paa et Monument over Dante, ſom ſkulde opſtilles i Kirken Sta. Croce **). Den architectoniſke Deel af dette Monu-

*) Ital. Miscell. V. 1806. p. 65. Meuſels Archiv. II. 2. p. 178. Mag. encyclop. 1806. IV. p. 401. Jen. Allg. Litt. Zeit. 1806. Nr. 52.

**) Jen. Allg. Litt. Zeit. l. c.

ment blev forelagt Akademiet St. Luca i Rom, men for Thorvaldsens Vedkommende hedder det*), lagde "Tidsomstændighederne" Hindringer ivejen, hvilke først bleve hævede i 1830, da Udførelsen af Sculpturværket til dette Monument blev overdraget Billedhuggeren Ricci.

*) Fru Bruns Efterr. i Athene. 1815. IV. 22.

X.

Baron Schubarts Fødselsdag. En Tegning, Amor, af Thorvaldsen. Atter en Bestilling paa et Monument til Nordamerika. Oekonomiske Forlegenheder. Grevinde Woronzoffs Bestillinger. Sir Thomas Hope ang. Jason. Udestaaende Fordringer.

1806.

Baron v. Schubarts Fødselsdag, d. 14. Jan. 1806, var paa Montenero bleven festligholdt ved et musikalsk-poetisk Akademie, hvortil Omegnen havde stillet sine første Virtuoser, og den ene af Brødrene Matthæi, der ligesom Thorvaldsen vare jevnlige Gjester i Familien, havde arrangeret dette, i Overlæg med Baronessen.

Thorvaldsen præsiderede samme Aften i Rom i et Punschselskab, som hun paa sin Bekostning havde ladet den anden af Brødrene Matthæi besørge i Anledning af Dagens Fest, og hvortil alle i Rom værende danske Kunstnere vare indbudne. Men allerede tidligere havde vor Thorvaldsen afsendt en meget skjøn og udført Tegning, Amor legende med en Sommerfugl, til Fru Schubart, som dermed, paa hans Vegne, overraskede sin Gemal.

Da nu v. Schubart i sit næste Brev bragte vor Kunstner sin Tak for denne skjønne Gave, indeholdt hans Skrivelse en ny og betydelig Bestilling, — en Bestilling, som ogsaa

var fra Nordamerika, og som, ligesom hin, blev aldeles uden Resultat.

Vi kunne meddele alt det Nærmere angaaende denne Bestilling, idet vi give et Uddrag af v. Schubarts Brev, da vi kun der have fundet denne Sag omtalt.

"Idag" — saaledes skrev han under 14de Februar 1806, — "maa jeg bryde denne lange Taushed, for at tale (med) Dem om en Sag, som nok vil interessere Dem, da det gjælder om et meget smukt Arbeide, som ønskes af Deres Mesterhaand, og som ikke er ubetydeligt.

Jeg veed ikke, om De erindrer Dem en Engelsk Præst, kaldet Hr. Haal, som De saae i Montenero forrige Aar. Denne brave Mand, som elsker og dyrker Kunster, er en indfød Amerikaner, og forretter alle denne Verdensdeels Commissioner.

Han har nu faaet den, at lade forfærdige et Ære-Monument ihenseende til den Seyer, Amerikanerne vandt over den fæle Tripolitaner, som blev tvungen til Fred. Det skulde egentlig ogsaa være til at forevige Deres Minde, som omkom i dette Slag. Man ønsker følgelig en Gruppe af nogle Figurer, og den skulde være af halv Mands Høide, som Deres Ganymed og Bacchus. Ventelig maatte det sidbende, skionsomme Amerika forestilles, nogle Krigs- og Sø-Atributer, en lænket Mohr og Slaver, samt en Amerikansk Sø-Officeer. Men intet vil blive Deres Genie forestrevet. Basta che la cosa sia bella e degna d'un cosi gran Artista e Professore.

Dette Stykke, som nok skal staae paa Søe-Academiets Sahl, eller i en Kirke, behøver ikke at være meget stort. De Søe-Officerer, som have været nærværende ved Slaget, have giort en Subscription af 1800 til 2000 Scudi. Nu veed jeg ikke, om denne Priis kan være tilstrækkelig. Jeg mener Ja, da det ikke gjælder om en

eneſte Marmor Blok, men flere, ſom kunne ſammenſtilles. Haal ønſker et Udkaſt over Deres Ideer, og De kan henvende Dem til vor gode Landsmand Lundbye, ſom var i Nærheden, hvor denne Tildragelſe begav ſig, og ſom nøiagtig kan give Dem Efterretning om alt, hvad der foregik. — Hr. Haal ønſker to Ting, hvoraf den ene interesſerer mig ſaa meget, at jeg indſtændig beder om at opfylde dette Ønſke, nemlig, at De modelerer denne Gruppe paa Montenero, for at han kan glæde ſig ved at ſee Deres Skabning. Jeg og min Kone bede, ikke at afſlaae dette Forſlag. Den anden Ting er, at han gierne vilde, at den gamle Wulffsen vandt noget ved den Leilighed, og han ønſker derfor, at han maatte have Commisſionen med Marmorblokkene, hvis Størrelſe De ville angive; men bedſt var det nok, at De gav ham nogle Procent og ſelv reiſte til Carrara, for at udſøge Blokkene.

Om haſtig Svar beder jeg med en Skizze over Gruppen, hvis De kan modtage dette Arbeide. Penge kan De faae i Forveien, ſaa mange De ønſker.

Tak for den herlige Amor, ſom De med Meſter-Haand har tegnet. Den er ſaa ſtiøn, at jeg hver Dag betragter den.

Matthæi har ſkrevet mig, at De har været ſaa venſkabelig at glæde Dem min Geburtsdag hos ham med et godt Glas Punſch, ſom min Kone havde foranſtaltet. Gid jeg havde været i Midten af denne Venſkabs Kreds!"

Denne Beſtilling har viſtnok ikke haft det allermindſte Tillokkende for Kunſtneren, hverken med Hensyn til Opgaven, eller til de dermed forbundne Betingelſer. Han lod derfor Brevet ubeſvaret, indtil Schubart flere Maaneder

efter mindede ham derom, og da synes han at have reddet sig ved at beklage, at Brevet var kommet bort for ham, og dermed var nok den Sag til Ende.

I dette Aar samlede der sig endeel mørke Skyer paa vor Kunstners Himmel, og Bekymringer af meget forskiellig Natur syntes, for længere Tid, at have berøvet ham den sædvanlige Arbeidslyst.

Hans økonomiske Forhold vare nu nærved at berøve ham Ligevægten, og i sin Forstemthed yttrede han atter Tilbøielighed til at opgive Rom, for at lade sig nøie med Friboligen paa Charlottenborg og de 400 Rdl. aarligt, som vilde være ham sikkret, naar han indtog sin Professorplads i Kiøbenhavn.

Fra Grevinde Woronzoff havde han ved Aarets Begyndelse modtaget den sidste Rest, 550 Scudi, for de bestilte Arbeider, hvoraf de fire Statuer vel vare færdige og indpakkede til Afsendelse, men Gruppen Amor og Psyche var endnu ikke paabegyndt.

Jason henstod endnu, neppe videre udført, end som Scarpellino'en havde forladt den, da Thorvaldsen i April d. A. modtog en Anviisning fra Mr. Hope paa den sidste Rest af de betingede 600 Zechiner. Ved denne Leilighed havde Hope, under Forudsætning, at Statuen nu maatte være færdig, ved sin Forretningsmand, Mr. Patrick Moir, ladet ham vide, at han meget vel erindrede, at han havde lovet ham, foruden Betalingen, et Tillæg af 200 Zechiner, men at dette først vilde være at udbetale, naar Statuen var ankommen til England.

Af denne Forlegenhed med Mr. Hope fandt Thorvaldſen dog for Øieblikket en Udvei. Mr. Moir havde nemlig tillige, ifølge Hopes Ordre, giort vor Kunſtner opmærkſom paa, at Forſendelſen af Jaſon for nærværende Tid vilde have ſine Vanſkeligheder, da den var engelſk Eiendom; ſkulde den derfor aſſendes, maatte det ſkee under danſk Flag og til Kiøbenhavn, hvorfra den da ved Leilighed kunde ſendes til London.

Dette tog vor Kunſtner til Indtægt, og fandt det af ſamme Grund forſigtigſt, endnu at lade Jaſon henſtaa ſom et Slags Contrebande.

Dog, mere end diſſe ſtore Forlegenheder, følte han maaſke de mindre. Conſul Ulrich vedblev endnu, trods Alt, hvad Abildgaard havde ſkrevet, at forlange deres Mellemværende berigtiget, da han, ifølge ſenere modtagne Efterretninger fra Kiøbenhavn, maatte opgive alt Haab "pour être remboursé par Mr. Abildgaard."

I hvilken Forfatning Thorvaldſens Finantſer iøvrigt have været, kan man ſlutte deraf, at paa ſamme Tid han ſelv følte ſig i trykkende Pengeforlegenheder, havde han endnu Penge udeſtaaende, ſom vare ham anviſte i Stipendie eller i Gratification.

Idetmindſte ſynes han ſelv at have været af den Formening, at han endnu ikke havde modtaget de tre ſidſte Quartaler af Reiſeſtipendiet, fordi han dengang havde villet opſpare dem til Hiemreiſen og derfor ikke havde hævet dem i vedkommende Handelshuus; og af den Gratification af 300 Rbd. D. Cour., ſom i 1804 var bleven ham anviſt fra Fonden ad usus publicos, havde han endnu ikke

ſeet en Skilling. Baron Schubart havde nemlig været ham behiælpelig med at hæve denne Sum i Bankcontoiret i Altona, men iſtedetfor Penge havde han givet ham et Stykke Papir, en Anviisning paa den romerſke Banquier Pappiani, med Anmodning om, dog ikke at giøre Brug af denne Anviisning uden nærmere Aftale.

XI.

Thorvaldſens Reiſefælle, Kiøbmand Stub, doer i Livorno. Baronesſe Schubarts Sygdom. Charles Stanley's Død. Zoëga's Dom om Stanley ſom Kunſtner. v. Schubart ſkriver om Thorvaldſen til Abildgaard.

1806.

Under ſaadanne Forhold, der dog kun vare ham fortrædelige, naaede ogſaa andre Sorger og Bekymringer hans Hierte.

I Begyndelſen af Mai 1806 indløb et Brev til Thorvaldſen fra hans Landsmand, Legationsſecretair Lundbye i Livorno, ſom overraſkede med den ſørgelige Efterretning, at den unge Stub, Thorvaldſens kiære Ven, med hvem han nyligen havde reiſt, var død, og at Alle paa Montenero vare i ſtor Bekymring, da Baronesſen var falden i en farlig Sygdom, ſom havde truet hendes Liv, der endnu ikke var uden Fare.

Men Thorvaldſen havde i ſin Nærhed en større Sorg at friſte i de ſamme Dage, da diſſe Efterretninger indløb.

Hans elſkede Ven, Charles Stanley, havde udtømt ſine ſidſte Livskræfter, og Thorvaldſen forlod ikke hans Dødsleie, førend det elendige Legeme ganſke var nedbrudt.

Dette Dødsfald ſkal have opfyldt vor Kunſtner med en dyb Smerte, og det hedder i et Brev desangaaende, "at han græmmede ſig over denne Skilsmisſe."

Det Tab, Fædrelandet led derved, ſkal have været ſtørre, end det nogenſinde følte. I et Brev, ſom Schubart, under

10. Nov. 1805, ſkrev til Abildgaard, finde vi derom følgende Yttring:

"Vor lærde Zoëga i Rom ſkriver mig om Stanley, at hvis han vedbliver, ſom han har begyndt, vil han i ſit Fag gjøre Danmark lige-ſaamegen Ære, ſom Thorvaldſen i ſit."

Hans ſidſte Arbeide var et architectoniſk Project, ſom Grev Rantzau Breitenburg under ſit Ophold i Rom havde overdraget ham, og ſom ſynes at være blevet fuldført og af-ſendt før hans Død.

"Stanley's Død," ſkrev v. Schubart kort Tid efter, d. 23. Mai 1806, til Abildgaard om Thorvaldſen, "havde nedſlaaet ham, men nye Arbeider, ſom han nu ſkal udføre, opliver ham paa ny, og alle mine romerſke Venner ſkrive mig, at han begynder at være flittig. Han er et ſandt Genie, og af denne Aarſag er han ikke altid iſtand til at arbeide, men naar han begynder paa noget, ſom er hans Talent værdigt, er han ſaa virkſom, at han be-ſtiller mere i to Timer, end Andre i to Uger. Men Thorvaldſen behøver Opmuntring, og denne ſavner han ofte i Rom, hvor, ſom i hele Italien, blot Fremmede veed at ſkatte og priisſætte Kunſten. — — Da han iſtor var hos os, arbeidede han raſtløs. — I Rom er han ſig ſelv overladt, og hans Tungſindighed tiltager ofte i en høi Grad; thi hans phyſiſke Tilſtand er ikke altid den bedſte, endſkiønndt han har en herkuliſk Figur, ſom for-kynder Kraft og Sundhed."

XII.

Thorvaldſen ſkriver til Abildgaard og til Schubart angaaende ſin Pengeforlegenhed. Vil reiſe tilbage til Danmark. Schubarts og Abildgaards Svar. Thorvaldſen ſkriver atter til Abildgaard; han har anbefalet ſin Fader til Grevinde Schimmelmann. Gotſkalk Thorvaldſens Død i Dartov.

1806.

For om muligt at faae nogle Penge anviſte, deels vel ogſaa for at faae ſin Beſkytter, Abildgaard, til at fremſkynde de ſaa længe bebudede Beſtillinger for Danmark, ſkrev Thorvaldſen nu i Midten af Juni til Abildgaard, ſaaledes:

Rom, d. 18 Junii 1806.

"Tak, gode Hr. Juſtitsraad! for al Deres beviſte Godhed imod min Fader, hvilket er mig ligeſaa kiært, ſom den Omhu, De har haft for mig til min Befordring. Mit Ønſke er kun, i Fremtiden at kunne vise min Erkiendtlighed og Taknemlighed imod Dem, Hr. Juſtitsraad! ſom De fortiener, og ſom jeg viſt aldrig ſkal glemme.

Da Roms Skiæbne er, hvad de Franſke vil, og Krigen forhindrer ofte Udbetalingen for de Arbeider, man har beſtilt hos mig, ſaa er jeg i Forlegenhed for Penge og maa bede Dem være af den Godhed at tilſende mig den Summa for Badens Buſte, ſom jeg nu har begyndt paa. Museo Pio Clementino har jeg betalt 80 Scudi for og giver det gjerne til Akademiet. Rothes, ſaavel ſom de andre Buſter, kan De ſælge for, hvad Juſtitsraaden vil; alt er velgiort, ſaa lidet det endog er, er det dog en

Hiælp i paakommende Tilfælde, da jeg nødig vil gribe til den Sum, som er mig bestemt af Akademiet til min Tilbagereise, og derfor endnu ikke har hævet samme.

Om det Arbeide til Slottet, som man har lovet mig, ønskede jeg, at man vilde gjøre Ende paa og beder Dem, gode Hr. Justitsraad! at tænke paa mig desangaaende.

Mine hierteligste Ønsker for Deres Sundhed og Velgaaende, bedste Hr. Justitsraad! og tro mig med den sandeste Høiagtelse forbliver jeg

Deres ærbødigste og hengivne Tiener

B. Thorvaldsen."

I samme Hensigt, for at faae sit Basrelief og tre Buster i Marmor, for ikke at tale om Døbefonten, betalte, og for at kunne hæve Gratificationen for Fonden ad usus publicos, der, som sagt, var deponeret hos Pappiani, skrev han nogen Tid efter til Montenero:

Rom, d. 8. Aug. 1806.

"Deres Excellence!

Jeg blues ved at have tiet saalænge og ei før har opfyldt min Pligt og Skyldighed, at besvare Deres til mig saa usigelig kiære Skrivelse, som jeg har været saa uheldig at tabe af min Lomme. Jeg bar Deres Brev hos mig, for at vise Zoëga og Lundbye det, troende at faae hos dem nogen Efterretning om den Amerikanske Krig, for derefter at gjøre en Idee til det Monument, som De har været saa god at meddele mig, og har ved denne Leilighed været saa uheldig at tabe samme; jeg har troet at finde det igien, men forgieves. Dette har bidraget endnu mere til min sædvanlige Efterladenhed i at skrive og bønfalder Deres Excellence at tilgive mig min Skrøbelighed med Deres sædvanlige Godhed.

Deres tre Buſter*) har jeg færdig og har villet indpakke dem ſammen i den Kaſſe, ſom Hr. Baron Humboldt ſendte Dem, men da det havde ſine Vanſkeligheder, og det faldt mig ſiden ind, at Deres Excellence formodentlig vil lade Dem og Deres Gemalindes Buſte forme, ſaa var det nok bedſt at lade det gjøre her i Rom, hvor man har gode Formatori, og derfor vil jeg oppebie Deres Beſtemmelſe herover.

Deres Basrelief med Muſerne ere næſten halv færdig; til Daaben har jeg endnu ikke Marmor, men haaber ſnart at bekomme det, og ſaa ſkal det blive ſat i Arbeide.

Jeg har ikke giort noget Nyt, ſiden jeg tog fra Deres Excell., undtagen nogle Buſter, for at faae Penge til at kunne udføre de hos mig beſtilte Arbeider, da jeg ikke kan hæve mere, førend de blive færdige, og derfor maa jeg bede Deres Excellence ville have den Godhed at forſtrække mig med. Det Brev, De gav mig til Hr. Pappiani, for at hæve den Gratification af Directionen for Fonden ad usus public, har jeg, efter Deres Forlangende, ikke afgivet.

Jeg ønſter, at den fortræffelige Luft paa det yndige Montenero maa helbrede den gode Matthæi, ſom den har helbredet mig. Det giør mig inderlig ondt, at jeg ikke har kunnet profitere af Deres venſkabelige Indbydelſe, ſaaſom jeg ſøger at tilendebringe mine Arbeider ſaaſnart ſom muligt, for derefter at reiſe tilbage til Kiøbenhavn, da her ingen Fremmede kommer og altſaa ingen Beſtilling kan ventes, ſom kunde interesſere mig." —

Baron Schubarts Svar lod ikke længe vente paa ſig:

---

*) Bernſtorffs, v. Schubarts og Frues.

Montenero, d. 15. Aug. 1806.

"Jeg har med ſtørſte Fornøielſe og Deeltagelſe læſt Deres kiære Brev af 8. August, og jeg iler med at beſvare det, tildeels for at bevidne Dem den Glæde, jeg føler, hvergang jeg faaer Efterretninger fra Dem, min gode Ven! tildeels ogſaa for at ſøge med nogle venſtabelige Ord at opmuntre Dem, thi jeg mærker af den melancholſke Tone, ſom herſker i Deres Brev, at De mere end nogenſinde behøver Trøſt og Opmuntring.

Gid De med vor Ven Matthæi og hans Broder havde kunnet giort en liden Reiſe til Montenero. Vore landlige Glæder, vor jevne Levemaade, vor Chianti-Viin havde viſtnok bidraget til at opklare Deres Siæl og til at forbrive de mørke Skyer, ſom ſvæve over Deres Horizont. — — — —

Jeg er ret glad over, at De har endt mine tre Buſter, og ſkiønt jeg nok ønſkede at beſidde dem, ſaa ſtaae de ſaa godt i Deres Værkſted, at jeg maa bede Dem om at beholde dem*), indtil jeg engang afhenter dem i Rom, og imidlertid beder jeg Dem om, min gode Ven! at lade min og min Kones Buſte forme og af hver ſtøbe i Gips 3 Expl., da man giør dette bedre i Rom, end i nogen anden Verdensdeel.

At mit Basrelief med Muſerne er næſten halv færdigt, glæder mig uſigelig, og endnu mere vil det glæde mig at kunne ſee det færdigt, naar jeg kommer til Rom. — — — Jeg beder Dem inderlig om at ile med Daaben, da min Søſter, Grevinde Schimmelmann, ofte erindrer mig om dette ſkiønne Arbeide, ſom hun ſaa længſelsfuld venter.

De forlanger med ſaamegen Beſkedenhed de Penge, ſom De har tilgode; thi Buſterne ere jo færdige og andre

*) Thorvaldſen beholdt dem ogſaa, og de bleve hverken betalte eller afleverede, ligeſaalidt ſom Basrelieffet.

Arbeider for mig begyndte, saa jeg strax vil fyldestgiøre Deres billige Begiæring, idetmindste for en liden Deel, og fortryder særdeles paa, at jeg i dette Øieblik netop ikke kan udrykke meb flere Penge. Her vil De finde 100 Scudi Romani, som De er saa god at lade Dem strax udbetale, da Verlen paa Pappiani er à vista, følgelig behøver De blot at skrive bag paa Verelen ricevuto og Deres Navn. I tilkommende Maaned skal De faae mere, og skal jeg tillige give Ordre til at den bevidste Gratification bliver Dem udbetalt. Det giør mig ondt, at jeg blot kan skikke 100 Scudi i dette Øieblik, men De maa tage tiltakke dermed, indtil jeg kan betale mere. — — — Alle Aviser have talt om den colossalske Friheds Statue, som De skal forfærdige for de Nord-Amerikanske Stater. Gid De vilde sige mig noget herom og tillige, hvad der bliver af den Pendant af Torlonias store Hercules, som De skulde forarbeide? Jeg var saa glad over, at De kom til at staae ligeoverfor Canova.

Kommer vi til Rom, skal vi opmuntre vor gode Thorvaldsen. Det lover jeg ham og maaskee vil han da ikke tænke paa at sysselsætte sig i vort kolde Danmark." —

Fra Abildgaard indløb nogen Tid efter et Svar paa Thorvaldsens Skrivelse af 18. Juni d. A. hvoraf vi ligeledes maa meddele det Væsentligste:

Kiøbenhavn, d. 14. Aug. 1806.

"Kiære Ven!

Først nu kan jeg besvare Deres seneste, min gode, ærlige Ven!

De har ikke forstaaet Akademiets Brev rigtig; de 400 Rd., som er Dem bestemte, nyder De ikke, før De kommer hiem, og indtil den Tid gaaer de i Akademiets Kasse, for at raade Bod paa, hvad vi mangler. Hvor

gierne jeg havde ønſket, De ſtrax kunde hæve diſſe Penge, var det mig ikke muligt; man maa liſte ſig igiennem denne Verden; men naar De giver nogen Leilighed, ſkal jeg nok vaage for Deres Vel, der ligger mig paa Hiertet.

Med forrige Poſt er der ved det Frölichske Contoir afgaaet Ordre, at udbetale de 80 Scudi for Museo Pio Clementino. Da de fleſte Folk ſlanke omkring paa Landet, har jeg for dennegang ikke kunnet udrette mere, men med det Første ſkal De faae de 100 r. D. C. til Afdrag paa Badens Buſte, ſom jeg ſaa gierne ønſkede kunde være færdig, for at føres hiem med det første Skib, der til Foraaret gaaer til Dannemark, da det nok er temmelig uviſt, at der gaaer i dette Efteraar. Saaſnart jeg kan faae fat paa Rothe, ſkal jeg erindre om Betalingen for hans Faders Buſte, men jeg havde ſaa gierne ønſket, De havde ſkrevet mig, hvad og hvormeget jeg ſkal kræve; imidlertid ſkal jeg giøre det ſaa godt ſom muligt.

Deres Fader, ſom nu lever lidt bedre end forhen, var hos mig for 8te Dage ſiden, jeg var i Byen, da jeg nu lever i mit lille Huus*) paa Landet, ſaalænge Veiret vil tillade det. — —

Nu reiſer Hornbek hiem. De kunde nok give ham en lille Tegning med til mig. Lev nu vel, min gode, ærlige Ven! og hils alle, ſom vil hilſes fra

Deres oprigtige Ven

Nic. Abildgaard."

"P. S.

Deres Buſter ſtaae endnu hos mig."

Endnu maa vi til denne Brevverling føie Thorvaldſens Svar til Abildgaard, ſom nærmeſt herhenhørende:

---

*) Spurveſkiul, ved Frederiksdal.

(uden Datum).

"Gode Hr. Juſtitsraad!

Med megen Fornøielſe har jeg modtaget Deres Brev af 14. Aug. og erkiender jeg ſtedſe Deres Omhyggelighed for mig. De 80 Scudi for Museo Pio Clementino har jeg rigtig bekommet.

Angaaende Misforſtaaelſen med min Fordring paa Academiet, da var det min Mening, at kiære Hr. Juſtitsraaden vilde have Omſorg for, at de 3 ſidſte Quartaler af mit Reiſe Stipendium, ſom jeg endnu haver tilgode, maatte blive mig udbetalte, og at De til den Ende vilde forlange af Frölich & C. at meddele mig her en Anviisning paa det af mit Reiſe Stipendium, ſom jeg endnu haver tilgode.

Profeſſor Badens Buste er færdig og ſkal efter Forlangende blive affendt tilligemed et andet Buſte til Doctor Scheel*).

Uagtet jeg er forvisſet om, at De efter Løfte haver mig i Erindring, tager jeg mig dog den Frihed, igien at bede Dem, at have Omſorg for, at mig bliver ſendt Penge, ſaaſnart ſom muligt. Thi det hænder ſig ofte, at de Penge, jeg ſkulde oppebære, ikke blive mig betalte til rette Tid, og jeg behøver Penge hver Dag, for at beſtride Udgifterne i mit Værkſted.

Naar De ſeer min gamle Fader, er De ſaa god at hilſe ham, at jeg har forlangt af Baron Schubart at ſkrive til hans Søſter, Grevinde Schimmelmann, at vise Omhyggelighed for ham, og at jeg med Taknemlighed derfor vilde ved mit Arbeide vise min Erkiendtlighed. At De, kiære Hr. Juſtitsraad! haver Omſorg for min gamle Fader, veed jeg; men hvad de Store giøre for ham, ſom var altid ſaa rede til at love, veed jeg ikke.

---

*) Sartorphs Buſte.

Jeg anbefaler mig til Juſtitsraadens vedblivende Godhed for mig, og med Høiagtelſe og Taknemlighed forbliver jeg

Deres ærbødigſte Tiener

B. Thorvaldſen."

"P. S.

Hermed følger et Brev fra Hr. Høyer. Det er et fortræffeligt Menneſke; jeg er ſaa glad ved at bo med ham, og det lidet, jeg kan gjøre for ham, gjør jeg med Fornøielſe."

Det ſynes altſaa af dette Brev, at Thorvaldſen allerede tidligere har forſøgt en ny Udvei, for at bringe ſin Fader nogen Hiælp, ved igiennem v. Schubart at anbefale ham til Grevinde Schimmelmann, paa hvem han med god Grund maatte kunne trække, da han for hende havde et ſaa betydeligt Arbeide under ſine Hænder.

Saavidt var det altſaa kommet med hans Sorg og Bekymring for den Gamle, at han omſider havde tilſideſat al Sky og Undſeelſe og aabenbaret ſin Families Fattigdom for ſin fornemme Ven og Velynder.

Men desuagtet ſynes det af hans Yttringer i ovenſtaaende Brev, at ogſaa dette Forſøg har været uden Frugter, og ialfald var det nu ogſaa for ſilde.

Den 24. October 1806 døde Gotſkalk Thorvaldſen i Vartov Hospital, og et halvt Aar derefter overraſkedes vor Kunſtner ved tilfældigviis at erfare dette af et Brev, ſom hans Ven Høyer modtog fra Abildgaard.

At dette forholder ſig ſaaledes, fremgaaer af det Svar paa ovennævnte Brev, ſom Hiſtoriemaler Høyer, under 4. Juli 1807, ſkrev til Abildgaard, hvori det hedder:

"Det Brev, ſom Hr. Juſtitsraaden melder om at have ſkrevet til Thorvaldsen, i hvilket De ſiger, at have underrettet ham om hans Faders Død, og det andet paa ſamme Tid til mig, ere begge to tabte, og følgelig Juſtitsraadens ſeneſte, kiære Brev til mig bragte Thorv. en uventet Tidende."

XIII.

Om Pobefonten til Trolleborg. Basrelief Maria med Jeſus og Johannes. Statuen Hebe. Statuen Pſyche med Vaſen.

1806.

Naar Spørgsmaalet nu er om, hvilke nye Arbeider der i 1806 ere fremgaaede fra vor Kunſtners Haand, ſaa maa vi først henviſe til hans egen Yttring i det foranførte Brev til Baron Schubart af 8de Auguſt, hvori han ſelv ſiger, at han ſiden forrige Aar, da han var paa Montenero, kun har giort et Par Buſter og aldeles intet Nyt.

Den omtalte Beſtilling for Torlonia havde altſaa endnu ikke ſat ham i Virkſomhed, og endnu mindre Beſtillingen fra Amerika.

Imidlertid finde vi dog tilforladelige Spor af, at dette Aar, ſaa forſtemt Thorvaldſen end ſynes at have været, kan opviſe i det mindſte tre nye Arbeider fra hans Haand, og diſſe blive da vel altſaa at henføre til Aarets ſidſte Halvdeel.

Diſſe tre nye Arbeider vare: et lille Basrelief Maria med Jeſus og Johannes, anført af Kunſtneren ſelv under 1806 paa hans Liſte, og to Statuer i halv naturlig Størrelſe, en Hebe og en Pſyche.

Om diſſe Arbeider ſkulle vi meddele, hvad vi derom have kunnet erfare, ved at ſammenholde de meget tarvelige Oplysninger.

Da vor Kunſtner af v. Schubarts tidligere anførte Brev havde modtaget Grevinde Reventlows egne Ytringer angaaende Døbefonten til Trolleborg Kirke og endogſaa havde modtaget Maalet af det allerede der tilſtedeværende Døbefad af Sølv, ſom det dog ſyntes ønſkeligt at anbringe, lader det til, at han har fattet en anden Plan til dette Værk, end den han tidligere conciperede og forelagde ſin Beſkytterinde, Grevinde Schimmelmann.

Ifølge det tidligere Udkaſt ſkulde den meget omtalte Døbevaſe med ſit Basrelief ſtilles paa et Fodſtykke. Skulde nu Døbefadet anbringes, maatte Vaſen altſaa heller ganſke bortfalde, idet Sølvfadet kunde ſænkes i Fodſtykkets øverſte Flade og omgives med en Krands. Basrelieffet, ſom ſkulde anbringes paa Vaſen, og ſom allerede var modeleret, kunde da anbringes paa Fodſtykkets Forſide, og nu laa den Tanke ganſke nær, ogſaa at ſmykke Tærningens andre tre Sider med tilſvarende Basrelieffer.

En ſaadan Forandring vilde jo rigtignok betydeligt forøge Kunſtnerens Arbeide og Omkoſtninger, men havde Thorvaldſen først givet denne nye Tanke Fortrinnet, ſaa blev det Øvrige ham et underordnet Spørgsmaal, ſom han jo ved Leilighed kunde forelægge Baron v. Schubart, ſikker paa, at det vilde vinde alle Vedkommendes Bifald.

Saaledes foretog han da nu den lille Compoſition, Maria ſiddende med Barnet Jeſus paa Skiødet og den hosſtaaende lille Johannes, til Fodſtykkets anden Sideflade.

Angaaende Statuen Hebe, have vi troet at kunne efterſpore den første Anledning til denne Compoſition i Brevverlingen med en ung Kiøbmand Stuhr fra Flensborg,

ſom i dette Aar beſøgte Rom og levede i vor Kunſtners nærmere Omgivelſe. Han henvendte ſig nemlig til Thorvaldſen med Foreſpørgſel fra ſin Fader, om hvorvidt den berømte Landsmand vilde overtage, for ham at udføre en Statue, ſom paſſende kunde anbringes i en Spiſeſal, ſaaſom en Ceres, Flora, eller anden drapperet Figur.

Vel behøvedes der ikke en ſaadan Opfordring, for at Thorvaldſen kunde falde paa at modelere en Hebe, og vi lægge derfor heller ikke Vægt paa denne Gisning. Kun have vi angaaende denne Statue af Hebe at bemærke, at da den var udført i Model, modtog Thorvaldſen en Beſtilling derpaa i Marmor af en danſk Baron, ſom i denne Sommer i Selſkab med flere Landsmænd beſøgte Rom. Ifølge Overeenskomſt ſkulde Statuen, udført i Marmor, koſte 600 Scudi, og ſom ſædvanligt modtog Kunſtneren til ſin Betryggelſe den ſædvanlige à conto Betaling af 200 Scudi og gav ſin Qvittance derfor. Men ſenere frafaldt bemeldte Baron Beſtillingen, idet han i Skrivelſe af 28de Marts 1812 underrettede Thorvaldſen om, at han, paa Grund af den daværende høie Cours var foranlediget til at afbeſtille Statuen. Denne henſtod derfor i Model, indtil Thorvaldſen, ti Aar efter, underkaſtede den en ny og mere gjennemført Behandling, der ikke ſavnede Beſtillinger. Ikke deſtomindre finde vi dog iblandt de efterladte Papirer, at Baronen henved 30 Aar derefter, i en Skrivelſe af 27de Februar 1841, forelagde vor Kunſtner bemeldte Quittering for de indbetalte 200 Scudi, for at gjøre en ſaa gammel, formeentlig Ret gieldende.

Den anden af de nævnte Statuer fra Aaret 1806 var Pſyche, ſom er i Begreb med at aabne Vaſen, i

halvnaturlig Størrelſe ligeſom Hebe. Dette Arbeides Tilblivelſe kunne vi ved Hiælp af et Brev fra Hiſtoriemaler Hoyer til Abildgaard af 19. Nov. 1806 nærmere beſtemme. Det hedder nemlig i dette Brev: "Thorvaldſen har i denne Tid modeleret en Pſyche, i Begreb med at aabne Vaſen." Maaſkee har vor Kunſtner, naar vi dog ville efterſpore en første Oprindelſe, efterat have beſtemt ſin Hebe til bemeldte Baron, udført denne Statue til Kiøbmand Stuhr. Med større Sikkerhed kunne vi meddele, at den, udført i Marmor, flere Aar efter blev kiøbt af en Broder til Sir Thomas Hope.

XIV.

Baron v. Schubart ſkriver til Thorvaldſen angaaende deres Mellemværende. Schubarts Fødſelsdag. En Tegning til Schubart: Bacchus og Amor. Om Forandringen ved Dobefonten. Beſtillinger fra Slotsbygnings-Commiſſionen. Prof. Hanſens Skrivelſe desangaaende. Thorvaldſens Svar.

1807.

De Breve, Thorvaldſen forrige Aar under temmelige mislige Forhold havde ſkrevet baade til Kiøbenhavn og til Montenero, for at ſøge nogen Udvei, bleve dog ikke ganſke uden Virkning.

Hos Baron v. Schubart havde de bevirket, at Mellemværendet, angaaende den berørte Anviisning paa Pappiani, blev berigtiget, idet den Sum, "Thorvaldſen havde været ſaa beſkeden at lade henſtaae, uagtet disſe Penge jo hørte ham til med Rette", nu blev ham anviſt.

"Derimod," ſkrev v. Schubart under 9. Jan. 1807, "har De forfærdiget Bernstorffs Buſte, min og min Kones Buſte; De arbeider paa Daaben til Grevinde Schimmelmann, paa det Basrelief af Muſernes Høitid ꝛc. Følgelig ſeer De, at jeg endnu bliver Dem en Hoben ſkyldig, og naar De behøver Penge, ſaa haaber jeg, at De frimodig henvender Dem til mig ſom til Deres Debitor."

Baronens Fødſelsdag nærmede ſig, og Matthæi i Rom havde, ligeſom forrige Aar, modtaget, — dennegang fra v. Schubart ſelv, — "en liden Skiærv til en Venne- og Landsmands-Forening," for at feire den 14. Januar "ved et godt Glas Punſch."

Thorvaldſen, ſom til den afvigte 10. Sept., Baronesſens Fødſelsdag, ikke havde forſømt at præſentere hende "en ypperlig Tegning," undlod nu ikke heller at ſende en i Anledning af den 14. Januar.

For denne ſkionne Tegning, "en allerkiæreſte Bacchus, ſom giver Amor en ſød Drik", takkede Baronen i et Brev af 16. Januar, og da Thorvaldſen nu atter ſkrev, den 30. Januar, var det iſær for at forelægge ham den forandrede Plan, han havde taget med Henſyn til Udførelſen af Døbefonten. Dette Brev fra Thorvaldſen kiende vi kun af v. Schubarts Svar, hvori han gav Kunſtneren ſit Bifald tilkiende.

Fra Kiøbenhavn ankom nu omſider de ſaa høit bebudede Beſtillinger. Faldt det med diſſe end ikke ud, ſom vor Kunſtner havde haft Grund til at vente, og blev Reſultatet endogſaa, at den væſentligſte Deel af de bebudede Beſtillinger allerede var overdraget til en Anden, medens man iſær ønſkede at modtage Thorvaldſens "Ideer," ſom i Kiøbenhavn med Lethed vilde kunne blive udførte af Haandværkere i Stuk eller i Sandſteen, ſaa var der dog nu aabnet Thorvaldſen en Udſigt til, at han ved denne Leilighed kunde opnaa at faae en liden Sum aarligt anviſt i Forſkud paa Arbeider, ſom man nok kunde ønſke fra hans Haand til de nye Pragtbygninger i Kiøbenhavn.

Det Brev, ſom ved Udgangen af Januar aabnede vor Kunſtner disſe Udſigter, var fra Slottets og Raadhuſets Bygmeſter, Profeſſor Hanſen:

Kiøbenhavn, den 31. December 1806.

"Kiære Hr. Profeſſor!

Undſkyld min lange Taushed. Aarſagen dertil er alene at jeg gierne først vilde ſee, hvilket Arbeide jeg ønſkede fra Deres Haand.

Saa ubetydeligt ſom dette maatte forekomme Dem, ſaa kan jeg dog forſikkre, at det er mig meget magtpaaliggende, efter Arbeidets Combination, at erholde ſamme ſnareſt muligt.

Det paa omſtaaende Side optegnede halve Partie, er den midterſte Deel af Slotsportalet; paa ſamme kommer 6 korinthiſke Colonner. De vil heraf ſee, at det blot er et glat Partie med Porten i Midten og 2de Nicher paa hver Side; i disſe ſkal komme 4 Figurer, ſom ſkal foreſtille: i Nichen paa venſtre Haand af Porten A. Retfærdighed, paa høire Side B. Sandhed; den anden paa venſtre Side C. Klogſkab, og den paa høire Side, D. Styrke. Disſe 4 Figurer bliver giorte af Sandſteen af Profeſſor Dajon.

Ovenover disſe Nicher, er Medallioner, ſom holde 2 Alen og 9 Tommer danſk Maal i Diameter; i disſe vilde jeg gierne have 4 Stykker Basreliefs af hvidt Marmor, ſom havde en Allegorie paa de i Nicherne ſtaaende Figurer. Commissionen, ſaavelſom jeg, overlader det ganſke til Hr. Profeſſoren at vælge Sujetter hertil efter eget Godtbefindende; dog ønſkes ſaa lidet i hver ſom muligt, for at faae en paſſende Størrelſe, da de komme temmeligt høit fra Øiet. Dette Parti bliver næſte Sommer færdigt, hvorfor ønſkes at erholde disſe Basrelieffer ſaaſnart ſom muligt.

Dette angik Slottet. Nu kommer jeg endnu med Noget, min høiſtærede Ven! det nye Raad- og Domhuus betræffende.

Det Parti, ſom paa medfølgende Blad er optegnet, er Hoved-Indgangen til denne Bygning; i denne Frontespids ſkulde anbringes et paſſende allegorisk Basrelief, ſom bliver at udføre i Stuk, da Steen vilde blive for koſtbar. Commissionen ønſkede, at Hr. Profeſſoren vilde componere et ſaadant Basrelief efter Størrelſen, og efter en antaget forhøiet Maaleſtok lade forme et Model, hvorefter det i det Store kunde udføres. Jeg haver her en Stuccateur fra Milano, ſom jeg troer vilde efter Deres Model temmelig godt udføre det. Men da Bygningen til Midſommer kommer under Tag, og det ſiden vil foraarſage mange Omſtændigheder at giøre en nye Stillads, ſaa beder jeg iſær om dette førſt.

Foruden dette er paa hver Side af de 3 Arcader, der udgiøre Hoved-Indgangen, en Niche, hvori jeg gierne havde Figurer, foreſtillende de 2de førſte Lovgivere, Solon og Lycurgus. Diſſe Figurer, der blive 4 danſke Alen høie, ſkal giøres af Sandſteen. Jeg erindrer ikke, om man i Rom, eller i Nærheden haver en ſaadan blød Steen, hvoraf diſſe, uden al for ſtor Bekoſtning, kunde udføres; i ſaa Fald var mit Ønſke, om De vilde paatage Dem at giøre diſſe Figurer og ſende Dem herover; i manglende Fald, vilde jeg blot bede om Compoſitionen fra Deres Haand, ved at ſende os et Par Modeller af omtrent en ¼ Størrelſe, og jeg maatte da ſee, at faae dem udførte her.

Ovenover diſſe Nicher kommer et Par runde Basrelieffer, ſom kan udføres i Stuk, hvortil jeg ønſter en Tegning.

De ſeer af alt dette, min Ven! uagtet det kuns er en ubetydelig Begyndelſe paa det, ſom i Tiden vilde

behøves til Slottes indvendige Decoration, at man savner Dem her.

Men da jeg veed, hvor let man arbeider i det skjønne Rom, istedetfor i Kiøbenhavn, saa er det en Samvittigheds Sag at see dette Ønske opfyldt, forinden De selv finder det for godt.

Det forstaaer sig iøvrigt af sig selv, at Commissionen med megen Fornøielse ei alene betaler det i Natura udførte Arbeide, men tillige de ommeldte Modeller. Og jeg er vis paa, at Hr. Professoren med Glæde paatager Dem dette Arbeide, der skal tiene til at pryde de vigtigste Bygninger i Hovedstaden af vort lykkelige Fædreland. At mit særdeles Ønske maa være, at faae dette Arbeide af Deres Haand, behøver jeg vel ei at forsikkre, da jeg stedse haver den Ære, med sand Kunstnerfølelse at forblive

Deres ærbødige og beredvillige Tiener,

C. F. Hansen."

Paa dette Brev svarede Thorvaldsen under 16. Februar 1807 saaledes:

"Jeg har modtaget Hr. Professorens meget ærede Skrivelse af 31. Dec., angaaende de Arbeider til det Kongl. Slot og Raadhuset, som De med den Høie Commission behager at værdige mig.

Det er mig saare smigrende, at Valget af Sujetterne overlades til mig selv. For at opfylde den Høie Commissions Forlangende med allegoriske Sujetter i Medaillonerne til Slottet, troer jeg at giøre Brug af den græske Mythologie, saasom samme er den mest cultiverede og følgelig den værdigste for Kunsten.

Jeg beklager blot, at den smukke Idee med de tvende, ærværdige Lovgiveres saa charakteristiske Figurer, og smukke Costümer dertil saa heldigen anbragte, ikke skal udføres i Marmor. Disse Ting til Raadhuset skal jeg efter Forlangende

giøre Modellerne til og fremdeles med Fornøielſe begynde paa disſe Arbeider, ſaaſnart den Høie Commiſſion ſætter mig iſtand dertil, ved ſnareſt muligt at forſtrække mig med Forſkud. Thi der bør ſtrax forlanges Marmor, da det er ofte meget vanſkeligt at bekomme. Til ethvert Basreliefs Udførelſe behøves en Mand daglig, og ſkal jeg opfylde den Høie Commiſſions Forlangende, ſaa uforſtøvet at begynde disſe Ting, nødſages jeg til at levne Tid fra mine beſtilte Arbeider, hvis fulde Betaling jeg ikke hæver, før ſamme ere fuldendte. De ſeer følgelig heraf, at det ikke er mig muligt, paa andre Vilkaar at begynde paa de forlangte Arbeider, end at den Høie Commiſſion beſtemmer ſig til at forſtrække mig med Et Tuſinde Rdlr. aarligt til de løbende Udgifter, og at en Banquier her ordres til at betale Marmor, naar jeg fordrer det.

Jeg anbefaler mig herved Hr. Profeſſorens Venſkab og den Høie Commiſſions Bevaagenhed, da jeg er fuldkommen overbeviiſt om, at De indſee, at jeg med den bedſte Villie til at giøre alt Muligt for min Konge og mit Fædreland, ikke er iſtand til, paa anden Maade at ſee dette mit kiæreſte Ønſke opfyldt.

Til behagelig Efterretning lader jeg herved Hr. Profeſſoren vide, at jeg allerede til de forlangte Basrelieffer til Slottet haver beſtilt Marmor, paa det at ikke Mangel af ſamme ſkulde forhale mig i at opfylde Deres Ønſke.

Deres ærbødige, beredvillige Tiener.

XV.

Baron v. Schubart til Thorvaldſen angaaende Beſtillingerne fra Kiøbenhavn. De fire, runde Basrelieffer. "Sundhed," iſtedetfor "Sandhed". Indbydelſe til Montenero. To Breve fra Prof. Hanſen om Arbeider af Sandſteen. Thorvaldſens Yttringer desangaaende i et Par Concepter.

1807.

Saaſnart Thorvaldſen havde faaet dette Brev til Prof. Hanſen fra Haanden, hvorefter han tilſyneladende vilde finde ſig i Alt, naar man kun vilde indrømme ham det begierede Forſkud af 1000 Rdlr. aarligt, maatte han melde v. Schubart, hvad der var ſkeet, for igiennem ham at bevirke hos Slotsbygnings-Commiſſionen, eller hos Grev Schimmelmann, at man dog frafaldt den Tanke at lade Statuerne af Solon og Lycurg til Raadhuſet udføre i Sandſteen, eller i det endnu ſlettere Stof, ſom Hanſen havde bragt i Forſlag.

Det Brev, han da ſkrev i denne Henſigt under 21. Februar, kiende vi kun af efterſtaaende Svar fra Baron v. Schubart:

Pisa, den 9 Marts 1807.

"Jeg ſkylder Dem Svar, min bedſte Thorvaldſen! paa to meget behagelige Breve, ſom De har tilſkrevet mig, det ene under den 30. Jan. og det andet under den 21. Febr. ſidſtleden.

Indholdet af det ſidſte var mig ſaa glædeligt, at jeg ikke finder Ord til at udtrykke Dem min Fornøielſe. At De nu endelig er ſat i Arbeide for Fædrelandet, er mig

overmaade behageligt, og jeg tør paaſtaae, at den Glæde, jeg føler, er ligeſaa ſtor ſom Deres egen.

Skiønbt jeg ikke ſtrax beſvarede Deres Brev, har jeg dog ikke været uvirkſom, efterdi jeg ufortøvet har ſkrevet min Søſter, Grevinde Schimmelmann, til og har bedet hende om at lade den gode Profeſſor Hansen komme, for at takke ham i mit og i alle oprigtige Danſke Mænds Navn, fordi han beſkæftiger vor elſkede Thorvaldsen. Jeg har tillige bedet hende at formidle hos Hansen, at De kunde forfærdige Solon og Lycurge i Marmor, efterdi Omkoſtningen ikke vilde være meget ſtørre i ordinair Marmor, end i Sandſteen, ſom De aldrig med Ære kunde forarbeide. Det ſkulde ret ſmerte mig, om disſe ærværdige Lovgivere ikke bleve udførte i Marmor, da det græſke Coſtüme og deres ædle Anſigter ville giøre dem til Kunſtens Meſterſtykker. Jeg haaber, at vore forenede Foreſtillinger vil ſynes antagelige, og, om det beroer paa Hansen, er jeg vis paa, at han vil ſøge at beviſe min Søſter denne Velvillie.

De vil og kunne modelere ret ſkiønne, runde Medailloner og en liden Figur til Fronteſpicen af Raadhuſet, og et ſaadant Arbeide vil viſt giøre Dem Ære. Ligemaade vil de fire, runde Basreliefs af hvidt Marmor med Allegorier paa de ſtore Figurer, ſom ſtaae i Nicherne og ſom foreſtille Retfærdighed, **Sundhed** *), Klogſkab og Styrke, blive meget intereſſante, efterſom man overlader Dem Valget af Sujettet.

---

*) Her ſtaaer ganſke tydeligt "Sundhed" og ikke "Sandhed." Som bekiendt vedblev Thorvaldſen at læſe "Sundhed." Har Thorvaldſen allerede i ſit Brev til v. Schubart ſkrevet "Sundhed," eller hidrører Feiltagelſen fra, at Schubart her har ſkrevet feil? Ialfald ſynes det at have conveneret vor Kunſtner, at lade det blive ved denne Læſemaade.

At De har forlangt en aaben Credit af henved 1000 Piaſtre, er meget klogt, da Udgifterne ville blive ſtore, og Deres Arbeide let kunde ſtandſes af Mangel paa Penge-Underſtøttelſe. De har giort vel i at beſtille Marmor, og jeg raader Dem ſom en oprigtig Ven, at være ret flittig og at arbeide modig og uophørlig, ſaaſnart De ved den forlangte Credit ſættes iſtand til at kunne begynde at beſkæftige Dem. — — —

Hvad Deres første Brev angaaer, ſaa takker jeg Dem for, at de tre Buſter, ſom ere færdige, ere blevne afſtøbte. Gid De vilde ſende mig et Expl. af hver af disſe Afſtøbninger, ja, ſelv alle, ved de Felukker, ſom næſten ugentlig gaae fra Rom til Livorno. Tal derom med Hr. Pappiani og ſend dem til Livorno med det første, efterſom jeg ønſtede at ſtikke et Exemplar til Danmark ved Skibsleilighed, til min Søſter, Grevinde Schimmelmann. Vore Buſter ville geraade Dem til Ære, da Alle, ſom har ſeet dem i Rom, finde dem ſaa overmaade ſkionne.

De kan gierne anvende det Fornødne paa Daaben, for at giøre den i den Smag, De foreſlaaer, men jeg beder Dem ret inderlig, at anvende den Tid dertil, førend De faaer beſtemt Svar fra Kiøbenhavn; thi ſiden efter maa De opoffre al Deres Tid paa Fædrelandets Arbeide.

Min Søſter ønſter ſaa gierne denne Daab, og da hun har ſtor Indflydelſe, var det ret nyttigt for Dem, om dette Arbeide jo før jo hellere kunde blive tilendebragt. Hun vilde derved blive Dem forbunden og beſkytte Dem i alle paakommende Tilfælde.

Hvad der virkelig ſmerter mig, er at forudſee, hvorledes Sommeren vil henløbe, uden at ſee Dem i vort Montenero, ſom nu er bleven meget forſkionnet ved adſkillige Forandringer og Forbedringer, ſom vi have giort og viſt ville behage Dem, og maa jeg foreſtille Dem, at De let kunde modelere Deres Basreliefs hos os og vilde

ved den ſunde Luft vinde Kræfter og Helbred. Betænk vel dette og tro ikke, at jeg foreſlaaer Dem dette af Egennytte; men jeg troer ganſke tilforladelig, at Deres Arbeider vilde vinde ved dette libet Opholb paa Montenero. Jeg har bedet Ernst Matthæi at komme, og om Hr. Wahl vilde følge med, ſaa vilde disſe tre Romere giøre os vort Opholb overmaade angenemt, og De vilde ſamle nye Kræfter til at begynde de Arbeider, ſom De ſamtlig kunde udkaſte i Montenero. Maaſtee den gode Zoëga følger med. — — —

P. S. Efterſom jeg om nogle Uger ſender Prof. Hansen et Patent ſom correſp. Medlem af det Italienſke Akademie, ſkal jeg ikke mangle at opmuntre ham til at giøre Thorvaldsen godt."

For, ſaavidt muligt, at ſammenholde den herhenhørende Brevveksling mellem vor Kunſtner og Slotsbygnings-Commiſſionen, eller rettere med Prof. Hanſen i Kiøbenhavn, maa vi endnu forbigaa, hvad der ligger jevnſides denne Sag, og ſandſynligviis trætte mangen en Læſer med de videre Forhandlinger angaaende disſe Beſtillinger.

Paa Thorvaldſens ſidſte Brev til Prof. Hanſen fulgte ſnart et Svar af 9de Marts, ſaaledes lydende:

Altona, den 9. Marts 1807.

"Kiære Hr. Profeſſor!

Jeg har rigtig modtaget Deres Brev af 16. f. M., og det fornøier mig, at De ſnareſt muligt vil foretage de opgivne Arbeider. Jeg er ganſke af Deres Mening, at det var ønſkeligt, om de to Løvgivere kunde blive udført (i Marmor), iſtedetfor af Sandſteen; men (jeg troer, at naar man) kuns kan faae dem af ſidſte Slags Steen, maa man ſom Kunſtner trøſte ſig med, at den ſtørſte Værd beſtaaer i Udførelſen og ei i Stenen; en god Gips-

Figur er mig kiærere, end en ſlet, ſom er udført i carrariſt Marmor. De vil iøvrigt meget forbinde mig, naar De ſnareſt muligt hialp os med diſſe og øvrige Modeller til Raadhuſet.

Deres foreſlagne Idee til Medallionerne og Frontespidsen *), finder jeg meget paſſende.

Hvad iøvrigt Hr. Profeſſorens Forlangende angaaer, da finder jeg for min Part det meget billigt, at De ei bør ſtaae i Forſkud for Marmors Anſkaffelſe ꝛc. og jeg ſkal ved min Tilbagekomſt til Kiøbenhavn, ſom vil være om en Tid af 4 Uger, foredrage det i Commiſſionen; ſaa længe maa jeg bede at have Taalmodighed, da ſkriftlig — — afgiøres. Da jeg iøvrigt haver den Ære at forblive Hr. Profeſſorens

beredvillige Tiener

C. F. Hanſen."

Den belovede Anviisning paa Forſkud anmeldtes to Maaneder efter i følgende Brev fra ſamme Haand:

Kiøbenhavn, d. 15. Mai 1807.

"Høiſtærede Hr. Profeſſor!

Med Dagspoſten vil De bekomme et Brev fra Commiſſionen, hvori Dem bliver tilkiendegivet, at efter Deres til mig yttrede Ønſke, har det Kongl. Bank-Contoir truffet den Foranſtaltning, at hos en Banquier i Rom bliver aabnet Dem en Credit af 1000 Scudi, ſom De ſucceſſive kan hæve.

Jeg talte nylig med Grev Schimmelmann, ſom ſagde mig, at Hr. Profeſſoren havde yttret det Ønſke, at de omſtrevne to Statuer til Raadhuſet, Solon og Lycurg, maatte blive af Marmor, iſtedet for af Sandſteen. Hvilken

*) At Sujetterne burde tages af den græſke Mythologie.

Kunſtner vilde ei være af ſamme Mening, naar man ei behøvede at tage den ſtørre Bekoſtning i Betragtning? Vi maa immer tænke paa, gode Hr. Profeſſor! at det lille, men lykkelige Danmark er vores Fædreneland! Jeg ſom Architect er glad ved, naar jeg til Prydelſe paa denne Bygning kan opnaae at faae diſſe Figurer af Sandſteen, iſær naar de komme fra Deres Haand. Men der er ſiden min ſidſte Skrivelſe faldet mig den Tanke ind, at iſtedet=for Modellerne, ønſkede jeg, at De vilde paatage Dem, at forfærdige Figurerne, efter den opgivne Størrelſe, af den ſaakaldte Travertin=Steen. Det er mig ei ubekiendt, den haver mange Poris og Smaahuller, men diſſe vilde let lade ſig tilſtoppe, iſær naar den bedſt ſtikkede hertil blev udſøgt. De, ſom ſtaae paa Colonaden af Petri Kirke er jo af denne Steen, og, ſaavidt jeg erindrer, er der nogen imellem, der er temmelig vel arbeidede. Man vil nok kunne finde en Leilighed at faae dem fra Livorno hertil. De kan jo gjøres af flere Stykker, og maaſtee, naar en af vore Fregatter gik til Middelhavet, kunde man paa denne Maade faae dem hertil. Der haver De alle=tidſens bedre Leilighed at faae dem arbeidede, end vi har, ſaaledes, at De blot behøver at lægge Deres Meſterhaand paa dem tilſidſt. Og de blev derfor viſt ei koſtbarere med Transport og Alt, end de vilde komme os, naar vi efter Deres Modeller lod dem gjøre her. Derſom De finder denne min Tanke rigtig, ſaa behøver De ei at ſende Modellen herover til dem; men i dette Tilfælde vilde en liden Tegning være tilſtrækkelig for Commisſionen, for at erholde Kongl. Approbation derpaa. Og med ſamme maatte jeg tillige udbede mig den ohngefähre Priis, ſom De troer, at de vilde komme til at koſte.

Modellet til Basrelieffet i den ſtore Fronteſpids, ſom ſkal forfærdiges af Stuk, længes jeg meget efter, da Portalet vil til Efteraaret være opført. De runde

Basrelieffer over Figurerne ønskede jeg og at De, efter Deres opgivne Idee, vilde gjøre i Rom; jeg frygter kun for, at det vilde vare forlænge, og i dette Tilfælde udbeder jeg mig blot et Par smaa Modeller hertil, eller blot en Tegning, som der kunde arbeides efter.

Nu havde jeg for dennegang ei mere paa Hiertet, end at forsikkre Dem om, at jeg med sand Høiagtelse haver den Ære at forblive Hr. Professorens

ærbødigste Tiener
C. F. Hansen."

Thorvaldsen maatte vel føle sig krænket ved denne overmodige Skrivelse, som næsten synes kun at have haft til Hensigt, ret at ydmyge ham som Kunstner. Han forsøgte gientagne Gange, selv at skrive et Svar, men maatte dog tilsidst overdrage det til en Anden.

Af hans egenhændige Concepter vælge vi at meddele et Fragment, som nærmest udtaler hans Mening om Sagen selv, saaledes:

"— — af de tvende Lovgivere, Solon og Lycurg, at gjøre dem af Travertin-Steen, er for mig den samme Umage, som i Marmor, da jeg maa gjøre Modellerne og lægge den sidste Haand paa dem, saa der kuns er alene sparet ved Stenens Indkiøb og ved Arbeiderne, for at hugge dem ud af det Grove, for Indkasseringen og Transporten er det samme, saa jeg ikke med god Samvittighed kan raade, at lade gjøre nogen Figur, som Kunstværk betragtet, her af slettere Steen, end som man har hos os. Jeg vil derfor — — — Jeg haaber, herved at have giort mig Hr. Professoren forstaaelig, at jeg afslaaer at udføre ovenanførte Figurer af Travertin, fordi det ikke er oekonomisk at lade noget udføre her af

af en saa slet Steenart, hvor den bedre kan haves. Arbeidet og Transporten koster det samme. Jeg vil derfor hellere sende Dem Modeller til disse af halv Størrelse, hvorefter De i Kiøbenhavn kan lade dem udføre af Sandsteen —"

Af en fuldstændigere Concept, som Thorvaldsen har ladet en Anden skrive, og som formodentlig er den, der er blevet benyttet, meddele vi kun Slutningen:

"— — Jeg troer derfor at opfylde den Høie Commissions Ønske og Forlangende, naar jeg saaledes paa ovennævnte Maade modelerer de forlangte Figurer Solon og Lycurg. Thi jeg føler at skylde mit Fædreneland som Kunstner, at mit Arbeide bør være min Konge værdig, og mig selv, altid at bevare min Kunstner Ære."

XVI.

Fru v. Humboldts og Fru Bruns Cirkler i Rom. Froken Ida Brun. Thorvaldſen ſpiller Guittarre. To Basrelieffer til Døbefonten: Jeſus velſigner Børnene og Glorie af tre Engle. Statuen Amor. Gruppen Amor og Pſyche. Thorvaldſen vil reiſe med Wahl til Montenero. Skrivelſe fra v. Schubart angaaende en Udflugt fra Montenero.

1807.

Den preusſiſke Miniſters, Baron Wilh. v. Humboldts, Familie, ſom i de nærmeſt foregaaende Aar havde ſamlet en aandrig Kreds paa Villa di Maltha, var nu i dette Foraar flyttet til et rummeligere Hôtel i Strada Gregoriana paa Trinita di Monte.

Som de ſtadigſte Venner af dette Huus nævnes iſær Zoëga, Seraux d'Agincourt, Digteren Alborghetti, Kunſtnerinden Angelica Kauffmann, Landſkabsmaleren Reinhart, Billedhuggeren Keller fra Zürich og en yngre Billedhugger, Chriſtian Rauch, der nylig, uden Underſtøttelſe, var kommen til Rom, og der havde fundet den heldigſte Beſkyttelſe i dette Huus og hos dets Venner.

De danſke Kunſtnere og Reiſende vare i Almindelighed ſærdeles vel optagne her; Thorvaldſen og Hiſtoriemaler Lund hørte til de kiæreſte og ſtadigſte Gieſter.

I April udvidedes denne Kreds, da Fru Fred. Brun atter vendte tilbage til Rom. Under et længere Ophold i

Genf var hendes yngſte Datter, den ved Skiønhed og Talenter ſenere ſaa udmærkede Frøken Ida Brun, faldet i en betænkelig Sygdom, ſom, efter Lægernes Raad, den italienſke Himmel ganſke maatte hæve, og da hun allerede tidligere var en Yndling af denne Kreds, blev hun nu en fælleds Gienſtand for Alles velvilligſte og kiærligſte Beſtræbelſer. Da Sundheden vendte tilbage, og den unge Pige udviklede perſonlig Skiønhed og Ynde i Forbindelſe med overraſkende Talenter i muſikalſk og mimiſk Henſeende, blev hun ſnart Selſkabets Glandspunkt og et Centrum for den æſthetiſke Cirkel.

At ogſaa Thorvaldſen har fundet en Glæde ved det deilige Skue af denne levende, antike Skiønhed, og at Aabenbarelſen og Udviklingen af hendes ſaa ualmindelige Talenter i høi Grad har interesſeret ham, lader ſig ikke betvivle. "Han ødslede med ſin koſtbare Tid for hendes Skyld," ſkrev Moderen*) om Thorvaldſen, og iſtedetfor at give hende Underviisning i Tegning, ſom han havde paataget ſig, lod han ſig henrive af hendes Sang til muſikalſke Øvelſer. Sin Violin og ſin Floite havde han vel efterladt i Aabenraa, men i Rom havde han lagt ſig efter at ſpille Guittarre og drevet det til en ualmindelig Virtuoſitet**), ſom nu kom ham herligt tilpas, for at accompagnere den unge, ſkiønne Piges deilige Stemme.

Der har altſaa dog paa denne Tid været Opmuntring og Udſpredelſe for vor Kunſtner efter de fortrædelige Stemninger, ſom kun alt for længe havde hvilet over ham.

---

*) Fred. Brun, Ida's æſth. Erwacken. Pag. 252.

**) "Selten hörte ich die Guitarre reizender behandeln", ſkriver Fru Brun herom, l. c. Pag. 254.

Vi ere derfor meget tilbøielige til at antage, at han, saaledes forfriſket i Sindet, paa denne Tid har modeleret de to, ſmaa Basreliffer, ſom endnu manglede til Dobefonten: Jeſus, ſom velſigner Børnene og Glorien af de tre ſvævende Engle, da vi af hans Optegnelſer dog erfare, at de begge af ham ſelv ere henførte til dette Aars Frembringelſer.

Da Baron v. Schubart nu i Begyndelſen af Juni Maaned gientog ſin Indbydelſe og endog ſøgte at lokke Thorvaldſen med Udſigter til en Reiſe til Carrara, lod han ſig derfor ikke let rokke, men havde allerede ved Begyndelſen af Juli et Par nye Arbeider under Modelering, ſaa at Arbeidslyſten maa have indfundet ſig, forynget ved en lykkeligere Stemning.

Diſſe Værker omtales i et Brev fra Hiſtoriemaler Høyer til Abildgaard af 4. Juli 1807 ſom paabegyndte. Det ene var en Statue, Amor, ſom ſpøgende tager en Piil ud af Koggeret, en Model, der ſenere, efterat være undergaaet nogle Forandringer, fremſtod ſom den første Behandling af Den ſeirende Amor.

Det andet var en Model til Gruppen Amor og Pſyche, ſom han endnu havde at udføre for Grevinde Woronzoff.

Beſøget paa Montenero udſatte han derfor indtil i September og lovede da at ville indfinde ſig i Selſkab med ſin Landsmand, Hiſtoriemaleren Wahl, der allerede i nogen Tid havde levet i Rom ſom Penſionair fra Akademiet.

Da Thorvaldſen har meddeelt v. Schubart denne Plan i et Brev af 6. Juni, ſom vi ikke have forefundet, maa vi i dettes Sted her udſkrive det Brev, ſom Baronen ſkrev til Svar herpaa:

Baron v. Schubart ſkrev til Thorvaldſen:

Montenero, d. 31. Julii 1807.

"Siden Deres elſkværdige Brev af 6. Junii har jeg ingen directe Efterretninger havt fra Dem, min gode og kiære Thorvaldsen. Lund og andre af vore fælles Venner have givet mig den glade Tidende, at De i September vil komme med Hr. Wahl til Montenero. Jeg ſtoler derpaa og fryder mig iforveien. — —

Vi have foreſat os at reiſe til Florenz, derfra til Valombrosa og ſaa til Pistoya, Lucca og Carrara. Lund og Eberlein følge med, og vi ſmigre os med den ſøde Tanke, at vor Ven Thorvaldsen vil giøre med os denne interessante Reiſe, ſom jeg haaber ikke at ville blive unyttig for Kunſten; thi mange ſtionne Sager ville vi ſee paa den Fart. Vi give Dem og Hr. Wahl Rendez Vous den 2. September i Florenz. Mangler begge mine Venner og Landsmænd Penge, ſaa ſkal De faae dem, og hvad Venſkabs Haand tilbyder Dem, kan det venſkabelige Hierte ikke afſlaa. Paa Mandag ſkriver jeg Hr. Wahl til og ſender ham 40 Scudi til Deres Begges Reiſe fra Rom til Florenz. Jeg veed ikke, om det er tilſtrækkeligt, men idetmindſte er det en god Hiælp. — — —

XVII.

Thorvaldſen faaer Penge mellem Hænderne. Dobefonten begyndes i Marmor. Model til Raadhuſets Fronton. Uvgtet om Kiøbenhavns Bombardement kommer til Rom. Om Frontonens ſenere Skiæbne. Opfordring at komme til Montenero. Wahl reiſer alene. Schubarts Brev til Thorvaldſen. Mars og Venus. Thorvaldſen ſkriver til Montenero.

1807.

Til hvad der ellers paa denne Tid opmuntrede vor Kunſtner, kom nu ogſaa, at han i Junimaaned modtog en Anviſning paa de omtalte 1000 Scudi fra Slotsbygnings Commiſſionen og desuden 200 Piaſtre fra Grev Adam Moltke for den fuldførte, ſkiøndt ikke aſſendte, Buſte.

Han ſyntes derfor nu med Kraft at ville igien tage fat paa Arbeidet. Til Dobefonten havde han været saa heldig at finde en ſkiøn og pletfri Marmorblok, og Johannes den Døber var allerede traadt frem af en af Sidefladerne. Ogſaa til de fire Basrelieffer til Slottet havde han anſkaffet det fornødne Marmor. Af Compoſitionerne til disſe havde han kun den ene forberedet i det Basrelief, han i 1805 havde modeleret paa Montenero. Gienſtanden, Minerva, ſom beſiæler det af Prometheus dannede Leermenneſke, maatte vel kunne paſſe til Opgaven "Klogſkab," da man dog nok egentlig havde meent Viisdom. Til de tre andre Medailloner havde han endnu neppe giort noget Udkaſt.

Men, for hurtigt at kunne tilfredsstille Commissionen, eller rettere Bygmesteren, med det, der mest paatrængende var forlangt til Bygningerne i Kiøbenhavn, begyndte han nu paa en Model til Raad- og Domhusets Fronton og vilde i denne fremstille Gudernes og Menneskenes Faber, tronende over den himmelske Dyrkreds og omgiven af Minerva, Nemesis, Oceanus og Gæa.

Dette Arbeide, som han foretog ved Siden af de tidligere nævnte Modeller, var endnu ikke tilendebragt, da han ved Udgangen af September vendte tilbage fra en landlig Udflugt, formodentlig fra Fru Brun i Albano, i høieste Grad nedslaaet ved Rygtet om den Ulykke, som var overgaaet hans Fødeland.

Hvilket Indtryk Kiøbenhavns Bombardement maa have giort paa ham, sees af Zoëga's Brev*) til v. Schubart af 23. Sept. 1807, hvor det hedder, "at Thorvaldsens melancholske Temperament giorde, at han ved denne Anledning var mere bedrøvet, end alle Andre, og at endogsaa Zogëa, hvor lidt Mod han end selv havde, maatte giøre sig al Umage, for at opmuntre ham." Af en Skrivelse fra en anden Haand erfare vi, at den Tanke, at arbeide for en By, som var ødelagt af Fiendehaand, oprørte ham i den Grad, at han henkastede det begyndte Værk til Raad- og Domhuset og opgav dets Udførelse aldeles.

Da han aldrig siden beskæftigede sig med denne Fronton, maa vi her meddele om dens videre Skiæbne, at da Bygmesteren dog igrunden syntes lidet at interessere sig for at

*) Welcker, Zoëga's Leben. II. 358.

faae mere end en Compoſition, hvorefter der i Kiøbenhavn kunde modeleres, lod Thorvaldſen det bero ved ſenere at ſende Commiſſionen en Tegning. Efter et ſaadant Forarbeide fra Thorvaldſens Haand, overdrog man i Kiøbenhavn Udførelſen til en ung Kunſtner, dengang endnu Eleve af Akademiet, ſenere Thorvaldſens trofaſte Ven, Herman Freund. Ved ham tilveiebragtes en Model i mindre Maal, ſom i en Række af Aar laa paa Akademiets Loft, uden at der var videre Tale om den Sag. Imidlertid forandredes denne Frontons Beſtemmelſe. Iſtedetfor at anbringes, efter den oprindelige Plan, paa Raad- og Domhuſet, blev det, da Freund var død, i Thorvaldſens ſidſte Levetid, overdraget en ung Billedhugger, G. Borup, efter den tilſtedeværende Model, at udføre den i brændt Leer til Chriſtiansborgſlots Façade, hvor den opſtilledes i Aaret 1847.

Da Baron v. Schubart af Zoëga's Brev havde erfaret, hvorledes Thorvaldſen havde det, giorde han ſig, ſom man kan tænke, al Umage, for at formaa ham til dog at komme til Montenero og, efter den tidligere Aftale, at giøre Reiſen i Selſkab med Maleren Wahl. Det maa ogſaa have været nærved, at Thorvaldſen havde fulgt denne Opfordring, da vi finde, at han allerede havde taget ſin Plads i Diligencen. Men i det afgiørende Øieblik forandrede han ſine Tanker og lod Wahl reiſe alene.

Vi ſkulle her i denne Anledning meddele et Brev, ſom han paa denne Tid modtog fra Baron v. Schubart:

Montenero, d. 2. Oct. 1807.

"Min gode og kiære Thorvaldſen!

Formodentlig træffer diſſe Linier endnu Hr. Wahl i Rom, og derfor er min indſtændige Begiæring, at De

følger med ham til Montenero, hvor vi ville tilbringe nogle glade Dage, og siden ifølge med Lund og endnu en anden ung Kunstner giøre Reisen tilfods over Peruggia, Terni og Narni. Denne Tour vil skienke Dem Mod og Helbred for den hele Vinter, og vi ville tale om vort kiære Fædreneland, som vel har tabt meget, men som vist kan opreise sig og maaskee høiere end nogen Tid. At Kiøbenhavn overgav sig, begriber jeg endnu ikke, da de officielle Efterretninger savnes, men der maa være Aarsager, som De nærmere vil faae at høre, naar De kommer til os paa det yndige Montenero. De forsømmer blot 3 à 4 Uger og vil kunne være desto flittigere siden. Jeg beder Dem, jeg besværger Dem, kiære Thorvaldsen! kom til os! Vore Arme staa aabne til at modtage Dem! De vil finde faderligt og moderligt Hierte hos Deres oprigtige Venner.

Schubart."

Men han kom ikke. Istedetfor Frontonen synes han nu, ligesom til Afskredelse, igien at have taget fat paa Torlonia's Bestilling, og henimod Aarets Slutning finde vi ham ivrigt beskæftiget med Modellen til hans Gruppe Mars og Venus.

Til Baron v. Schubart sendte han derimod en Undskyldning, som vi meddele efter hans egen Concept:

"Efter lang Tid at have levet i det glade Haab, at tilbringe Sommeren paa det yndige Montenero og saaledes i Deres behagelige Selskab bedre have kunnet forklare mundtlig alt, hvad jeg vil sige, end som ved at skrive, saa maa jeg dog gribe til det sidste, saa ugeschicht som jeg endog er heri, da det destoværre ikke er mig muligt at kunne reise herfra, formedelst mine Arbeider, som jeg finder vanskeligere at forlade, end jeg forud har troet.

Deres Basrelief med Muſerne er næſten færdig. Det giør mig ondt, at Marmoret ikke er faldet ſaa godt ud, ſom jeg ønſkede det; der er endeel Pletter.

Derimod til Daaben har jeg været lykkelig med et Stykke Marmor, ſom er overmaade ſmukt. Johannes den Døber er kommen ud deraf uden Pletter, og jeg haaber, de andre Sider vil komme ligeledes.

Jeg beder om Forladelſe, at jeg ikke har ſendt Deres Buſte; jeg opholdt det, fordi D. E. vil ſende den til Kiøbenhavn, og ſaaledes vilde profitere af ſamme Leilighed og ſende Grev Rantzau, Prof. Baden og Trane*) med ſamme Leilighed til Danmark."

*) En Buſte af en danſk Architect, Trane, ſom paa denne Tid havde været i Rom.

XVIII.

En Tegning til Baron v. Schubarts Fødselsdag. Skrivelse fra v. Schubart. Statuen Mars. Statuen Adonis. Canova's Yttringer. Beſtilling af Kronprinds Ludwig af Bayern. Thorvaldſen bliver Medlem af Akademiet S. Luca. Basrel. A genio lumen.

1808.

Til Baron v. Schubarts Fødſelsdag, den 14. Januar 1808, havde Thorvaldſen ſendt en Tegning til Montenero, Madonna med Jeſus og den lille Johannes, og af Schubarts Takſigelſesſkrivelſe af 18. Januar meddele vi følgende Uddrag:

"Deres kiærlige Madonna har jeg modtaget, og vi have beundret den, min gode Kone og jeg. Vi troede at ſee vor elſkede Thorvaldsen; thi hans Tegning var næſten en Aabenbarelſe. Vi ſtirrede længe paa den og glædede os ved den Tanke, at det gaaer en god og genialſk Mand vel! Vi formodede det, fordi Tegningen var arbeidet med Varme og antydede følgelig Sindstilfredshed.

Om Deres alt færdige, kolosſalſke Mars har jeg hørt tale med ſtørſte Berømmelſe. Sig mig noget om denne Statue og dens Beſtemmelſe. Jeg ønſter ſaa gierne, at høre noget fra vor danſke Phidias. Aviſerne ſkrige høit om Canova. Han er en fortient Mand, det er unægteligt, men Lykken ſtaaer ham bi, og maaſkee er den ham altfor blid.

Gid De ſnart vilde ſige mig noget om Deres Arbeider og om Deres Kaar. De veed, hvor levende jeg deeltager i Alt, hvad der angaaer min gode Ven Thorvaldsen. Vil De ikke ſkrive Danſk, fordi Modersmaalet er Dem uvant, ſaa ſkriv Italienſk, blot ønſker jeg, at ſee noget af Deres kiære Haand. — — —

Vi tænkte paa Dem og vores romerſke Venner d. 14. Januar, og viſtnok har De tænkt paa os og drukket min Sundhed hos den gode Lund, ſom havde Commiſſion at forſamle og forene mine Landsmænd i venſkabelig Kreds,"

Vi tage heraf Anledning til at giøre opmærkſom paa, at Baron Schubart i dette Brev ſpørger til Thorvaldſens "alt færdige, kolosſalſke Mars," og ikke til Gruppen Mars og Venus, hvilken dog andre Breve fra Udgangen af forrige Aar nævnede ſom det Arbeide, der da beſkæftigede ham. Det maa altſaa have været netop paa denne Tid, at vor Kunſtner tog den, allerede tidligere omtalte, Beſlutning, at frafalde Udførelſen af Gruppen til Torlonia og iſtedet derfor at fuldføre den allerede nær færdige Mars ſom ſelvſtændig Statue, navnligen ſom en Marte pacifero, eller den fredbringende Mars.

Hermed ſtemme andre af vore tidligere Optegnelſer, ſom gaa ud paa, at den bayerſke Geſandt i Rom paa denne Tid har henvendt ſig til Thorvaldſen, for i Kronprindſens Navn at giøre en Beſtilling paa en Statue, ved hvilken Leilighed Thorvaldſen foreſlog, at ville udføre ſin fredbringende Mars til ham.

Dette Tilbud blev forelobigt modtaget, og da Forandringen ikke var ſaa betydelig, varede det ikke længe, før denne Statue ſtod færdig i Gipsmodel. Men nu havde det ſine Vanſkeligheder at faae en ſaa ſtor Marmorblok, ſom

denne, otte Fod høie, Statue fordrede, bragt tilveie, — dog, da Kunſtneren havde Beſtilling paa ſit Arbeide, beſluttede han at ſende Modellen til Carrara, for der at forberedes i Marmor.

Da Studiet ſaaledes ved Mars's Afſendelſe var blevet tomt, varede det ikke længe, førend en ny Skabning opvoxede under Thorvaldſens Hænder paa den ledige Plads. Allerede i dette ſamme Foraar ſaae man nu en Adonis under Arbeide, om hvilken Kunſtbladene*) erklærede, "at den nyere Kunſt i Rom ikke havde frembragt Noget, der almindeligere henrev Kiendere og Ikkekiendere til glad Beundring."

I Juli 1808 var Modellen fuldført. Fru Fred. Brun var i Albano og overraſkedes, ſom hun ſelv fortæller**), en Morgen i Villa Doria af Canova, ſom beſøgte hende. "Avete veduto quell' ultima statuetta del vostro compatriota?" ſpurgte han under Samtalen, og da hun havde yttret, at Heden havde afholdt hende fra Rom, vedblev han med Livlighed: "Questa statuetta è bella, è nobile e piena di sentimento; il vostro amico davvéro é un uomo divino!" og ſkal efter et Øiebliks Taushed have tilføiet: "Il est pourtant dommage, que je ne sois plus jeune!"

Da Rygtet om Adonis ogſaa havde naaet München, foretrak Kronprinds Ludwig denne Statue for Mars. Uagtet Omkoſtningen ved Mars's Udførelſe i Marmor ſaaledes fortiden blev en ufornøden Anſtrængelſe for hans Kaſſe, indgik vor Kunſtner beredvillig herpaa, og for Adonis,

*) Morgenblatt 1809 Nr. 72. Ibid. 1810 Nr. 176. Sickler, Journal f. Litt. Kunſt ꝛc. 1814 p. 18.

**) Athene. 1815. IV. p. 25. Tüb. Kunſtblatt. 1823 Nr. 38.

udført i Marmor, bestemtes en Priis af 2000 Scudi. Da dette Arbeide, uagtet stadige Paamindelser, endnu henstod et Par Decennier i Studiet, ville vi i det Følgende oftere komme til at berøre dets videre Skiæbne.

Medens Thorvaldsen arbeidede paa Fuldførelsen af Modellen til Adonis, blev han under 6. Marts 1808 optagen til Medlem af Akademiet San Luca i Rom. Af den Meddelelse, han i denne Anledning modtog, sees det, at det, ifølge Statuterne nu paalaa ham, at indsende til Akademiets Samlinger sit Portrait og et mindre Arbeide i Gips. Hvad den første Forpligtelse angaaer, da have vi Grund til at antage, at den i Løbet af de følgende Aar blev opfyldt, da Camuccini malede Thorvaldsens Portrait. Ihensseende til den anden Fordring, da ere vi tilbøielige til at antage, at et saadant Arbeide, udført til denne Hensigt, ogsaa kan paavises. Vi finde nemlig, at Thorvaldsen netop i dette Aar har modeleret et Basrelief, som ved sin Gienstand passende synes at kunne tillægges saadan Oprindelse, nemlig den bekiendte Compositiion A genio lumen, som fremstiller Kunstens Musa, siddende tankefuld med Tavlen paa sit Knæ, medens en Genius helder Olie i Lampen.

Dette Basrelief, som senere gientagne Gange blev udført i Marmor med adskillige Forandringer, deriblandt ogsaa som Medaillon, blev i 1817 benyttet til Revers for en Medaille, der af Myntgraveur Brandt i Berlin udførtes til Ære for vor Kunstner.

XIX.

Rom under de Franſkes Overherredomme. General de Valcks Beſtilling hos Thorvaldſen. Skrivelſe fra v. Schubart med Indbydelſe og Reiſepenge. Gientagen Indbydelſe til dog at komme. Schubarts Komme til Rom. Thorvaldſen skriver til Grevinde Schimmelmann ved Hiælp af hendes Broder.

1808.

I Rom var der paa denne Tid Ufred og Forſtyrrelſe omkring den ſtille, fredelſkende Kunſtner.

Pius d. 7des afmægtige Foretagender mod de Franſkes Keiſer havde overfyldt den gamle Stad med fiendtlige Tropper, og ſom en Følge af Undertrykkelſen, var der i Aar ikke Tale, hverken om Carneval, eller om de muntre Feſtinos. Medens Paven ſad forſkandſet paa Quirinalet, i frivilligt Fangenſkab, og Paaſkehøitideligheberne i St. Peder og i Capella Siſtina maatte i al Stilhed beſørges af et Par Cardinaler, blev Rom mere og mere forladt af Alle, ſom kunde drage bort. Og da de Reiſende udeblev eller flygtede, vare Kunſtnernes Forhold i Almindelighed meget nedtrykte.

Ogſaa Fru Fred. Brun forlod Rom med ſin Familie og opholdt ſig i Toſkana indtil henimod Aarets Udgang. Thorvaldſen derimod, ſom havde fuldt op af Arbeider omkring ſig, var ikke at formaa til at forlade dem. Selv i diſſe Dage modtog han en Beſtilling, ſom vi, kun for Fuldſtændighedens Skyld, nævne her, da den ikke fik nogen videre Betydning.

En ruſſiſk Adelsmand, General Pierre de Balck, overdrog ham under et Beſøg i Studiet at udføre et Basrelief, Phædra og Hippolyt og en Buſte af Homer, efter en Antik i Neapel.

Contracten, ſom er tilſtede, blev affluttet den 16de April 1808, og, ifølge den, forpligtede Thorvaldſen ſig til at levere diſſe Arbeider i cariariſt Marmor i Løbet af halvandet Aar, imod derfor at modtage 355 Scudi, nemlig 285 Scudi for Basrelieffet og 70 Scudi for Buſten. Men af det Følgende vil det erfares, at han overlod denne Beſtilling til en yngre Kunſtner og valgte ſig en anden Gjenſtand, efter Overeenskomſt med General de Balck.

Da den hede Tid nærmede ſig, fulgte, ſom ſædvanligt, en Indbydelſe fra Montenero:

"Kort og godt", ſkrev Baron v. Schubart under 3 Junii 1808, "De maa endelig komme til os og tilbringe de to, i Rom afſkyelige, hede Maaneder, Julii og August. Vil De gjøre Selſkab med Matthæi og Wahl, ſom jeg ogſaa haaber at beſidde, ſaa er Alting ſaare godt. De reiſe fra Rom ſidſt i Junii og ere her d. 10 Julii. De blive her til førſte September.

For at lette mine Venner og Landsmænd Byrden af Reiſe-Omkoſtningerne, beſtemmer jeg 40 Scudi. Svar mig ſtrax, og jeg ſkikker ſtrax glad og fornøiet de omtalte Penge.

Vi have en anden liden Villa ſtrax ved vores, hvor der er et prægtigt Studium, ſom beſtemmes vor Thorvaldsen. Hvorfor kunde han ikke ſaavel her ſom i Rom forfærdige en Bacchus, en Adonis, en Mars. De ſkal faae

alt, hvad De behøver til at modelere. Jeg har en Snedker i min Tieneſte." — —

Men, da Thorvaldſen ikke endnu i Auguſt havde fulgt denne Indbydelſe, ſkrev Schubart atter:

Montenero, d. 12 Aug. 1808.

"Om De vidſte, min gode Thorvaldsen! hvor glade og fornøiede vi leve her paa Montenero, og hvor godt og ſtiønt det Studium er, ſom vi have indrettet for vore Romerſke Muſer, ſaa ilede De viſt med at forene Dem i denne Vennekreds; men hvad der maaſkee endnu mere kan bevæge Dem til at forlade Rom og komme hid, er at vi have foreſat os, min Kone og jeg, at følge med vore fortræffelige Kunſtnere til Rom og at gaae over Peruggia, Narni, Terni, Assisi, Cortona, — kort ſagt, — at opholde os, hvor der er noget interesſant at ſee. Vi tænke, i Midten af September at begive os paa denne Valfart, og hvis De kunde komme ſidſt i August, ſaa fulgte de med os og vore andre gode Venner. Før d. 15 Sept. reiſe vi ikke af, efterſom vi vil høitideligholde d. 10de*) her paa vort yndige Montenero.

Jeg beder Dem at komme, ſaaſnart ſom muligt. De vil foreſinde vore Landsmænd, Lund og Wahl ret friſte og muntre. De have været meget flittige. Lund har ſnart fuldendt ſin ſtiønne Skizze, og Wahl arbeider paa ſin. Eberlein beſkæftiger ſig med ſin hellige Familie og Matthæi giør Cameer, og nu tager han fat paa 4 ſtore Vaſer, eller Urner, ſaa at ingen er ledig i mit Huus. Vi vente utaalmodigt vor elſtede Thorvaldsen — —" —

Men alle Overtalelſer vare iaar forgieves, og da Efteraaret kom, overraſkedes Thorvaldſen af Familien fra Montenero, ſom nu forblev en Maanedstid i Rom.

*) Fru Schubarts Fødſelsdag.

Dette Samliv med v. Schubart har vistnok medført mange, frivillige og ufrivillige, Udspredelser for vor Kunstner, men er kun forsaavidt af Interesse for os, som Baronen nu fik Leilighed til atter at gribe lidt ind i Thorvaldsens Correspondance.

Især maa vi her meddele et Brev fra Thorvaldsen til Grevinde Schimmelmann, hvortil Concepten, skreven af v. Schubarts egen Haand, foreligger:

Rom, d. 22 Octob. 1808.

"Naadigste Grevinde!

"Deres fortræffelige Broder, som vi have den Lykke at besidde her, men som desværre snart igien forlader os, har tilladt mig at føie nogle Ord til det Brev, som han tilskriver Deres Excellence. Jeg benytter med Glæde denne Leilighed, for at tilmelde Dem, at jeg har fuldendt det Arbeide, som De har værdiget at bestille hos mig, og at Døbefstenen blot venter paa Deres Vink, for at blive tilsikket Dem.

Om det er lykkedes mig, at forfærdige et Arbeide, som er min Velgiørerinde værdigt, kan jeg ikke selv bedømme, men Deres Hr. Broder vil kunne sige Dem, at jeg med varm Skiønsomheds Følelse har beskæftiget mig med dette Arbeide, og at jeg finder mig lykkelig ved at kunne tilbyde Dem det.

Jeg blues ikke ved at tilstaae Deres Excellence, at jeg som en ung Kunstner og i de for Kunsten saa besværlige Tider med Taknemlighed har antaget Deres ædle Broders Tilbud med at udbetale mig de Penge, som jeg har udlagt for Døbefstenen, som er af det skiønneste, hvide Carrare-Marmor. Dette, saavelsom Transporten, samt den groveste Udhugning, som skeer ved Middel af Daglonner, koster mig i Alt 487 Piastre, som Deres Hr. Broder har havt den Godhed at erstatte mig. Hvad Ar-

beidet angaaer, ſaa er min ſødeſte Belønning denne, at have kunnet efterkomme min Velgiørerindes Befaling, og jeg ſkatter mig lykkelig, at De, min naadigſte Grevinde! vil beſidde et af mine Arbeider, der tillige vil tiene til at giøre mig bekiendt i mit kiære Fædreneland.

De fire Basreliefs, ſom omringe Døbeſtenen, har jeg arbeidet med ſtørſte Nøiagtighed, og her i Rom har Kunſtkjendere været tilfreds med mit Arbeide. Gid De ogſaa, min naadigſte Grevinde! maatte bifalde den Flid, jeg har anvendt, for at behage en Dame, hvis fortrinlige Egenſkaber og ædle Følelſer opvække almindelig Beundring. Min Hengivenhed er ubegrændſet, og Ingen føler mere og dybere Deres Værd.

Deres Excellences
underdanige Tiener
Thorvaldſen."

XX.

Basrel. Herkules og Hebe. Basrel. Æskulap og Hygæa. Fru v. Schubart og Thorvaldsen, i Anledning af Baronens Fødselsdag. En Statuette, Vesta. Brev fra v. Schubart med en Udskrift af et Brev fra Grevinde Schimmelmann. Et andet Brev fra ham med et Brev fra Grev Reventlow.

1808.

Da Schubarts i Begyndelsen af November havde forladt Rom, foretog Thorvaldsen et Par nye Arbeider.

Af Compositionerne til de fire runde Basrelieffer til Christiansborg var den første, Prometheus og Minerva, saavidt færdig i Model, at den kunde paabegyndes i Marmor, men, som man vil erindre, var det et ældre Arbeide, han hertil benyttede.

Den næste Medaillon, han nu componerede, fremstillede Herkules, som, mødig efter Jordlivets Kampe, modtager af Hebes Haand Udødelighedens Nectar. Dette Basrelief skulde altsaa svare til Opgaven: Styrken.

Vi antage, at han dernæst har modeleret den tredie Medaillon, Hygæa, som fodrer Æskulaps Slange. Dette Basrelief skulde svare til den tredie Opgave: Sandheden, men, som allerede omtalt*), fulgte vor Kunstner en anden Læsemaade og holdt sig heller til Sundheden, end til Sandheden.

*) See Pag. 79.

At disse Modeller allerede paa denne Tid have været færdige, slutte vi, deels deraf, at flere kiøbenhavnske Dagblade have i et Udtog af et Brev fra Rom, dat. 19 Decemb. 1808, blandt Andet anmeldt dem som færdige og tilføie, at Correspondenten selv "har seet de skionne Former" o: Modeller. Men deels ledes vi ogsaa til denne Slutning af et Brev, som Maleren Wahl kort Tid efter har skrevet til Baron v. Schubart, og hvori han melder som en Kunstnyhed, at Thorvaldsen "har fuldendt Udkastet af det Basrelief til Slottet, som forestiller Styrken, og det med Hebe, som frembringer et Drikkekar til Hercules."

Denne Wahls Vildfarelse ihenseende til Angivelsen af de to Basrelieffer, han havde seet i Studiet, turde vel sætte det udenfor al Tvivl, at Basrelieffet Æskulap og Hygæa, som han forverler med Herkules og Hebe, har været det andet. Den fierde og sidste Medaillon derimod, Jupiter og Nemesis, blev, ifølge sikkrere Angivelser, først modeleret et Aar senere.

Endnu i dette Aar, som var nær ved sin Udgang, skrev ikke alene v. Schubart, men ogsaa hans Gemalinde, samme Postdag, til Thorvaldsen, og Gjenstanden var — Høitideligholdelsen af den forestaaende 14 Januar.

Baronessens Brev, af 26 Dec. 1808, var skrevet paa Italiensk, og næstefter de venligste Yttringer om det nylige Samliv i Rom, anmodede hun vor Kunstner om, at han dennegang i sin Bolig vilde overtage Arrangementet af en Fest, d. 14 Januar, hvortil hendes Gemal vilde udrede 10 Zechiner, for at dække Omkostningerne. Paa Bagsiden af dette Brev finde vi et Udkast, rigtignok af en fremmed

Haand, til Svar fra Thorvaldſen, hvori han meget artigt overtager Opfyldelſen af hendes Ønſke, men beklager dog derhos, at ſkulle modtage den tilbudne Hiælp til Feſtens Celebration. "Mi spiace infinitamente" — ſkriver han, — "di non poter solennizare con gran Pompa il Natalizio del di Lei degnissimo consorte, senza la Somma, che graziosamente mi favorisce."

Men hvad der, mere end disſe Bagateller, maa intereſſere os ved denne Concept er, at vi deraf tillige erfare, at Thorvaldſen, iſtedetfor at ſende v. Schubart den ſædvanlige Tegning, iaar yttrer, at han har giort en Model til en lille Statuette — en Veſta med den hellige Flamme, anvendelig ſom Lampe eller Lyſeſtage, og ſom er beſtemt til Baronen, naar den bliver færdig.

Det Brev, ſom v. Schubart ſamme Dag ſkrev og ſom indeſluttede Baronesſens, er vel for en Deel af ſamme Indhold, men maa desuagtet af andre Grunde meddeles, ſaaledes ſom det foreligger:

Montenero, d. 26 Dec. 1808.

"Indlagte Skrivelſe fra min gode Kone ller jeg med at tilſende Dem, min dyrebare Ven! og hosføier en liden Anvisning paa Pappiani af 20 Scudi, for at opfylde min kiære Elisa's Henſigter. De ville forpligte os begge, om De ved denne liden Vennefeſt til Erindring af en fraværende Ven, vilde indbyde Camuccini. De veed, hvormeget min Kone og jeg elſker ham, og jeg veed, hvormeget De, min gode Thorvaldsen, ſtatteres af denne fortræffelige og elſkværdige Kunſtner.

Igaar fik jeg et Brev fra min Søſter, Grevinde Schimmelmann, ſom er ſaa overmaade tilfreds med hendes Døbefteen og med Thorvaldsens adle Forhold i

denne Anledning. Noget af hendes Brev vil jeg her overſætte:

""Dit Brev af 22 Oct. med det fra den gode Thorvaldsen har jeg modtaget, og Du maa ret inderlig takke ham derfor. Jeg har ſelv tilſkrevet ham nogle Ord ved Carl Brun, ſom reiſte herfra d. 23 Nov. Jeg hosføiede en Agraphe af Diamanter, ſom jeg haaber, at han vil bære til Amindelſe af en Landsmandinde, ſom uendelig ynder og ſkatterer denne talentfulde Kunſtner. Jeg havde ønſket at ſtikke ham noget brugeligt, — noget ret ſmukt, men Kunſten ſtaaer her ſaa grueligt tilbage. Man kiender intet uden Fruentimmer Stads og Sligt, ſom kuns lidet kan interesſere Folk af Smag.

Dette ſtionne Arbeide af den gode Thorvaldsen, naar kan jeg have den Lykke at beſidde det? Min Mand og jeg erkiende, ſom vi bør, hans ædle Behandling imod os. Grev Christian Reventlow forſikkrede mig igaar, at man bruger ham og vil bruge ham endnu mere for vores gienfødte Slot. Han vil faae ſtore Statuer at forfærdige, Basreliefs med mere: og Du, min kiære Broder! kan ſtole paa Reventlow's Iver for din Ven Thorvalsen, ſom Hansen ogſaa interesſerer ſig ſaameget for. Denne Kunſtner giør ſig ſandelig fortient hos Fædrenelandet."" etc.

Der har De Noget i Haſt affkrevet. Tiden tillader mig ikke at ſige mere. Hils den gode Höyer ſlittigt. Vi haabe at ſee ham i Sommer paa Montenero.

Deres oprigtige Ven

Schubart.

Hils alle Gode, — alle Landsmænd, ſamt Camuccini og Canova, ſom jeg ret inderlig elſker."

I de ſamme Dage, da Thorvaldſen ſaaledes igiennem Grevinde Schimmelmann havde modtaget et Tilſagn fra ſin

gamle Velynder, Grev Reventlow, om betydelige Beſtillinger fra Slottet i Kiøbenhavn, ankom der til Montenero et Brev fra Reventlow ſelv til Thorvaldſen, hvilket v. Schubart ufortøvet ſendte ham.

Men førend vi meddele Grev Reventlows Skrivelſe, maa vi udſkrive v. Schubarts, ſom ledſagede det.

Baron v. Schubart til Thorvaldſen:

Montenero, 9 Jannar 1809.

"Med følende Glæde er det, min gode Thorvaldsen, at jeg indſluttet ſender Dem et Brev fra Grev Reventlow, af hvis Indhold De vil erfare, at han oprigtig deeltager i Deres Skiæbne, at han nu vil giøre Alt, hvad han kan for Dem, og han kan meget, fordi han er Præſident for Commisſionen til Slottets Opbyggelſe. — Han vil en Fortegnelſe paa Deres Arbeide, og naar De ſvarer ham, ſaa ſkik en Liſte paa dem. Lad det være min Sag at giøre ham Beſkrivelſen af Deres ſkiønne Arbeide. Jeg haaber om kort Tid at ſee Noget trykt derom i vore offentlige Blade, efterſom jeg har ſkikket en Artikel over Alt, hvad vore bedſte Kunſtnere i Rom have forfærdiget. — De er ſaa god at ſkikke mig Deres Svar til Grev Reventlow, ſom jeg vil paatage mig at befordre. Han taler meget godt om Dem i hans Brev til mig; men kiender blot Deres Jason og nogle Buſter. — Reventlow ſelv ønſker, at De bliver i Italien og arbeider for Kongen. Diſſe Ønſker er mine — og Deres! —"

Grev Chriſtian Reventlow ſkrev til Thorvaldſen:

"Endſkiøndt jeg, kiære Hr. Profeſſor! nu i en Række af Aar ikke har givet Dem Tegn til Liv, ſaa haaber jeg dog, at De efter vort forrige Bekiendtſkab er overbeviiſt, at jeg ikke har glemt Dem og ret meget glædet mig over det almindelige Bifald, De har vundet i Italien. Jeg

har ofte foreſat mig at bede Dem at give mig Efterretning om alt det, ſom vedkommer Dem, men mine mange Forretninger har hindret mig derfra. Men nu, da jeg idag ſkriver til Italien, til Kammerherre Schubart, kan jeg ikke lade Brevet til ham afgaae, uden i ſamme at indſlutte et til Dem og et til Hr. Wahl, om hvilken jeg haaber, at han opfylder de Forventninger, man giorde ſig om hans Talenter. Jeg haaber, at han har vundet Deres Venſtab og derved ogſaa faaet lettere Adgang til at profitere i ſin Kunſt i Rom.

Jeg veed, at Profeſſor, nu Overbygnings-Directeur, Hansen er med Dem i Brevveerling, og jeg haaber, at Bygnings-Commisſionen for Slottet og Raad- og Domhuſet nu ſnart af Kongen vil blive authoriſeret til hos Hr. Profeſſoren at beſtille endeel Kunſtarbeider, hvilke vi gierne ønſkede at faae af deres Haand, for at give Slottet den ſkjønneſte Prydelſe af en danſk Kunſtner.

Juſtitsraad Abildgaard har viiſt mig endeel Marmor-Buſter af Deres Arbeide, ſom jeg alle har fundet meget ſkiønne og iſær ſalig Grev Bernstorffs, ſom han har ſendt mig i mit Huus og ſom ſtaaer hos mig, uden at jeg veed, hvilken Beſtemmelſe, De har givet den. Ogſaa har jeg hos ham ſeet en meget deilig Gruppe*) af Deres Arbeide i Gips. Meget har jeg hørt tale om Deres vigtigſte Arbeider og iſær om Deres Jason, ſom man ſaameget beundrer og af hvilken jeg haaber, at vi, ſaaſnart fredeligere Tider indtræffe, ligeſom af Canova's Perseus, ved Deres Godhed vil faae en Gips-Afſtøbning hiemſendt.

Siden Deres Bortreiſe har vi miſtet adſtillige dueſige Kunſtnere, Wiedewelt, Juel og Gianelli, hvilken ſidſte efterlader ſig et Mindesmærke om hans Kunſt i en Medaille, ſom han har graveret for Stutteri-Directionen, paa hvilken Heſten af Kong Frederich den Femtes Statue

*) Bacchus og Ariadne.

er udført med saamegen Smag og Flid, at jeg tvivler, at nogen Medailleur har foreviist noget saa skiønt af dette Slags. — —

De vil nu, kiæreste Hr. Professor! meget forbinde mig, om De vil have den Godhed at underrette mig om de vigtigste Arbeider, De har udført og hvad og af hvem der er bestilt hos Dem; men især ved at sige mig, hvorledes det gaaer Dem i alle Henseender. Jeg har hørt sige, De skal have haft den Lykke at rivalisere med den berømte Canova og tillige at vinde hans Venskab, — et sieldent Exempel og som giør den yngre og ældre Mands Charakteer usigelig megen Ære.

Af Bygninger vil De ved Deres Tilbagekomst, haaber jeg, finde tvende færdige her i Staden, som blive dens skiønneste Prydelse, Slottet og Raad- og Domhuset. Det første især bestemt til at giemme danske Kunstneres Mesterværker, og jeg regner paa, at det vil kunne give Dem Arbeide i mange Aar. Derfor ønsker jeg, at saafremt Deres Helbred kan taale det Italienske Klima, De maa forblive der endnu, indtil disse Arbeider ere fuldførte, da det vil have langt mere Vanskelighed at faae Marmoren i Blokke sendt herover, end Statuerne, og, da Italien opfylder Kunstneren med den skiønneste Ild ved sin skiønne Natur og de mange Kunstværker i alle Kunstens Grene.

Lev vel, kiære Hr. Professor! og vær forvisset om min oprigtigste Deeltagelse i alt det, som vedkommen Dem, og om min uforanderlige Høiagtelse og Kiærlighed til Kunsten og dens værdige Dyrkere.

Deres ydmygste Tiener,

Reventlow."

Kiøbenhavn, d. 28 Nov. 1808.

XXI.

Grevinde Schimmelmann ſender Thorvaldſen et Brev med en Bryſtnaal. Thorvaldſen beretter v. Schubart angaaende Feſten i Rom. To Concepter til et Brev til Grevinde Schimmelmann. Thorvaldſens Brev til Grev Reventlow. Han tilbyder Slotsbygnings Commiſſionen nogle Arbeider. Skrivelſe desangaaende til Commiſſionen.

1809.

Et Par Dage efterat v. Schubart havde ſendt Thorvaldſen Brevet fra Grev Reventlow, modtog han fra ſin Søſter det Brev til vor Kunſtner, der allerede var anmeldt ſom afſendt.

Vi forbigaa at meddele v. Schubarts, hvormed han, under 13. Januar 1809, ledſagede Brevet fra Grevinden; det indeholder kun Glædesyttringer over "den Feſt, Thorvaldſen imorgen (d. 14. Jan.) agtede at foranſtalte," og Takſigelſer for den omtalte Veſta.

Derimod maa vi optage Grevinde Schimmelmanns Brev, hvormed hun ſender vor Kunſtner den allerede anmeldte Bryſtnaal:

Kiøbenhavn, d. 17. Nov. 1808.

"Med megen Taknemlighed erholdt jeg igaar Deres Skrivelſe, hvoraf jeg ſeer, at det ſkionne Stykke af Deres Arbeide, ſom vi ſaameget ønſkede at beſidde, er færdigt, og alt havde jeg hørt, at det vil blive et af de faa Kunſtmonumenter her, ſom vil beundres og glæde hver ædel

Danſk. Megen Tak er vi Dem ſkyldige, kiære Hr. Thorvaldsen for det De yttrer, os angaaende, i Deres Brev. Mit ivrigſte Ønſke var, ſnart at ſee her i vores Kongl. Slot nogle af Deres Meſterværker henſtillede til at opflamme alle unge Kunſtnere og Kunſtens Venner. Men desværre er Transporten til Søes ikke mulig for det første. Gud vilde forunde os alle bedre Tider, og Dem især alt muligt Held og det bedſte Helbred.

Charl. Schimmelmann.

De ville til en Erindring modtage denne Bagatelle i Mangel af noget bedre at finde ihaſt."

Der havde Thorvaldſen nu vel mange fornemme Breve paa engang at beſvare. I hvilken Forlegenhed dette maa have ſat ham, ſkionnes af de forſtiellige Forſøg til Concepter, ſom vi finde for os, og hvoraf et Par ere af den Beſkaffenhed, at vi tro at burde optage dem.

Men først maa vi dog forelægge vore Læſere hans Svar til v. Schubart, da dette indeholder en kort Beſkrivelſe af Feſten d. 14. Januar d. A.

"Med ſtørſte Taknemlighed og Glæde har jeg modtaget den nydelige Naal med Brillanter, ſom Deres fortræffelige Søſter, Grevinde Schimmelmann, har været ſaa naadig at værdige mig at bære til et Beviis paa hendes Agtelſe og Ynde ſt, hvilket giver mig det bedſte Haab om, at hun vil ſøge at fremme mit Vel.

Deres Excellences Fødſelsdag er bleven høitideligholdt med megen Glæde; Selſkabet beſtod af 20 Perſoner; vor fælleds Ven C— (Camuccini) kunde ikke komme; Aftenen begyndte med en liden Concert, og ſang ret nydelig Capelmeſterne Crelius og Küster, accompagnerede med Pianoforte, Fiolino og Baſſo. Decorationen, hvor vi ſpiſte,

fandt almindelig Bifald; paa en Forhøining var anbragt Basrelieffet Gratierne med de omkringbandſende Muſer; paa hver Side af ſamme tvende Colonner med Deres og Gemalindes Buſter, bekrandſede med Laurbær-Krandſe, ſom vor gode — havde flettet; over Basrelieffet vare de tre Genier af Daaben ſom Medaillon indviklet med Laurbær og derfra de henledede Feſtons faldt over det underſtaaende Basrelief med Muſerne. Over Bordet en Lyſekrone, ligeledes af Laurbær og Oranger. Medens vi ſpiſte, ſpillede de leiede Muſikanter Symfonier. Efter Bordet blev der bandſet til Kl. henimod 4, og endte vi ſaaledes alle glade Deres Excellences Fødſelsfeſt.

Deres Excellence ſeer, at jeg har ikke — — —"

Til Grevinde Schimmelmann ſkrev Thorvaldſen derefter egenhændig en Concept, ſom følger:

"Saa behageligt det end haver været mig at erfare Deres Naades yttrede Bifald med den forlangte Døbefteen, og ſom et Pant paa ſamme naadige Bifald, at have ved Deres fortræffelige Broder S. T. Khrr. B. S. modtaget fra Dem en Brynſtnaal, med Diamanter beſat, ſkulde ſamme dog have været mig mere glimrende, derſom at jeg havde modtaget denne, efterat D. E. havde ſelv taget dette mit Arbeide i naadig Beſkuelſe. Thi maa jeg nu anſee Deres Naades yttrede Bifald blot ſom en Følge af det Navn, jeg haver erhvervet mig udenlands; men jeg vil haabe, at naar Tiderne tillade det, at Deres Naade ved at modtage dette mig værdigede Arbeide, vil erfare, at ſamme haver koſtet mig baade Kunſt og Flid, at omnævnte Udlæg er, oekonomiſt beregnet til 487 Sc., og at jeg beſkeden ſkatter min Kunſt og Flid for ligeſaameget ſom omnævnte Udlæg, følgelig, at det er min kiæreſte og behageligſte Binding ved dette Arbeide,

at jeg herved tør ſmigre mig med Deres Naades gunſtige Bifald og Bevaagenhed.

Jeg anbefaler mig ſtedſe med dybeſte Ærbødighed

Deres Naades underdanige Tiener."

Men denne Concept har han upaatvivleligt forkaſtet, fordi han ſelv, eller Andre, fandt, at han altfor ligefrem deri havde givet tilkiende, at den Sum, 487 Scudi, ſom v. Schubart havde nævnt, kun udgiorde det halve Beløb af, hvad der tilkom ham.

Han ſkrev derfor en anden Concept, ſom vi ligeledes have forefundet, og hvorefter et Brev, ſom v. Schubart afſendte for ham, er afſkrevet:

"Naadigſte Grevinde!

Ved Deres fortræffelige Broder, S. T. Kammerherre de S., har jeg fra D. E. med ſand Fornøielſe modtaget en Bryſtnaal med Brillanter, hvilken jeg anſeer ſom et Agtelſes-Tegn, jeg er værdiget at bære, formedelſt den Ydneſt og Bevaagenhed, jeg ved at fremvandre paa Kunſtens Bane ſtedſe beſtræber mig at fortiene; thi haaber jeg, at naar D. E. engang i Fædrenelandet tager mit Arbeide, den forlangte Døbefteen, i naadigſt Beſkuelſe, vil De erfare, at ſamme er udført med Kunſt og Flid, at jeg ingen Møie haver ſparet, for at kunne ſmigre mig med D. E. naadige Bifald, eller for at være paa en værdig Maade anbefalet Kunſternes og Videnſkabernes Beſkytterinde.

Jeg anbefaler mig med dybeſte Ærbødighed

D. E. underdanigſte."

Ikke mindre møiſommeligt blev det ham at faae et Svar iſtand til Grev Reventlow; men de forefundne Concepter til dette Svar have dog ſaameget Indhold, at vi kunne føle

os mere i vor Ret til her at trætte Læſerne med et Par af disſe.

Den ene af dem have vi kun i et Fragment, ſom dog er dateret: "Febrajo 1809" ſaaledes lydende:

— — "men da jeg ingen Formu. har, og det Lidet, jeg har erhvervet ved mine Arbeider, har jeg anvendt til det Nødvendige i mine Værkſteder, og kiøbt endeel ſmukke Marmorblokke, ſamt udført paa egen Regning nogle Figurer, ſom jeg tager mig den Frihed at bede Deres Excellence foreſlaae den høie Commiſſion for Slottets Bygning. De vil ſee af medfølgende Brev til Commiſſionen, hvad de foreſtille og deres billige Priſer, da jeg kan forſikkre Deres Excellence, at jeg aldrig forlanger at blive riig, men blot den ſøde Beroligelſe at være i en utrængende Forfatning, for deſto bedre at nyde den Lykſalighed, at vandre frem paa Kunſtens Bane, medens jeg føler Kraft og Drift —"

Men Opgaven har været den ſtore Kunſtner for vanſkelig, og til et Brev af ſaa vigtigt Indhold maatte han ſøge Biſtand hos en af ſine Landsmænd, af hvem han fik efterfølgende Skrivelſe conciperet:

"Jeg har ved S. T. Kammerherre, Baron Schubart modtaget Deres Excellences meget ærede af 28 Nov.

Efterſom jeg aldrig har nydt den Fornøielſe at tilſkrive D. E., føler jeg ſaameget mere Glæde ved at erfare, at De uden Anmodning haver mig i Deres kiærlige Erindring, og vover jeg, ifølge Deres Opmuntring, ikke alene at give D. E. Underretning om mine Arbeider, men ogſaa om min oekonomiſke Tilſtand.

De ſpørger, hvad Beſtemmelſe jeg haver haft med de Buſter, jeg for flere Aar ſiden hiemſendte. Med disſe haver jeg ikke haft andet Øiemed, end at viſe Akademiet,

hvad Fremgang, jeg til den Tid havde giort, og at, ifald det havde lykkedes, at sælge disse, jeg da kunde have haft nogen Leilighed til at understøtte min gamle Fader. Men da Tiden haver forandret dette, veed jeg ingen bedre Bestemmelse med Bernstorffs Buste, end den, den allerede haver, nemlig, at værdiges Deres Excellences Gemak, i Haab om, at D. E. anseer dette som et lidet Bevis paa min Erkiendtlighed for den omhyggelige Bevaagenhed, D. E. altid saa faderlig haver værdiget mig.

Eftersom at Tiderne for nærværende ere saa ugunstige for Kunstnerens Fremme, bør jeg ikke andet sige, end at jeg haver været heldig — — jeg haver saaledes ved D. E's Bevaagenhed erholdt det forlangte Forskud, for at kunne begynde Basreliefferne til Slottet, og senere har jeg ved de Venner, jeg haver udenlands, erholdt Arbeide for Kongen af Bayern, nemlig en Adonis, en Figur, naturlig Størrelse, for hvilken han betaler mig 2000 Scudi. Og, da jeg af D. E's sidste venskabelige Brev (tør) smigre (mig) med Arbeider til Slottet, har jeg saaledes de ønskeligste Udsigter til behagelig at være sysselsat. Men da det er nødvendigt for mig, altid at have Penge i Hænder, for ikke at standse Arbeidet, beder jeg, at D. E. foreslaaer den høie Commission for Slottets Bygning nogle af mine Arbeider, (som jeg herved medbeler en Liste paa), hvilke jeg er villig til at overlade for hosføiede billige Priser, paa Grund af ovennævnte Nødvendighed, altid at have Penge i Hænder — at jeg bestandig kan arbeide, medens jeg føler Kald og Drift til Kunsten, da jeg kan forsikkre D. E. at jeg aldrig forlanger som C.*) at blive riig, nemlig 10 til 30 Tusinde for en Figur, men blot den søde Beroligelse, at være i utrængende Forfatning, for deste bedre at nyde den Lykfalighed, at gaae frem paa Kunstens Bane.

*) Canova?

En kolossal Figur, et af mine seneste Arbeider, forestillende Mars, haver jeg i den senere Tid modeleret. Andre domme dens Fortieneste; jeg ønsker Leilighed til at udføre den i Marmor.

"Jøvrigt vil jeg ikke besvære D. E. med at meddele Dem en Liste paa mine Arbeider, men jeg vil slutte med dette mit bestandige, varmeste Ønske, at D. E. maa i det kiære Fædreneland i det nye Kongehuus med Tilfredshed tage mine Arbeider i Beskuelse.

Jeg anbefaler mig ɔc." — —

Uagtet Grev Reventlows yttrede Ønske, at modtage fra Thorvaldsen en Underretning om hans vigtigste Arbeider, neppe var at forstaa som en Opfordring til at forelægge en Liste paa de Arbeider, han maatte ønske at afhændige til Slottet, tog vor Kunstner dog deraf Anledning til at fremkomme med et saadant Forslag, hvortil der for ham var saameget mere Grund, da ogsaa Prof. Hansen allerede for fem Aar siden*) havde, med Hensyn til Dekorationen af Slottets Sale og Gemakker, opmuntret ham til "at udføre et eller andet smukt Stykke, det være en Statue, Gruppe eller Basrelief, som Architecten i saa betydelig en Bygning aldrig kan være forlegen med at placere."

Men angaaende denne Sag synes Thorvaldsen nu helst at have villet henvende sig umiddelbart til Commissionen for Slottet, til hvem han derfor samtidigt, under 4. Febr. 1809 afsendte en Skrivelse, som følger:

"Underdanigst P. M.

Ved at tilmelde Den Høie Commission, at jeg er i fuld Beskæftigelse med de mig forundte Arbeider til det

*) See Ungdomhist. P. 234.

Kongl. Slot, tager jeg mig herved den Frihed, ifølge Hr. Prof. Hansens Yttring: at han aldrig vilde være i Forlegenhed med at anbringe enten Statuer, Grupper ɔc i en saa betydelig stor Bygning, ønskende kun, at have noget fra min Haand. Og overbeviist om, at den høie Commission ønsker af mine Arbeider til Slottets Prydelse, tager jeg mig den Frihed at anmærke, at uagtet man i Rom kan lettere, end noget andet Sted, have duelige Folk til Hiælp i det Mekaniske, udfordres til Marmorarbeidets Udførelse lang Tid, og da desuden mine flere Bestillinger holde mig beskæftiget, troer jeg saameget mere, at burde foreslaa den høie Commission nogle af mine Arbeider, som jeg for egen Regning haver udført, nemlig nogle Figurer, som for ethvert Cabinet ere passende, og ere følgende:

En staaende Psyche, i Begreb med at aabne Vasen, hun skulde bringe Venus.

En Venus, i den høire Haand holdende Æblet, modtaget af Paris, tagende med den venstre Haand efter sine Klæder, og en

Gruppe, forestillende Amor og Psyche.

Ovennævnte ere alle af det skiønneste, hvide Marmor, som man vil ønske sig, og hvad Arbeidet angaaer, smigrer jeg mig, at kunne være det bekiendt; og kan jeg overlade disse Arbeider for hosstiede Priser: Psyche, 2 Al. 4″ 600 Scudi, Venus, 2 Al. 500 Scudi, Gruppen 2 Al. 3″ 1000 Scudi.

Dersom den høie Commission skulde billige mit Ønske, saa beder jeg underdanigst, snareste muligt vilde behage at meddele mig dens ærede Svar, da jeg i denne Forventning lover, ikke at ville tage nogen Bestemmelse med ovennævnte Arbeider, indtil jeg desangaaende har erholdt den høie Commissions ærede Efterretning.

Jeg anbefaler mig underdanigst."

Rom, d. 4. Febr. 1809.

XXII.

Gjæringen tiltager i Rom. Zoëga's Sygdom og Død. Thorvaldſen til v. Schubart angaaende Zoëga's Død. v. Schubart beordrer Thorvaldſen i flere Skrivelſer at overtage Zoëga's Dødsbo. Dr. Koes.

1809.

Kampen mellem Napoleons verdslige og Pius den 7des geiſtlige Magt nærmede ſig ſin Cataſtrophe. Det afmægtige, men forbittrede Romerfolk havde kun den paſſive Modſtand at ſtille mod Undertrykkelſen. Nu foreſtod atter den ellers ſaa glade Carnevalstid, men Romerne fandt, at der ikke var ſynderlig Grund til at hengive ſig til Lyſtighed; derimod var den franſke General Miollis af den Mening, at Carnevalet ſkulde finde Sted. Authoriteterne modtoge hans Befalinger til at forberede Feſten, og Haandværkerne bleve med Magt tvungne til at optømre de ſædvanlige Stilladſer i Corſo.

Den 5. Februar 1809, da Kirkeklokkerne ſom ſædvanligt gave Signal til, at Æſvret var opgivet, havde man i Rom det Særſyn, at Corſoen i ſamme Øieblik blev aldeles menneſketom, da alle Vogne og alle Fodgængere ſkyndſomſt dreiede ind i Sidegaderne og lod Carnevalets Skueplads forladt og øde.

Kun nogle franſke Officerer og endeel Sbirrer viſte ſig der, hvor ellers Lyſtigheden fremſprudlede i fulde Maal, og under Antoninsſøilen bemærkedes en Hob Facquiner, ſom i

al Stilhed morede ſig ved at være Vidne til Situationen og nu og da at udſende en ſpydig Bemærkning.

Dette Billede turde være tilſtrækkeligt, for at charakteriſere den Folkeſtemning, der i disſe Dage herſkede i vor Kunſtners Omgivelſe.

Men en nærmere liggende Begivenhed giorde paa ſamme Tid endnu ſtørre Fordring paa hans Deeltagelſe.

Zoëga havde ſiden den 1. Febr. været henkaſtet paa et Sygeleie, ſom nu ſkulde løsrive den trætte Aand fra en næſten uafbrudt Række af aandelige og legemlige Lidelſer.

Hans Kone, den engang ſaa ſkiønne Maria Pietruccioli, var allerede for to Aar ſiden afgaaet ved Døden, og af elleve Børn var der endnu tre fader- og moderløſe tilbage, da Døden den 10. Februar bortrev den berømte Lærde, der havde været dem, en efter anden, i Moders Sted.

Thorvaldſen havde i det ſidſte Døgn ikke forladt ſin Vens Dødsleie. Da han havde lukket hans Øine, tog han i en Tegning*) et Billede af det forklarede Anſigt og ſørgede efter bedſte Evne for de forladte Børn.

Et Par Dage efter ſkrev han til Baron v. Schubart et Brev, hvortil vi have et Fragment af Concepten:

"Deres Excellence!

Hr. Dr. Kohlrausch**) har beſkreven ſaa omſtændelig det ſørgelige Dødsfald, ſom henrev vor uſkatteerlige Zoëga, ſaa jeg ikke behøver at berøre dette ſmertelige Tab. Jeg vil kuns anføre lidet, hans Sterbbo og (ſidſte Vil) lie angaaende, da jeg ſelv har (været) tilſtede — — — —

*) Stukket i Kobber af A. Krüger og anbragt i Welcker, Zoëgas Leben. T. 1.

**) Zoëgas Læge.

— — — — — — — — — — — — — — — — —

— — forſeglet i Hr. Humboldt Huus og har ſamlet hans Manuſkript. Sig^ro Laura og Federigo ere i Koſt hos Labruzzi, og Mimma hos Madam Brun." — —

Baron v. Schubart ſvarede:

Pisa, d. 17. Febr. 1809.

Jeg behøver ikke at ſige Dem, min bedſte Thorvaldsen! hvor dybt jeg føler vor Zoëgas Tab. De kan foreſtille Dem det. Uventet var denne ſørgelige Tildragelſe, og ſtor er vor Smerte. Min gode Kone er ſaa inderlig bedrøvet. Vi græde begge, og vi vil længe begræde denne ædle Mands Død.

Jeg veed alt, hvad De har været for den Afdøde, og hvor kiærligt De har ſørget for ham til hans ſidſte Øieblik. Nu vil vi ſørge for de Fader- og Moderløſe Børn! bedre kunne vi ikke ære den Afdødes Minde.

Det førſte og fornemſte er, at vi ſørge for, at hans Bo, hans Manuſcripter, det eneſte maaſkee, ſom han har efterladt de ſtakkels Børn, ikke falde i Magiſtratens Røver-Hænder. For at afværge dette, ſtikker jeg Dem vedlagt en Fuldmagt, eller Procura til Dem og til vor gode Landsmand, Baron Brown, ſom jeg udnævner til Commisſairer i hans Stervbo. Jeg har giort dette i min Egenſkab af Kongl. Miniſter og følgelig ſom vor Konges Repræſentant i dette Land. Jeg har kundgiort denne Foranſtaltning for Pro-Stats-Secretairen, Cardinal Pacca, paa Embedsvegne og bedet ham om hans Underſtøttelſe til vort Øiemeds Opnaaelſe. Skulde imidlertid vor uforglemmelige Zoëga have giort Teſtamente og udnævnt Skifteforvaltere (Executores Testamenti), ſaa er det naturligt, at hans ſidſte Villie maa efterkommes, og i ſaa Fald bliver De og Brown blot at anſee ſom Medhiælpere i mit Navn, ſom Zoëga's naturlige Foreſatte, fordi han

beklædede det Kongl. Agentſkab i Rom. Jeg kan ikke betro den Afdødes ulykkelige Families Intereſſer i bedre Hænder, end i Deres og i den gode Browns, ſom vare den Afdødes ældſte og fortroligſte, danſke Venner. De vil forene dem, for at udrette alt muligt for Børnenes Vel. Jeg paa min Side tilſkriver vort Hof, og jeg tør indeſtaae for, at det ikke vil forlade disſe faderløſe Børn. Imidlertid glædes jeg ved, at Laura og Federigo ere i den eiegode Labruzzi's Huus, og at Madame Brun har taget den lille Mimma til ſig. Hvad den førſtnævnte angaaer, ſaa har jeg idag tilſkrevet ham og bedet ham at beholde disſe Børn hos ſig, indtil Hoffet beſtemmer noget i deres Anledning, og efterſom den gode Labruzzi er uformuende til at giøre nogen Opoffrelſe, har jeg ſtikket ham nogle Penge og lovet ham en maanedlig Underſtøttelſe til Børnenes Underholdning, indtil jeg kan faae Svar fra Kiøbenhavn. Mere kan jeg for Tiden ikke giøre. Deres Breve til Grev Reventlow og min Søſter ere forleden Mandag blevne affendte, og jeg har varmt anbefalet Dem Reventlow og talt om Deres Arbeider. Jeg har beſkrevet ham Deres Bacchus, ſom De ikke havde ſat paa Liſten.

Jeg omfavner Dem ret hierteligt og er til Døden

Deres oprigtige Ven

Schubart."

Den omtalte Procura for Baron Brown og Thorvaldſen af 17. Februar 1809 fandtes vedlagt, men allerede førend de modtoge denne, havde de underſøgt Boet og til deres ſtørſte Overraſkelſe fundet en Sum i rede Guld til Beløb af 3000 Scudi, foruden et Par mindre Summer i Sølv. Med disſe Penge havde de henvendt ſig til Baroneſſe Humboldt, for at hun ſkulde tage dem i Giemme, og ved hendes Foranſtaltning deponeredes de foreløbigt hos

Schultheis, derimod tog hun de ſamlede og indpakkede Manuſcripter under ſin egen Forvaring.

Herom ſkrev Thorvaldſen nu atter til Baron v. Schubart under 15. Febr., men dette hans Brev kiende vi kun af Svaret derpaa, ſom følger:

Pisa, d. 20. Febr. 1809.

"Jeg tilſkrev Dem med forrige Poſt, min gode Ven Thorvaldsen og igaar modtog jeg Deres kiære Brev af 15 Febr. — —

Jeg approberer alt, hvad De hidindtil har giort, og at De har bragt ſaavel det Depositum af over 3000 Scudi, ſom alle Manuſcripter forſeglet til Baronesſe Humboldt, ſom atter har ladet det bringe, hvad Pengene angaaer, til Banquier Schultheis mod hans Revers. Dette ſynes mig meget vel, men jeg beder Dem og Baron Brown om, nøie at giennemſee alle den Afdødes Papirer, for at kunne giøre Dem en klar Idee om hans active og passive Tilſtand, og ſiden nøie at optegne alt.

Jeg har bedet Madame Brun om ikke at ile med at ſkrive til Danmark, at man har fundet efter Sal. Zoëga en ikke ubetydelig Penge-Sum, thi derved vilde man afkiøle deres Interesſe, ſom jeg har ſøgt at opvække til de ulykkelige Fader- og Moderløſe Børns-Forſørgelſe. Ved at foreſtille dem uden Eyner har jeg ſøgt at anbefale dem til vor Regiering. — —

Jeg agter ikke at tale med Broderen*) om de 3000 Scudi, og vi maa iſær ſøge at udgranſke ved at giennemſee Papirerne, hvor denne Sum kommer fra, og om den maaſtee, hvilket jeg dog ikke haaber, er et blot depositum.

At De har lagt de lærde Manuſcripter i en Koffer, forſeglet den og bragt den i Baronesſe Humboldts Huus,

*) Zoëga havde en Broder i Kiel.

er meget klogt. Da jeg ikke vil, at nogen Italiener ſtikker Næſen i disſe Manuſcripter, har jeg tænkt at indbyde vor unge, ſkjøndt lærde, Landsmand, Dr. Koes*) til at gjennemſee disſe og gjøre en nøiagtig Fortegnelſe og Claſſification. Jeg har ſkrevet ham til i Neapel, og jeg troer derfor, at have handlet rettelig, fordi Sal. Zoëga havde meget gode Tanker om denne lærde Landsmand. Han har yttret det til Kohlrausch og i et Brev til mig ſkriver han ligeviis meget godt om ham.

At de 3000 Scudi ſtaae hen frugtesløs i nogen Tid, er nok det bedſte, indtil vi faae at vide, hvad man i Danmark agter at gjøre for denne Familie. Desuden, havde Faderen levet, ſaa havde han iligemaade ladet denne Capital ligge ſom en død Steen; thi han var for frygtſom af Charakteer til at vide at anvende den. Det er bedre at gaae langſomt og ſikkert til Værks, end ved Fremfuſenhed at vove meget." — — —

Af de hyppige Breve, ſom v. Schubart vedblev at ſkrive om disſe Anliggender indtil Udgangen af Marts d. A. og ſom i det Væſentlige kun gik ud paa Iværkſættelſen af de alt tagne Beſtemmelſer, udhæve vi kun, og meſt med Hensyn til hvad vi om denne Sag i det Følgende ville komme til at berøre, en Yttring af Baronen i hans Brev af 3. Marts d. A. angaaende Bevaringen af de forefundne 3000 Scudi, ſaaledes lydende:

"Min Mening er, at den Summa i Contanter, ſom er bleven funden hos den Afdøde, forbliver urørt hos Banquier Schultheis, indtil vi kan faae Efterretning fra vort Hof, ſom bør beſtemme, hvad der er bedſt, ihenſeende til denne Capital, og ſaaledes har hverken De, eller jeg noget Anſvar."

*) Dr. Koes var i Dec. 1808 kommen til Rom og gik derfra til Neapel.

Dernæſt bemærke vi, at Dr. Koes i Correſſpondance med v. Schubart, overtog det ham paalagte Arbeide, og at Thorvaldſen derfor beordredes, at modtage Kofferten med Manuſcripterne i ſit Huus, hvor de ſkulde gjennemſees, fordi, ſkriver han, "naar jeg veed denne koſtbare Koffer hos Dem, er jeg ſikkrere."

Men disſe Forretninger, hvortil ogſaa kom Salget ved Auction af Zoëgas Bohave m. m., og hvorfra det ſynes at Baron Brown har unddraget ſin Deeltagelſe, bragte vor Kunſtner endnu i lang Tid en Deel Anſvar, Forſtyrrelſer og Tidsſpilde.

XXIII.

Kronprindſen af Bayern kiøber Antiker i Rom; Thorvaldſen er hans Raadgiver. Skrivelſe fra Kronprindſen til Thorvaldſen. Biſkop Hæffelins Certeficat for Thorvaldſen. Forhold til den franſke Regiering i Rom. Oehlenſchlägers Ankomſt. Hans første Møde med Thorvaldſen, fortalt af ham ſelv.

1809.

Med Kronprinds Ludvig af Bayern var Thorvaldſen, ſom ſagt, allerede traadt i Forhold ved Beſtillingen paa Statuen Adonis, dog havde han endnu ikke ſtiftet perſonligt Bekiendtſkab med denne Fyrſte, der engang ſkulde tælles mellem hans Venner.

Kronprindſens Beſtræbelſer for at indkiøbe og ſamle antike Kunſtværker til de vordende Muſeer i München, yttrede ſig paa denne Tid i hans Agenters Virkſomhed i Rom. Thorvaldſen var nu og da af dem taget paa Raad, og hans uinteresſerede, men ſikkre, Dom over antike Værker, ſom vare til Salg, blev dem ſnart af Vigtighed. Blandt andet havde han, ved at fraraade Indkiøbet af en ſtor, antik Vaſe giort ſig Prindſen forbunden, men ſom en Følge heraf, bleve nu hans gode Raad ogſaa ſtadigt ſøgte, hvilket ikke blot blev Kunſtneren beſværligt, men endogſaa oftere paaførte ham Ubehageligheder fra dem, hvis Interesſer han kom til at ſaare ved ſin ubeſtikkelige Dom.

Paa nærværende Tid ſtod den kongelige Kunſtſamler med ſine Agenter i Underhandling angaaende Kiøbet af to antike Statuer, og Thorvaldſen modtog i denne Anledning følgende Skrivelſe:

München, d. 4. April 1809.

"Perſönlich habe ich nicht das Vergnügen ſie zu kennen, doch glaube ich, ſie zu Rom flüchtig einmal geſehn zu haben, aber durch des Bildhauers Thorwaldſens weit verbreiteten Ruhm, durch die Kunſtwerke, welche ich geſehen, kenne ich denſelben, und durch den mir erwieſenen Dienſt, gewarnt mich zu haben vor dem Ankauf der großen Vaſe. Voll Vertrauen wende ich mich an ſie, vertrauend auf Redlichkeit und Talent, beide erprobt, mir auch in dieſer Sache mit ihrem guten Rathe behülflich zu ſein, wie in andern. Es handelt ſich von dem Erwerben der beiden Statuen Herkules und Faun; folgende meine Meinung:

a) Wenn die beiden Statuen für 3500 Scudi zu erhalten wären, ſollten, erhielt man ſie wohlfeiler nicht, dieſelben dafür erworben worden. Ginge dies nicht

b) ſo nehme ich Herkules alleine, mich bis auf 3000 Scudi einlaſſend. Wäre dies nicht thunlich

c) für beide auf 4000 Scudi zu geben; könnte man wie die Hoffnung, vorhanden, ein anderes Plaſtiſches Kunſtwerk einſchließen, deſto beſſer.

Dem Biſchoff Häffelin ſchreibe ich dennoch zu erfahren, nehmlich wenn ſie damit zufrieden — — die mittlere Beſtimmung in Anwendung zu bringen, hielten ſie es für entſchieden günſtig, in jedem Fall beide Statuen zu kaufen, wenn nicht für 3500 Scudi ſie zu erhalten, für die 4000 Scudi. Haben ſie demnach die Gefälligkeit frei dem Hr. Biſchoff zu ſagen, was ihre Meinung iſt.

Ihr ihnen ſehr geneigter

Ludwig, Kronprinz."

I disse Forhold havde Thorvaldsen ogsaa giort personligt Bekiendtskab med den bayerske Minister i Rom, den i Kronprindsens Brev nævnte Biskop Häffelin, og vi finde, at han, under den nærværende Tids politiske Farer, har benyttet sig af dette Bekiendtskab til at sikkre sig ved et Certificat fra denne geistlige Ministers Haand. Denne Attest lyder saaledes:

"La Legation Royale de Bavière à Rome certifie que le Sculpteur Barthéleme Thorvaldsen, natif de Copenhagen en Danemark, est un des artistes les plus distingués de Rome et que par Ses talens, Son application et Son excellente conduite il mérite la protection des autorités Françoises.

Rome, ce 8 Juin, 1809.

le **B. Hæffelin,**
Evêque de Chersonèse."

Som det synes har denne Anbefaling haft tilfølge, at den franske Regiering i Rom ogsaa bearede Thorvaldsen ved at tage Hensyn til hans Dom i Kunstens Anliggender. Vi finde nemlig, at Thorvaldsen i dette Aar, under 16. Sept. blev udnævnt til "Membre de la Commission, chargée de l'admission des ouvrages de beaux arts qui seront présentés pour la prochaine exposition."

I disse Dage, April 1809, ankom Oehlenschläger til Rom. Dr. Koes, med hvem han nyligt havde nydt et behageligt Samliv i Paris, sad i Thorvaldsens Bolig, beskæftiget med Zoëga's efterladte Papirer, da han overraskedes paa det Glædeligste af sin Ven, Oehlenschläger, som nu strax førtes hen

i Studiet til Thorvaldſen. Thorvaldſen og Oehlenſchläger havde endnu aldrig før ſeet hinanden. I Studiet blev Digterens Øie først fængslet af Jaſon. "Som jeg nu ſtod fordybet i at ſkue" fortæller han ſelv*) "og endelig kaſtede Øiet til en Side, opdagede jeg en temmelig ſlet klædt Mand med et regelmæssigt, aandfuldt Anſigt, ſmukke blaae Øine, med leerbeſtænkte Støvler, ſtaae ved min Side og betragte mig opmærkſomt. "**Thorvaldſen!**" raabte jeg. "**Oehlenſchläger!**" raabte han. Vi omfavnede og kyſſede hinanden, og fra det Øieblik var Broderſkabet ſluttet."

Thorvaldſen førte nu ſin ny Landsmand omkring i Studiet for at viſe ham ſine Arbeider, og Oehlenſchläger indtog ſnart ſin Plads i den aandrige Kreds, modtagende og meddelende Frugter af ſkionne Dage, levede for Kunſten.

---

*) Oehlenſchlägers Erindringer. II. Pag. 195.

XXIV.

Forhandlingerne med Slotsbygnings-Commiſſionen. De fire Statuer til Slottet ønſkes i Marmor. Grev Reventlows Indflydelſe. Commiſſionens Skrivelſe tilfredsſtiller ikke Thorvaldſen; han beſvarer den ikke. Dobefonten i Gips ſendes til Danmark. Thorvaldſen ſom Ægteſkabsmægler. Baron v. Schubart indbyder ham til Montenero.

1809.

Slotsbygnings-Commiſſionens Beſtilling hos Prof. Dajon i Kiøbenhavn paa de fire Statuer til Chriſtiansborg Slot havde, ſaavidt Commiſſionens Journal oplyſer, hidtil ikke haft andet Reſultat, end at Dajon under 3. Januar 1807 havde indſendt "tvende pouſerede Modeller til de to Statuer: **Sandhed** og **Retfærdighed**, beſtemte til at udhugges i Bremer-Sandſteen." Ihvor tarvelige Fordringer man endog ſynes at have giort, har dog diſſe Modeller neppe kunnet tilfredsſtille, og da Commiſſionens Præſident, Grev Reventlow, ſtadigt bearbeidet af Baron v. Schubart, nu uden videre Anledning ſelv havde nærmet ſig vor Kunſtner, kan det vel antages, at det iſær har været ham, ſom bevirkede, at Commiſſionen ſyntes at ville tage ſin Tilflugt til Thorvaldſen, for at overdrage ham diſſe fire Statuer, endog med Udſigt til, at de kunne blive at udføre i Marmor.

Hvorledes man derimod mødte det Forſlag, Thorvaldſen havde giort, angaaende adſtillige af ſine allerede færdige

Arbeider, ſom han gierne vilde afhænde til Slottet, vil tillige erfares af efterfølgende Skrivelſe:

"Promemoria.

I Anledning af det ved Hr. Profeſſorens Brev, dat. 4. Febr. giorte Tilbud af adſtillige Statuer fra Deres Haand til det nye Slot, maa man herved anmærke, at ſaa gierne Commiſſionen end ønſkede at komme i Beſiddelſe af nogle af disſe Figurer, giør den nærværende høie Cours og Umuligheden at kunne faae dem transporterede hertil, det betænkeligt, nu at andrage paa ſammes Kiøb, hvorfor man, ihenſeende til disſe Arbeiders mulige Afſætning, ikke tør indſtrænke Dem; men ſkulde de, til Conjuncturerne maatte tage en fordeelagtig Vending, ei være afhændede, og man derom bliver underrettet, vil man ſøge Leilighed til at erholde disſe eller andre Stykker af Dem til Slottets indvendige Prydelſe.

Hvad man for det Første til de under Commiſſionens Beſtyrelſe opførende Bygningers udvendige Decoration maatte ønſke at erholde, ere de beſtilte 4 Medaillons i Slottets Portal mod Slotspladſen, hvis Fuldførelſe man derfor tienſtligt maa bringe i Erindring. Ligeſaa vilde det være meget behageligt, om man, naar Omſtændighederne tillade det, maatte forvente hidſendt de belovede Modeller til Solons og Lycurgs Figurer for Indgangen til Raadhuſet, paa det med Forarbeidelſen deraf efter disſe Modeller her kunde ſkee Begyndelſe, da det, efter Hr. Profeſſorens Yttring i Brev til mig, Overbygnings Directeur Hansen, ei vil være fordeelagtigt at lade dem forfærdige i Rom af Travertinſteen, og Bekoſtningen for disſe Figurer af 3 Alens Høide, danſk Maal, i Marmor, muligen maatte blive for ſtor, hvorom man dog udbad ſig Deres Betænkning; ligeledes maa man tillige bringe i behagelig Erindring det intenderede Basrelief i Fronteſpidſen for

Raadhuſet, efterdi Bygningen næſten er fuldendt og Stellagen ei kan borttages, førend dette er anbragt.

Jeg, Hansen, har ved at tilſtille Hr. Profeſſoren en Tegning af Slottets Portal mod Slotspladſen givet mig den Fornøielſe at melde: at i de derpaa antydede 4 Nicher ſkulde anbringes 4 Figurer à 5½ Alens Høide, foreſtillende Retfærdighed, Sandhed, Klogſkab, Tapperhed. Vel har det været Tanken, at lade disſe Figurer her forarbeide af Sandſteen, men, da de fra Profeſſorens Atelier, udførte i italienſk Marmor, meget vilde forſtjønne denne Slottets entrée, kan man ei andet end ønſke, naar Forſtiellen i Bekoſtningen ei maatte være altfor ſtor, at de ſaaledes maatte blive forfærdigede, og maa derfor anmode Dem om, behageligen at tilmelde Commisſionen, hvad benævnte Figurer i Marmor vel paa Stedet omtrent kunde koſte.

Kiøbenhavn i Commisſ. ang. Slottets ꝛc., d. 22. April 1809.

Reventlow. Hauch. Knudſen. Hanſen. Laſſen.

Hoe.

Men Afſlaget paa de tilbudne Arbeider ſynes i høiere Grad at have mishaget vor Kunſtner, end Tilbudet af de fire Statuer til Chriſtiansborg har interesſeret ham. Han udſatte derfor indtil videre at give Svar herpaa, og tog, da han næſte Gang ſkrev til Hanſen, aldeles ikke Hensyn til de givne Forhaabninger, men beſtræbte ſig ſnarere for at indtage en uafhængig Stilling ligeoverfor Commisſionen og dens Beſtillinger.

Sin Sag i Danmark beſtyrkede han derimod ved nu at ſende enAfſtøbning af Døbefonten i Gips til Kiøbenhavn, hvor den udſtilledes i det Schimmelmanniſke Palais, og, mere

end noget Andet af hvad man tidligere havde seet fra hans Haand, vakte dette Arbeide en Foreſtilling om, hvilken Landsmand de Danſke havde i Rom.

Med Opgiørelſen af Zoëga's Bo havde han ſtadigt haft Bryderier. Nu kom ogſaa hertil, at Zoëga's ældſte Datter, Laura, fandtes at ſtaa i Kiærligheds-Forbindelſe til en Penſionair fra det franſke Akademi. Dette Forhold havde, ſom det ſynes, bragt endeel Misfornøielſe ind i Maleren Labruzzis ſtille Huus, hvor Signora Laura var i Koſt, og vor Kunſtner blev, ſom den der i Rom havde med Zoëga's Efterladenſkaber at giøre, draget ind i Sagen og ſat i Forlegenhed, da den unge Mand, der var en erkiendt dygtig Kunſtner, nu ligefrem henvendte ſig til ham og lagde Sagen i hans Hænder.

I denne Situation kunde han kun ſtøtte ſig til v. Schubart og overſendte ham det Brev, hvori Elſkeren formeligt anholdt om Signora Laura's Haand. Tillige meddeelte Thorvaldſen v. Schubart, at han havde iſinde at foranſtalte en Sammenkomſt af de Elſkende i Baroneſſe v. Humboldts Huus, for der at faae Sagen ordnet i Overværelſe af Directeuren for det franſke Akademi i Rom.

Baron v. Schubart ſvarede under 26de Mai 1809, at han for ſit Vedkommende gav ſit Bifald til Forbindelſen, meddeelte i denne Anledning en Udſigt over, hvad Signora Laura's Medgift vilde kunne beløbe ſig til, og i denne Beregning optog han ogſaa hendes Andeel af den hos Schultheis deponerede Sum, der altſaa nu erkiendtes ſom Zoëga's Bo tilhørende. Sit Brev ſluttede v. Schubart med den ſædvanlige Indbydelſe, nu, da Sommeren nærmede ſig, dog at komme til Montenero.

XXV.

Pius d. 7. bortføres fra Rom. Gruppen Amor og Pſyche. Statuen Amor. Basrel. Hector, Paris og Helena. Fyrſt Malthe v. Putbus i Rom. Basreliefferne Amor paa Løven, Aphrodites Fødſel, Armor ſaaret af en Bi, Merkur, den lille Bacchus og Ino. Buſte af Mad. Hoyer. Joſ. Koch vil udgive Thorvaldſens Tegninger. Skrivelſe fra v. Schubart. Om en Buſte af Zoëga til Pantheon. Efterretning om Maleren Abildgaards Død.

1809.

Da Sommeren kom, flyttede Fru Brun med ſine to Døttre til Albano; Oehlenſchläger, Dr. Koes, Brødrene Riepenhauſen, med flere Venner, indlogerede ſig i det nærliggende Grotta ferata. Thorvaldſen blev i Rom og var, forſaavidt han fik Ro dertil, beſkæftiget med Gruppen Amor og Pſyche og et Par andre Arbeider, ſom i dette Aar bleve fuldførte.

I vor Kunſtners Livshiſtorie ſpores ikke den Begivenhed, ſom i diſſe Dage foregik i hans Nærhed.

Da Napoleon den 17. Mai d. A. havde indlemmet Rom og hele Paveſtaten i det franſke Keiſerdømme, udſlyngede Pius d. 7. igiennem Quirinal-Paladſets tilſtængede Vinduer en afmægtig Banſtraale mod Keiſeren, og Romerne betragtede med ſtum Forbittrelſe de tauſe Mure, bag hvilke man vidſte, at Paven, alene med Cardinal Pacca og et Par hengivne Tienere, ſad forſkandſet, indtil det en Morgenſtund rygtedes, at den ærværdige Pius d. 7., Natten til den 6. Juli, med Vold var bortført ad Florents til og ud af Italien.

Thorvaldſens Hierte har ikke været uden Deeltagelſe ved denne Begivenhed, men ſnarere har han ſøgt Afſprædelſe og perſonlig Sikkerhed bagved ſit Arbeide, end han i diſſe Dage har ladet ſig ſee mellem andre, mere hidſige Gemytter. Kun nu og da forfriſkede han ſig ved at beſøge Fru Brun i Albano, eller de andre Venner i Grotta ferata, hvor Oehlenſchläger nu kunde forelæſe ham ſin fuldendte Tragoedie, Correggio.

Vi have nævnet Gruppen Amor og Pſyche ſom et Arbeide, der paa denne Tid nærmede ſig Fuldførelſen. Grevinde Woronzoff var, efterat have modtaget de andre Beſtillinger i Petersborg, hvor de havde tildraget ſig ualmindelig Beundring, nu kun bleven end mere længſelfuld efter at modtage denne, den ſidſte, og havde ved hyppige Paamindelſer drevet vor Kunſtner til ogſaa omſider at fuldføre den.

Et andet Arbeide, ſom paa denne Tid var under Behandling, var Statuen Amor. Vi have allerede nævnet Modellen til en ſaadan Statue, men nu ſynes den at være undergaaet en Forandring. Den førſte Model, ſom han havde foretaget i 1807, fremſtillede "Amor ſom ſpøgende tager en Piil ud af Koggeret." Nu havde han valgt et andet Motiv og ladet Kiærlighedsguden holde en Sommerfugl ved Vingerne, for at ſaare den med en Piil, han tager ud af Koggeret.

Denne Statue fandt ſtrax en Beſtilling hos en Baron Theodor de Hahn. Ifølge den foreliggende Contract af 20. Aug. 1809, forpligtede Thorvaldſen ſig til at levere denne, ſex Palmer høie, Statue i det bedſte Marmor, uden Pletter, i Løbet af et Aar, for 800 Scudi.

Statuen Adonis var under Arbeide i Marmor, og Thorvaldſen lovede i en Skrivelſe af 28. Dec. d. A., at den ved Udgangen af Januar 1810 ſkulde være færdig, en Friſt, ſom han ſnart maatte ſøge at faae forlænget.

Ogſaa adſkillige nye Compoſitioner fremſtode i Løbet af Sommeren, hvis Tilblivelſe vi dog ikke nærmere kunne datere. Som allerede tidligere anført, havde den ruſſiſke General de Balck forrige Aar giort Beſtilling paa et Basrelief, Phædra og Hippolyt, hvilket nu omtrent paa denne Tid ventedes at være færdigt. Men uden at vi kunne gaa nærmere ind paa Foranledningen, kunne vi herom kun anføre, at denne Beſtilling, ved de Balcks Atterkomſt til Rom i denne Sommer, blev forandret ſaaledes, at den nævnte Opgave og Beſtilling blev overtaget af Billedhuggeren Rauch, og at Thorvaldſen derimod lovede at udføre et Basrelief, foreſtillende Hector, ſom hos Helena bebreider Paris hans Feighed, under Betingelſe af, at ogſaa denne Compoſition ſkulde beſtaa kun af tre Figurer og leveres i Marmor til den for det andet Basrelief beſtemte Priis, 285 Scudi. Modellen til dette ſkiønne Arbeide var, ifølge Beretningen fra Rom *), fuldført inden dette Aars Udgang. Men, da det ſenere var udført i Marmor, hedder det, havde General de Balcks oekonomiſke Forhold hindret ham i at modtage det. Det henſtod derfor nogle Aar, indtil det blev kiøbt af Kiøbmand Jørgen Knudſen fra Trondhiem.

---

*) Wieland. Neuer teutſcher Merkur. 1810. I. Pag. 191.
Morgenblatt. 1810. Nr. 177.
Mag. encycl. 1810. III. p. 129

Fyrſt Malthe von Putbus fra Rügen, ſom under et tidligere Opholb i Rom havde giort Beſtilling paa nogle af vor Kunſtners førſte Værker, beſøgte nu atter paa denne Tid Kunſtens Hovedſtad, og, da han i Thorvaldſens Studio forefandt adſkillige, i al Stilhed fremſtaaede, Basrelieffer, overdrog han vor Kunſtner at udføre dem i Marmor.

Diſſe mindre Arbeider vare: Basrelieffet, Amor ſom ſidder paa Ryggen af en Løve og anſporer den med ſin Piil, og Aphrodites Fødſel, Compoſitioner, hvortil Kunſtneren havde laant Tanken af Antiken. Et tredie Basrelief fremſtillede Amor ſaaret af en Bi, efter Anakreons 40de Sang, og endelig: Merkur, ſom overbringer Nymphen Ino den ſpæde Bacchus.

Vi mene ogſaa, her med nogen Sikkerhed at kunne nævne ſom et mindre Arbeide, der er blevet modeleret paa denne Tid, Buſten af Hiſtoriemaler Høyers afdøde Moder. Efter en Gipsmaſke, ſom i 1808 var tagen over den Afdøde, og ſom formodes at være ſendt til Sønnen, der opholdt ſig i Rom, har Thorvaldſen af Venſkab for Høyer udført dette Arbeide, hvortil Modellen opbevares i Muſeet.

De mange ſkionne Tegninger, ſom Thorvaldſen Aar for Aar havde ſendt i Foræring til Montenero, vare, og ville altid blive, Gienſtande for almindelig Beundring. Paa denne Tid ſynes vor Kunſtners Ven, den geniale Maler Joſeph Koch, der ogſaa med Virtuoſitet behandlede Radeernaalen, at have foreſlaaet Thorvaldſen, i Fælledsſkab at mangfoldiggiøre diſſe ſkionne Compoſitioner ved at udgive et ſaadant Hefte Raderinger.

Denne Plan ſynes at have foranlediget Thorvaldſen til, under 22. Juli d. A., at meddele Baron v. Schubart Koch's Ønſte; men dette Brev have vi ikke. Derimod troe vi, ikke at kunne forbigaa her at meddele v. Schubarts Svar, ſom tillige berører adſtillige andre, ikke ganſke uvigtige Momenter.

Baron v. Schubart til Thorvaldſen:

Montenero, den 27. Julii 1809.

"Jeg har læſt med ſandeſte Fornøielſe Deres Brev af den 22. Julii, min gode Thorvaldsen, og det glade Haab, at ſee Dem paa Montenero, har frydet alle dets Beboere.

Opſæt ikke denne for os ſaa lykkelige Plan, men kom hid og forarbeid her Deres Gudinde Vesta. For at lette Dem Deres Afreiſe fra Rom, og da jeg veed, at De behøver at gjøre nogle ſmaae Anſtalter, førend De reiſer, ſaa ſtikker jeg Dem vedlagt en Assignation à vista paa 150 Scudi ſom Afbetaling paa det, jeg ſkylder Dem. Oppebie ikke Hr. Koes og Oehlenschlägers Afreiſe. Disſe have endnu ſaa travlt, den ene med Græſke Manuſkripter og den anden med hans Tragødie Correggio. Skal De vente til alt dette bliver færdig, ſaa maa De endnu bie i Rom, indtil den uudſtaaelige Hede er forbi, og ſaa tillader Samvittigheden Dem ikke at forlade Deres Arbeider, da De tvertimod nu har Aarſag, ſelv for Deres Helbreds Skyld, at forlade Roms uſunde og brændende Sommer-Luft. Her vil De finde behagelig Kiøle, og De kan her gjøre et Basrelief til min Kones Geburtsdag, ſom er den 10. September. Opſætter De Deres Reiſe, ſaa bliver der intet af. Reis med Coureren, ſaa er De i tre Dage i Livorno. Det koſter 20 Scudi; men disſe vil jeg betale, fordi det er mig, ſom beſtiller

Dem hid, for at arbeide et Bassorelief til min Kone, følgelig er det billigt.

Höyer er her siden nogle Dage. Jeg stræber at opmuntre ham, men det er saare vanskeligt. Naar De kommer, min gode Ven, saa vil De oplive alt. De skal faae et prægtigt Atelier, hvor De magelig kan arbeide, og vi vil daglig drikke Danmarks og Danskes Sundhed i god og kraftig Viin.

Jeg bifalder overmaade Hr. Koch's Plan og vil gjøre mig det til en fornøielig Pligt at bidrage til dens Udførelse. At De vil tilegne mig dette Arbeide, er mig meget kiært. Jeg tegner mit Navn for 20 Exemplarer og min Kone sit for 10 Exemplarer. Behøver Hr. Koch noget Forskud, saa sig mig det oprigtig. En Snees Scudi staaer til hans Disposition, og desuden vil jeg betale Koch hans Dedicace, ifald Værket udgives under hans og under Deres Opsyn.

Gierne ønskede jeg, at De medtog et simpelt Omrids af de to, store Basreliever, som De har giort til Slottet.

At opsætte vor udødelige Zoëga's Buste i Pantheon, er en fortræffelig Tanke, og denne Plan vil vi mundtlig overlægge. Har De hans Buste? —

Ventelig kan De medbringe Detaillerne over Zoëga's Sagers Istandbringelse, for hvilke De med saamegen Iver har arbeidet. Formodentlig er Boet Dem Penge skyldig; thi De fandt faa, og maatte dog bestride Begravelsens Omkostninger med mere. Alt dette vil vi mundtlig afgjøre.

Min Kone hilser Dem venskabeligst, og Olinto omfavner Dem, og det gjør jeg ogsaa af mit ganske Hierte.

Hils alle gode Danske! Nu da Vaabenstilstand er sluttet, vil Continental Freden snart blive det, og saa oplives Kunst og Alt.

Efter Abildgaards Død er det bedſt, at De ſkriver hiem, for at man forbeholder Dem det, ſom er Deres.

Oprigtigſt

Schubart."

Slutningen af dette Brev har formodentlig været Thorvaldſen en Overraſkelſe, da ogſaa Høyer først igiennem v. Schubart modtog denne, for ham iſær ſaa ſørgelige Tidende. For vor Kunſtners Vedkommende bemærke vi kun, at Brevvexlingen imellem ham og Abildgaard allerede i flere Aar var gaaet iſtaa, ſkiøndt det gienſidige Venſkabsforhold i alt Væſentligt viſtnok har været uforandret.

XXVI.

Baron v. Schubarts Forhold til Zoëgas Bo. Thorvaldſen forlanger Quittance for ſit Vedkommende. Indbydelſe til Montenero. Oehlenſchläger afreiſer. Tegning af Thorvaldſen til Fru Schubarts Fødſelsdag. Om Udgivelſen af Thorvaldſens Tegninger og plaſtiſke Arbeider.

1809.

Beſtyrelſen af Zoëga's Bo begyndte nu at blive Thorvaldſen ikke blot beſværlig, men ogſaa, med Henſyn til Anſvaret, noget betænkelig.

Baron v. Schubart havde, ſom anført i Brevet af 3. Marts d. A., villet indhente Efterretning hos "Hoffet" i Kiøbenhavn om, hvorledes han ſkulde forholde ſig med Henſyn til de i Zoëga's Bo fundne 3000 Scudi, uagtet han dog ſelv havde troet det i Arvingernes Intereſſe, at dette Fund for det Førſte ikke blev omtalt. Formodentlig havde han nu paa ſaadan Foreſpørgſel modtaget den fornødne Ordre, ſiden han under 7. Juli d. A. lod ſig udbetale den hos Schultheis deponerede Sum, fordi han ſom danſk Miniſter var Børnenes rette Værge.

At det jo har været Baron v. Schubarts gode Villie og Henſigt, at giøre alt dette paa den bedſte og for Arvingerne meſt betryggende Maade, derom nærede Thorvaldſen viſtnok ikke den ringeſte Tvivl. Derimod kiendte Thorvaldſen allerede nu ſin fornemme Vens letſindige Charakteer og Upaalideligheb i Pengeſager ſaa nøie, at han med god

Grund maatte frygte for, at disse Penge her ikke vare i fuldkommen Sikkerhed.

Istedetfor at følge Indbydelsen til Montenero, sendte han derfor Baron v. Schubart en Opgivelse for sit Vedkommende af Zoëga's Bo, hvilken, ifølge en egenhændig Concept, var affattet som følger:

"Til Hans Høivelbaarenhed S. T Kammerherre, Baron v. **Schubart**: Underretning om Sal. Professor **Georgio Zoëga's** Stervbo af **Alberto Thorvaldsen.**

Tilstedeværende ved Sal. Professor G. Zoëga's Endelig, har jeg i Forening med flere mine Landsmænd ladet den Afdødes Bo forsegle, nemlig den 10. Febr. 1809 og efterat være bemyndiget tilligemed Baron Brown af vores Minister, Hs. Høivelb. S. T. Hr. Kammerherre, Baron v. Schubart, have vi aabnet den Afdødes Boe, og have vi der fundet i rede Penge Summa 3316 Sc. 27 Baj., hvilke efter given Instruction bleve til videre satte i Forvaring hos Banqueren Sig. Schultheis. En anden mindre Sum, 192 Scudi 48½ Baj., haver jeg modtaget, for at bestride de løbende Udgifter — (Paa) fornævnte Sum 192 Scudi 48½ Baj. tilligemed det, hvad Sal. Zoëga's følgte Bohave haver indbragt, meddeler jeg herved Afregning.

1) Ifølge Hans Høivelb. S. T. Kammerherre, Baron Schubarts Skrivelse af 7. Julii 1809 er ovenanførte Sum 3316 Scudi 27 Baj. bleven af Banqueren Sg. Schultheis, efter Baron Schubarts Ordre, ham udbetalt.
2) Ifølge H. H. Kammerherre, Baron Schubarts Skrivelse til S. T. Hr. Dr. Koes er al Omsorg for Sal. Zoëga's. Manuskripter overdraget nævnte. Jeg understrevne har følgelig ved at meddele mit hosføiede

Regnſkab giort tilbørlig Rede for alt det, ſom har været mig betroet.

(Her følger det ſpecificerede Regnſkab.)

Ifølge dette mit aflagte Regnſkab forlanger jeg herved af Hs. Høivelbaarenhed S. T. Kammerherre, Baron Schubart, den mig lovede Quittering paategnet: at jeg tilbørlig haver aflagt Regnſkab for alt det, ſom har været mig overdraget at afgiøre til Bedſte for Sal. Zoëga's Arvinger, ſaaledes at jeg, under hvad Navn nævnes kan, maa være derved fritagen for videre Anſvar eller Regnſkabs Aflæggelſe.

Rom, d.

A. T."

Det lykkedes imidlertid ikke Thorvaldſen ſaa let at trække ſig ud af disſe farlige Forhold; thi, uagtet han ſaa udtrykkeligt havde "forlangt" Quittance, fik han den dog ikke, og vi ſkulle, to Aar ſenere, endnu ſee ham beſtræbe ſig for at faae denne Betryggelſe for ſit eget Vedkommende, da der ikke længer kunde være Tvivl om, at jo Børnenes ringe Arv neppe ſtod til at redde.

Derimod ſendte v. Schubart Thorvaldſen nu under 21. Aug. d. A. ſin gientagne Indbydelſe til dog at komme til Montenero og at følge med Oehlenſchläger og Koes. Men Thorvaldſen blev og ſagde ſin Ven Oehlenſchläger Farvel i Rom, da han, ledſaget af Dr. Koes, i September afreiſte til Montenero, for derfra at fortſætte Hiemreiſen.

Til Fru Schubarts Fødſelsdag havde Thorvaldſen dog imidlertid, efter Sædvane, ſendt en ſtiøn Tegning og i denne Anledning ogſaa ſkrevet et Brev til Baronen, men, efter Concepten at dømme, har dette Brev maattet forraade en Forlegenhed og en Ulyſt til at ſkrive, endnu ſtørre end

ellers. Medens Thorvaldſen gik i denne Stemning imod Baronen, modtog han Brev fra Baronesſen, ſom han undlod at beſvare, ſkiøndt hun vedholdende ſøgte hans Raad og Biſtand til den Feſt, hun allerede nu beredede til ſin Gemals Fødſelsdag, ſaa at der umuligt maatte ſpores nogen Forſtemthed.

Imidlertid kom Baron v. Schubart, ved Aarets Udgang, ſelv til Rom, og det er da vel lykkedes ham, nogenlunde at berolige vor Kunſtner og, idetmindſte tilſyneladende, at bringe den gode Forſtaaelſe tilbage.

Ved denne Leilighed bragte Baronen de omtalte Tegninger af Thorvaldſen med til Rom, for at Joſeph Koch kunde benytte dem til det Hefte Raderinger, han vilde udgive. Denne Plan ſynes imidlertid at være død i Fødſelen. Af et Brev fra v. Schubart af 1ſte Januar 1810 ſees det, at Forehavendet idetmindſte for ſaavidt var forandret, at Koch nu paatænkte, iſtedetfor Thorvaldſens Tegninger, at udgive hans plaſtiſke Arbeider i Omrids. "Jeg erfarer med Fornøielſe," ſkriver nemlig Baron v. Schubart, at Hr. Koch arbeider paa Tegningerne af Deres Statuer og Basrelieffer. Ved denne Leilighed blive disſe bekiendte i Fædrenelandet."

Men det ſynes at Koch ligeſaa hurtigt har opgivet denne Plan, hvilken Thorvaldſen da fik Riepenhauſen til at optage, og ſiden fortſatte han dette Værk paa egen Bekoſtning ved Hiælp af Neapolitaneren Ferd. Mori.

XXVII.

Brøndſted kommer til Rom. Selſkabelige Forhold. Schubarts Fødſelsdag celebreres. Udſkrift af Brøndſteds Dagbog. Tegning af Thorvaldſen til v. Schubart; hans Taknemmelighed. Basrel. Jupiter og Nemeſis. Flere Udſkrifter af Brøndſteds Dagbog. Thorvaldſen ſkriver til Slotsbygnings-Commiſſionen og modtager dens Svar.

1810.

Da Dr. Koes paa Veien fra Montenero med Oehlenſchläger var kommen til Florents, mødte de der deres Ven, Brøndſted, ſom begav ſig til Rom. Efter Afſkeden med Oehlenſchläger, fulgte Koes tilbage med Brøndſted, og den livlige Kreds, ſom omgav vor Kunſtner, fik nu ſaaledes en glædelig Tilvæxt.

Dette var allerede ſkeet i Begyndelſen af October f. A., og Vinteren ſynes altſaa at have været rig paa glade Sammenkomſter og Adſpredelſer efter Arbeidet. I Fru v. Humboldts og Fru Bruns Cirkler forfriſkedes det høiere, dannede Selſkabsliv ved hver nyankommen, aandrig Perſonlighed, og paa den Tid vore Landsmænd, Brøndſted og Koes, indtraadte i disſe Kredſe, mødte de der Friherrerne Otto von Stackelberg og Haller von Hallerſtein, og Würtembergeren J. Linchk. I dette heldige Møde lagdes Grunden til et Samfund, der ſnart i Grækenland ſkulde fremdrage de herligſte Oldtidslevninger af ſammenſtyrtede Ruiner.

Ogſaa den tydſke Digter Zachar. Werner nævnes i denne Kreds og imellem disſe Navne, og netop paa denne Tid havde han fuldendt ſit bekiendte Drama: "Der vier und zwanzigſte Februar."

Vi kunne ſaameget mindre i Aar forbigaa at omtale Feſtlighederne i Anledning af Baron Schubarts Fødſelsdag, da det baade bliver for ſidſte Gang, og vi tillige finde Selſkabet ſaa udmærket og Meddelelſerne om Feſten mere omſtændelige, end ſædvanligt.

Allerede under 1ſte Januar havde Baronen i ſin Kones Navn ſendt Thorvaldſen en Aſſignation paa 16 Scudi, ſom han ønſkede anvendte til en glad og lyſtig Dag den 14de Januar. Medens man paa Montenero havde travlt med en ſtørre, i lang Tid forberedet, Feſt, var der nu ogſaa megen Uro i den danſke Leir i Rom med Tilberedelſerne til en munter Sammenkomſt hos Thorvaldſen. I Brøndſted havde vor Kunſtner dennegang en ſielden god Biſtand, og fra hans Haand kunne vi nu ogſaa aabne Læſeren et Indblik i disſe Myſterier, i det vi af hans Dagbog meddele, hvad han derom har nedſkrevet:

"1810. 14. Januar. Thorvaldsen kom med Facquiner for at hente Instrumentet, som jeg havde lovet at laane ham. Koes gik siden med ham i hans Logis, prövet Duetter etc., som vi iaften ville synge; — efter Bordet atter Musik med — Jeg gik Kl. 7 til Fru v. Humboldt efter Aftale at hente Werner der. Prof. Rehberg saae jeg der förste Gang. Kl. 8 med Werner og Rauch til Thorvaldsen — stor Forsamling — Musik — Jeg saae her förstegang Huth, en Sön af

Generalen, Eberlein var der — — Jagemann, den naive Wienergesch. Jeg kom til at sidde imellem Schlosser og Stackelberg.

Schubarts Buste, prydet med Laurbær og Oranger — forskrækkelig Overflödighed af Biskop. K. og siden Andre, perialiserede. Christel og Stackelberg (—) Dands og megen Gammen. Klokken var henved 2, da Sch. Werner etc. og jeg listede os bort. Thorvaldsen var à force de Biskop blevet forskrækkelig tilböielig til Omfavnelse og kyssede mig over al Maade. —"

Til Montenero havde Thorvaldsen betimeligt afsendt en Tegning, for hvilken v. Schubart takkede ham i følgende Brev:

Montenero, den 14. Januar 1810.

"Tusind Tak, min bedste Thorvaldsen! for Deres ypperlige Tegning, som virkelig er den skiønneste af alle dem, som jeg har seet og modtaget af Deres kiære Haand. At forbinde i inderligste Fortrolighed Sundhed med Kiærlighed er det største Gode, man kan ønske en Ven, og Deres sindbilledlige Tegning overstrider alt, hvad Poesien selv kunde udtrykke. Jeg tilskriver Dem dette Brev Dagen selv, da denne herlige Tegning er mig bleven tilstillet i Deres Navn. Den stod ved Siden af min gode Kones Foræringer og er mig derfor dobbelt kiær. Jeg kan endnu ikke sige Dem noget om Dagens Høitidelighed, thi min elskede Elisa's Planer ere mig aldeles ubekiendte. Imorgen tilskriver jeg vor gode Landsmand Höyer, og til ham skal jeg sende Beskrivelsen om, hvad der er foregaaet; imidlertid omfavner jeg Dem kiærligst.

Deres oprigtige Ven og Landsmand,

B. de Schubart."

Den muſikelſkende Brøndſted hørte, ſaalænge han opholdt ſig i Rom, til vor Kunſtners kiæreſte Omgivelſer, og dette Venſkab fortſattes og fornyedes ſtadigt igiennem en lang Række af Aar ved hans oftere gientagne Beſøg i Rom. Dagligt kom han til vor Kunſtner i Studiet og var en enthouſiaſtiſk Beundrer af de Arbeider, han der ſaae fremſtaa. Af hans Dagbog erfare vi, at netop paa denne Tid fuldførte Thorvaldſen det ſidſte af ſine fire, runde Basrelieffer til Slottet: Jupiter og Nemeſis.

Vi udſkrive dette og et Par andre Steder af hans Dagbog:

"1810. 9. Februar. Besög hos Thorvaldsen og med ham i hans Studium for at see hans Jupiter og Nemesis — herlig over al Maade.

— 11. Februar. — derfra til Thorvaldsen. Carstens's herlige Tegning og siden Th's Basreliefs og Statuerne Adonis og Mars — ere dog de ypperligste blandt de mange ypperlige Guder og Heroer.

— 3. April. Gik Kl. 2 til Thorv's Studier, men fandt ham ei; han kom siden til Riepenhausen, hvor Werner allerede var, da jeg kom; jeg sang Thorvaldsen et Par danske Viser for, — han glædede sig saa meget ved dem, den gode, danske Mand."

Thorvaldſen havde nu ſnart ladet det vare et heelt Aar, inden han ſvarede Slotsbygnings-Commiſſionen, eller lod høre fra ſig. Nu, da de fire Basrelieffer alle vare under Udførelſe i Marmor, beſluttede han endelig at ſkrive.

Af et ſaadant Brev, aſſendt under 2. Marts d. A. forefinde vi Spor i en egenhændig Concept og i Commiſſionens Journal. Concepten lyder ſaaledes:

"Modellen til Basrelieffet i den ſtore Fronteſpids for Raadhuſet, ſom ſkal udføres i Stuk var det første, jeg begyndte paa; men, da vi paa ſamme Tid fik her den ſaa høiſt ubehagelige Efterretning om Kbhvns ulykkelige Beleiring, var det følgelig mig dengang ikke muligt at fuldføre ſamme. Senere har jeg forgiæves ventet paa den høie Commiſſions Beſlutning at maatte vorde mig meddeelt, nemlig, hvorledes Høiſamme ønſker, at jeg ſkal forholde mig med Transporten, medens man intet kan affende tilſøes. Men for ikke at tabe Tiden ved længere at vente, har jeg fundet paſſende, herved at medſende en liden Tegning til den forlangte Fronteſpids, foreſtillende en Gruppe af Jupiter, Minerva og Nemesis, paa den ene Side Ocean og paa den anden Tellus *).

Skulde den høie Commiſſion ikke finde ſamme Tegning tilſtrækkelig, for derefter at udføre i Stuk, ſaa er jeg bered til at ſende Modellen overland, naar den høie Commiſſion dertil meddeler mig ſit Samtykke. Til behagelig Efterretning meddeler jeg herved tillige Hr. Profeſſoren, at de fire forlangte Basrelieffer til Slots-Portalet ere alt meget avancerede i Marmor. Til Giengield ubeder jeg mig af Hr. Profeſſoren, at De ved at modtage medſendte Tegning bearer mig til fornøden Underretning med et Par Linier om Sammes rigtige Modtagelſe. Skulde ovennævnte Tegning finde den Kongl. Commiſſions høie Bifald, ſaa vover jeg at ſmigre mig, at jeg ved de betydelige Arbeider, ſom naadig forundes mig, ſkal vinde mit Fædrenelands og Medborgeres Agtelſe."

Paa dette Brev modtog Thorvaldſen følgende Svar fra Commiſſionen:

*) Var: "— foreſtillende Klogſkab og Retfærdighed, paa den ene Side Havet og paa den anden Jorden."

Pro Memoria.

"Ved at tilmelde Hr. Profeſſoren, at Commisſionen med megen Fornøielſe har modtaget den i P. M. af 2. Marts tilſendte Tegning til Basrelieffet i Fronteſpidſen over det nye Raadhuus, der heldig udført, vil blive en ſtion Prydelſe paa denne Bygning, maa man tilføie, at her ingen Kunſtner haves, der kunde paatage ſig dette Arbeide i Stuk efter en ſaa liden Tegning, hvorfor man med ſamme maa udſætte til fri Skibsfart igien bliver aabnet, da man fra nærmeſte Søhavn vil forvente at blive tilſendt det til ovennævnte Henſigt forfærdigede Model.

Naar de under Arbeide havende 4 Basrelieffer til Slottet da ogſaa vare færdige, vilde det være Commisſionen ſaameget kiærere, fra Hr. Profeſſorens Haand tillige at modtage dette Arbeide i Marmor.

Kbhvn i Commiſſ. ꝛc., 5. Mai 1810.

Reventlow. Hauch. Knudſen. Hanſen. Laſſen.

Hoe."

XXVIII.

Rauch og Thorvaldſen. Reſtauration af et antik Basrelief. Fru v. Humboldt og Fru Fred. Brun afreiſe. Buſte af Ida Brun. Camuccinis Buſte. Basrel. af Thorvaldſen efter Camuccini. Brondſted og Koes afreiſe. Thorvaldſen udnævnes til Ridder af Dannebrog. Goethes Intereſſe for Thorv's Arbeider. Etatsraad Weſt. Thorvaldſens egen Buſte.

1810.

Da Chriſtian Rauch i Fru v. Humboldts Huus giorde det første Bekiendtſkab med Thorvaldſen, ſkulde han endnu modtage den høiere Indvielſe i Kunſten. Han var omtrent syv Aar yngre, betragtede vistnok vor Kunſtner ſom Meſteren og ſluttede ſig i Kunſten ſom i Livet nær til ham; dog indtraadte han ikke i noget Forhold ſom Elev, men ſideordnede ſig ſom en yngre Broder, og fandt i den videre fremſkredne Kunſtner en ærlig Ven.

Vi ſkulle endnu kun antyde dette ſmukke Forhold, idet vi paa nærværende Tid finde dem at arbeide i Forening paa Reſtaurationen af et antik Basrelief, ſom et halvt Aarhundrede tidligere var fundet i Villa Palombara, foreſtillende, efter Viscontis Udlægning*), Parcerne. Dette Basrelief havde Fru v. Humboldt kiøbt af Familien Maſſimi og overdraget ſine Venner Reſtaurationen.

Da Fru v. Humboldt nu drog til Neapel, ledſagedes hun af Rauch. Om nogle Maaneder agtede de at vende

*) Wielands N. T. Merkur. 1810. II. Pag. 147.

tilbage, men for at tiltræde en længere Reiſe mod Norden. Ogſaa Fru Fred. Brun ombyttede paa denne Tid Rom og dens ſkionne Omegn med det endnu yppigere Neapel, og forend denne Families Afreiſe bevarede Thorvaldſen Ida Bruns ſkionne Træk i en Buſte, ſom Moderen lod udføre i Marmor.

Samtidig med denne Buſte nævnes Maleren Camuccinis. Med denne Kunſtner ſtod Thorvaldſen ogſaa i nøie Venſkabsforhold, og da han havde malet Thorvaldſens Portrait, ſom vi tidligere have antaget, til Akademiet S. Luca, giorde Thorvaldſen i Marts d. A.*) Giengield og udførte Camuccinis Buſte. Thorvaldſens venſkabelige Forhold til denne Kunſtner ſynes ogſaa at have fremkaldt et andet Arbeide, et lille Basrelief, ſom iøvrigt er os aldeles ubekiendt. I en Efterretning fra Rom**) have vi først fundet et ſaadant omtalt og beſkrevet. Det ſkal fremſtille en Moder, ſom holder ſit Barn foran ſig, medens en anden Qvinde giver Barnet nogle Blomſter, og, ifølge den Beretning, være udført af Thorvaldſen efter en Skizze af en Prindſesſe Ditrichſtein. I Brøndſteds Dagbog hedder det derimod:

"1810. 28 April: Thorvaldsen sagde mig idag, hvad jeg ei för har vidst, at det nydelige, lille Basrelief, forestillende: En Moder med en vakker Dreng, som en Frugthandlerske byder Frugter, er efter Camuccinis Tegning."

I de ſidſte Dage af April forlode ogſaa Brøndſted og Koes Rom, for over Neapel at tiltræde deres Reiſe i

*) Morgenblatt. 1810. No. 11. Pag. 41.
**) Ibid. 1813. No. 68. Pag. 252.

Grækenland, hvor de i Forening med deres Samfæller snart skulde indlægge sig saamegen Ære, men hvorfra Koes ikke selv skulde bringe sin Palme tilbage.

I en Skrivelse af 9de Marts havde Thorvaldsen fra v. Schubart modtaget officiel Underretning om, at han under 28 Januar var af sin Konge bleven beæret med Dannebrogordenens Ridderkors. Denne Udmærkelse skal have glædet vor Kunstner ualmindeligt, men endnu mere hans Venner i Rom og i Neapel. I en Skrivelse af 16 April d. A. sendte Rauch ham Fru v. Humboldts og sin egen hjerteligste Lykønskning, men af det Brev, Rauch i denne Anledning tilskrev ham, maa vi især udhæve nogle Linier, da det deraf erfares, at Thorvaldsens Kunstneranseelse paa denne Tid ogsaa havde vakt hans store Samtidiges, Goethes, Opmærksomhed og Interesse:

"Der Geheim-Rath Goethe schreibt Fr. v. Humboldt aus Weimar und bittet sie, Sie zu ersuchen, ihm von allen Ihren Arbeiten, (besonders Basreliefs) Konture zeichnen zu lassen, wonach er Ihren Styl und Composition beurtheilen könne. Frau v. Humboldt soll diese Zeichnungen mit nach Deutschland nehmen; ich schreibe Ihnen dieß allso etwas früher, als wir nach Rom zurückkehren, damit Sie noch Zeit haben, dieselbe zeichnen zu lassen, denn vor den ersten Tagen des M. Mai kommen wir schwerlich zurück und am Ende desselben Monats reist Fr. v. Humboldt schon nach Deutschland ab. Ich hoffe, wenn wir nach Rom zurück kommen, Ihre große Gruppe angelegt zu finden."

Thorvaldsen havde paa denne Tid endnu en Landsmand i Rom, hvis Navn vi hidtil ikke have nævnet, men

ſom ved at giøre en Beſtilling hos vor Kunſtner, fremkaldte et Arbeide fra hans Haand, der har en ganſke ſæregen Interesſe, og giver Beſtilleren Krav paa vor Erkiendtlighed. Etatsraad Weſt, Eieren af en bekiendt Maleriſamling i Kiøbenhavn, havde allerede i længere Tid levet i Rom, men afſondret, ſom det ſynes, fra alle Landsmænd, undtagen Thorvaldſen, Lund og Høyer. Ogſaa hans Afreiſe foreſtod, men, førend han forlod Rom, hvor han havde kiøbt adſtillige antike Kunſtſager, giorde han hos vor Kunſtner en Beſtilling paa Thorvaldſens egen Buſte i Marmor. Angaaende denne Beſtilling have vi følgende egenhændigt udfærdigede Bevis fra Thorvaldſen at meddele:

"Jeg underſkrevne har bekommet af Hr. Etatsraad West, Ridder af Dannebrog-Ordenen, den fulde Betaling for en Buſte i Carrariſt Marmor, ſom Høiſtſamme har beſtilt hos mig, foreſtillende mit eget Portrait, noget over naturlig Størrelſe i Form af Herme, ſom jeg forpligter mig at fuldende inden 6 Maaneders Forløb."

Rom, d. 3 Julii 1810.

XXIX.

En Forgiftelſe pro forma. Maleren Wahl's Sygdom. Signora Vittoria i Genzano. Thorvaldſen reiſer til Piſa. Wahl's Død. Thorvaldſen møder Fru Brun i Florents; følger hende til Peſchia. Vender med v. Schubart tilbage til Montenero. Basreliefferne Sommeren og Høſten. Basrel. Amor og Pſyche.

En anden Landsmand, ſom vi heller ikke tidligere have omtalt, og hvis Navn vi af gode Grunde ikke nævne, hørte ogſaa i diſſe Aar til Thorvaldſens Omgangskreds, om vi endog kun kunne anviſe ham Plads paa Selſkabets Skyggeſide. For at nyde det bekiendte dolce far niente, og neppe i nogen anden Henſigt, opholdt han ſig i Rom og Omegnen ved Hiælp af en Apanage, ſom han ſynes at have oppebaaret hos Baron v. Schubart i dennes Egenſkab af danſk Miniſter og en Slags Formynder. Thorvaldſen, ſom undertiden var v. Schubarts Commisſionair i Rom, kunde altſaa ikke let holde ſig udenfor diſſe Pengeforhold, men det ſynes, at Myndlingen har vidſt at bøde paa de Bryderier han ſtundom forvoldte Thorvaldſen, eller den rette Formynder paa Montenero, ved aabenhiertig at give ſig og ſine Daarſkaber til Pris.

Vi ſkulde helſt ganſke have forbigaaet at omtale en Perſonlighed, der kun forſaavidt kom i Berørelſe med vor Kunſter. Men vi træffe her paa et fremragende Exempel, ſom kun altfor godt forklarer, hvorledes Thorvaldſen har erhvervet ſig det Kiendſkab til Menneſkene, der ſiden i

hans Livs Aften ſtundom trængte frem i hans Charakteer ſom en høiſt beklagelig Mistænkelighed.

Fra denne ubenævnte Landsmand modtog Thorvaldſen, under 12 Juli 1810, et Brev af et forfærdeligt Indhold: "Lad diſſe Linier ikke forfærde Dem!" hedder det, "da Overbringeren tillige vil melde Dem min Død! Jeg har taget Gift af Frygt for en ulykkelig Fremtid. For at De kan betale min Gield, naar mine Creditorer indfinde ſig, ſender jeg Dem hoslagte Vexel eller Forſkrivning paa 300 Scudi, ſom mine Arvinger have igien at betale Dem." — Men — han havde ikke taget Gift; han havde kun hellere villet have Thorvaldſen til ſin Creditor, end de Andre, og en Maaned ſenere opvartede han vor Kunſtner i al Letſindighed med ſcandaleuſe Hiſtorier og galante Eventyr fra Lariccia og Albano. At Thorvaldſen ſkulde være gaaet i denne Fælde, tiltro vi vel ikke hans Forſigtighed, men han tog Hiſtorien til Indtægt ſom et Exempel paa, hvor lidt man dog kan tro paa ſine Venner.

Samme Dag, Thorvaldſen allarmeredes af denne Forgiftelſeshiſtorie, modtog han et andet ſørgeligt Budſkab angaaende en Landsmand, ſom paa en ganſke anden Maade giorde Fordring paa hans Deeltagelſe.

Hiſtoriemaleren Johan Georg Wahl, der ſom Penſionair fra Akademiet i Kiøbenhavn tilbragte ſine Stipendieaar i Rom, havde allerede i længere Tid været et Bytte for en overhaandtagende Svaghed. Af denne Grund var han i Foraaret reiſt til Piſa, for der at bruge Badene. Her mødte han Familien fra Montenero, og af et Brev fra v. Schubart

af 14 Mai og af et andet fra Wahl ſelv af 26de ſ. M. erfare vi, at han paa Baronens Indbydelſe tog med dem til Montenero, hvor han ved Fru v. Schubarts kiærlige Pleie allerede følte ſig i Bedring.

Men det omtalte Brev, Thorvaldſen nu modtog, var ſkrevet af en Maler Cramer. Han boede nemlig i Genzano hos et Par Folk, en Signora Vittoria og hendes Mand, der kiendte og elſkede Wahl fra hans tidligere Ophold i deres Huus. Man havde nu der haft Efterretning fra Wahl, at han var falden tilbage, at hans Tilſtand var haabløs, og at han laa dødſyg i Piſa. Signora Vittoria var utrøſtelig ved Budſkabet om den kiære, danſke Malers Tilſtand, og baade hun og hendes Mand havde taget den Beſlutning, at ville reiſe til Piſa, for at pleie og paſſe ham, ſaa godt de kunde. Cramer havde, efter deres Ønſke, paataget ſig at underrette Thorvaldſen om hans Landsmands Skiebne og at foreſlaa ham at giøre fælleds Reiſe med dem til den ſyge Wahl i Piſa. Men vi maa lade Cramer ſelv fortælle:

"Es macht mir, lieber Hrr. Thorvaldsen! die größte Freude", ſaaledes vedbliver han, — "Ihnen ſolche edle Beweiſe von inniger, freundſchaftlicher, treuer Liebe und Anhänglichkeit mittheilen zu müſſen. Beide, Mann und Frau, ſind gleich geſinnt, und ich weiß nicht, welches ich am mehreſten dafür hochachten muß, denn ſie äußeren beide gleich ſtark ihre Liebe, und es iſt rührend zu ſehen, wie eines mit das andere in die Wette ſtreitet, Mittel zu erſinnen die allenfalſigen Schwierigkeiten aus dem Wege zu räumen. Von den Koſten iſt gar nicht die Rede, denn um Wahl zu retten, mögten ſie wohl alles wagen, nur hat der Mann auch einige Bedenklichkeiten wegen die

Mutter und das kleine Kind. Aber Vittoria achtet alles dieſes gar nichts, und es fehlt zu der Ausführung ihrer Plan nichts, als nur die Verabredung mit Ihnen. —"

Vi kunne ikke med Sikkerhed angive, i hvilken Grad Thorvaldſen er gaaet ind paa dette Forſlag. I al Fald har han ikke kunnet tiltræde denne Reiſe ſaa hurtigt, ſom Omſtændighederne ſynes at have fordret. Dog finde vi, at han under 8de Auguſt har taget ſig et Pas for at reiſe til Livorno, og det er vel muligt, at han har giort denne Reiſe i det ovennævnte Selſkab.

Om Wahls ſidſte Tilſtand vide vi kun, at man, i Haab om, at Søluften ſkulde virke gunſtigt paa hans Helbred, havde fra Piſa bragt ham til L'Antignano, et Badeſted ved et gammelt Vagttaarn paa den nærliggende Strandbred, og at han døde der i Hôtellet.

Da denne Efterretning mødte Thorvaldſen ved hans Ankomſt til Piſa, begav han ſig ſtrax til Florents, formodentlig for der endnu at træffe Fru Brun, ſom med ſin Datter Ida og Hiſtoriemaler Lund forlode Rom, for at reiſe til Danmark. Lund havde imidlertid forladt ſit Selſkab i nogle Dage, for underveis at aflægge et kort Beſøg paa Montenero, da Thorvaldſen traf ſine to Veninder i Florents og fulgte dem et Par Stationer paa Veien. I Peſchia mødte de atter Lund, ſom, ledſaget af Baron v. Schubart, indfandt ſig der. Efter et kort Ophold, ſkiltes dette Selſkab ad, og Thorvaldſen fulgte nu med Baron v. Schubart tilbage til Montenero.

I en Bygning tæt ved Villaen havde Baronen allerede for et Par Aar ſiden indrettet Thorvaldſen et Studio, ſom

han nu førstegang tog i Besiddelse, og i disse fredelige Dage modelerede han først et Basrelief, som fremstiller to Genier, der plukke Frugt, medens en tredie leger med en Svane, og dernæst et andet: Amor, Bacchus og Bathyllus ifærd med at presse Druer, efter Anakreons 17de Sang.

Disse to Basrelieffer, som ere bekiendte under Navnene: Sommeren og Høsten, bleve i det følgende Aar udførte i Marmor for Grev Schönborn.

Paa Fru v. Schubarts Fødselsdag, d. 10 Sept., overraskede Thorvaldsen hende med et Basrelief: Amor, som vækker den daanede Psyche tillive. Modellen var en Gave til den altid kiærlige og giestfri Vertinde; senere blev den udført i Marmor for en Hr. Dalmar.

XXX.

Fru v. Humboldts Afreiſe foreſtaaer. Rauch ſkriver til Thorvaldſen, om ſin Buſte af Dronning Louiſe og hendes Monument. Afſked med Fru v. Humboldt i Florents. Tilbagereiſe med Rauch til Rom. Byſtrøm ankommer. Mere om Gruppen Mars og Venus. Basr. Bachus og Amor. Basr. Caritas. Lynilden ſlaaer ned i Studiet paa Montenero.

1810.

Imedens Thorvaldſen ſyntes at ville ſlaa ſig til Ro paa Montenero, vendte Fru v. Humboldt med Rauch tilbage fra Neapel til Rom, for efter et kort Ophold at reiſe til Tydſkland. Men forinden ønſkede hun at ſee Thorvaldſen og lod ham derfor ved Rauch underrette om den Tid, hun ventede at komme til Florents, for at vor Kunſtner kunde møde hende der.

Rauch havde ved ſin Tilbagekomſt faaet travlt med Fuldforelſen af en Buſte i Marmor efter den i Juli d. A. afdøde Dronning Louiſa af Preuſſen, et Arbeide, ſom var ham overdraget af Kongen. Om disſe Anliggender ſkrev han nu til Thorvaldſen et Brev af 12. Sept. hvoraf vi udſkrive, ſom følger:

"Frau v. Humboldt läſſt Sie recht herzlich grüßen und wünſcht Sie noch zu ſehen, wahrſcheinlich alſo in Florenz, oder auf dem Rückwege nach Rom.

Vor ungefähr 14 Tagen bekam ich einen Brief vom Könige aus Berlin, welcher enthielt, daß ich so schnell als möglich die große Königinn-Büste dahin überschicken sollte, daß selbige nähmlich den 1 Sept. von Rom abgehen könnte, um am Ende October in Berlin anzukommen. Die Büste war noch gar nicht vollendet, und ich allein konnte es auch nicht; durch die Noth gedrungen mußte ich Antonio von Ihrer Arbeit wegnehmen, daß er mir an der Büste helfe. Ich habe dann die Büste al vicolo delle catene in Ihr Studio bringen lassen, und Antonio hat 8 Tage daran gearbeitet und natürlich Ihre Arbeit versäumt. Ich hoffe, Sie werden mir diese genommene Freiheit verzeihen, da ich im Gedränge der Umstände nicht wußte, wie ich es anders machen sollte. Frau v. Humboldt wollte Sie selbst darum bitten, aber um Antwort zu erhalten, war die gegebene Zeit zu kurz. Für mich ist dieser Umstand ein Glück, daß ich selbige Büste endlich einmal bezahlt bekommen werde; der König läßt ein großes Grab (nach Art der Alten) bauen, worin die Büste zu stehen kommen soll. Hr. v. Humboldt hat am Sonntage zwei große Sarcofage in der Villa Negroni von orientalischen Granite für tausend Scudi gekauft; der eine soll als Sarcofag in diesem Königlichen Grabe als Sarg dienen; er ist 15 palmi lang und von der schönsten Qualität, (coralina). Lorenzo Moglia wird wahrscheinlich die Restaurirung besorgen, wenn die Antwort von Berlin zurück sein wird.

Ich habe in diesen Tagen Werners Büste modellirt, er ist sehr zufrieden damit. — Auch die Königinn-Büste habe ich formen lassen, und bin sehr neugierig, wie Sie damit zufrieden seyn werden."

Den 22. Sept. afreiste Fru v. Humboldt, og Rauch fulgte hende til Florents. Thorvaldsen havde allerede været der i nogle Dage, og Baron v. Schubart med Gemalinde

indfandt ſig i ſamme Henſigt. Efter Afſkeden fulgte Schubart med Thorvaldſen og Rauch til Siena, og drog derfra tilbage til Montenero, medens begge Billedhuggerne i ſtørſte Venſkabelighed fortſatte deres Reiſe til Rom, hvor i disſe Dage en tredie af Nordens udmærkede Billedhuggere ankom til det ſtore Værkſted for den nyere Tids Sculptur. Det var en Penſionair fra Stokholms Akademi, Johan Nicolai Byſtrøm; han bragte Thorvaldſen en Anbefaling fra hans romerſke Ungdomsven, Dr. Eckmann i Gothenborg.

I Studiet ventede nu adſkillige forladte Arbeider paa Meſteren. Om vi blandt ſaadanne endnu ſkulle henregne den ſtore Gruppe, Mars og Venus, for Torlonia, efterat dette Arbeide ſyntes opgivet af vor Kunſtner, da han lod ſin fredbringende Mars udføre i Marmor, derom ere vi hidtil i Tvivl. Muligen kunde Thorvaldſen, iſtedetfor den nævnte Gruppe, igien have optaget Gruppen Achilles og Penthesilea, eller i al Fald haft en anden Compoſition i Tanken; thi at noget ſaadant paa denne Tid har været i Værk, maa vi i det mindſte antage, idet vi tillige maa bemærke, at det dermed ikke kom til noget Reſultat. Vi finde nemlig Spor af, at Thorvaldſen paa den nærværende Tid ſkulde iſærd med et ſaadant ſtørre Arbeide, og man vil allerede have bemærket, at Rauch i ſin Skrivelſe af 16. April d. A. yttrer det Haab ved ſin Tilbagekomſt at finde, at han har anlagt ſin ſtore Gruppe. Desuden erfare vi af en Billet fra Torlonias Stedſøn, Chiaveri, dat. 11. Dec. 1810, at "il duca" (Torlonia) har ſøgt Thorvaldſen i Studiet "per vedere il noto gruppo" hvilket ſynes at forudſætte, at der har været et ſaadant Værk under Arbeide.

Sikkrere er det imidlertid, at Thorvaldſen efter ſin Tilbagekomſt foretog ſig at fuldføre Adonis i Marmor, da han i en Skrivelſe af 30. Oct. d. A. til Baronesſe v. Schubart har omtalt dette ſom ſin nærværende Beſkæftigelſe.

Men ogſaa et Par nye Arbeider traadte paa denne Tid frem for Lyſet.

En Gienſtand, ſom han oftere havde udkaſtet, og ſeneſt udført i en Tegning til Baron v. Schubart, foretog han ſig i Basreliffet: Bacchus, ſom rækker Amor Drikkeſkaalen. Dette Basrelief blev i 1816 beſtilt i Marmor af Kiøbmand Jørgen Knudſen.

Efter et tidligere Udkaſt, ſom Thorvaldſen havde giort, da han endnu tænkte paa at forſyne Døbefonten med Basrelieffer, foretog han ſig nu ogſaa, i Basrelieffet Caritas at fremſtille under eet Motiv baade den chriſtelige og den moderlige Kiærlighed. Dette Basrelief, hvis Hiſtorie i de følgende Aar afgiver et ſmukt Træk af vor Kunſtner, vil nærmere blive at omtale.

Det var i en god Tid, at Fru v. Humboldts Afreiſe drog vor Kunſtner fra Arbeidet, og at Rauch fik ham til at følge med til Rom, iſtedetfor at gaa med Schubarts tilbage til Montenero. Af et Brev, ſom Fru v. Schubart ſkrev til ham under 16. Nov. d. A. erfare vi, hvorledes han derved efter al Sandſynlighed er undgaaet en Livsfare. En Søndag i Begyndelſen af October raſede der nemlig et Uveir over Montenero. Et forfærdeligt Lyn, ſom om Formiddagen Kl. 10 ſlog ned i Huſet, hvor Thorvaldſen havde ſit Studio, rammede den Plads, hvor han nylig havde tilbragt den ſtørſte Deel af Dagen, foran Staffeliet ved det endnu vaade Basrelief Amor og Pſyche.

Det ſkjønne Kunſtværk var dog kun ganſke let berørt i Kanten ved Pſyches Fødder, da Lynet fandt en Udvei igiennem Kaminen.

Denne Begivenhed er tidligere bleven fortalt om Gruppen Amor og Pſyche, men baade Fru v. Schubarts omſtændelige Beſkrivelſe, ſom ogſaa Arbeidets egen Hiſtorie ſætter os nu iſtand til at berigtige denne tidligere Vildfarelſe*).

*) cfr. Thorvaldsen og hans Værker. T. I. p. 61.

XXXI.

Om Monumentet over Dronning Louiſe af Preuſſen. Concurs om Beſtillingen. Thorvaldſen har anbefalet Rauch. Skrivelſe fra Thorvaldſen til Wilh. v. Humboldt. Thorvaldſen i Correſpondance med Kronprindſen af Bayern. Udſkrift af Prindſens Brev. Adonis færdig i Marmor.

1810.

Paa ſamme Tid Billedhuggeren Rauch afſendte ſin Buſte af Dronning Louiſe til Berlin, hvor den ſkulde opſtilles i den Afdødes Gravkammer, blev denne Plan fortrængt af en anden Tanke, ſom udgik fra den ſørgende Konge ſelv. Som i en ſtille Slummer ſkulde den høitelſkede Dronning fremſtilles hvilende paa en Sarcophag, og Udførelſen af denne Opgave ſkulde ſtilles til Concours mellem de førſte Billedhuggere.

Baron Wilhelm v. Humboldt, ſom paa den Tid opholdt ſig i Wien, modtog ſin Konges Befaling, desangaaende at henvende ſig til Canova og til Thorvaldſen, og i October 1810 modtog Rauch fra v. Humboldt det Ærinde, at overbringe de to ſtore Kunſtnere Miniſterens Indbydelſesſkrivelſer, hvori de opfordredes til at indſende Tegninger til et ſaadant Monument.

Af et Brev, ſom Rauch ſenere ſkrev til ſin Ven, Maleren Lund i Kiøbenhavn, under 6. April 1811, erfare vi lidt Nærmere om denne Sag. "Thorvaldſen," hedder

det, "aus Freundſchaft und ſeltener Delicateſſe ſchlug die ganze Sache ab; alſo rein rückſichtlich auf mich. Canova, nur aus Freundſchaft für Humboldt, nahm dieß an."

Men Thorvaldſen havde ikke alene ikke villet ſtille ſig i Veien for den yngre, talentfulde Kunſtner, hvor det gialdt et Arbeide, ſom kunde giøre hans Lykke i Hiemmet, men ſynes ogſaa at have opmuntret ham til ſelv at indtræde i denne Concurs, og dette Raad fulgte Rauch ogſaa, idet han udkaſtede ſin Compoſition og ſendte Tegningen deraf til Kongen i Berlin.

Vi have desværre ikke forefundet det Brev fra v. Humboldt til Thorvaldſen, ſom Rauch overbragte vor Kunſtner; derimod kunne vi, efter en Concept, meddele Thorvaldſens Svarſkrivelſe, der vel neppe er hans egen Conception, men dog udtaler hans Anſkuelſe af Sagen.

Thorvaldſen ſkrev til Baron Wilh. v. Humboldt:

"Ew. Excellenz haben mir wieder aus langer Entfernung einen neuen Beweis Ihres Zutrauens und ſteter Freundſchaft gegeben, die Sie mir bei Ihrem Hierſein ſo oft angedeihen ließen, und muß — — wieder für die gute Meinung — —, mit welcher Sie des Königs von Preuſſen Aufforderung zu einem Monumente für die Hochſeelige Königinn zu koncuriren bekannt machen. Ich würde gern alles mögliche thun, und bin es ſogar verpflichtet, Ihren freundſchaftlichen Wünſche und Befehlen in jedem andern Falle ſchuldige Genüge zu leiſten, aber unter dieſen Umſtänden, — ich habe es wohl überlegt, — würde ich Unrecht gegen mich ſelbſt und gegen die Geſetze der Freundſchaft handeln, wenn ich Ihren Vorſchlag, des Königs Forderung gemäß, annähme. Hätte

Se. Majeſtät der König nicht ſelbſt fähige Künſtler in ſeinen Dienſten, ſo würde ich gar keinen Anſtand finden, mich des Königs ſo ehrenvolle Aufforderung augenblicklich mit Vergnügen zu unterwerfen, um ſo mehr, Ihnen herzlich meine Achtung und Dankbarkeit zu erkennen zu geben. Dann hält mich ein zweiter Grund davon zurück, daß ich nie Zeichnungen gemacht habe, wenn die Arbeit nicht ſchon beſtellt und angefangen war. Denn eine einmal eingereichte und gewählte Zeichnung würde mich, trotz meiner beſſeren Ueberzeugung, bei der Anlage im Großen, immer hindern, das ſchöne und beſſere vorzuziehen, um keinen Verſtoß gegen die einmal als gut gefundene Zeichnung zu machen.

Hrr. Rauch wird mich ſchon beim Ueberſchicken ſeiner Zeichnungen deshalb bei Ihnen entſchuldigt haben, wenn ich auch dieſe wenige Zeilen hinzu füge.

Schließlich wünſche ich, daß Sie die Gründe überzeugen, daß ich nicht aus Eigenſinn, ſondern aus Grundſatz gegen meine Freunde und gegen mich ſelbſt ſo handle, und daß Sie ſich meine beſtändige hohe Achtung und Anhänglichkeit verſichern mögen, wie auch Ihre Frau Gemahlin und liebe Familie, denen ich mich beſtens empfehle.

Ew. Excellenz gehorſamſter

A. Thorvaldsen."

Rom, d. 12. November 1810.

Med Kronprinds Ludwig af Bayern havde Thorvaldſen i dette Aar ført en levende Correſpondance; ikke alene at Hans Kongelige Høihed ſtadigt ſkrev til Thorvaldſen, men af de foreliggende Concepter overraſkes vi ved at finde, at vor Kunſtner har overgaaet ſig ſelv i ſtadigt at beſvare, eller rettere at lade beſvare, Prindſens næſten maanedlige Skrivelſer.

Vi meddele hverken Brevene eller Svarene, da Samtliges Indhold kun angaaer Foreſpørgſel om antike Kunſtværker, ſom ere tilſalg, og hvorom Thorvaldſen maa give nærmere Oplysninger og de bedſte Raad. Den fyrſtlige Kunſtelſker yttrer derfor ogſaa i disſe Breve den ſtørſte Tilfredshed og Forbindtlighed i den ham egne, characteriſtiſke Stil.

"Mehr als auf ihnen," ſkriver han under 16. Januar 1810, "kann ich mich auf niemand in Rom verlaſſen."

"Daß ſie ein rechtſchaffener Mann," hedder det under 1ſte April, "herrlich hervorragend als Künſtler, ausgezeichnet als Kenner, dieſes von ihnen meine Meinung, und demnach ſagte ich dem Biſchoff Fhr. v. Häffelin, keinen Kauff marmorner Werke vorzunehmen ohne ihre Zuſtimmung."

Under 16. Nov. ſ. A. hedder det fra Innsbruck:

"Meinen Dank für ihre beſtimmte Beſchreibung; viel iſt es mir werth, daß ſie in Rom. — Hohe Freude gewähret mir ihre Gefälligkeit, daß ſie mir ihr Urtheil ſagen, das Urtheil eines ebenſo ausgezeichneten Künſtlers, als rechtſchaffenen Mannes." — "Haben wir uns ſchon geſehen? geſprochen? Es mußte flüchtig, wenig Augenblicke nur geweſen ſein."

Med Statuen Adonis, ſom Thorvaldſen havde lovet færdig i Marmor allerede i Begyndelſen af dette Aar, maatte Hans Kongelige Høihed altſaa have ſaameget mere Taalmodighed, da hans Commiſſioner, efter hvad Thorvaldſen yttrede i Breve til Andre, optog ham megen Tid og ofte førte ham ind i ubehagelige Rivninger. Kron-

prindſen ſynes ogſaa i denne Henſeende at maatte have haft en ualmindelig Overbærenhed med vor Kunſtner, thi efterat han i April 1810 havde anmeldt dette Arbeide ſom fuldført og derfor modtaget den reſterende Deel af Betalingen, 1200 Scudi, blev Adonis dog henſtaaende i Studiet ſaalænge, at Thorvaldſen, ved ſtadigt at gienſee denne Statue, aldeles tabte Lyſten til at afſende den, da den endnu altid trængte til en nærmere Giennemførelſe.

XXXII.

Fyrſt Putbus giør flere Beſtillinger. v. Schubart i en Pengecriſis. Tegning til hans Fødſelsdag. Udtog af et Brev fra ham. Thorvaldſen ſvarer ham og anbefaler ſig. v. Schubart ſender Quittance og afreiſer til Danmark.

1811.

Fyrſt Malthe v. Putbus, ſom i 1809 havde giort Thorvaldſen adſkillige mindre Beſtillinger, var i Begyndelſen af 1811 atter i Rom. Da vor Kunſtner paa ſit Tilbud af Arbeider, ſom han anſaa paſſende til Chriſtiansborgs Gemakker, kun havde faaet et undvigende Svar fra Commiſſionen, tog han ikke i Betænkning at giøre Fyrſt Putbus et lignende Forſlag, og under 1ſte Januar 1811 blev denne Sag i det Væſentlige afgiort ſaaledes, at Thorvaldſen ſolgte ham to Statuer, Venus og Bacchus, og overtog en Gientagelſe af Gruppen Amor og Pſyche i Marmor, for en Sum af 400 Napoleond'ors.

Hverken i Rom, eller paa Montenero ſynes den 14de Jan. i Aar at være bleven celebreret. Af Fru v. Schubarts Brev af 16. Nov. f. A. havde Thorvaldſen allerede erfaret, at Baronens Omſtændigheder, ſom det hed, ved Conjuncturerne vare geraadede i en meget betænkelig Forfatning og at denne Criſis giorde den allerſtrengeſte Oekonomi nødvendig. v. Schubart havde beſluttet, i Foraaret at reiſe

til Danmark, for efter ni Aars Fraværelſe at fornye ſig i Regieringens og i ſine Venners Erindring. Om denne Reiſe yttrede han imidlertid endnu intet, da han under 14. December f. A. ſelv underrettede Thorvaldſen om, at "ubehagelige Tildragelſer" havde ſat ham "i en øieblikkelig Forlegenhed for Penge," og at han derfor indſtændig maatte bede ham om, "at lade det bero med Afdraget paa hans Gield indtil et lykkeligere Tidspunkt." Dette kan vel ikke have overraſket vor Kunſtner, men vel foruroliget ham endmere med Hensyn til Zoëgas Arvinger og den Quittance, han hidtil forgieves havde forlangt for ſit aflagte Regnſkab.

Fødſelsdagen lod Thorvaldſen dog imidlertid ikke gaa hen, uden at ſende den ſædvanlige Tegning, ſom iaar fremſtillede Centauren Chiron og den unge Achilles.

Da v. Schubart i en Skrivelſe fra Piſa af 15. Marts d. A. takkede Thorvaldſen for denne Opmærkſomhed, omtalte han ſin Afreiſe, ſom berammet til den 15. April. "Hvor lykkelig vilde det ikke være," tilføiede han, "om en ſtor Deel af Deres Arbeider allerede vare ſtukne, for at give en Idee i Fædrenelandet om Deres Meſterſtykker. Kunde jeg medbringe Tegningerne af Deres for Slottet arbeidede Basrelieffer, ſaa vilde jeg give dem til Etatsraad Hanſen." — "Giv mig Deres Tanker i Henſeende til, hvad De kunde ønſke. Jeg ſkal fremſtille Alt lige for Kongen, og De kan være vis paa, min gode Ven, at jeg ſkal tale om Dem med Venſkabs Iver, og man ſkal lære at kiende Dem i vort kiære Fædreneland."

For at bestyrke ham i disse gode Forsætter, og for om muligt endnu før hans Afreise at faae Sagen angaaende Zoëga's Bo for sit Vedkommende i Orden, skrev Thorvaldsen under 2. April 1811 saaledes til v. Schubart:

"Efter Forlangende har jeg sendt med Sign. Fiodo *) de udkomne Kobbere efter mine Arbeider, tilligemed Koch's raderede Landskaber. Jeg har desuden nyttet denne gode og sikkre Leilighed og sendt med Sign. Fiodo Afregning for Sal. Zoëga's Stervbo, nemlig tvende Afskrifter, paa det at D. Er. kunde beholde den ene til egen Efterretning, og at De kunde sende mig den anden, efter mit Forlangende, til min Sikkerhed paategnet. For at afbetale den liden Summa, som jeg har i Behold af Stervboet, har jeg til den Ende medsendt en Verel, udskiftet af Capt. Huth, nemlig 110 Scudi, som jeg har forstrakt ham. Skulde det i Øieblikket ikke være D. Exc. beleiligt at udbetale mig det Manglende paa nævnte Verel, da er jeg villig til at anføre denne tilgodehavende Summa paa vores mellemhavende Regning.

Jeg takker D. E. ret hiertelig for Deres meget venskabelige af 15de Marts. At De med Venskabs Iver vil tale min Sag hos vores gode Konge, derom er jeg overbeviist, saa at jeg maatte bebreide mig selv, ifald jeg tvivlede det allermindste om Deres Godhed for mig. Men ifølge Deres Excellences yttrede Forlangende, at vide hvor De directe kunde tale min Sag, for at befordre mit Ønske opnaaet, da maa jeg i Betragtning af Tiderne og Rigets nærværende kritiske Forfatning, ganske overlade Samme til D. Exc. bedste Skiønnende; thi Dem behøver jeg ikke at sige, at alt, hvad en Kunstner forlanger, det

*) Capelmesteren fra Montenero.

er Arbeide, at uden Penge ſtaaer en Kunſtner med bundne Hænder.

Jeg vil ſlutte med mit oprigtige Ønſke, at De ſnart og lykkelig maa være ankommen til Fædrenelandet, og at De maa have ligeſaameget Held og Lykke, ſom De immer har den bedſte Velvillighed til at befordre enhver god Sags Fremme." —

Førend Baron v. Schubarts Afreiſe ſkrev han under 8. April d. A., berigtigede den af Capit. v. Huth udſtedede Verel og ſendte Quittance for Regnſkabet over Zoëga's Bo. Af dette Brev udſkrive vi følgende:

"— Kobberne vare mig velkomne. Gid jeg havde faaet flere; thi jeg ønſkede at kunne gjøre Deres Arbeider bekiendt i Fædrenelandet. Vær ſaa god at ſtikke mig en Nota paa alle de Arbeider, ſaavel Statuer ſom Basreliefs, ſom De nogenſinde har forfærdiget, med Størrelſen og for hvem De har giort dem; men denne Nota, ſom vil være mig og Dem vigtig, maa jeg endelig have, førend min Afreiſe, ſom er urokkelig beſtemt til Aftenen af den 15. April — —"

"Hermed følger Quitteringen for Deres aflagte Regnſkab med tuſinde Takſigelſer, fordi De har havt ſaameget Bryderi med denne Ting.

Jeg ſtoler paa, at De ufeilbar ſtikker mig den forlangte Nota *) paa Deres Arbeider. Den vil være mig yderſt vigtig til de Planer, ſom jeg har udkaſtet til Deres Kaars Bedring — —"

*) En ſaadan Fortegnelſe, ſkiøndt meget ufuldſtændig, foreſindes i en egenhændig Concept.

XXXIII.

Etatsr. West i Paris. En Artikel i Journ. des Débats. Concept til et Brev fra Thorvaldsen til West. Ang. Concursen til Dronningen af Preussens Monument. West's Død; hans Efterladenskaber i Rom requireres til Danmark. Skrivelse fra Thorvaldsen til Ministeren Rosenkrantz. Thorvaldsens Arbeider paa Udstillingen i Berlin. Medlem af Akademiet i Berlin. Skrivelse med Diplom. Æresmedlem af Akademiet i Mailand.

1811.

Etatsraad West havde forrige Efterraar forladt Rom, for at tilbringe Vinteren i Paris. Under hans Ophold der, blev en Artikel indrykket i Journal des Débats, for den 5. Marts 1811, der, som det hedder, efter et kiøbenhavnsk Blad, omtaler denne Kienders Fortieneſter af Kunſtſtudiet i Kiøbenhavn, hvor hans Maleri-Cabinet var aabnet for det Offentlige. Denne Artikels Slutning udskrive vi, da det deraf erfares, i hvilket Øiemed Etatsraad West havde giort Beſtillingen paa Thorvaldsens Buſte. Det hedder nemlig:

"M. West vient de faire sculpter, pour être placé à l'Académie des beaux-arts, le buste du célèbre sculpteur danois Thorwaldson, qui vit à Rome, ou il est plus généralement connu sous le nom de Cavaliere Alberto, et ou, en dépit d'une petite cabale d'artistes, le public admire dans ses productions tant l'extrême pureté du dessin que le grandeur et la simplicité antique

de la composition. Les ouvrages de M. Thorwaldson vont être gravés."

Thorvaldſen havde under 2. Februar d. A. modtaget en Skrivelſe fra ham, hvori han yttrede, at Tidsomſtændighederne ikke endnu giorde det tilraadeligt at affende de Sager til Danmark, ſom han havde efterladt i Rom, og vi finde fra Thorvaldſens egen Haand en fragmenteret Concept, der i anden Henſeende turde giøre Regning paa ſtørre Intereſſe:

"— Deres kiære Breve haver jeg med ſand Fornøielſe modtaget, da jeg deraf ſeer, at Deres Befindende, gode Hr. Etatsraad! er mærkelig bedre, ſom altid vil glæde mig uſigeligt at høre, det gaaer Dem vel.

Deres Beſlutning, at ſee Tiden an, før De vil have Noget affendt fra Rom, finder jeg meget rimelig.

Jeg har ſaaledes i Betragtning af Tiden og Omſtændighederne ſolgt for billig Priis Figurerne, ſom De veed, jeg havde tilbudet Commiſſionen for Slotsbygningen i Kiøbenhavn, og de tilhøre nu Prinds Putbus. Jeg har i den ſenere Tid havt den Fornøielſe at bidrage til Hr. Rauchs Lykke, ved det, at jeg i mit Brev til Kongen af Preusſen *), angaaende Indbydelſe til Dronningens Monument, yttrede, at jeg fandt det var ubilligt at paatage mig et ſaadant Arbeide, da han ſelv havde (en) duelig, egenlands (sic) Kunſtner **). Ifølge heraf fik Hr. Rauch Beſked ***) — —"

*) Menes hermed Brevet til v. Humboldt af 12. Nov. 1810, eller muligen et tidligere til Kongen, ſom ſavnes?

**) I en anden Concept, en Afſkrift af dette Brev, ſom en Ven har beſørget, hedder det: "Jeg har været inviteret at concurere til at giøre Dronningen af Preusſens Monument, men da jeg ikke ſkiøtter om at concurere, har jeg afſlaaet ſamme."

***) I en tredie Concept fra en fremmed Haand er tilføiet: "ſtrax at komme til Berlin."

Et Par Maaneder efter døde Etatsraad Weſt i Caſſel paa Hiemreiſen til Danmark. Før ſin Død havde han i en Skrivelſe til ſin Konge offereret ham fire Sculpturværker, ſom fandtes i Thorvaldſens Studio, og paa en Skrivelſe desangaaende fra Departementet for de udenlandſke Sager af 31te Aug. 1811 modtog Geheime-Statsminiſteren Grev Roſenkrantz, følgende Svar:

Rom, d. 30. Septbr. 1811.

"Deres Excellences meget ærede Skrivelſe af 31te Aug., hvori jeg anmodes om at meddele Underretning om de af den nylig ved Døden afgangne Etatsraad Wests efterladte Kunſtſager her i Rom, iſær med Hensyn til de i mit Værge værende 4 Stykker, nemlig: En Buſte af Tiber, en mindre af en Faun, et Fragment af Laaget til en Sarcophag og min egen Buſte, (undlader jeg ikke at yttre):

Hvad Kunſtſager, disſe undtagne, ſom Etatsraad West her anſtaffede, førte han med ſig herfra. Buſten af Tiber er i naturlig Størrelſe, og Buſten af Faunen er i halv naturlig Størrelſe. Saavel disſe Buſter, ſom det lidet Fragment af Hiornet af Laaget til en Sarcophag, ere antike, men af middelmaadigt Arbeide. Min Buſte i hvid Marmor, ſom West beſtilte og betalte, er under Arbeide og næſten færdig i mit Værkſted. Han aftalte, at jeg ſkulde beſørge disſe Sager til Kiøbenhavn, naar Buſten var færdig. Skulde det behage Hs. Majeſtæt at have disſe 4 Stykker tilſendte, da kan det ſkee paa første Vink, uden Vanſkelighed."

I en følgende Skrivelſe fra Departementet af 16. Nov. d. A. blev det Thorvaldſen tilkiendegivet, at det var Hans Majeſtæts Villie, at disſe Kunſtſager kunde indſendes paa Allerhøiſtſammes Regning, men Fuldførelſen af Thorvaldſens egen Buſte foranledigede i adſkillige Aar endnu en Udſættelſe.

Thorvaldſens nærværende Forhold til det Preusſiſke Hof, og de Arbeider, han havde afhændiget til Fyrſt Putbus, Baron Hahn og Hr. v. Ropp, og ſom ſynes at have vakt Opmærkſomhed paa Kunſtudſtillingen i Berlin, havde nu tilfølge, at der fra det derværende Kunſtakademi, under 18. Marts 1811 overſendtes han et Diplom, ſom ordentligt udenlandſk Medlem. Det Brev, hvormed Diplomet ledſagedes, lyder ſaaledes:

"Der Königlich-Preußiſchen Akademie der Künſte iſt es nicht entgangen, welchen ehrenvollen Rang Sie unter der Bildhauern der Neuern Zeit einnehmen. Bei unſerer letzten Kunſt-Ausſtellung haben wir durch einen günſtigen Zufall das ungemeine Vergnügen gehabt, einige Ihrer Marmor-Arbeiten in unſere Sälen zu ſehen. Es iſt darauf einſtimmig beſchloſſen worden, Sie zum ordentlichen auswärtigen Mitgliede unſrer Akademie aufzunehmen. Zu dieſem Zwecke haben wir beiliegendes Diploma vollzogen, welches wir Ihnen zuzuſchicken uns die Ehre geben mit der Bitte, uns von dem Empfange deſſelben zu ſeiner Zeit gefälligſt zu benachrichtigen.

Berlin, d. 18. März 1811.

Directorium und Senat der Königlichen Akademie der Künſte.

Friſch.

Gentz,
Secretair.

Paa denne Udmærkelſe fulgte et Par Maaneder efter en anden lignende, da vor Kunſtner under 28. Aug. d. A. blev optagen ſom Æresmedlem af Accademia delle belle Arti i Mailand.

XXXIV.

Rauch er kaldt til Berlin; ſkriver derfra ang. Monumentet. Malerne Kratzenſtein-Stub og C. F. Hoyer reiſe til Danmark. Architecten P. Malling ankommer til Rom. Thorvaldſen ſyg i Ariccia. Skrivelſe fra Fru v. Humboldt til Thorvaldſen. Correſpondancen med Kronprindſen af Bayern.

1811.

Thorvaldſens Brev til Miniſteren v. Humboldt ſynes at have haft tilfølge, at Rauch ſtrax blev kaldet til Berlin, for der at deeltage i den Concurs, ſom var aabnet indenlandſke Kunſtnere for Monumentet over Dronning Louiſe.

Rauch var afreiſt i Begyndelſen af Aaret, og allerede i Mai kunde han melde ſin Ven Thorvaldſen, at han havde ſeiret over ſine Medbeilere, og at Monumentet var overdraget ham.

Af dette Brev fra Rauch til Thorvaldſen tillade vi os at meddele følgende intereſſante Bidrag til det navnkundige Monuments Hiſtorie, ſaameget hellere, da vor Kunſtners Forhold til Rauch og til det daværende preusſiſke Hof derved fremtræder.

Berlin, den 12te Mai 1811.

"Lieber, beſter Thorvaldſen!

Schon längſt hätte ich Ihnen ſchreiben ſollen, aber immer glaubte ich Ihnen mit mehr Beſtimmung über mich ſelbſt ſchreiben zu können, und ſo unterblieb die Sache bis jetzt. Erſt bei meiner Ankunft fand ich ſchon viele Modelle in Thon und Gips von anderen Bildhauern fertig, auch andere wurden erwartet. Hiezu mußte auch ich meine Skizzen anreihen. Der König war gleich entſchloſſen für eine der meinigen. Am letzten Freitage, d. 10te d. M. zeigte ich dem Könige dieſe Idee, ungefähr halblebensgroße, aber mehr ausgeführt, und zugleich den Sarcofag dazu mit allen Basreliefs in der Skizze. Der König war ungemein zufrieden damit und erklärte, daß er unabänderlichen Sinnes, das Monument ſo wie es da wäre, wolle ausführen laſſen. Die Gegenſtände zu den Basreliefs ſollen aus dem Neuen Teſtament dazu genommen werden, die Auferſtehung Chriſti etc. Dieß wurde alles von einer Menge Gäſte, die beim Könige gegeſſen hatten, abgehandelt. Gegen Abend kam der König noch einmal allein und ſprach ſehr lange mit mir und mit vieler Zutraulichkeit. Dann ſagte ich ihm auch, daß Sie mir privatim geäuſſert hatten aus beſonderer Achtung gegen ihn und der Hochſel. Königinn, auch daß er Sie zu dieſem Monumente aufgefordert hätte und dann aus Freundſchaft gegen mich — um dieſe erkennen zu geben, ſo wollten Sie ein Stück Basrelief dieſes Monuments dazu componiren und ausführen. So unerwartet ihm dieß kam, ſo ſagte er ſo: Thorvaldsen iſt ſo ein großer Künſtler, daß ſeine Arbeit und Nahme den Werth des Monuments um ſo mehr erhöhen wird, und wird mir viel Vergnügen machen etc.

Der Kronprinz und des Königs Schweſtern ſprechen täglich von Ihnen, wovon die jüngere eine wahre Künſtlerinn iſt. — — — Sie glauben nicht wieviel hier von

Ihnen geſprochen wird; man ſollte glauben, Sie wären hier geboren. Schade, daß Sie die Reiſe nicht mitgemacht haben, Sie hätten unterdeſſen Kopenhagen beſucht, und ſo wären wir dann wieder zuſammen zurückgereiſt. — —

Morgen ziehe ich nach Charlottenburg einem Luſtſchloſſe eine Stunde von hier, um dort im Grabe ſelbſt das Modell im Großen anzulegen, um die Größe und Beleuchtung genau einzurichten. Künftige Woche wirds ſich entſcheiden, ob ichs hier oder in Rom ausführen ſoll. — Mit dem Könige muß man Schritt vor Schritt gehen, drum habe ich ihn noch nicht gefragt. —"

Thorvaldſen havde i det ſidſte Aar haft en kiær Landsmand i Rom, ſom vi hidtil ikke havde Anledning til at nævne, nemlig Hiſtoriemaleren Kratzenſtein-Stub. Hvilken Indflydelſe Thorvaldſen har haft paa denne ſieldne Kunſtners Arbeider, fremgaaer iſær af hans Billede Amor og Pſyche. I Juli d. A. forlod han Rom, for i Norden, kun altfor ſnart, at ſlutte ſin korte Kunſtnerbane.

Ogſaa Hiſtoriemaleren C. F. Høyer, med hvem Thorvaldſen under et længere Samliv i Rom havde ſtaaet i det fortroligſte Venſkabsforhold, forlod nu Italien. Men disſe Kunſtnere afloſtes af den livfulde og dierve Peter Malling, der ſom Architect nu tilbragte adſkillige Aar ved Thorvaldſens Side og fik ualmindelig Indflydelſe paa hans Sagers Gang.

Ved Mallings Ankomſt til Rom var Thorvaldſen ſyg og fraværende; han havde det meſte af Sommeren lidt af en Dienſygdom, af rheumatiſke Smerter og af en uſtandſelig Feber, ſaa at han maatte forlade Rom og drage til Ariccia, hvor han boede hos Signora Marianna Rinaldi. En Indbydelſe fra Baroneſſe Schubart havde han ikke kunnet modtage, men forſømte ikke, da hendes Fødſelsdag nærmede ſig,

at ſende hende den ſædvanlige Forœring, en ny Tegning til den ſkionne Samling paa Montenero.

En overraſkende Glœde har det paa denne Tid vœret for vor Kunſtner at modtage en Skrivelſe fra ſin Veninde, Fru v. Humboldt, ſom fortiden opholdt ſig i Wien. Dette Brev meddele vi, ſaaledes ſom det foreligger, da det, uden at vœre af vigtigt Indhold, dog ſynes at fordre ſin Plads i Thorvaldſens Livshiſtorie:

Fru Caroline v. Humboldt til Thorvaldſen:

Wien d. 7. Sept. 1811.

"Mein theureſter Thorvaldſen!

Es iſt mir ſehr ſüß, Ihnen ein Lebenszeichen geben zu dürfen. Der Prinz von Anhalt — der nach Rom reiſt und der vorzüglich wünſcht die beſten Künſtler dort kennen zu lernen, wird Ihnen dieſe Zeilen überbringen.

Wem hätte ich wohl mehr empfehlen dürfen als Ihnen, mein theurer Freund. Sie müſſen es uns Nordländern ſchön erlauben, daß wir ſehr ſtolz darauf ſind, Sie in Rom nennen und zu uns zählen zu dürfen.

Es iſt nun bald ein Jahr, daß ich Rom verlaſſen habe, und meine Sehnſucht, dahin zurück zu kehren, wächſt mit der vorſchreitenden Zeit. Der größte Reitz, den Wien für mich hat, iſt mit ſo vielen Menſchen in Berührung zu kommen, die von Rom kommen und nach Rom wandern.

Von mir und den Meinigen kann ich Ihnen ſagen, daß wir — — — bis auf Kleinigkeiten, die man nicht rechnet, der beſten Geſundheit genoſſen haben. Theodor iſt einen halben Kopf größer wie ich, Adelheid und Gabrielle entwickeln ſich nach Maaßgabe ihrer Fähigkeiten, beide ſprechen jetzt geläufig deutſch, obgleich noch mit ſehr fremdartiger Ausſprache, Hermann iſt ſehr groß und ſtark und hat ſo viele Sprachen im Kopf, daß er

nicht dazu kommen kann, eine zu ſprechen; er verſteht aber vollkommen deutſch, italieniſch und franzöſiſch und ſagt einzelne Worte in jeder dieſer Sprachen. Alle meine Kinder, mit Ausnahme Theodors, der nichts wie Soldatenleben im Kopfe hat, ſehnen ſich ſehr nach Rom zurück, und am tiefſten Caroline. Ich hoffe auch, in ein Paar Jahren beſuche ich Sie einmahl ganz unverhofft in Ihrem Atelier.

Meißner, Sickler und Hr. v. Klinkowſtrohm ſind vor einigen Wochen hier angekommen, und es hat mir recht wohl gethan, ſo manchen Brief von dort her zu bekommen und mündlich über meine Freunde und Bekannte zu hören. Herr v. Klinkowstrohm will ſo gut ſein und Adelheid einigen Unterricht im Zeichnen geben, wobei ich näher mit ihm bekannt zu werden hoffe. Von Schick fehlt es mir an aller Nachricht, und ich denke mit banger Sorge an ihn und an die ſeinen. Sein Verluſt, ſeine Entfernung von Rom wird Ihnen ſehr weh gethan haben; und was muß ſie ihm gekoſtet haben, der ſo mit ganzer Seele an Rom hieng!

Rauch erwarte ich noch in dieſem Monat und hoffe, daß er ſich mit Welcker bei uns ſehen wird (—) express von Giessen kommt um uns zu beſuchen. Dann wird Rauch nach Rom eilen um ſeine Arbeit auszuführen, von der man viel Gutes ſagt. Ich habe nichts davon geſehen, nicht einmal eine Zeichnung.

Ich bitte Sie, mich Ihrer lieben Hausfrau, Madame Buti und deren ganzen Familie beſtens zu empfehlen, und allen Freunde und Bekannte, namentlich Werner, Schlosser, den Riepenhausen, Kock und wer ſich meiner mit Güte erinnert. Hr. v. Schubart iſt nun wohl wieder in Livorno? — —

Adieu! Vergeſſen Sie nie Ihre ergebene wahre Freundin und Dienerin,

Caroline v. Humboldt."

Correſpondancen med Kronprindſen af Bayern fortſattes i 1811, ſom den var begyndt i 1810, dog kun fra Hans Kongl. Høiheds Side. Thorvaldſen ſynes at være bleven træt af den Slags Forretninger, hvori han ikke alene var ſaa afhængig af fremmed Biſtand, naar Brevene ſkulde beſvares, men ſom ogſaa paadrog ham Uvenſkab og Bryderier, naar han i Bedømmelſen af antike Kunſtværker og deres Værdi var af anden Mening, end andre Kiendere. Saaledes finde vi her Spor af hvaſſe Angreb paa ham af en Mand, der rigtignok førte Pennen bedre, end han, Maleren Friedrich Müller, i Literaturen bekiendt under Navnet: Maler Müller.

Som en Følge heraf, udebleve paa engang hans Svar paa Kronprindſens mange Breve. Han havde allerede i en Svarſkrivelſe af 18. Januar 1811 klaget over Øienbetændelſe og rheumatiſke Tilfælde, ſom i nogen Tid havde berøvet ham frit Brug af Hænderne; men, da nu hans Svar ganſke udebleve, hed det først i Kronprindſens Brev af 10. Juli 1811: "Ihre Briefe müſſen verlohren gegangen ſein, da ich ſchon mehrmalen ſchrieb und keine Antwort empfangen habe," og ſenere, da dette ikke heller havde hiulpet, begyndte Prindſen ſit Brev fra Innsbruck af 22. September d. A. med det Spørgsmaal: "Sind ſie noch immer taub? oder ihre Briefe verlohren gegangen?"

I dette ſamme Brev yttrede Prindſen imidlertid et Ønſke, ſom nærmere angik vor Kunſtner ſelv:

> "Dieſer auch iſt einer (Wunſch), den ich habe, ſie möchten gefälligſt mir das Verzeichniß mittheilen, jeden Gegenſtand von ihnen in der Plaſtik hervorgebracht, von den erſten anzufangen. Wird vollſtändig meine Freude

ſein, wenn I. in der Folge wie ſie wurden, geordnet mit beygefügter Jahreszahl, ich das Verzeichniß bekomme. II. und dem Ort der Verfertigung, III. welcher Materie, IV. an wen jedes dieſer Werke gekommen. Viel liegt mir daran, von ſolch rühmlich, dieſermaßen ausgezeichnetem Künſtler ſein Verzeichniß von ihm ſelber zu haben. Canova ſeines beſitze ich, und leid thut es mir, daß jenes von Thorvaldsen mangele —."

Hvorvidt Thorvaldſen har opfyldt dette Ønſke, er os ubekiendt; men paa den Tid, han modtog dette Brev, var han meget ſyg, og da han, ſom tidligere omtalt, opholdt ſig i Ariccia, har han deri formodentlig fundet en god Undſkyldning, og nu ſynes en Standsning at være indtraadt i denne Brevverling.

XXXV.

Beſtilling paa Gravmonumentet over Auguſta Böhmer. Hofraad Schelling. Skrivelſe til Thorvaldſen fra Dr. Wiedemann og Schelling. Ideen til Basrelieffet. Thorvaldſen modtager Beſtillingen. Skrivelſe fra Schelling.

1811.

Angaaende vor Kunſtners Foretagender i Studiet, maa vi henviſe til de Arbeider, han forrige Aar begyndte, og hvis Fuldførelſe gik over i dette. Af ganſke ny Værker vide vi ikke at anføre noget for i Aar, og da Feberen, efter hvad han ſelv har berettet, uafladeligt plagede ham i mere end et halvt Aar, er ogſaa denne Uvirkſomhed let at forklare.

En ny Beſtilling have vi derimod at anføre, nemlig paa Gravmælet over Auguſta Böhmer.

Denne Auguſta Böhmer var en Datter af Bergphyſicus Dr. Böhmer i Clausthal, og Steddatter af den berømte Philoſoph, Hofraad Schelling i München. Moderen, en Datter af Prof. Michaelis i Göttingen, var ſom Forfatterinde bekiendt under Navnet Karoline Schelling*). Efter Dr. Böhmers Død havde hun ægtet A. W. Schlegel**),

*) Schindel, Die deutschen Schriftstellerinnen des 19tes Jahrhunderts. T. II, p. 247.

**) I et Digt, "Todtenopfer" beſang A. W. Schlegel ſin Steddatters Død. Basreliefs des Bildhauers Alb. Thorvaldsen, nach Zeichnungen von Overbeck. Frankf. an M.

og da dette Ægteſkab var hævet, giftede hun ſig trediegang med Schelling.

Datteren, Auguſta Böhmer, havde været en meget yndet og elſkværdig Skuespillerinde i Weimar. Nogle Aar tidligere, da Moderen var falden i en farlig Sygdom, fulgte hun hende til Badeſtedet Bocklet i Franken og pleiede hende der en Tidlang med al datterlig Ømhed og Selvopoffrelſe, indtil hun, angreben af den ſamme Sygdom, gik i Døden, medens Moderen ved hendes Pleie helbrededes.

Nogle Aar derefter døde ogſaa Moderen, og nu fandtes det, at hun havde efterladt ſig 600 Rthlr., beſtemte til Oprettelſen af et Monument for den forudgangne Datter. Til Opfyldelſen af dette hendes Ønſke, havde Schelling overdraget Billedhuggeren Tieck at udføre Monumentet. Men Sagen havde ingen Fremgang haft under hans Hænder. Da derfor Schellings Svoger, Dr. Wiedemann, under et Ophold i Rom havde beklaget dette for vor Kunſtner, og af hans Ytringer taget Anledning til at foreſlaa ham, at overtage dette Monument, blev det ved Wiedemanns Tilbagekomſt til München afgiort med Schelling, at de vilde træde i Brevvexling med Thorvaldſen om denne Sag.

Schelling havde ſelv undfanget en Idee til Gravmonumentet. Denne blev nu meddeelt Thorvaldſen i et Brev af 22. Mai 1811, hvori Wiedemann, efterat have tilbagekaldt Sagen i Thorvaldſens Erindring, meddeelte ham ovenanførte Biomſtændigheder.

"Wie ſehr es nun", vedblev Wiedemann, "den von Mutter und Tochter hinterlaſſenen Verwandten daran liege, das Monument auf eine möglichſt würdige Art errichtet

zu ſehen, können Sie, theureſter Freund! leicht ſich vorſtellen. Gewiß auch ihre Theilnahme macht ein ſo trauriges Ereigniß rege, und wie weit mehr würde dieß der Fall ſeyn, hätten Sie die beiden Weſen gekannt.

Die Idee war, eine Pyramide oder einen Obelisk zu errichten, der an einer Seite in einer Niche das Bruſtbild der Verſtorbenen, und an zwei Seiten allegoriſche Basreliefs enthielte. Ausarbeitung, Transport und Errichtung des Obeliskes würde etwa 200 Thlr. koſten und ſollte in Würzburg gearbeitet und beſorgt werden; dann blieben 400 Thlr. für die Buſte, (die Ihnen in Gyps geformt zugeſandt werden würde) und die beiden Basreliefs übrig; vielleicht würde die Summa wegen einigen Intereſſen auf 500 Thlr. geſteigert werden können. Das wäre das Höchſte, was wir Ihnen anbieten könnten, und es kommt darauf an, ob dieſe Kleinigkeit der Mühe lohnen würde, um Sie in Thätigkeit zu ſetzen.

Ich überlaſſe meinem Schwager Schelling, Ihnen von den ſchon über die Hauptidee der Basreliefs gepflogenen Unterhandlungen Nachricht zu geben —"

Schelling har derefter i ſamme Brev tilføiet:

Ohne Wiedemanns Dazwiſchenkunft würde ich es wohl nie unternommen haben, ſo ſehr ich immer den Wunſch hegte, Sie wegen der Basreliefs zu dem Monumente anzugehen. Wenn unſre heißeſten Wünſche, geliebte Abgeſchiedene zurück zu rufen unvermögend ſind, ſo iſt die Kunſt das einzige Verewigungsmittel, wenn ein Meiſter Ihrer Größe das Andenken erhält. Doch von unſern Empfindungen hiebey nichts! — Sie gehören der Welt an, Ihre Beziehung zu dieſer muß die erſte Rückſicht ſeyn, die Sie leitet.

Die Idee, die wir ausgeführt wünſchten, wird Ihnen die beyliegende Kopie ohngefähr zeigen.

Auf der Tafel unter der Büſte ſollte die Inſchrift kommen; die Idee des Hauptbasreliefs war, die Mutter am Altar des Aeſkulaps aus einer Schale trinkend, welche ihr die Tochter reicht, inzwiſchen dieſe von einer Schlange in die Ferſen verwundet wird; die andere, ſchmalere Seite der Säule ſollte ein analoges Basrelief von dem, was Sie in der Zeichnung ſehen, erhalten. Es verſteht ſich, daß keine dieſer Ideen ein Norm für Sie ſeyn könnte. Beſſeres können wir nichts wünſchen, als daß die Erfindung des Ganzen und des Einzelne aus Ihrem Gemüth und Geiſte komme. Wollten Sie das Ganze in mehr chriſtlichem (ausführen), ſo wäre uns auch dieß erwünſcht, ja, in manchem Betracht vielleicht tröſtlicher.

Wiedemann, der ſeine Reiſe nach dem Norden inzwiſchen fortgeſetzt hat, ſchreibt mir im letzten Brief: "Ich bin begierig ob Th. unſre Wünſche erfüllt! Ich habe ſein Bild darum gefragt, es hat mir mit Ja! geantwortet."

Ich erſuche Sie, würdiger Mann! Ihre ſchriftliche Antwort auf W's Brief hieher an mich zu adreßiren; je früher wir Gewißheit erhalten können deſto lieber.

Wie auch Ihre Antwort ausfallen möge, ich freue mich der Veranlaßung, die ich gehabt, Ihnen meine große längſt gefühlte Hochachtung bezeugen zu können.

Schelling."

München, d. 7. Juni 1811.

Thorvaldſen gik ind paa Forſlaget, uden at tage Hensyn til andet, end Tankens Skionhed. Dog foreſlog han i et Svar til Schelling, ſom vi ikke finde Spor af, nogle Forandringer, hvorefter denne atter tilſkrev ham under 18. Aug. 1811 ſaaledes:

"Ew. Wohlgebohren
wünſchte ich die lebhafte Freude ausdrücken zu können, die ich empfand über die günſtige Aufnahme, welche unſer Wunſch bey Ihnen gefunden. Ich zweifle nicht, daß Wiedemann, dem ich ſogleich Ihre Antwort meldete, ebenſo hoch erfreut ſeyn wird. In der That, wir dürfen es ſagen, wir alle die Angehörigen dieſer Verſtorbenen haben in der Hinſicht das Ziel der einzigen Wünſche erreicht, die uns in Bezug auf Sie noch blieben.

Nachdem ich die Ehre gehabt, Ew. Wohlgebohren die allgemeine Idee des Denkmals mitzutheilen, ſo bleibt alles andere, namentlich auch der Punkt, deſſen Sie Erwähnung thun, die dem großen Basrelief zu gebende Stelle, ganz allein Ihrem Urtheil überlaſſen. — — — Die Büſte geht ebenfalls unter dem heutigen Datum ab. — Ich bemerke, daß die Büſte nur erſt nach dem Tode gemacht iſt, daß der Künſtler die Verſtorbene nie geſehen, daß er nur nach einem gemahlten Bildniſſe und der Angaben der bey der Ausführung gegenwärtigen Anverwandten gearbeitet, und daß er in Betracht dieſer Umſtände ſehr viel geleiſtet, aber das Eigenthümliche des Urbildes doch nicht ganz ausgedrückt hat. Beſonders mußte das Ganze jugendlicher gehalten und graziöſer ſeyn. Wäre es in ſo fern Ew. Wohlgeb. vielleicht angenehmer eine nach dem Gemälde entworfene Zeichnung zu erhalten, ſo würde ich Rath ſchaffen. — — Ich muß es, ſo oft ich daran denke, beklagen, daß wir ſo gar nicht im Stande ſind Ew. Wohlgeb., eine Ihnen nur einigermaßen würdige Belohnung anzubieten. Die Kenntniß und Ueberzeugung von Ihrer edeln Denkart kann uns allein hierüber beruhigen. —

Und nun empfangen Sie nochmals, Verehrter Herr und Meiſter, den Ausdruck meines Danks für Ihre gütige Erfüllung unſres Wunſches, ſammt den Ausdruck der vollkommenſter Hochachtung, womit ich bin

Ew. Wohlgebohren ganz ergebenſter

München, d. 18. Juli 1811. **Schelling.**"

En anden Taksigelsesskrivelse indløb fra Wiedemann under 22. Sept. d. A., men før i December 1812 finde vi ikke Spor af, at Thorvaldsen har begyndt dette Arbeide. Dette Spor finde vi i et Udkast med Pen og Blæk til Monumentets Hovedparti, hvilket Kunstneren egenhændig har dateret: "December 1812 Roma."

XXXVI.

v. Schubart i Kiøbenhavn. Prinds Chriſtian Frederik. Det Norſke Marmor. Længſel efter Thorvaldſens Tilbagekomſt. v. Schubart reiſer tilbage til Italien. Hans Brev og Forſlag til Thorvaldſen. Hielmſtiernes Buſte. Et Par Ord fra Fru Fred. Brun. Prinds Chriſtian Frederik ſkriver til Thorvaldſen.

1812.

Baron v. Schubart glemte ikke ſit Løfte, at ville tale vor Kunſtners Sag i Kiøbenhavn. Fru Fred. Brun var allerede tidligere ankommen med ſin Familie, og Enthouſiasmen fik ſaaledes Adgang til de meſt dannede Cirkler, hvor de tilbagevendte Kunſtnere og Reiſende nu med god Grund kunde underſtøtte de meſt begeiſtrede Lovtaler over Thorvaldſen og hans Arbeider. Schubart havde fra Rom medbragt det første Hefte af Riepenhauſens Contourer af Thorvaldſens Statuer og Basrelieffer, og fremlagde dette, hvor han kom, og hvor det kunde tiene til at fremme vor Kunſtners Interesſer.

Ønſket, at Thorvaldſen dog vilde vende tilbage til Danmark, fik ved alt dette en ny Næring, men neppe laa det nogen Anden ſaameget paa Hierte, ſom den unge Fyrſte, der nyligt var ſtillet i Spidſen for Kunſtakademiet, hvor han ofte maatte føle, i hvilken Grad den danſke Kunſtſkole trængte til et Opſving og til en livligere Virkſomhed.

Prinds Chriſtian Frederik havde derfor med ſtørſte Intereſſe hørt Schubarts Beretninger "om den danſke Phidias" og med ham overveiet Muligheden af at faae denne herlige Kunſtner, i det mindſte for en Tid, tilbage til Danmark. Men en af de ſtørſte Hindringer for en ſaadan Billedhuggers Virkſomhed i Norden, erkiendte man at være den, at det var ſaa vanſkeligt og koſtbart at transportere Marmoret, og Norden havde jo ikke Marmor, ſom var tienligt for den høiere Sculptur.

Dog — denne Hindring ſyntes nu at være hævet. Slotsbygnings Commiſſionen havde allerede i 1807 henvendt ſig til Eieren af et Marmorbrud i Norge, Cancellieraad Chriſti, angaaende Tilveiebringelſen af en Marmorblok til Inſcriptions-Tavlen paa Chriſtiansborg, og i denne Anledning havde man der anſtillet Underſøgelſer, for om muligt at finde en ſaadan Blok af hvid Marmor. Nu anmeldtes pludſelig, at man i Bruddet havde fundet hvid Marmor af den ſkiønneſte Qualitæt, og at allerede en Blok var udhugget, men af en ſaa betydelig Størrelſe, at der blot var Spørgsmaal om dens Transport til Danmark.

Et ſaadant Budſkab maatte paa den nærværende Tid tages for et godt Varſel for Thorvaldſens Tilbagekomſt, og Baron Schubart, hvis Afreiſe foreſtod, modtog nu Inſtrurioner og Breve, for ved ſin Indflydelſe hos Kunſtneren, at bringe dette Ønſke i Opfyldelſe.

Schubart reiſte i December 1811 fra Kiøbenhavn, og ventedes efter d. 20. Febr. 1812 i Piſa. Faa Dage efter ſkrev han, ved at ſende de Breve, han havde medbragt fra Kiøbenhavn, til Thorvaldſen ſaaledes:

Montenero, d. 28. Februar 1812.

Min bedſte Thorvaldsen! Vedlagt vil De finde tre Breve, hvoraf det ene er fra Hans Kongl. Høihed Prinds Christian, Præſes for vort Kunſt-Akademie. Denne ypperlige Prinds, ſom er en ſand Kunſt-Elſker, indbyder Dem, at komme til Kiøbenhavn. Hansen, ſom er den fortræffeligſte Mand, jeg nogenſinde har kiendt, ønſker iligemaade at ſee og tale Dem. Hele Bygnings Commisſionen har ſamme Ønſke, og man har overdraget mig at foreſlaae Dem at komme til Kiøbenhavn til Foraaret. Deres Reiſe vil blive betalt, og De kan faae Pengene anviiſt, hvor De vil. Man tilſtaaer Dem at medtage en af Deres bedſte Arbeidere, for at gaae Dem til Haande, hvis De vilde beviſe vort Akademie den Velvillie at forarbeide noget i Fædrenelandet til Erindring.

Man har fundet en Mine i Norge af hvidt Marmor, af hvilket jeg har medbragt en Prøve til Dem fra Conferentsraadinde Brun. Prindſen, ſaavel ſom Hansen, ere liberale nok til at indſee, at for at vedblive med at være en ſtor og berømt Kunſtner, maa De arbeide og leve i Rom, og ikke i Dannemark, hvor Deres Genius ſnart vilde forlade Dem; men man ønſker, at De tilbringer et Aarstid i Dannemark, for tildeels at fornye Bekiendtſkab med Deres Landsmænd, ſom overhovedet ynder og agter Dem, tildeels og ønſker Prinds Christian, at De hiælper ham med Deres gode Raad, at organisere Akademiet, for hvilket denne ædle Prinds blot lever og exiſterer. Bygnings Commisſionen ønſker, at De tager Dimenſionerne af de forſkiellige Steder, hvor man kunde anvende nogle af Deres Statuer, og tillige ønſker den, at De modelerer et eller andet, og derfor er det, at De kan medtage en af Deres Arbeidere.

At denne Reiſe og Ophold i Fædrelandet vil være Dem til ſtørſte Nytte, behøver jeg ikke at ſige Dem. De kan ſtole paa mig og paa min Erfaring. Jeg kommer

nys fra mit Fædreneland, og det er godt at være der, iſær naar man kommer paa kort Tid. Mange interessante Mennesker vil De der forefinde. Man har baaret mig, saa at sige, paa Armene, og uforglemmelig vil dette Opholb i det kiære Fædreneland være mig. Ubegribelig god er man hiemme hos os. Vor Konge er den fortræffeligſte Mand, og vore Prindſer og Prindſesſer ere eiegode. Jeg er overbeviiſt om, at derſom De kommer til Kiøbenhavn, vil De faae ſtaaende Gage, foruden vigtige Beſtillinger. Kort ſagt, De vilde nedbrybe Deres egen Lykke, om De ikke modtog denne Indbydelſe. De vil af alle blive modtaget ſom en Halvgud.

Jeg har medtaget Sal. Geheimeraad Hielmstiernes Maske. Denne lærde Manbs Buſte*) ønſker man at have af Dem, og jeg har Commiſſion at tilbyde Dem derfor fra Enke-Grevinde Rosencrone 100 Zechiner, eller 200 Romerſke Scudi. Dette var min Aftale med Sal. Grev Rosencrone før min Afreiſe til Holland, og da jeg kom tilbage til Kiøbenhavn, fandt jeg denne rige og veltænkende Mand bød; men Enken takkede mig med Taarer i Øinene, fordi jeg vilde hiælpe hende at efterkomme hendes Manbs ſidſte Villie. Denne Buſte maa være noget colosſal, fordi den ſkal ſtaae i Kongens Bibliothek, til hvilket den Sal. Greve har ſtienket hans hele Bogſamling, ſom han havde arvet efter hans Svigerfaber, den lærde Geheimraad Hielmstierne. Med en Veturino ſkal jeg ſende Dem denne Maske. Tillige har Lund copieret i Blyant

*) Denne Beſtilling var allerede giort af Grev Roſencrone ved Prof. Engelstoft, ſom under 29. April 1807 desangaaende havde ſkrevet til Thorvaldſen. Beſtillingen blev modtaget til den nævnte Priis, og Th. ſkrev under 30. Mai ſ. A. for at faae de nødvendige Hiælpemidler. Man ſynes kun at have ſendt ham et kobberſtukket Portrait og en Medaille; formodentlig har dette været utilſtrækkeligt, hvorfor Sagen har beroet indtil nu, da v. Schubart kunde bringe ham den Gipsmaſke, ſom var taget over den Afdøde.

Sal. Hielmstiernes Portrait, malet af Juul, ſom kan tiene til Hovedets Form og Dimenſion.

Nu om noget Andet, ſom maaſkee ogſaa vil intereſſere Dem og indflyde paa Deres Beſlutning i Henſeende til Reiſen til Fædrenelandet. Vor gode Olinto har giort ſin Lykke i Dannemark. Kongen har været ſaa naadig at opfylde min Begiæring med at udnævne ham til Legationsraad med Etatsraads Rang. Desuden ægter han en af vore elſkværdigſte Piger, Frøken Louise Schimmelmann, min Niece og Grev og Grevinde Schimmelmanns adopterede Datter. Olinto reiſer ſidſt i Mai herfra til Kiøbenhavn, for at gifte ſig. Han har egen Vogn og ønſker at medtage ſin Ven Thorvaldsen. En ſaadan Reiſe vilde være behagelig at giøre med den ſnilde Olinto, ſom vilde more Dem og ſig ſelv.

Nu, min bedſte Ven! beder jeg Dem om Svar og haſtigt Svar. Vil De ikke ſkrive paa Danſk, ſaa kan De ſkrive paa Italienſk, men Svar og Beſtemmelſe maa jeg have, og det, jo før, jo hellere.

De maa giøre Deres Conditioner. For Exempel: Fri Reiſe for Dem og Deres Haandlanger. Blot eet Aars Forblivelſe i Dannemark; at De ſiden tilbagevender til Rom, og at De nyder fri Reiſe (tilbage); at Bygnings Commisſionen, naar De afreiſer, giver Dem nogle Aars Arbeide og Beſkæftigelſe i Italien etc. etc.

Min Reiſe har været overmaade lykkelig, ſkiøndt jeg foretog den, neppe opſtaaet fra en farlig og ſmertefuld Sygdom. Denne har været det eneſte Uheld, jeg har havt i Fædrenelandet, hvor jeg forreſten har været overmaade lykkelig og fornøiet. Alle mine Landsmænd have overvældet mig med Godhed og Agtelſe, og aldrig vil jeg glemme, hvad man har giort for mig i Kiøbenhavn.

Akademiet vil blive et af de ſkiønneſte i Europa, naar det bliver organiseret efter Prinds Christians Ønſke. De vil ſelv ſee det. Deres Værelſe og Studium er

allerede præpareret til at modtage Dem. Alle vente Dem med ſtørſte Længſel, og De vil blive modtaget med almindelig Jubel og Enthouſiasme.

Jeg raader Dem ſom en oprigtig Ven, ikke at tilbageſtøde en Indbydelſe, ſom kan grundfæſte Deres Lykke og forberede Dem glade Dage for Fremtiden.

Lev vel, min bedſte Ven! Min Kone hilſer Dem kiærligſt og jeg forbliver til min Dødsdag

Deres oprigtige Ven og Landsmand

B. de Schubart."

Fra Fru Frederikke Brun medbragte v. Schubart følgende Linier tilligemed en Prøve af det omtalte, norſke Marmor:

"Bedſte Thorvaldſen!

De har modtaget ved vor høiſtærede og gode Schubart et Brev i Vers og i Proſa*). Jeg veed ikke mere at tilføie, end at bede Dem anſee mit Huus i Kiøbenhavn ſom Deres.

Hvor vil Ida ei glæde ſig, at ſee Dem igien! og den gode lille Mima!

Dette er Prøven paa Bergens Stifts Marmor, ſom De ſkal oplive!

Lev vel! hils alle Venner! Jeg haaber at vores Clima vil bekomme Dem ſaa vel ſom os Tre; thi De har jo ogſaa ſtrantet i Sommer i Rom.

Saa vil vi alle engang reiſe tilbage ſammen og leve og døe i Italien.

Lev vel! —

Fr. Brun.

d. 18. Dec. 1811.

*) Dette Brev, ſom ſynes at have haft ſamme Hensigt, ſom v. Schubarts, er ikke forefundet.

Det Brev Baron v. Schubart bragte Thorvaldſen fra Prinds Chriſtian Frederik, lyder ſaaledes:

"Hr. Profeſſor, Ridder Thorvaldſen!

Det kan ikke være Dem andet end behageligt at modtage diſſe Linier fra en Landsmand, ſom høiagter Dem og paaſtiønner Deres Værd ſom Kunſtner. Derfor benytter jeg denne gode Leilighed til at ſende Dem min varmeſte Hilſen.

Min Følelſe for Kunſt, mine ivrige Ønſker for dens Udbredelſe i mit Fødeland vækker naturligviis Ønſket, at ſee vort Olds ſtørſte Kunſtner i ſit Fag her i vor Midte, i det, ogſaa ham, kiære Fædreneland.

Her venter Dem Arbeide, her aabnes for Dem en gavnrig Virkſomhed; De kan, og vil ſikkert gierne, gavne Academiet, den Stiftelſe, der med Glæde ſaae Deres førſte Fremſkridt paa Kunſtens Bane, og ſom med Tillid kaldte Dem til at virke for de vordende Kunſtnere.

Italien er neppe det for Dem, ſom det var; Fædrenelandet er altid det ſamme; maaſkee De ſelv vil finde Kunſtens Lys at have vundet noget mere Kraft blandt os, og hvad vilde det ei vinde ved Dem!

Dog, jeg vil ei bruge Overtalelſe, jeg vil lade Deres eget Sindelag beſtemme Opfyldelſen af mit kiæreſte Ønſke, ſom Danſk og ſom Præses for Kunſternes Academie.

Kammerherre, Baron Schubart, Kunſtnernes ſande Ven, der er ſaa god at beſørge dette Brev, overbringer Dem et Stykke hvidt, norſk Marmor, hvoraf en ſtor Blok ſnareſt forventes hertil, og flere maa ſkaffes til Dem, hvilket jeg ikke omtvivler vilde kunne giøre det muligt for Dem, ſaalænge De bliver blandt os, at øve Deres Kunſt i Marmoret. Lad dette være en Bevæggrund mere til at paaſkynde Deres Tilbagekomſt, og tro ikke, at jeg nogenſinde vil bidrage til at indſkrænke Deres Virkſomhed til en Kreds, der maatte være Dem for ſnever.

De maa altid beholde Frihed til at hente Føde for deres Aand i hine lykkeligere Egne, der nu beſidder Dem; kun nogle af Deres Levedage fordrer jeg for Deres Fædreneland.

Med Høiagtelſe nævner jeg mig

Deres velvillige

Chriſtian Frederik.

Prinds til Danmark og Norge."

Kiøbenhavn, d. 20 Dec. 1811.

XXXVII.

Beſtilling paa Friſen til Montecavallo. Arbeidet i Gang. Thorvaldſen maa correſpondere ang. Indbydelſen til Danmark. Han ſkriver til Prinds Chriſtian Frederik og til Baron v. Schubart. Uddrag af et Brev fra v. Schubart til Prinds Chriſtian.

1812.

I de Dage, da Thorvaldſen modtog disſe ſidſt meddeelte Breve, foruden et Par andre i ſamme Aand fra Venner, der nyligt vare vendte tilbage, havde han ſine Tanker aldeles henvendte paa et nyt Arbeide, ſom han modigt havde overtaget i faſt Tillid til ſine endnu ikke tilfulde prøvede Kræfter.

Keiſer Napoleon ventedes i denne Sommer til Rom, og Quirinalpaladſet paa Montecavallo ſkulde ihaſt indrettes til hans Modtagelſe. Architecten Stern, eller ſom Romerne kaldte ham, Sterni, en Romer af tydſk Herkomſt, havde overtaget denne ſkyndſomme og pragtfulde Reſtauration, og ſiden Slutningen af 1811 vare Roms udmærkede Malere og Billedhuggere i Virkſomhed med Udførelſen af en Mængde Kunſtværker, ſom ſkulde ſmykke dette Palads. Thorvaldſen var, af Aarſager, ſom vi ikke kiende, maaſkee paa Grund af hans Sygdom, hidindtil forbigaaet og havde heller ikke ſelv nærmet ſig. I Marts d. A. førte Tilfældet ham ſammen

med Stern i Akademiet S. Luca, og da Architecten nu i Samtalens Gang giorde vor Kunſtner en Propoſition, greb Thorvaldſen den og erklærede ſig villig til at levere en Friſe i Gips til et af Gemakkerne, uagtet Tiden var ſaa langt fremrykket, at der kun kunde indrømmes ham lidt over to Maaneder, til dette Arbeide. Han valgte at fremſtille Alexanders Indtog i Babylon, og omendſkiøndt han endnu ikke var fri for Feberen, greb han med ſin ſtore Siæls fulde Kraft ſaa dievt ind i Arbeidet, at dette Kunſtværk, der fremſtillede Alexanders Triumf og betydede Napoleons, i Virkeligheden blev hans egen.

Han havde netop begyndt paa denne Friſe, da Brevet fra Montenero bragte ham Prinds Chriſtian Frederiks Indbydelſe til om kort Tid at komme til Danmark. Hans Ven, P. Malling, ſom tillykke ſtod ved hans Side i denne vanſkelige Tid, tiente ham redeligt med Raad og Daad. Da han af Thorvaldſen havde erfaret, at han vel var tilbøilig til ſenere at følge Indbydelſen, men at han fortiden var hindret af de Arbeider, han havde paataget ſig, ſkrev Malling under 20. Marts d. A. til Prindſen desangaaende og indberettede, hvad vi af denne Skrivelſe have erfaret, at Thorvaldſen havde overtaget Udførelſen af Friſen og allerede var i fuldt Arbeide dermed.

Men Baron v. Schubart ventede imidlertid med Længſel paa Thorvaldſens Svar, for at kunne giøre ſin officielle Indberetning. Ihvor vanſkeligt det endog maa have været vor Kunſtner, paa denne Tid at indlade ſig paa en ſaadan Brevverling, maatte han dog til det, og vi finde, at han ikke alene fik Svaret iſtand til Baronen, men at han endog med ſamme, ſendte ham et Brev til Prindſen.

Denne Correſpondance maa vi her meddele, forend vi følge vor Kunſtner videre.

Thorvaldſen havde ſkrevet til Prinds Chriſtian Frederik:

"Naadige Prinds!

Den bevaagne Skrivelſe af 20. Dec. f. A., hvormed det har behaget Deres Høihed at beære mig, er modtagen og giennemlæſt med de behagelige Følelſer og den varme Taknemlighed, ſom en ſaadan Skrivelſe fra en ſaadan Haand nødvendig maa opvække hos en Danſk, der med den inderligſte Kiærlighed til Fædrenelandet i ſaa mange Aar har maattet ſee ſig den Forhaabning berøvet, engang igien, om endog kun for en kort Tid, at ſtue de Arneſteder, hvis Værd ei ſelv Italien har kunnet formindſke. Med hvor gunſtige Udſigter for de ſkiønne Kunſters Fremtarv vil jeg ikke kunne vende tilbage? Det ſamme Akademie, der har ledet mig med hiælpſom Haand, indtil jeg havde Styrke nok til at fortſætte den begyndte Bane, og ſom altſaa har ſaameget Krav paa min uudſlettelige Erkiendtlighed, dette ſamme Akademie ſkal jeg faae at ſee igien under en Prindſes Beſtyrelſe, der vil fremkalde en ſmilende Fremtid for de ſkiønne Kunſter i mit Fædreland. De behagelige Efterretninger, ſaamangen en Landsmand har givet mig om de velgiørende Frugter af Deres Høiheds ædle Iver og Beſkyttelſe, havde allerede længe forberedet mig at ſee en ny og lys Epoke i vor Kunſthiſtorie imøde, og jeg ventede med Længſel efter en nøiere Beretning om Akademiets Tilſtand, da Deres Høiheds naadige Skrivelſe paa den meſt ſmigrende Maade overraſtede mig. Havde min Barm end ikke upaamindet været ſaa opflammet, ſom den er, af den ſtærkeſte Fædrenelandskiærlighed og den varmeſte Følelſe for de Gienſtande, der udgiøre min kiæreſte Syſſel, vilde Deres ſaa kraftige Opmuntringer og mig ſaa ærefulde Tillid til mine Evner upaatvivlelig

have været tilstrækkelige, naadige Prinds! til at opilde den dulmende Gnist. Deres Høihed tillader mig at forsikkre Dem om, at Deres skiønne Exempel vil forøge min ivrige Stræben efter at medvirke til de skiønne Kunsters Tarv og Fremme i mit Fædreland, og jeg skal stedse findes at være et redebont Hiælpemiddel til at udføre Deres store og velgiørende Plan.

Af denne Aarsag har jeg, saasnart jeg havde modtaget Deres Høiheds naadige Skrivelse, begyndt at søge at jevne de Hindringer, der kan være for min Afreise til Fødelandet paa nogen Tid, thi at blive for stedse, er vel, som De Selv meget rigtigt anmærker, nu neppe mere giørligt. Men uagtet al mulig Anstrængelse, vil det ikke være mig muligt, at fuldende de Arbeider, der ved Kontract ere bestemte at være færdige til en vis Tid, før næste Aar, ei heller vilde jeg, som nu for Tiden lønnet Professor ved Kunstakademiet St. Luca her i Rom, kunne strax, uden udvirket Tilladelse, forlade denne Stad. Jeg vil følgelig ei, før efter omtrent et Aars Forløb, kunne nyde den Glæde, personlig at have den Ære at tilbyde Deres Høihed alle mine Kræfters Anstrængelse paa at opfylde den Bestemmelse, De maatte værdiges at give mig.

Den Efterretning, Deres Høihed har den Bevaagenhed at meddele mig, at der er fundet et Marmorbrud med hvidt Marmor i Norge, som fuldkommen er skikket til Bearbeidning og altsaa ei er saa blødt som det øvrige norske Marmor, er saare ønskelig.

Det Stykke til Prøve, som Baron v. Schubart har taget med sig og som han nylig har tilsendt mig, er fuldkomment overeensstemmende med Deres Høiheds Ytring og kan fuldkomment sættes ved Siden af det Carrariske.

Det synes som om Naturen selv nu vil indbyde Dans og Nors Sønner til med fornyet Iver at arbeide under Deres Høiheds Veiledning til at fremme Deres

herlige og ædle Formaal med de ſkiønne Kunſters Udbredelſe i Fædrenelandet.

Rom, d. 24. Marts 1812

Underdanigſt

A. Thorvaldſen."

Dette Brev ſendte Thorvaldſen aabent til v. Schubarts Giennemſyn og videre Befordring og ledſagede det med følgende til Baronen ſelv:

Rom, d. 27. Marts 1812.

"Deres Excellence!

Med ſtor Glæde har jeg modtaget Deres meget ærede Skrivelſe af 28. Februajo, da jeg deraf med Fornøielſe ſeer, at Deres Excellence er fuldkommen helbredet af Deres farlige Sygdom til Troſt for alle Deres Venner og Velyndere.

Af mit Svar paa Hans Høiheds, Prinds Chriſtians, fortræffelige Brev til mig vil Deres Excellence ſee min Henſigt og Mening, da jeg ikke vil love mere, end jeg troer at kunne holde. Derſom Deres Excellence finder det værdigt at ſtikke Hans Høihed, ſaa beder jeg ydmygſt Dem derom, hvis ikke, at ſende mig det tilbage med Deres Correction.

Jeg har en Tid af 7 à 8 Maaneder lidt ubeſkrivelig af Feber, ſom har ſat mig tilbage i mine Forretninger; nu har jeg igien begyndt at arbeide paa et Basrelief, ſom om føie Tid ſkal være færdig og foreſtiller Alexanders Indtog i Babylon; derſom det vil lykkes mig, at faae det færdigt uden at blive ſyg, ſaa haaber jeg at giøre en liden Reiſe og tager mig den Frihed at beſøge Dem. Det har giort mig ondt, ikke at have kunnet tage imod den gode Lundbyes Tilbud at reiſe med ham; jeg kunde ſaagar have reiſt til (Kiøbenhavn) med ham, derſom mine Arbeider havde tilladt det, hvilket havde

været mig behageligt, at reise med en Ungdoms Ven og Landsmand. Med stor Mishag er (farer jeg) af Sign. Fiodo, at Deres Fru Gemalinde lider saameget; jeg ønsker og haaber, at Aarstiden vil blive det bedste Middel for hendes Helbred, hvilket jeg trøster mig med at erfare —"

Baron v. Schubart afsendte dette Brev og ledsagede det med en Skrivelse af 10. April d. A. fra sig selv. For saavidt dette hans Brev angaaer vor Kunstner og hans Forhold, kunne vi ikke forbigaa at meddele Uddrag ogsaa af dette.

"Jeg ventede paa Svar" skriver han, "fra vor Danske Phidias, Thorvaldsen, som ufortøvet modtog Deres naadige Skrivelse, men denne berømte Kunstner har ogsaa ved denne Leilighed bekræftet, hvad han saa ofte mundlig har sagt mig, nemlig, at han hellere forfærdiger to Buster i Marmor, end skriver eet Brev. Endelig modtog jeg hans Svar, som Deres Høihed vil finde vedlagt, og til hvis Indhold jeg henholder mig, blot med den Bemærkelse, at jeg skal vaage over, at han virkelig efter det fastsatte Aars Forløb, alvorlig tænker paa at gienſee sit Fædreneland og at fremstille sig for den ædle Prinds, som ved saa vel at skiønne paa og at belønne Kunstnernes Fortieneste. Han ønsker det oprigtig, men hans Enthousiasmus for de af ham nys begyndte Arbeider, samt hans ham saa kiære Forhold i Rom, kunde lidt efter lidt svække Lysten til dette Ønskes Opfyldelse, dersom den ikke af en Ven blev bestyrket. De vil ellers see af hans Brev, min naadige Herre, at han er vel tilfreds med Prøven af det hvide Marmor, som findes i Norge og som jeg medbragte. Fremdeles vil De erfare af den snilde Mallings Skrivelse til mig, som jeg tager mig den Frihed at vedlægge, hvad Thorvaldsen ønsker og hvad den Kongelige Bygnings Commission ogsaa virkelig, som jeg troer, bør tilstaae ham.

Jeg beder Dem, min naadigſte Prinds! at ſkaffe mig en Skrivelſe fra bemeldte Commiſſion, hvori man bemyndiger mig til at bevilge Thorvaldsen at medtage en Arbeider, — jeg ſiger een, fordi Etatsraad Hansen ſagde mig, at han i Kiøbenhavn vilde forefinde nogle Italienere, ſom ere vante til ſlige Sysler, og derfor er det, at en af hans fortrinligſte Arbeidere kunde være nok; tillige maatte Commiſſionen faſtſætte Reiſepengene, ſom, efter min Formening, ikke kunne være mindre end 100 franſke Louisd'ors; fremdeles, at ſaalænge Thorvaldsen opholdt ſig i Kiøbenhavn, vilde han ſtedſe have at arbeide for Regieringen, at nogle gode Blokke Marmor ſkulde til den og den Tid ſtaae færdige i Billedhugger-Studiet paa Akademiet, og at han efter Billighed ſkulde faae hans ſkiønne Arbeider betalt, ligeſom man ogſaa vilde ſørge for, at den medbragte Kunſtner ei ſkulde lide Mangel. Naar jeg modtager et ſaadant beſtemt Brev, vil jeg ſlutte en formelig Contract med Thorvaldsen, ved hvilken han da vilde tro ſig endydermere forpligtet til at tilbagevende til Fædrenelandet. Som ſagt, hans Ønſke i den Henſeende er redeligt; men nogen Beſtemmelſe maa man have, hvis denne for Akademiet ſaa nyttige Plan ſkal bringes til Udførelſe, og Fædrenelandet derved tillige faae Leilighed at pryde de nye, ſkiønne Bygninger, ſom i dets Hovedſtad opføres, med en ſaa udmærket, danſk Kunſtners Arbeide."

XXXVIII.

Om Friſen Alexanders Indtog i Babylon. P. Mallings Fortieneſte deraf. Thorvaldſen arbeider og har Feberen. Fragment af et Brev fra Thorvaldſen. Friſen fuldføres. Om Gruppernes Ordning. Thorvaldſen beſkriver ſelv ſin Friſe til Architect Stern og til Kronprindſen af Bayern.

1812.

Med en beundringsværdig Aandskraft arbeidede vor Kunſtner, Dag for Dag, Stykke for Stykke, paa ſin ſtore Friſe til Montecavallo. Naar han havde det Stykke Basrelief, ſom ſtod for ham paa Staffeliet, færdigt, blev det ſtrax afſtøbt og afløſt af det næſtfølgende. Da han ved Afſtøbningen betiente ſig af ſaakaldte "forlorne Former", der kun kunne give Originalafſtøbningen og derved maa ødelægges, ſaa var det allerede fra Begyndelſen Malling, mere end Thorvaldſen, en Sag af Intereſſe, hvorledes man, medens det endnu var Tid, kunde ſørge for, at en anden Afſtøbning maatte kunne tilveiebringes for Studiet, førend den første blev bragt til Quirinalpaladſet. Iſær var dette vigtigt med Henſyn til Chriſtiansborgſlot, hvor en ſaadan Friſe ſaa paſſende vilde kunne anbringes. Han ſkrev derfor allerede under 20. Marts d. A. derom til Prinds Chriſtian, for at udvirke en Bemyndigelſe til de deraf flydende Bekoſtninger, og Prindſen ſkrev, da han havde modtaget dette

Brev, under 13de Mai d. A. til Slotsbygnings-Commiſſionen, om derfra at opfordre Thorvaldſen til at foranſtalte det Fornødne. Men Sagens langſomme Gang i Kiøbenhavn og hurtige Fremſkridt i Rom vilde have giort alt dette forgieves, hvis ikke Malling itide havde handlet frit i ſit Fædrenelands og i ſin Ven Thorvaldſens Intereſſe. Ved hans Betænkſomhed og Driftighed var der allerede ſørget for, at førend Stykkerne af Friſen afleveredes, var der over det afformede Gipsbasrelief taget en ſaakaldet Calque, eller et Aftryk i Leer, hvori der atter kan ſtøbes Gips, og det bliver altſaa hans Fortieneſte, ikke alene at Danmark engang omſider kunde komme i Beſiddelſe af denne Friſe, men endog at vor Kunſtner ſenere derved lededes til at giennemføre ſin ihaſt udkaſtede Skizze og at frembringe og fuldende ſit navnkundigſte Værk.

Under ſaadan raſtløs Skaben og Virken havde Thorvaldſen endnu at kæmpe med ſin Feber. Midt i April blev han atter heftigt angreben, men det var forgieves, at Schubart i Brev efter andet kaldte ham til Montenero, hvor man vel ſkulde kunne beſeire hans Ønde; han arbeidede Dag for Dag videre; — han havde ikke blot en Contract at opfylde, han havde avindſyge Modſtandere at beſeire.

Om hvorledes hans Sundhedstilſtand paa denne Tid har været, derom have vi et Par Vidnesbyrd. I en fragmenteret Concept til et Brev læſe vi diſſe Linier:

"Gode Ven!

Jeg har for længeſiden villet opfylde min Pligt at tilſkrive Dem, min gode Ven! men min ſørgelige Forfatning har ikke tilladt mig førend nu.

Jeg har ſiden vi forlod hinanden ikke haft en glad Time; det, ſom har opmuntret mig, er et Bassorelief, ſom jeg har forfærdiget for Monte Cavallo —"

Af et Brev, ſom Bonſtetten, under 6. April 1812 ſkrev fra Rom til Fru Fred. Brun*), erfare vi, at man paa denne Tid har været bekymret for Thorvaldſen og frygtet for hans Liv.

Men i Juni 1812 havde han afleveret ſin Friſe, og nu kunde han i Sandhed hvile ſig paa ſine Laubær. Han havde i Løbet af tre Maaneder componeret og modeleret en Friſe af omtrent 29 danſke Alens Længde. Om en omhyggelig Udførelſe kunde her naturligviis ikke være Talen, men han havde beregnet Virkningen af ſit Arbeide ſaa meſterligt, at da Friſen var ſamlet og indſat paa ſit Sted, overtraf den Alles Forventning og beſkæmmede dem, ſom tidligere havde trukket paa Skuldrene ved at ſee de enkelte Dele nærved i hans Studio. Selv Italienerne tillagde nu vor Kunſtner Navnet: Basrelieffets Patriarch**).

Angaaende Compoſitionen og dens Enkeltheder, da er den ſaa bekiendt, at vi ikke her behøve at opholde os ved Beſkrivelſen.

Dertil vilde vi desuden paa dette Stade ikke heller være berettiget, da Beſkrivelſen af det fuldendte Kunſtværk ikke vilde paſſe til det Arbeide, vor Kunſtner her havde leveret. Den hele Inddeling og Ordning af Friſens Grupper var Noget, ſom Thorvaldſen ikke havde lagt til Grund fra

*) Briefe von Karl Bonstetten an Fr. Brun. II. p. 16.
**) Morgenblatt. 1812. Nr. 254. p. 1016.

Begyndelsen af, men snarere en Følge af den senere Giennemførelse.

Istedetfor at gaa videre ind herpaa, ville vi meddele Thorvaldsens egen Beskrivelse af dette hans Værk.

Paa en Opfordring af Architecten Stern i et Brev af 8 Febr. 1813, til at meddele ham "una descrizione la piu dettagliata possibile del Bassorilievo, che Ella ha eseguito per il Palazzo Imperiale", med den Bemærkning, "che questa descrizione deve servire a dare un Saggio della Sua opera a Persona molto distante da Roma", har vor Kunstner meddeelt ham følgende egenhændige Beskrivelse:

"Descrizione del Bassorilievo, rappresentante L'Ingresso d'Alessandro in Babilonia situato nel Palazzo Imperiale a Roma, ricavato da Quinto Curzio Rufo T. I. lib. 5. paragrafo 3."

"Alessandro sul cocchio guidato della Vittoria, appresso di lui due Scudieri, e poi il suo cavallo Bucefalo, ed appresso li Generali.

Seguito di Cavalleria e Fanteria; un Elefante sopra di cui sono messe le spoglie; accanto un Prigioniere, e seguito dell' Armata che viene fra gl'alberi delle palmi.

Il fiume Tigri, che divide l'Armata dalla Città; sulla riva un Pescatore, una Barca di trasporto per la Città. Il fiume Tigri, sedente col remo in mano, dell' altra mano spighe di grano,

accanto un Tigre, dietro di lui un indizio della Torre di Babele; un Pastore, che manda le Pecore in dono ad Alessandro; gente che s'affaccia sul muro di Babilonia per vedere entrare il nuovo sovrano, ed altri, che aspettano fuori delle mura.

Un' ara di profumi prossimo alla porta; li Caldei, che sortono dalla città di Babilonia per andare incontro ad Alessandro (vincitore); lioni, pantere e cavalli, che si portano in dono ad Alessandro; i Suonatori con i loro instrumenti; Bagofane, tesoriero di Dario, fa mettere sull' altare d'argento del profumo; Le Donne con ghirlande che spargono dei fiori per dove ha da passare Alessandro.

Mazeo che va incontro con i figliuoli per rendere la Città di Babilonia ad Alessandro. La Pace, che trattiene il cocchio di Alessandro."

En anden Beſkrivelſe af Friſen, i det Væſentlige overeensſtemmende med den italienſke, har Thorvaldſen ligeledes i 1813 meddeelt Kronprindſen af Bayern i et Brev, ſaaledes lydende:

"— Die Zeichnungen, welche hier beigefügt ſind, das Sujet des Einzuges Alexanders in Babylon vorſtellend, werde ich kürzlich erklären in derſelben Ordnung, wie die Gruppen in der Compoſition auf einander folgen:

1) Alex. auf einem Wagen, geführt von Victoria.
2) Seine Wappenträger.
3) Sein Pferd Bucephalus.
4) Seine Generäle.

5) Gruppen von Cavallerie und Infanterie.
6) Ein Elephant, beladen mit Trophäen, nebenbei ein perſiſcher Gefangener.
7) Mehrere von ſeiner Armee, die aus einem Palmenwald zum Vorſchein kommen.
8) Der Fluß, welcher die Armee von der Stadt trennt, am Ufer ein Fiſcher und ein Schiff mit Transport an die Stadt.
9) Der Fluß Tigris.
10) Ein Schäfer, der Schaafe als Preſent zum Alexander führt.
11) Leute, die auf der Stadtmauer und vor dem Stadtthore Alexander erwarten.
12) Die Chaldäer, oder Wahrſager, die dem Alexander entgegen gehen.
13) Löwen, Panther und Pferde, welche als Geſchenke von der Stadt zugeführt werden.
14) Bagophanes, der ſilberne Altäre mit Wohlgeruch errichten läßt.
15) Mädchen, die zur Feier Alexanders Blumen auf dem Wege ſtreuen.
16) Mazæus, der Ihm entgegen geht mit den Kindern, um Ihm die Stadt Babylon zu übergeben.
17) Die Friedensgöttinn, die den Wagen Alexanders aufhält. — —"

I det Folgende vil dette vor Kunſtners Værk fremdeles blive en Gienſtand for vore Meddelelſer.

XXXIX.

Thorvaldſens Sommerreiſe gaaer iaar overſtyr. Schubart i Rom. Slotsbygnings-Commiſſionen i Kiøbenhavn og det hvide Marmor i Norge. Skrivelſe fra Prinds Chriſtian Frederik til Thorvaldſen. Eckersberg anbefales. Uddrag af et Brev fra P. Malling til Prinds Chriſtian Frederik. Thorvaldſen ſkriver til Prindſen.

1812.

Det havde været Thorvaldſens Henſigt, naar han var færdig med Friſen, at hvile ud paa Montenero. Men før Udgangen af Juli kunde han dog ikke ret komme til at tænke paa en ſaadan Udflugt, og Montenero havde desuden ſtaaet forladt indtil nu, da baade Baronen og Baroneſſen paa Grund af Sygdom vare flyttede til Piſa. Efterretningerne paa anden Haand om deres Tilſtand vare meget nedſlaaende: v. Schubart havde ved ſin Tilbagekomſt fundet ſin Kones Helbred aldeles nedbrudt, og han var ſelv, ligeſom Thorvaldſen, ilde medtagen af Feberen.

Ikke deſtomindre agtede Thorvaldſen dog at drage til Montenero, da han erfarede, at de atter vare der tilbage, og Rauch, ſom havde aflagt et Beſøg i Rom og begav ſig til ſit ſtore Arbeide i Carrara, bragte Budſkab med, at Thorvaldſen nu vilde komme. Men Schubarts vare i Begreb med igien at forlade det kiære Montenero, for at ſøge forandret Luft i Florents, hvor de efter Lægens Raad ſkulde opholde ſig en Maanedstid, og derfor lød nu Svaret

tilbage til vor Kunſtner, at han ſkulde møde dem i Florents hvor et Værelſe ventede ham i Palazzo Capponi.

Thorvaldſen havde viſtnok gierne fulgt denne Opfordring, men inden han kom ſaavidt, erfarede han, at hans Venner fra Montenero om føie Tid, paa Giennemreiſen til Neapel, vilde beſøge ham i Rom, og ſaaledes blev der i denne Sommer ikke noget af den Udflugt, ſom netop i Aar kunde have været ham ſaa tienlig.

I Slutningen af October kom Baronen med ſin ſyge Gemalinde til Rom og tilbragte der otte Dage, viſtnok langtfra ikke opmuntrende for Thorvaldſen, da Baroneſſens Tilſtand var haabløs, idet hun leed af en indvortes Sygdom, der, efter Lægernes Erklæring, var uhelbredelig.

Paa denne Tid modtog Thorvaldſen atter et Brev fra Prinds Chriſtian Frederik, dat. d. 3. Septbr. 1812. Efter hvad v. Schubart i ſit ſidſte Brev til Prindſen havde tilraadet ſom gavnligt for Sagen angaaende Thorvaldſens Hiemreiſe, havde Hans Høihed meddeelt Slotsbygnings-Commiſſionen det Brev, han havde modtaget, og i en Skrivelſe af 13de Mai 1812 opfordret Commiſſionen til at træde i Underhandling med vor Kunſtner. Denne Opfordring kunde man ikke lægge ad acta, og under 28. Mai indſtillede Commiſſionen derfor til Hans Majeſtæt, "at maatte blive authoriſeret til foreløbigen at correſpondere med Thorvaldſen angaaende hans Tilbagekomſt." Men, da Commiſſionen under 3. Juli ſ. A. havde modtaget denne Bemyndigelſe, havde man dog ved at underrette Prindſen derom, en indtruffen Forhindring at tilføie. Man havde nemlig nu faaet Svar fra Cancellieraad

Chriſtie angaaende det norſke Marmor. Den ſtore Blok og nogle mindre, hvd det, var til Tjeneſte, "men ved ſenere anſtillede Forſøg, erfares det, at denne hvide Marmor ikke gaaer i Dybden af Bruddet, hvor man allerede havde fundet blaa, der efter Gisning, end dybere vil gaae over til ſort Marmor."

Saaledes ſtod Sagen altſaa mindre gunſtigt for Prindſen, der for enhver Priis ønſkede Thorvaldſens Tilbagekomſt, medens Commisſionen ſynes at have taget Anledning heraf til ikke at gjøre Brug af den anſøgte og bevilgede Tilladelſe.

Prinds Chriſtian Frederik ſkrev til Thorvaldſen:

"Hr. Ridder Thorvaldſen! Jeg veed ikke længe at være bleven ſaa inderlig glædet ved Haabet paa en ønſkelig Fremtid for de ſkionne Kunſter i vort Fædreneland, ſom da jeg erfarede Hs. Majeſtæts Beredvilligheb til at fremme det ſaa almindelige Ønſke, at ſee Dem tilbage i Fædrenelandet, og jeg jevnførte hermed Deres yttrede Attraa efter ligeledes at byde Haanden til dette Forehavende.

Commisſionen for Slottets og Raad- og Domhuſets Opbyggelſe (hvilke Arbeider vente deres Prydelſe af Deres Haand) er bemyndiget til at brevveksle med Dem om alt fornødent, Deres Reiſe angaaende, og jeg tvivler ikke paa, at De jo allerede vil have modtaget dens Skrivelſe.

Saaledes haaber jeg, at alle Hindringer ſkulle ryddes af Veien, og at vi ſkulle ſee Dem hos os i Løbet af Aaret 1813. De forventes med Længſel, De ſkal mødes med Beundring og Velvillie; jeg ſkal viſt ſtræbe at gjøre Dem Opholdet iblandt os, ſaalænge det varer, ſaa behageligt ſom muligt og for vort Fædreneland muligſt gavnende. Ved Akademiet ſtoler jeg paa Deres Biſtand.

Stadsbygmeſter Malling, ſom nu ogſaa har opnaaet ſit Ønſke, en forlænget Reiſetilladelſe til 1. Januar 1814, har engang tilſkrevet mig om en Samling af Gipsafſtøbninger af de bedſte antike Ornamenter, ſom Akademiet St. Luca har iſinde at lade aftage til Brug for dets Elever. Denne Samling, eller i det mindſte de væſentligſte Stykker af den, kunde være til ſtor Gavn for Akademiet i Kiøbenhavn. Vilde De underrette mig om Priſen, eller, hvis den ikke overſtiger et Par Hundrede Scudi, anſkaffe ſamme og, om muligt, lade den transportere herhid med Deres egne Kunſtſager, eller med de fire Marmorſtykker, ſom Etatsraad West har overladt Kongen, og om hvis Transport Overhofmarſchalen formodentlig har, eller vil tilſkrive Dem.

Etatsraad Hansen vil ogſaa have tilſkrevet Dem om Afſtryk eller Former af Deres ſeneſte Arbeide, Basrelieffet i det Keiſerlige Palais, ſom han ønſkede, idet mindſte ſtykkevis at drage Fordeel af ved Bygningerne under hans Beſtyrelſe; maatte dette Ønſke være opfyldeligt, for at vi ogſaa kunde frydes ved dette Meſterværk.

Malling lover viſt meget i ſit Fag; han er lykkelig, at have fundet i Dem en Ven og Veileder.

En ung Maler, ſom til Januar 1813 kommer fra Paris til Italien, Eckersberg, anbefaler jeg Dem ſom Landsmand og ſom Kunſtner af de ſtørſte Forhaabninger; han har hiemſendt en ypperlig Copie efter Raphael og et Malerie af egen Kompoſition, Chriſtus der velſigner Børnene, hvilket er det ſkiønneſte, man kan ſee af en ung Kunſtner, ſelv Abildgaard ſkulde have glædet ſig til at have malet det ſaaledes, — han yndes af David, uden at være gaaet over til den franſke manierede Tone i Malerie. Italien ſkal uddanne ham til at blive en Prydelſe for Fædrenelandet, og De ville lede ham paa hans Vei i Kunſtens ſande Hiem.

Commissionen er i fuld Drivt med at skaffe Dem Marmor til Kiøbenhavn *).

Jeg ønsker Dem at leve vel.

Med Høiagtelse

Christian Frederik."

Sorgenfri, den 3die September 1812.

Men fra Slotsbygnings-Commissionen erfarede Thorvaldsen aldeles Intet og ventede forgieves paa det Brev, for hvilket man allerede for fire Maaneder siden havde søgt en allerhøieste Bemyndigelse. Da dette maa have været ham paafaldende, vilde han ikke svare paa Prindsens Brev, før han dog havde hørt lidt fra Commissionen, og Malling besluttede derfor, ved et Brev til Hans Høihed at drive paa Sagens Afgiørelse ad denne Vei.

Af Mallings Brev til Prinds Christian Frederik af 15. Decbr. 1812 udskrive vi Følgende:

"— — Særdeles behagelig var mig D. Hs. Erklæring, at mit Brev havde sat Dem istand til at indlede Sagen, Thorvaldsens Reise angaaende, saaledes at Slots-Commissionen ved Kongl. Resolution var bemyndiget til at brevveksle med ham om Alt, hvad der maatte være fornødent i saa Henseende, og at De ventede saaledes sikkert, at see ham i Fædrelandet tillige med mig i 1814. Commissionens Brev formodede D. H. han maatte være i Besiddelse af, naar han modtog Deres meget ærede Skrivelse; men dette var ikke Tilfældet. Han troede at Baron Schubart, som ventedes hertil og som opholdt sig her 8 Dage paa Reisen til Neapel, maaskee maatte have det omtalte Brev fra Commissionen, men forgieves.

*) Hermed maa vel være meent den store og et Par mindre Blokke, som vare færdige til at transporteres.

Han udsatte saaledes Tid efter anden at besvare D. Hs. saa særdeles smigrende Skrivelse, og da min Interesse saa nøie var forbunden med hans, med Hensyn til, at paa dette Commissionens Brev beroede for en stor Deel det Følgeskab, jeg i hans Selskab til Kiøbenhavn smigrede mig med, og som vi ofte talte om med saa megen fælleds Deeltagelse, udsattes og Tid til anden Besvarelsen fra min Side af D. Hs. mig saa gunstige Skrivelse. Jeg stod derfor i Begreb med at tilkiendegive D. H. Aarsagen til min lange Taushed, da jeg uformodentligen erholdt Brev fra Etatsraad Hansen. Jeg troede nu at see Knuden løst og at finde Udvikling i en Sag, der fælleds interesserte Thorvaldsen og mig saameget. Men forgieves. Hansen anfører vel privat det Ønske, at see Thorvaldsen i Kiøbenhavn, at Slottet og Raadhuset mangle hans Mesterværker, men nævner Intet om det af Thorvaldsen saalænge forventede Brev, hvorpaa hans Tilbagekomst forstørstedelen beroer, intet om det norske Marmorbruds Fremgang, eller en Foranstaltning til at skaffe Blokke af denne Marmor til Kiøbenhavn. Dersom ikke tilfældige Omstændigheder have forhalet Commissionens Brev, og Hansen ligeledes tilfældigviis ikke skulde have forbigaaet at berøre denne Sag, begribes ikke letteligen, hvorledes Commissionen kunde efterlade at indlade sig i den ved Kongl. Resolution befalede Correspondance.

Skulde det være sandt, hvad Baron Schubart anførte som Rygte, at det norske, hvide Marmorbrud ikke var stort at lide paa, skiøndt vi anse et saadant Rygte falskt, paa Grund af D. Hs. Yttring, at Commissionen allerede i Sept. var i Begreb med at lade Blokke transportere til Kiøbenhavn, vilde denne Omstændighed være saare beklagelig i Almindelighed, at skuffes i det glade Haab om et saa herligt Material til Kunstens Fremme, og for Thorvaldsen in specie, der inderlig havde glædet

ſig til at bringe Fædrelandet ſit Offer, efter ſaa lang Tid at have arbeidet for Udlandet.

Dog, jeg haaber, at denne mørke Sky drager over, og jeg ſtoler endnu beſtandig paa at vende tilbage i Thorvaldsens Selſkab. Kun een Omſtændighed kan jeg ved denne Leilighed ikke forbigaae.

Thorvaldsen er ſom bekiendt Medlem af Academiet St. Luca her i Rom. Dets Statuter faſtſætte ikkun eet Aars Fraværelſe fra Academiet for dets Medlemmer; under længere Fraværelſe taber det udeblivende Medlem ſin Gage, og en anden træder i hans Poſt. Vanſkeligen vilde det være for Thorvaldsen, iſær ſom Fremmed, at udvirke en Undtagelſe fra denne Regel, da et ſtort Antal Medlemmer ſtedſe er ved Haanden. Et Aar er for kort en Tid til at foretage en ſaadan Reiſe frem og tilbage, og naar han ſkulde udføre noget Kunſtarbeide i Kiøbenhavn, ſom man maatte ønſke og han ſelv attraaer, er det aldeles umuligt. Han taber altſaa ſin Poſt og ſin Gage ved Academiet her og torde ſaaledes vel giøre ſig Haab om at godtgiøres dette Tab, der beløber ſig til 3000 francs faſt aarlig Indtægt. D. H. vil ſikkert finde det overeensſtemmende med Billighed, at Thorvaldsen erſtattes et ſaadant Tab, der iſær vilde blive føleligt, naar han efter nogle Aars Forløb vendte tilbage til Rom, og han da ikke kunde vedblive ſom nu at hæve denne Gage ved Academiet St. Luca, idet han maatte opgive ſin Poſt ſom Medlem for at virke i Fædrelandet. — —

Thorvaldsens meſterlige Basrelief for Keiſerpalaiet paa Montecavallo, hvoraf et andet Exemplar ſtaaer færdigt, beſtemt for Kiøbenhavn, vil give et nyt Begreb om Architecturens ædleſte Prydelſe. — — Derſom det norſke Marmorbrud, ſom lader ſig formode, er ſat i Virkſomhed, og Thorvaldsen ved ſin Ankomſt til Kiøbenhavn i 1814 forefandt Marmor, havde han vel Lyſt til at udføre dette Basrelief i Marmor til Slottet, for at give det et

væsentligere Fortrin for det originale i Gips, som her er anbragt. — — Jeg meddeler Prof. Hansen denne Idee, som han sikkert vil glæde sig ved at besørge Marmoret til. Sujettet er af den Natur, at det altid lader sig udvide eller indstrænke i Længden efter Værelset i Christiansborg, hvor det agtes anbragt. —"

Uagtet Malling, i Overlæg med Thorvaldsen, havde afsendt dette Brev, fandt vor Kunstner, da Aaret var snart til Ende, det passeligst, at han selv skrev.

Dette Brev lyder saaledes:

"Naadigste Prinds!

Med den dybeste Følelse af Glæde og Erkiendtlighed, som jeg umuligen kan fortolke ved Pennen, har jeg modtaget Deres Høiheds meget ærede Skrivelse af 3. Septbr. d. A., hvori de naadigst har den Bevaagenhed at tilkiendegive mig med saa smigrende Deeltagelse, at Hans Kongelige Majestæt allernaadigst har bemyndiget den høie Commission for Slottets og Raad- og Domhusets Opbyggelse at tilskrive mig angaaende min Reise til Kiøbenhavn. Deres Høihed formodede endog, at jeg maatte være i Besiddelse af Commissionens Brev, men det er til Datum ikke ankommen. I Forventning af dette Brev, hvis Modtagelse jeg bestandig ansaae meget nær, udsatte jeg Besvarelsen af Deres naadige og mig saa kiærkomne Skrivelse; saaledes tør jeg haabe Forladelse for min lange Taushed, som ikke maa ansees en Følge af lunken Tilbøielighed til at besøge mit Fædreland, tvertimod den inderligste Følelse og Hengivenhed for Dem, ædle Prinds! der sætter saa høi Priis paa Kunsten og dens Dyrkere og med saamegen Iver søger at udbrede Kunsten i Fædrelandet, opflammer hos mig en brændende Længsel, snareste muligt at nyde den Glæde, personlig at kunne tilbyde

Dem, naadige Prinds! alle mine Kræfters Anvendelſe, for at opfylde den Beſtemmelſe, De maatte værdige mig.

Det vil fornøie mig meget at kiende Maler Eckersberg. Deres Høihed har opvakt min Agtelſe for denne unge Kunſtner, og jeg ſkal ikke mangle, at give ham al den Veiledning under hans Ophold her i Rom, der ſtaaer i min Magt. Ikke ugrundet er Deres Høiheds Forventning om Stadsbygmeſter Malling; han anvender ſin Tid vel her i Rom og forbereder ſig til ved ſin Tilbagekomſt at gavne Fædrelandet.

Deres Høiheds Befaling, at anſkaffe en Samling af antike Ornamenter afſtøbt i Gips er efterkommet. I Forbindelſe med Malling har vi giort et Udvalg af de meſt udmærkede, antike Ornamenter og udvirket Tilladelſe til deraf at tage Afſtøbning. Endeel er allerede aformede; naar de alle ere ſamlede, ſkal jeg beſørge dem afſendt med de fire Marmorſtykker, ſom Etatsraad West har overladt Hans Majeſtæt, de fire runde Basreliefs til Slottet, ſamt et Aftryk af mit nylig udførte Basrelief, ſom her er anbragt i det nukaldte Keiſerlige Palais, hvoraf Etatsraad Hansen for nogen Tid ſiden, i Brev til Malling, har udbedet ſig en Afſtøbning for Commisſionen.

Jeg kan ikke ſlutte min underdanigſte Skrivelſe uden at have gientaget min ydmyge Bøn om naadigſt Tilgivelſe for min lange Taushed. Ædle Prinds! ſtedſe gientager og opflammer paa ny hos mig det Ønſke, at mine Evner maatte nogenlunde ſvare til Deres Høiheds altfor ſtore Forventning.

Rom, den 21. December 1813.

Underdanigſt

A. Thorvaldsen."

XL.

To Caryatider beſtilles til Polen. Deres Skiebne. Thorvaldſens lille Veſta. v. Schubart ſyg i Neapel. Thorvaldſen er i Velgaaende. Kronprindſen af Bayern overdrager ham nogle Reſtaurationer. Uddrag af Brev fra v. Schubart. Brondſted kommer tilbage. Thorvaldſen Medlem af Akademiet i Wien.

1813.

Friſen Alexanders Indtog var indſat paa ſin Plads i Keiſerpalladſet, men Napoleon, til hvis Ære den var udført, kom aldrig til Rom, og vor Kunſtners ſtore Værk blev uden Betydning for Quirinal-Paladſet.

Det næſte Værk, Thorvaldſen foretog ſig, havde omtrent ſamme Skiebne.

Da Napoleon i 1812 vilde begynde ſit ruſſiſke Felttog, ſmigrede han Polakkerne med Haabet om Oprettelſen af et Kongerige Polen. Under General-Confoederationens Rigsdag overbragte derfor en Deputation af 10 Woiwoder, den 26. Juni 1812, Keiſeren, ſom var i Willna, Nationens Ønſke, og Formandens, Joſ. Wybicki's, Tale blev af Keiſeren beſvaret i Udtryk, der fandtes ſaa glædelige og betydningsfulde, at man beſluttede, at opbevare dem i en Ertstavle, der ſom Monument ſkulde holde dem i Polakkernes taknemmelige Ihukommelſe.

Dette Monuments Udførelſe blev overdraget Architecten Peter Aigner i Warſchau, og, da, ifølge hans Plan,

Monumentet ſkulde beſtaa af den nævnte Ertstavle, ſom paa en Architrav ſkulde bæres af to Caryatider, anmodedes vor Kunſtner om at overtage disſe ſidſtnævnte, tvende Statuer.

Ifølge Contracten, ſom undertegnedes den 23. Decbr. 1812 i Rom, forpligtede Thorvaldſen ſig til at udføre to Caryatider af ſer Fods Høide, med Kurve og Plinther i Forhold, alt af hvidt, carrariſt Marmor og færdige inden næſte Aars Udløb, imod derfor at modtage 1000 Scudi for hver, af hvilken Sum en Trediedeel udbetaltes ham i Forſtud.

Til disſe Caryatider giorde Thorvaldſen ſtrax et Udkaſt med Pen og Blæk, ſom opbevares iblandt hans efterladte Tegninger, egenhændigt dateret: "December 1812."

I Begyndelſen af 1813 finde vi ham ifærd med at modelere den ene Caryatide, ſom blev færdig i Model og afſtøbt. Den anden havde han endnu ikke begyndt, da Sommeren kaldte ham fra Studiet til en Reiſe, og den blev derfor førſt færdig i Model paa den Tid, da han, efter Contracten, ſkulde have haft begge færdige i Marmor.

Men Aaret 1813 havde allerede haft en ſaa afgiørende Indflydelſe paa Polens Udſigter til at gienoprettes ſom Kongerige, at der ikke var Spørgsmaal om vor Kunſtners Arbeide.

Ikke deſtomindre udførte Thorvaldſen dog ſine Caryatider i Marmor, og da Polen ikke fik Brug for dem, henſtode de i Studiet, indtil de, i Følge med Alexanders Indtog, tilſidſt landede i Kiøbenhavn, hvor disſe Værker, beſtemte til Napoleons Forherligelſe, bleve anbragte ſom Smykker i den danſke Kongeborg.

Schubart var reiſt til Neapel; Thorvaldſen ſkrev til Baronesſen, da den 14de Januar nærmede ſig, med Undſkyldning for, at den tidligere omtalte, lille Veſta, beſtemt til Baronens Fødſelsdag, endnu ikke var færdig, da den for at kunne benyttes ſom Lampe, maatte ſtøbes og udføres i Bronce. Derimod lovede han, at han paa den feſtlige Dag ikke ſkulde forſømme at ſamle Vennerne og at udbringe en Skaal for Baronen (— "non mancheró fare un brindisi in compagnia di amici alla salute del di Lei degnissimo consorte"). Men da dette Brev, den 13de Januar, blev modtaget i Neapel af Fru v. Schubart, laa Baronen i en farlig Sygdom, hvoraf han kun reddedes ved at underkaſte ſig en Operation.

At Thorvaldſens Befindende derimod var betydeligt i Bedring paa denne Tid, deraf forefinde vi et Par glædelige Spor. Om Selſkabet i Anledning af Schubarts Fødſelsdag have vi vel ikke noget at meddele; derimod forraader en lille Billet, at vor Thorvaldſen den 9de Febr. har deeltaget, eller ſkullet deeltage, i en munter Udflugt fra Rom til Oſtia i Selſkab med Brødrene Riepenhauſen, Werner, Maleren Cornelius, Dr. Seyfried, en Hr. C. Ritter, og et ungt Menneſke, Hr. Bethmann fra Frankfurt, ſom i Selſkab med Ritter var kommen til Rom.

Fra Kronprinds Ludwig af Bayern modtog Thorvaldſen i disſe Dage en Anmodning om, at overtage Reſtaurationen af nogle i Rom kiøbte, antike Værker, nemlig en Muſa, en Faun, et Fragment af en qvindelig Statue og et Meduſahoved, hvilket Arbeide uopholdeligt maatte foretages og være fuldført inden Begyndelſen af Juli Maaned d. A.

Fra Neapel erfaredes det nu, at v. Schubarts Liv var uden Fare. Thorvaldſen modtog et Brev fra ham ſelv af 15. Febr. 1813, hvori han, efterat have omtalt ſin Sygdom, tilføier:

"Jeg glæder mig over Deres modelerede Vesta, ſom vi vil beundre, naar vi komme til Rom, ſom nok bliver i Begyndelſen af April Maaned. — — Jeg har igaar haft den Glæde, at modtage Brev fra vor Ven Bröndsted fra Corfu. Han kommer om faa Dage hertil og vil reiſe tillands til Danmark."

Endnu tilføie vi her for Fuldſtændigheds Skyld, at vor Kunſtner under 12. Februar d. A. blev udnævnt til Medlem af det Keiſerlige Kongelige Akademi i Wien.

XLI.

Brevvexlingen angaaende Thorvaldſens Reiſe til Danmark fortſættes. Skrivelſe fra Slotsbygnings Commiſſionen. Skrivelſe fra Prinds Chriſtian. Fragmenter af Thorvaldſens Svar til Prindſen. Hans Skrivelſe til Commiſſionen.

1813.

Angaaende de kiøbenhavnſke Anliggender og den foreſtaaende Hiemreiſe, havde Thorvaldſen i lang Tid ikke hørt det allermindſte, da Schubart fra Neapel ſendte ham et Brev fra Slotsbygnings Commiſſionen af 6. Februar 1813. I hvilken Grad dette længe udeblevne Brev ſvarede til vor Kunſtners Forventning vil man kunne ſlutte ſig til.

"Med Bekymring har Commiſſionen erfaret de Vanſkeligheder Tids Omſtændighederne lægge i Veien for dens og hver Kunſtelſkers Ønſke, at kunne have den hvide, norſke Marmor her ved Hr. Profeſſorens forventende Hiemkomſt, hvortil Hans Majeſtæt allernaadigſt har tilladt os at giøre de nødvendige Forberedelſer.

Bruddets Eier, Cancelliraad Christie, har erklæret, han ikke med egne Folk kan ſtaffe Blokken fra ſit Leie til Stranden, for derfra at bringes til Bergen og ved Skibsleilighed til Kiøbenhavn.

Commiſſionen har nu derfor allerunderdanigſt andraget denne Sag og udbedet ſig Tilladelſe til at maatte correſpondere med den commanderende General nordenfields

angaaende det behøvende Mandſkab af Garniſonen i Bergen til ovenmeldte Øiemed. Saaſnart vi kun have grundet Formodning om at kunne vente Marmoren hertil, ville vi ikke undlade, derom at meddele Hr. Profeſſoren Underretning; men da de fiendtlige Skibe forhindre og forurolige al Communication til Søes imellem Danmark og Norge, forudſee vi deſtoværre, at nogen Tid vil kunne medgaae, forinden Skibsleilighed vil træffes, hvormed man, uden at ſtaae Fare for Opbringelſe, kan ſkaffe Marmoren herned. Commiſſionen har troet, at ſkulde man end ikke være ſaa heldig at have Marmor til den Tid, man efter Hr. Profeſſorens behagelige Ytring tør vente Deres Hiemkomſt, vil De kunne finde Beſkæftigelſe ved, indtil Marmoren ankom, at componere og forfærdige Modeller, ſamt afſtøbe i Gips Figurerne i Nicherne og under Deres Anførſel at lade udføre Arbeidet til Fronteſpidſen til Raadhuſet, ligeſom og forſkiellige Figurer og basreliefs til Slottets Decoration, med andre Arbeider, ſom ikke høre under denne Commiſſions Reſſort, for, naar Marmoren ankommer, derudi at kunne udarbeide en Deel deraf. Ved Hr. Profeſſorens forventende Svar ubbeder man ſig tilkiendegivet Deres Tanker desangaaende, og ønſkede Commiſſionen ſig underrettet, om De ikke formener, at een af Deres Arbeideres Medbringelſe vil være tilſtrækkelig, da en ſig her opholdende Italiener vilde kunne gaae Dem tilhaande, ſamt hvad De anſeer, at denne Arbeider her dagligen maatte have, eller hvorledes han ſkulde betales, og hvad hans Hidreiſe kunde formodes at ville koſte. Det bliver en Selvfølge, at angaaende Omkoſtningerne ved Hr. Profeſſorens Reiſe og Ophold her, ſamt Deres midlertidige Tab ved Academiet St. Luca, herfra vil blive forelagt Hans Majeſtæt allerunderdanigſt Foreſtilling. Saaledes vidſte denne Commiſſion og, at ved Academiet paa Charlottenborg findes Atelier og Boepæl for Dem. Saaſnart nogen Leilighed til Marmorens Erholdelſe maatte

tilbyde ſig, ſkal man ikke undlade, at tilkiendegive Dem ſamme, imidlertid ſeer Commiſſionen Hr. Profeſſorens Svar herpaa imøde og glæder ſig i det Haab, at Fædrenelandet kunde beriges med Arbeider fra Deres Haand.

Kiøbenhavn, i Commiſſionen angaaende Slottets ſamt det nye Raad og Domhuſes Opførelſe, d. 6. Februarii 1813.

Reventlow. Hauch. Knudſen. Hanſen. Laſſen.

Hoe.

Men Prinds Chriſtian vilde ikke blot have Arbeider af vor Kunſtner, han ønſkede, hvad der ikke ſynes at have ligget Commiſſionen ſaa nær paa Hiertet, — at Thorvaldſen ſelv ſkulde komme. Formodentlig har han haft en Anelſe om, at hans Ønſke i denne Henſeende var varmere, end Commiſſionens, og derfor udbad han ſig en Gienpart af det Brev, han vidſte der ſkulde afgaa til Thorvaldſen.

Da han havde giennemlæſt dette Brev og deri fundet en vis Tilbageholdenhed, ſkrev han ſelv, nogle Dage ſenere, til Thorvaldſen:

"Hr. Profeſſor Thorvaldſen! I det Brev, ſom Commiſſionen for Chriſtiansborg Slots og Raad- og Domhuſets Opførelſe under 6. Febr. har tilſkrevet Dem, og hvoraf denne Commiſſion har meddeelt mig en Gienpart, tales meget om Beſværligheden af den norſke Marmors Transport, men De ſeer tillige, at man er alvorligen betænkt paa at overvinde disſe Vanſkeligheder, og jeg tør med Vished haabe, at De ved Deres forventede Ankomſt i 1814 ſkal finde denne Marmor til Deres Brug. Det er nok ligeledes udenfor al Tvivl, at det Arbeide i Stuk eller Gips, ſom venter paa Deres Meſterhaand, for at forfærdiges og pryde disſe Bygninger, vil, foruden mindre Arbeider i Marmor, yde Dem megen Beſkæftigelſe — kort

ſagt, — disſe Motiver vil ikke forhindre Dem i at tiltræde Deres Reiſe; ſtørre Forhindringer maatte findes i Ubeſtemtheden af de Tilbud, ſom gjøres Dem, men vær forſikkret om, at det er Hs. Majeſtæts Villie, ved at overdrage Forhandlingerne til bemeldte Commiſſion, at ſætte den iſtand til ganſke at tilfredsſtille Dem i hvad De maatte behøve til Reiſe-Udgifter og til Erſtatning for hvad De taber ved at forlade Deres Embedsſtilling i Italien. Med Fornøielſe vil jeg bidrage til at den nødvendige Aftale og Beſtemmelſe i ſaa Henſeende træffes, og jeg vilde anſee det ſom et Beviis paa Deres Tiltro, om De vilde meddele mig Deres Formening i denne Anledning.

Angaaende de Arbeidere, De nødvendigen behøver at medtage, vil De aabenhiertigen ſvare Commiſſionen; naturligviis ønſker denne jo færre, jo bedre; thi Udlændinge ere koſtbare og ſieldent fornøiede; den Italiener her er, udarbeider architectoniſke Ornamenter i Marmor og Sandſteen til Fuldkommenhed; men jeg kan tro, at det desuagtet vil være væſentligt for Dem, at have een eller fleres vante Hænder med fra Deres Atelier i Rom, ſom kan forplante lignende Virkſomhed i Deres Atelier paa Charlottenborg.

Kyndige have ſagt mig, at De troede dette Øieblik bequemt til for let Kiøb overhovedet at faae Italienſke Kunſt-Arbeidere herind, ſaaſom Arbeidere i Stuk, Fresco-Malere o. a. fl. Skulde dette være Tilfældet, og De anſeer det væſentlig nyttigt at udvælge og medbringe deslige Arbeidere, da er det en Gienſtand, værd Commiſſionens Opmærkſomhed, den De desangaaende vilde tilſtrive.

Jeg er Dem meget forbunden, fordi De har erindret Samlingen af Gips Afſtøbninger efter antike Ornamenter, De ſkulde endnu tilføie Afſtøbninger af Deres Jason og Mars. Omkoſtningernes Beløb ved foromtalte Samling venter jeg Underretning om, for at foranſtalte dem godtgiorte. Jeg tør, angaaende den ſtore Transport af

Kunſtſager giøre Dem opmærkſom paa, at Baron Schubart vil til den Tid finde Skibe i de nærmeſte, Italienſke Havne, forſynede med ſikkre Papirer, ſaaledes at de omſider ville kunne naae deres Beſtemmelſe. Landtransporten vilde være umaadelig koſtbar, undtagen for de mindre Ting, ſom muligen kunde følge med hvad Hr. Profeſſoren ellers ſelv vil hiemſende.

Jeg ſlutter dette mit Brev med den Forſikkring, at ligeſom De føler Længſel, at ſee Deres Fædreland igien og er ſaa god at ſige, at min Opmuntring dertil er virkſom hos Dem, ligeſaa ſtor Længſel, om ei ſtørre, føler jeg efter at beſidde en ſaa udmærket Kunſtner inden vore Grændſer og i den nærmere Virkekreds, der er mig anbetroet. Derfor gientager jeg end engang min indſtændige Begiæring, at De jo vil giøre det muligt til næſte Vinter at indtræffe i Deres Fædreland; tro mig, at her venter Dem Arbeide og Beſkæftigelſe nok.

Maa jeg bede Dem at hilſe vores haabefulde Landsmand Malling, og ſelv ville De tro mig Deres forbundne, velvilligſte

Chriſtian Frederik."

Kiøbenhavn, d. 13. Febr. 1813.

Af det Brev, Thorvaldſen under 8. April derefter ſendte Prindſen til Svar, have vi kun forefundet tvende uſammenhængende Fragmenter af Concepten, hvilke vi, i Mangel af Brevet, meddele ſaaledes ſom de foreligge:

"— — Deres Høihed har den Bevaagenhed at melde (mig i Deres Brev), at De vilde anſee det ſom et Beviis paa min Tiltro, om jeg vilde meddele Dem, naadigſte Prinds! min Fordring, for at tiltræde min Reiſe til Kiøbenhavn, og at De naadigſt vilde bidrage til dens Udførelſe. Hvor gierne aabner jeg ikke mit Hjerte for Dem,

ædle Prinds! og forſikrer, at jeg aldeles ingen Fordring vilde forlange, derſom jeg ikke for immer tabte min aarlige (Gage) ved S. Luca af 300 Scudi — — —

Til denne, med Blyant, egenhændigt ſkrevne, Begyndelſe tro vi ſikkert at kunne knytte et andet Fragment, der ſom Slutning af Brevet er dateret den 8. April 1813:

"— — ſkulde kunne udholde Climatet. Hvorledes ſkulde jeg vente, at Commiſſionen vilde indrømme en ſimpel Arbeider, hvad jeg neppe ſelv, forſaavidt det beroede paa den alene, kunde gjøre Fordring paa. Overalt anſeer jeg det ei heller aldeles fornødent, at føre ſlige Kunſtarbeidere fra Italien. Malere have vi i Kiøbenhavn, der og vil kunne levere Arbeide i Fresco, naar kun Grunden er rigtig præpareret, hvorpaa der males. Og Etatsraad Hansen vil ſikkerlig ſørge for Stukarbeidere.

Med Hensyn til den ſig ſtedſe forøgende Samling af antike Ornamenters Afſtøbning i Gips, beſtemt for Kunſtakademiet, ſom D. H. gunſtigen tillader at tilføie en Afſtøbning af Mars og Jason, ſkal jeg efter Deres Ordre nærmere tale med Baron Schubart om Skibsleilighed for Transporten, ſom paa denne Maade ſikkert vilde meget lette Omkoſtningerne, fremfor naar Samlingen førtes over Land. Nærmere ſkal jeg, ifølge D. Hs Befaling meddele Dem Underretning om Omkoſtningernes Beløb for Afſtøbningen.

Oprigtigen har jeg nu, Naadigſte Prinds! udøſt mit Hierte for Dem, til Beviis paa den fuldeſte Tillid, De ſelv med en uſtrømtet Deeltagelſe har givet Anledning til. Min Beſlutning er urokkelig, og jeg glæder mig i Tanken om igien at ſee mit Fædreland, ſom jeg ſaalænge har ſavnet, at bringe det mit Offer, at ſtræbe efter at fyldeſtgjøre min Konges Fordring, at virke til dets Hæder og

at virke i den Kreds, D. H. i Deres høie Kald maatte anbetro mig til Formaal for Kunstens almeennyttige Udbredelse.

Underdanigst

A. T."

Rom, d. 8. April. 1813.

Samme Dag conciperede Thorvaldsen en Svarskrivelse til Slotsbygnings Commissionen, som efter det Forefundne har været affattet saaledes:

"Med Fornøielse har jeg modtaget den høikongelige Commissions meget ærede Skrivelse af 6. Febr. d. A., hvorved jeg med Glæde erfarer dens Bestræbelser, for at bekæmpe alle de Vanskeligheder, der modsætte sig dens ivrige Attraa, at skaffe Blokke af det i Norge opdagede Marmorbrud til Kiøbenhavn, et Material, der i Almindelighed saameget vilde bidrage til at hæve Kunsten i Norden og give mig Leilighed til at see mit varmeste Ønske opfyldt: at arbeide for mit Fædreneland og, saameget det stod i min Magt, bidrage til at pryde de under Commissionens Ressort vigtige og mesterligt udførte Bygninger: Kongeboligen Christiansborg, samt Raad- og Domhuset.

Jeg agter at tiltræde min Reise til Kiøbenhavn næste Foraar 1814 og bereder mig derfor nu til at fuldende det Arbeide, som jeg ved Contract har forpligtet mig til at aflevere til en vis Tid. De øvrige Arbeider, som ingen bestemt Tid er underkastet, blive staaende i mit Værksted her i Rom indtil videre. Naar jeg i Kiøbenhavn har udført de Arbeider i Stuk og modeleret de Figurer til Slottet, samt Raad- og Domhuset, som den høie Commission ved dens meget ærede Skrivelse har tilkjendegivet mig at ville overdrage mig, reiser jeg tilbage til Rom, for der nærmere, efter Omstændighederne, at arrangere mine Sager, og da vil det være tidsnok, at være

betænkt paa Anſtaffelſen af Arbeidere til Marmorets Behandling. Til Udførelſen af Stukarbeidet behøver jeg ingen videre Hiælp, end den af Commiſſionen foreſlaaede Italiener, ſom opholder ſig i Kiøbenhavn.

Jeg har ingenſinde kunnet omtvivle, at Commiſſionen jo vilde finde det overeensſtemmende med Billighed, at Reiſeomkoſtningerne, ſamt den faſte aarlige Gage, jeg ſom Profeſſor ved Akademiet S. Luca hæver her, og ſom jeg taber ved at forlade Rom, vorder mig godtgiort i Kiøbenhavn. Jeg kan imidlertid, med Henhold til Commiſſionens Brev, ikke undlade at giøre den opmærkſom paa, at mit Tab ved Akademiet S. Luca, naar jeg forlader Rom, for at gaa til Kiøbenhavn for kort eller lang Tid, under alle Omſtændigheder ikke er imidlertidig, men beſtandigt. Havde Tabet været midlertidigt — — —

— Akademiets Statuter tilſtaae ikkun høieſt eet Aars Fraværelſe for dets Medlemmer. Under længere Ophold taber det fraværende Medlem ſin Poſt og med den ſin Gage. Skal jeg, ſom Henſigten er, virke i Kiøbenhavn, da er dette Tab mig uundgaaeligt for beſtandig.

Men ſaavel denne Sag, ſom og Udredelſen af de Omkoſtninger, der vil være forbundne med min Reiſe, hvilke jeg umuligen kan forud beſtemme, kunne beroe, indtil jeg ved min Ankomſt til Kiøbenhavn derom kan nøiagtigere opgive det Fornødne til allerunderdanigſt Foreſtilling.

A. T."

Rom, d. 8. April 1813.

Hermed endte for en længere Tid denne, for Læſerne i Almindelighed viſtnok lidet underholdende, Brevveerling. Da Prinds Chriſtian faa Maaneder efter blev kaldet fra det fredelige Livs Sysler til en politiſt Skueplads i Norge, rørtes der for det Første ikke mere ved denne Sag, hverken fra Slotsbygnings Commiſſionens, eller fra vor Kunſtners Side.

XLII.

Om Beſtillingen paa Monumentet over Philip Bethmann Hollweg. C. Ritter's Forſlag til Compoſitionen. Fru Bethmanns Bemærkninger i denne Henſeende. Contracten. Uddrag af et Brev fra Fru Bethmann. Brøndſted ankommer til Rom og reiſer videre. Brev fra Brøndſted til Thorvaldſen.

1813.

I et foregaaende Afſnit have vi nævnet en Hr. C. Ritter og en ſyttenaarig Yngling, ved Navn Bethmann, ſom i de første Maaneder af dette Aar opholdt ſig i Rom og levede i vor Kunſtners Omgangskreds. Den unge Bethmann havde nylig friſtet en ſtor Sorg under ſit Ophold i Florents og var, fulgt af den ældre Ven, kommen til Rom tildeels i Anledning af denne Familieſorg.

En noget ældre Broder, Philip Hollweg Bethmann, havde, efter et længere Ophold i Rusland og paa Veien til Italien, forrige Sommer opholdt ſig nogen Tid i den ſkionne, lille By Baden, ved Wien. Under en frygtelig Ildebrand, ſom lagde en Deel af Byen i Aſke, havde den modige, unge Mand ydet de betrængte Indvaanere ſin Biſtand med ſaamegen Anſtrengelſe, at den paadrog ham en alvorlig Sygdom. Nogenlunde helbredet, forlod han Wien, for ſnart i Florents at mødes med ſin yngre Broder, efter

flere Aars Adſkillelſe, men Gienſynets Glæde fulgtes brat af Skilsmisſens Smerte. Strax efter ſin Ankomſt til Florents, blev Philip Bethmann angreben af en Nervefeber, og ſex Dage efter, døde han i Broderens Arme, d. 18 Decbr. 1813. Ved dette Dødsleie modtog den ſørgende Broder en Erkiendtligheds Skrivelſe fra Øſterrigs Keiſer til den unge Mand, der allerede havde bødet med Livet for ſin raſke Daad. Liget førtes til Livorno og blev begravet paa den Engelſke Kirkegaard; den yngre Bethmann drog med Ritter til Rom, for derfra at meddele den fælleds Sorg til Hiemmet og at troſte Moderen med Udſigten til, at Thorvaldſen vilde overtage Udførelſen af et Monument paa Graven.

Ritter, ſom ſtod ved den unge Mands Side, havde i denne ſørgelige Anledning meddeelt Fru Bethmann i Frankfurt en Tanke, han, ſom det ſynes i Overlæg med Thorvaldſen, havde undfanget til dette Gravmæle.

> "Ein Genius mit umgekehrter Fackel", vare hans Ord, "als Symbol des Todes, eine trauernde Mutter, eine Tochter, die ſie tröſtend, doch mit ihr um den Entſchlafenen weint; ein Jüngling, der einzige Sohn, die Stütze der Mutter, der hoffnungsvoll einen Kranz von Eichenlaub tröſtend auf oder emporhält, um das ſtille Verdienſt, die Biederkeit des Entſchlafenen zu bezeichnen u. ſ. w. Dieß war meine erſte Idee zu einem Basrelief, die dem Künſtler nur den Hauptſinn andeuten ſoll, ohne im geringſten die ſeinige zu beſchränken."

Imedens man afventede Svaret paa denne Skrivelſe, ſøgte de Reiſende nogen Adſpredelſe i Neapels ſkiønne Omgivelſe, og under 1. April d. A. kunde Ritter meddele vor Kunſtner et Uddrag af den nedbøiede Moders Svarſkrivelſe.

Vi anføre heraf, hvad der angik det vordende Monument, da hendes Bemærkninger havde Indflydelse paa Compoſitionen.

"Ihre Idee", ſkrev hun til Ritter, "wegen des Denkmals habe ich überdacht; ſie entſpricht in vieler Hinſicht meinen Gefühlen und Anſichten. Ich glaube, daß durch einige kleine Veränderungen ſie meine Gefühle noch deutlicher ausſprechen wird. Um die Schnelligkeit zu bezeichnen, mit welcher der Entſchlafene uns entriſſen ward, würde ich den Genius des Todes auf ihn herabkommend und ihn ergreifend darſtellen. Da jeder Genius mit Flügeln verſehen dargeſtellt wird, ſo, glaube ich, könnte der Genius ſchwebend dargeſtellt werden können. Eine größere Schwierigkeit möchte wohl ſein, wo er den Jüngling faſſen ſoll, weil mir das Emporheben des Kranzes von Eichenlaub mit beyden Händen als Symbol und Belohnung der männlichen Tugenden ſehr wohl gefällt. Dieſe Schwierigkeit wird der Künſtler ſchon zu löſen wiſſen. Den Jüngling wünſchte ich nicht zwiſchen Mutter und Schweſter geſtellt. Ich würde die Mutter, mit trauernder Sehnſucht im Auge und ausgebreiteten Armen um den Sohn zu umfaſſen und an ihre Bruſt zu ſchließen, dem Jüngling zu nächſt ſtellen. Die Schweſter würde ich mit zwei Knaben an der Hand der Mutter trauernd folgen laſſen als Sinnbild, daß er einſt die Stütze der jüngeren Glieder der Familie geworden wäre, daß dieſe Hoffnung nun vernichtet iſt. Der Jüngling müßte den Ausdruck von Würde, Ruhe und Heiterkeit haben.

Wenn Hrr Thorwaldſen unſre Ideen genehmigt, ſo wünſche ich, daß er mir eine leichte Skizze davon ſchickte, vor dem Modellieren, da dieſe Arbeit doch immer lange dauert."

Efter de Reiſendes Tilbagekomſt fra Neapel, bleve de nærmere Beſtemmelſer tagne angaaende dette Monument, der

ſkulde beſtaa af tre Basrelieffer, hvilke ſom Sider af en Sarkophag ſkulde opreiſes paa Graven i Livorno. Contracten, ſom er underſkrevet d. 25. Mai 1813, beſtemmer Betalingen for diſſe tre Basrelieffer, der ſkulde udføres i hvid, carrariſk Marmor, til 900 Scudi, og Thorvaldſen lovede at fuldføre dem i Løbet af eet Aar.

Da den unge Bethmann forlod Rom, for at vende tilbage til ſine ſørgende Slægtninge, gav Thorvaldſen ham en Skizze af diſſe Basrelieffer med til Frankfurt og modtog derefter en Skrivelſe af 16. Auguſt fra Moderen, hvoraf vi meddele følgende Uddrag angaaende Monumentet.

"Mein Sohn hat mir die Skizze der Basreliefs zu dem Denkmal meines verſtorbenen Sohns mitgebracht und mir geſagt, daß Sie damit beſchäftigt ſind, die Basreliefs in der eigentlichen Größe, in Thon zu modelliren.

Ihre Idee entſpricht meinem Gefühl der Sache. Wenn, ohne daß die Gruppe dadurch an Schönheit verliert, der Genius des Todes den Entſchlafenden ſo ergreifen könnte, daß dadurch die Schnelligkeit bezeichnet würde, womit er mir entriſſen wurde, ſo, ſcheint es mir, würde das Ganze an Bedeutung gewinnen.

Der Ort zur Aufſtellung iſt noch nicht ganz beſtimmt. Mein Sohn wünſcht, daß es im Vaterland errichtet werde. In Hinſicht des Sarkophags, ſind wir der Meinung, daß er nicht Basrelief, ſondern vierſeitig werden ſoll. Allein, da die drei Basreliefs ſich auf einander beziehen, eine zuſammenhängende, bildliche Erzählung ſind, ſo würde ich ſie alle drei, wie in der Skizze, auf der Vorderſeite anbringen laſſen. Den Rück und Nebenſeiten kann man kleine Verzierungen geben, um ſie nicht ganz leer zu laſſen.

Da Marmorbrüche in unſerer Nähe ſind, ſo werde ich den Sarkophag nach Ihrer Zeichnung hier machen laſſen. —"

I det Følgende, naar dette Monument oftere vil blive at omtale, vil det erfares, at uagtet vor Kunſtner havde lovet Basreliefferne færdige i Løbet af et Aar, hengik der dog ſytten, førend det afleveredes. Grunden hertil er os ſaameget mere ubegribelig, da de dog langt tidligere ſtode, idetmindſte nær, færdige i Studiet, og det i diſſe Aar ikke manglede paa ſtadige Opfordringer og Bønner om, dog endelig at afſende dem. Men dette hører til de ikke ſjeldent forekommende Svagheder, ſom man maa holde vor ſtore Kunſtner tilgode.

I Ritters Brev fra Neapel hed det blandt andet, at Brøndſted var ankommen fra Corfu til Otranto og ventedes om nogle Dage til Neapel. Desværre vendte han tilbage, uden ſin Ven Georg Koes; men den korte Tid, han i Mai og Juni nu atter levede med Thorvaldſen og andre gode Venner, har ſaameget mere været vor Kunſtner en livlig Adſpredelſe, ſom hans Fortællinger og hans Portefeuille allerede har givet en Foreſtilling om de Kunſtſkatte, han og hans Reiſefæller nyligt havde været ſaa heldige at fremdrage af den Panhelleniſke Jupiters Tempel paa Øen Ægina.

Forøvrigt ſpore vi dengang ikke meget af Brøndſted i Rom. I Begyndelſen af Juli var han paa Hiemreiſen til Danmark, og fra Florents ſkrev han et Brev til Thorvaldſen, ſom vi ikke kunne undlade at meddele, om det end ikke ſaa ganſke nær henhører til vor Kunſtners Biographie.

Brøndſted ſkrev til ſin Ven Thorvaldſen:

Firenza, d. 6. Julii 1813.

"Bedſte Thorvaldsen!

Endnu i Haſt et Par Ord til Dig, kiære, gode Ven! fra denne ſmukke By. Jeg siger

endnu et Par Ord, thi jeg sendte Eder, Dig og Riepenhauserne, for faa Dage siden et længere Brev, som jeg formoder I til sin Tid have modtaget. Jeg kom sidste Nat tilbage fra en höist nödvendig Udflugt til Livorno, hvorhen jeg maatte, for der at faae noget Mammon, som Huset Bosi & C. her, som er fallit, ikke kunde betale mig. Jeg forlod Florents i Forgaars aarle og kom tilbage sidste Nat. Saa travlt jeg end havde, saae jeg dog temmeligt Livorno og det vakkre Montenero, hvorfra jeg skrev et Brev til vor gode Baron Schubart, hvilket jeg tog med mig til Florents, fordi det igaar ikke var Postdag i Livorno. Det följer vedlagt, og jeg beder Dig at besörge det som snarest — jeg formoder dog nu Baron Schubart ankommen til Rom, hvis ikke, da skriv: Naples, under Convolutens Adresse, og tien mig i, at lade det bringe sikkert paa det Romerske Posthuus.

Vi reise overmorgen, Torsdag, videre over Bologna og Ferrara til Venedig. Jeg kan endnu ikke undvære de faa Skillinger, jeg har, men skal sende den omskrevne Anviisning paa de 50 Scudi for Riepenhauserne med det förste. Skynd paa dem, jeg beder Dig, med de Arbeider, de have lovet mig. Lad mig især som snarest faae Omridsene af dine Basreliefs og Copierne af Wagners Tegninger af de phigalensiske Basreliefs, saasnart han er ankommen til Rom. Hils alle vore Landsmænd venligst fra mig. Siig Prof.

Kruse, at jeg har modtaget hans venskabelige Billet med de to indsluttede Breve, som jeg tilsvarer.

Naar begynder Du at tænke lidt paa min Psyche? Jeg er færdig at græde over, at jeg atter maa afsted fra denne vakkre By og dens gode og skiönne Ting. Det gaaer mig fast paa denne Reise som Faust i Göthes Bog, med den Forskiel imidlertid — (Kors bevare!) at det dog just ikke er Diævelen, som jager mig afsted. Stundom, naar Afskeed fra deslige gode Ting, som f. Ex. Galleriet og Laurentian Bibliotheket her, ængster mig, fristes jeg til at misunde min Syriotiske St. Georgio hans exemplariske sangfroid og opbyggelige contenance — hvad de Franske dog have smukke Ord! Jeg spurgte idag i Palazzo Pitti bemeldte Nyhellener: Hvad forekom ham smukkest, enten Palazzo Pitti, eller en syriotisk Pilafgryde? Han svarede, at Palazzo Pitti forekom ham vel saa smukt, men at Pilafgryden, NB. fyldt, var bedre for den Sultne! jeg finder Svaret sindrigt og begynder — so Gott es will — at holde ham for et Genie. Jeg spurgte ham videre: Hvilken Stad i Italien han ansaa for den bedste? Han svarede: Otranto, fordi man derfra beqvemmest kan reise til Syra. Hvis dette ikke er sublimt, saa har jeg ikke ret forstaaet min Longin, om Det Höie. Siden mit nöiere Bekiendtskab med min helleniske Mand, begynder jeg at tro paa den pythagoriske Siælevandring,

og at Itacienseren Odysseus's Aand gaaer igien i Syrioten Sadacchi. Hyppige Anstöd af Dovenskab og Feighed, som manglede Originalen, ere blot moderne Forziringer ved Copien; forresten har det sin Rigtighed med Pythagoras og hans System.

Seer Du Akerblad, da hils ham og siig ham, at jeg her har fundet for ham den stupendeste, antike Sölvpriap, jeg nogensinde saae. Jeg önsker kun til Giengield, at han opsnuser mig i Rom nogle af de Familiemynter, hvorpaa Visconti har Fortegnelsen.

Vogt endelig Din Sundhed, kiære, gode Ven! Kom med Schubart til Montenero paa nogen Tid; det er det Allerbedste, Du kan giöre! Jeg skal flittig skrive Dig til, men Du maa ogsaa svare mig lidt imellem. Skriv mig et Par Linier under Fru Humboldts eller under Grev Bernstorffs Adresse til Wien.

Alma, alma Roma! Gid jeg atter var i Dit Skiöd! Slipper jeg atter lykkeligt til Ulvindens fulde Bryster, da skal jeg drikke, kanst Du tro! i stærke Drag, og Ingen skal saa let igien udrive mig af min geistige Moders Arme!

Addio! Bedste! tænk imellem paa

Din hengivneste

Bröndsted."

XLIII.

Thorvaldſen ſyg, beſlutter at reiſe. Opholb ved de luccheſiſke Bade. Modelerer tre Basreliefker. Storhertuginden af Toſkana; hendes Beſtillinger. Thorvaldſen indbydes til Florents. Bygter i Rom. Beſtilling paa et Basr. Virgil hos Auguſtus. Benvenuti, Santarelli. Benvenuti's Buſte. Thorvaldſen i Camée. Thorvaldſen reiſer til Montenero. Brev fra Kronprinds Ludwig. Misforſtaaelſe. Thorvaldſens Svar. Kronprindſen ſkriver atter. Thorvaldſen nodes til at ſvare. Tilbage i Rom. Den anden Caryatide.

1813.

Ikke blot af Brøndſteds, men ogſaa af andre ſamtidige Breve, ſpores det, at Thorvaldſen i Løbet af Juni og Juli Maaneder har liidt af en nerveus Feber. Da derfor Baron Schubart, efter ſin overſtandne Sygdom var kommen tilbage til Montenero og efter Lægens Raad agtede at føre ſin ſyge Gemalinde til de luccheſiſke Bade, opfordrede han vor Kunſtner til at giøre Selſkab og at benytte denne Leilighed til at gienvinde ſin Helbred. Denne Opfordring var der god Grund til at følge; hans Venner underſtøttede den, og ſelv Anna Maria ſynes dennegang at have haft mindre at indvende imod hans Reiſe, end ellers, uagtet Thorvaldſen nu ikke blot agtede at forlade ſin Elſkede, men ogſaa en lille Datter, ſom han havde ſkienket ſin fulde Ømhed og Kiærlighed. Da Sagerne imidlertid ſtode ſaaledes, vare de øvrige Vanſkeligheder ikke at regne. Ved

Anna Maria var Thorvaldſen i venſkabelig Familieomgang med Kunſthandleren Angelo Cremaſchi, hans Kone og Døttre, og til disſes Varetægt betroede han nu ſine Kiære. Hans to Hunde, Perucca og Teverino, bleve ſatte i Koſt hos hans Ven, Billedhuggeren Rudolph Schadow, og da Studierne og alt det Øvrige ligeledes var bragt i Orden, begav han ſig i Auguſt til Montenero og reiſte derfra med Schubarts til de luccheſiſke Bade. Her ſynes han at have befundet ſig meget behageligt, thi allerede paa denne Tid tog han gierne, og paa den elſkværdigſte Maade, imod den Hyldeſt, ſom viſtes ham, iſær af unge og ſkjønne Damer. Hvad han her arbeidede, har vel meſt været Tegninger og lethenkaſtede Skizzer, hvormed han berigede de ſkiønne Kunſtelſkerinders Portefeuiller og Albums; dog ſynes det ogſaa, at han i disſe Dage har modeleret "tre ſkiønne Basrelieffer", hvilke Modeller ſenere bleve transporterede over Livorno til Rom. At Basreliefferne til Monumentet over Bethmann paa denne Maade ere fremtraadte for Lyſet, vove vi i det høieſte kun at antage ſom en Mulighed.

Det ſynes, at Storhertuginden af Toſkana paa denne Tid har opholdt ſig ved Badet, og at Thorvaldſen der har giort hendes nærmere Bekiendtſkab. Af et Brev af 4. Sept. d. A. fra en af Hendes Hofcavalerer erfare vi i al Fald, at han, paa Hendes Opfordring har forelagt adſkillige udkaſtede Tegninger, og at hun, iblandt flere Beſtillinger, har overdraget ham en Gientagelſe af Basrelieffet Muſernes Dands paa Helikon. Paa Hendes Høiheds Indbydelſe begav vor Kunſtner ſig i September til Florents, for, ſom det hed, at overtage ſtørre Beſtillinger.

Rygtet havde allerede i Rom fortalt om den Lykke, Thorvaldsen giorde ved de luccheſiſke Bade; nu blev det langt overdrevet, da man erfarede, at han var kaldet til Hoffet i Florents. Anna Maria havde modtaget denne Efterretning af Antonio Moglia's, en af hans Arbeideres, Kone, og i det qvindelige Raab kom man ſnart til den Slutning, at Thorvaldſen nu blev for beſtandigt i Florents, hvilket, ſom man ſeer af Cremaſchi's Indberetning, havde tilfølge, at Anna Maria, ſom ſelv ammede ſin lille Pige, "dava il latte sturbato alla bambina."

Af de Beſtillinger, ſom Storhertuginden giorde hos Thorvaldſen under hans Opholb i Florents finde vi kun nævnet et Basrelief: Virgil, ſom læſer Æneiden for Auguſtus, men andet, ſenere Spor have vi ikke fundet af dette Arbeide. Ved Hoffet og i Familierne levede han dagligt med denne Stads førſte Kunſtnere, ſom næſten alle vare hans tidligere Venner. Af disſe nævnes iſær Maleren Benvenuti og Steenſkiæreren Santarelli. I de ſidſte Dage, Thorvaldſen endnu opholdt ſig her, modelerede han Benvenutis Buſte, ſom førſt blev afſtøbt efter at han var afreiſt. Benvenuti takkede i adſkillige venſkabelige Breve for denne ſkiønne Buſte, "benché da un brutto originale", og Santarelli modelerede Thorvaldſens Portrait i Vox, et Arbeide, ſom han ſenere fik Leilighed til at udføre i en Camée for Grev Sommariva.

Ved Udgangen af September forlod Thorvaldſen Florents og reiſte, — ikke til Rom, men til Montenero. Et Brev, han paa denne Tid havde modtaget fra Kronprinds Ludwig af Bayern, ſynes at have giort det nødvendigt at ſøge Baronens gode Raad og Biſtand.

Allerede under 16. Januar 1813 havde Kronprindſen, ſom tidligere omtalt, ſkrevet til Thorvaldſen angaaende nogle Reſtaurationer. Vor Kunſtner var imidlertid, tildeels ved ſin Sygdom, hindret i at opfylde Prindſens Ønſke. Han havde fra Montenero, under 17. Aug. d. A. bebet ſig undſkyldt. Men nu var der til Montenero indløbet et Brev fra ſamme høie Haand, dat. d. 8. September 1813, og Slutningen af dette Brev forekom vor Kunſtner at være af den yderſte Vigtighed.

Kronprindſen ſluttede nemlig ſit Brev med disſe Ord:

"Können Sie mir nicht ſagen, wenn man allenfalls in Rom einen Basrelief-Fries von Karrariſchen Marmor, im großen Styl von Ihnen machen laſſen wollte, was die römiſche Quadrat Palme koſten würde? und was die Arbeit allein, wenn man dazu den Marmor liefert?"

Med god Grund antog vor Kunſtner, da han havde læſt disſe Ord, at Kronprindſen vilde give ham Leilighed til at udføre Friſen fra Montecavallo i carrariſt Marmor, og dette Haab ſynes han at have grebet med begge Hænder.

I denne Tanke og med v. Schubarts Biſtand ſkrev han derfor følgende Brev til ſin høie Velynder, hvilket vi, paa Grund af den tydſke Concepts Beſkaffenhed, foretrække at meddele i Overſættelſe:

Pisa, d. 8. Oct. 1813*).

"Durchlauchtigſte Kronprinds!

Naadigſte Fyrſte og Herre!

Med oprigtig Deeltagelſe modtog jeg Efterretningen om Deres Kongelige Høiheds gienvundne Helbred, af Deres Skrivelſe af 8. September.

*) Af Prindſens Svar ſees det, at dette Brev først er afſendt under 16. October.

Jeg kan ikke nokſom takke D. H. for den Tillid, De beviſer mig; hvor glæder jeg mig til, ſnart at finde Leilighed til at viſe mig den værdig.

Om kort Tid haaber jeg at vende tilbage til Rom, da min Sundhed har vundet meget ved Brugen af de lucheſiſke Bade, hvor jeg har opholdt mig i henved ſex Uger. Saaſnart jeg er kommen tilbage, ſkal jeg ſtrax paabegynde Reſtaurationerne for Deres Kongl. Høihed, ligeſom jeg ogſaa uden Udſættelſe ſkal fuldføre Adonis.

At Deres Kongl. Høihed har haft den Godhed at tage Henſyn til min Anbefaling for Billedhuggeren Schadow*), er mig overmaade kiært, og jeg er overbeviſt om at denne unge, meget talentfulde Mand vil gjøre ſig Deres Kongl. Høiheds Naade værdig.

Hvad Deres Høiheds Opfordring angaaende Basrelief-Friſen betræffer, ſaa er denne Sag for mig af overordentlig Intereſſe, og det ſynes i Sandhed, at De forud har giettet mine Tanker og Ønſker.

Allerede tidligere var det min Henſigt at tilbyde Deres Kongl. Høihed, en ſaa udmærket Kunſtkiender og Beſkytter, at ville udføre Basrelieffet, Alexanders Triumfindtog i Babylon, ſom jeg har giort, desværre kun i Gips, for Palaiet paa Monte-Cavallo i Carrariſt Marmor, for Dem. Det er ikke alene mit kiæreſte Arbeide, men viſtnok ogſaa det Bedſte, jeg har giort. Siden Grækernes og Romernes Tid er neppe en Friſe af denne Størrelſe udført i Marmor. Det er hverken Egennytte eller Bihenſigter, ſom bragte mig paa den Tanke, at udføre dette Værk for Deres Kongl. Høihed. Alene Kiærlighed til min Kunſt har i mig vakt dette Ønſke i den Grad, at jeg er villig til, ſaa at ſige, at levere mit eget Arbeide derved

*) I et Brev fra Rud. Schadow af 6. Sept. 1813 takker denne Kunſtner Thorvaldſen hierteligt for denne hans Anbefaling.

uden Betaling og kun at beregne Marmorets Priis og mine Arbeideres Dagløn.

Den Tanke, at dette, i ſit Slags eneſte, Arbeide ſkal komme til at tilhøre en Fyrſte, der veed at ſætte Priis paa Fortieneſter og Talent, er Drivefiedren for mit Forſlag, og jeg ſmigrer mig med, at Deres Høihed vil gaa ind derpaa.

Det er min Henſigt, ſaafremt Deres Kongl. Høihed modtager mit Forſlag, at jeg da ſelv vil udføre det i Carrara, hvorved Omkoſtningerne ville blive betydeligt mindre, og hvor jeg da kunde udſøge det ſkionneſte Marmor, og da Modellen allerede ſtaaer færdig, vil jeg i kortere Tid kunne levere dette Arbeide —.

Jeg venter med Længſel paa et naadigt Svar og beder Deres Kongl. Høihed at adreſſere dette til min Konges Miniſter, Baron v. Schubart paa Montenero ved Livorno. Denne værdige Mand vil ikke undlade paa det hurtigſte og ſikkreſte at beſørge det til mig.

I dybeſte Høiagtelſe har jeg den Ære at undertegne mig

Deres Kongelige Høiheds underdanigſte."

Af den Begierlighed, hvormed vor Kunſtner ſees at have grebet Sagen, kan man ſlutte ſig til hans Skuffelſe, da han, nogle Uger ſenere, af Svaret erfarede, at der i Kronprindſens Foreſpørgſel aldeles ikke havde været Tale om Friſen fra Montecavallo, men om en anden Friſe, ſom hans Kongelige Høihed maaſkee vilde lade udføre.

Kronprindſen ſvarede nemlig Thorvaldſen:

Salzburg, 7. Nov. 1813.

1) Freude verurſachte mir der Inhalt ihres heute empfangenen Briefes v. 16. Oct. Obgleich nicht wegen dem Tri-

umpfeinzug in Babylon meine Frage, Basrelief-Frieſes betreffend, geſchehen war, ſo werde ich dennoch vielleicht, Hrr. Profeſſor! ihr gefälliges Anerbieten gebrauchen, wenn mir nur die Koſten, da ich ſo beträchtliche Ausgaben habe, nicht zu hoch belaufen. Es wäre mir ſehr leid, mußte ich darum verzichten, dieſes von dem herrlich großen Künſtler ſelbſt für ſein beſtes Werk gehaltene Arbeit zu beſitzen.

2) Demnach wünſche ich, daß ſie mir genau bald wie möglich ſchreibe, was dieſes Basrelief in Carrare Marmor ausgeführt, mir koſten würde.
3) Als wann, ſie deſſen berechnen, daß es vollendet, ausgeführt ſein wird.
4) Ob es nur als Fries für eine Wandſeite beſtimmt, oder für 2, oder für alle 4.
5) Wenn aber dieſes Basrelief nebeneinander in ununterbrochene Linie gelegt, wie viel Röm. Palme deſſen Länge betrage.
6) Seine Höhe?
7) Wünſche bald wie ſie können, ihre Antworten auf jede dieſer Fragen zu bekommen, unter Umſchlag an Banquier Carli zu Augsburg, durch den Negozianten Tomasio Carli in Mayland.

Ihr ihnen ſehr geneigte

Ludwig, Kronprinz."

Uagtet Kronprindſen ſaaledes ikke ſyntes utilbøielig til at optage Thorvaldſens Forſlag, kunde vor Kunſtner dog ikke let faae Bugt med ſin Ærgrelſe over, ſaaledes at have ladet ſig overraſke, og i denne Stemning var han kun libet tilbøilig til at indlade ſig, hverken herpaa, eller paa de Planer, Kronprindſen ellers maatte have haft i Tanke.

Han lod derfor Brevet ligge ubesvaret, indtil Hans Kongl. Høihed utaalmodig lod Billedhuggeren Eberhard gaa til ham, for at minde om Svaret. I sin Forlegenhed yttrede Thorvaldsen sig saa ubestemt, at Eberhard deraf maatte antage, at vor Kunstner ikke havde modtaget dette Brev, hvilket havde tilfølge, at Kronprindsen, under 27. Dec. gientog sine Spørgsmaal.

Nu maatte Thorvaldsen til at svare, og af dette hans Svar have vi forefundet Concepten, saaledes lydende:

"Ew. Königl. Hoheit gütiges Schreiben von 7ten November habe ich früher beantworten wollen, aber um Ihnen einen Begriff zu geben von der Komposition des Basreliefs, entschloß ich mich es auf Oelpapir zeichnen zu lassen*), welches die Antwort etwas verzögert hat.

Her følger i Brevet den Beskrivelse af Frisen, som vi allerede have meddeelt**). Derefter fortsætter Thorvaldsen til Svar paa de opstillede Spørgsmaal:

"Ich schreite jetzt zur Beantwortung verschiedener Puncten Ew. Königl. Hoheit Briefes.

No. 1. Was die Umkosten des Basreliefs betrifft, ist es mir nicht möglich die Summa genau anzugeben, die es betragen wird, ohne einen Theil des Basreliefs verfertiget zu haben. Alsdann erst kann ich die Kosten des Marmors und des Arbeitslohnes genau bestimmen.

No. 2. Nach Verlauf eines Jahres von der Zeit, daß das Basrelief in Marmor angefangen wird, kann es fertig sein.

---

*) Formodentlig Giennemtegninger efter de Blade, hvormed Ferd. Mori paa denne Tid var beskæftiget til Fortsættelsen af Riepenhausernes Contourer.

**) See Pag. 210.

No. 3. Das Basrelief iſt als Fries angebracht rings im Zimmer herum auf alle vier Wände; kann aber ſowohl in einer Linie, als auch in zwei oder drei gebrochene Abtheilungen angebracht werden. Man kann es auch als ein ſehr reiches Sujet mit mehrere Gruppen erweitern.

No. 4. Das ganze Basrelief, wie es jetzt angebracht iſt, beträgt in der Länge 160 röm. Palmen.

No. 5. Die Höhe 5 röm. Palmen.

Wenn Ew. Königl. Hoheit finden, daß Sie Gebrauch von dieſem Basrelief machen können, und Höchſtdieſelbe ſich entſchließen möchten, es zu beſitzen, würde es mir eine beſondere Freude ſein, dieſe meine Arbeit in dem Beſitz eines Fürſten zu wiſſen, der die Kunſt ſo hoch ſchätzt, und meine einzige Intereſſe würde es ſein, ein ſolches Sujet von dieſer Natur, Mannigfaltigkeit und Ausdehnung, der Nachwelt in einer dauerhaften Materie zu überliefern.

Wie ich ſchon in meinen vorigen Brief Ew. Hoheit erklärt habe, wiederhole ich auch hier: daß ich in dieſen Fall durchaus keine Rückſicht auf pecuniärem Vortheil nehme, und daß das Basrelief auf die Art, wie ich es Ihnen liefern werde, unmöglich hoch im Preiſe kommen kann.

Sehr lieb würde es mir ſein, wenn der Hrr. Eberhard, Ew. Königl. Hoheit Penſionair, mir in (Hinſicht) der Ausarbeitung behülflich ſein könnte.

Unterthänigſt."

Thorvaldſen kom ikke tilbage til Rom, før i Begyndelſen af December, og hans forehavende Arbeider ſynes ikke at have giort betydelige Fremſkridt under denne lange Fraværelſe. Foruden Adonis og Reſtaurationen af de antike Sculpturer

for Kronprindſen af Bayern, havde han nu de tre Basrelieffer til Monumentet over Bethmann at modelere, hvis disſe ikke allerede vare blevne modelerede ved de luccheſiſke Bade. Kun om eet Arbeide vide vi med nogenlunde Sikkerhed, at det har beſkæftiget ham i den ſidſte Maaned af Aaret, nemlig, den anden Caryatide.

XLIV.

Fru Baroneſſe v. Schubarts Død. Brev fra v. Schubart angaaende et Gravmæle over hans Kone. Fragment af et Brev fra Thorvaldſen. Schubarts Svar. Tenerani kommer til Rom. Eckersberg. Thorvaldſens Portrait. Pius d. 7. vender tilbage. Monument i den Anledning, Statuen Ydmyghed.

1814.

De lucheſiſke Bade havde haft en heldig Indflydelſe paa Thorvaldſens Befindende, og Baron Schubart yttrede ogſaa i ſine Breve, at hans Kone ſiden den Tid havde befundet ſig bedre; men, — det næſte Brev fra Montenero meldte, at hun, efter ſex Dages Sygeleie, var afgaaet ved Døden d. 5. Februar d. A.

Denne Efterretning er upaatvivlelig gaaet vor Kunſtner til Hiertet, da han i den Afdøde dog nok tabte det Bedſte paa Montenero, hvor hun ſom en ſand Veninde, uden Bram, altid havde giort ham og mange andre Kunſtnere alt det Gode, der ſtod i hendes Magt.

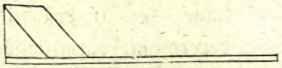
Thorvaldſen ſkrev under 4de Marts et Brev, ſom traf Baronen i Florents, hvorhen han var reiſt for at ſøge nogen Adſpredelſe. Dette Brev have vi ikke; derimod have vi forefundet v. Schubarts Svar af 26de ſ. M. og meddele heraf følgende Uddrag:

Florents, d. 26. Marts 1814.

"Ved Hr. Rauch modtog jeg for nogle Dage ſiden Deres kiære Brev af 4. Marts, ſamt Guattani's Skrivelſe, hvori han tilkiendegiver mig, at det berømte Kongelige (sic) Academie S. Luca har optaget mig til Æres-Medlem. Denne uforſkyldte Ære har jeg Dem at takke for, min bedſte Thorvaldsen, og jeg glæder mig ved dette nye Baand imellem os. —

— Jeg har opholdt mig fire Uger i Florents for at lindre, om muligt, min dybe Smerte over min uforglemmelige Kones ſaa uventede Død; men desværre, Intet kan formindſke min Sorg, og jeg venter blot Lindring af Tiden, denne Menneſkenes almindelige Trøſter. Jeg fandt mig bedre i min Eenſomhed paa Montenero, end i denne ſtore folkerige Bye. Dog kan jeg ikke nægte, at mine italienſke Venners Deeltagelſe har meget trøſtet mig, og aldrig ſkal jeg glemme det Gode, de giøre mig, ved ſtedſe at underholde mig med det, ſom angaaer denne ſielsdne Kone. Saaledes er det, at den eiegode Benvenuti beſkieftiger ſig med et overmaade ſkiønt Malerie, ſom foreſtiller mig og den Afdøde. Dette er malet med Meſterhaand og, ſom Italienerne ſige: con amore; thi han elſkede min ſal. Kone og ynder mig, ſaa at han anvender alle ſine Kræfter til dette ſkiønne Arbeides Fuldkommenhed. Det er et Knæ-Stykke og er malet med megen Natur, ſaavel hvad Stillingen, ſom hvad Ligheden angaaer. Jeg glædes ved denne ſøde Erindring og ved at kunne fremviſe i Fædrenelandet et Malerie af Benvenuti's Meſterhaand. Det er nu ſnart fuldendt, og Alle beundre det. Jeg ønſkede, at De kunde ſee det, min eiegode Ven! De vilde viſt være tilfreds dermed.

Nu, min kiære og eiegode Thorvaldsen! er jeg overbeviiſt om, at ogſaa De vil bidrage til at ære og udødeliggiøre Deres Venindes Minde. Hendes hellige Aſke hviler paa den ſmukke og næſten yndige engelſke Kirke-

gaard, beſtygget af Laurbær og Cypreſſer, og nu planter jeg en heel Bosquet omkring hendes Hvileſted, ſom vil omſkabe Dødens mørke Grav til en yndig og behagelig Hauge, der vil blive Diemed for min daglige Spadſere-gang. En Steen af hvid carrariſt Marmor er beſtilt, og derpaa graves en ſimpel, men rørende Inſkription; men hvad der beſynderlig ligger mig paa Hiertet, er at have af Deres Meſterhaand, min gode Ven, et Basrelief ved Hovedet af Stenen, ſaaledes omtrent

Jeg ſender Dem indſluttet Maalet af det Hele for Propor-tionens Skyld. Nu, min kiære, allerbedſte Thorvaldsen! ſend mig Deres Idee i denne Anledning. Jeg vil paa ingen Maade foreſkrive Dem den, eller indſkrænke Dem. Deres Genius, oplivet af Venſkabs hellige Baand, vil bedſt lede det Udkaſt, ſom jeg beder Dem indſtændigt, jo før jo hellere at giøre og at tilſende mig til Montenero, hvorhen jeg tilbagereiſer om nogle Dage.

Kiære, gode Thorvaldsen! iværkſæt ſtrax denne Ting, thi jeg vil ingen Glæde nyde, førend jeg faaer Deres Udkaſt, ſom jeg ſaa inderlig længes efter. Lad alt andet Arbeide ſtaae, for at tilſende Deres Ven denne Tegning."

Thorvaldſen udſatte ikke længe at opfylde dette Ønſke. Paa en Convocationsbillet fra Akademiet S. Luca, dat. 11. April 1814, finde vi følgende, egenhændige Begyndelſe til en Concept, ſkrevet med Blyant:

"Hermed følger (en) Tegning, ſom jeg med Taarer har forfærdiget. Den foreſtiller Deres henſovede Kone, ſom De igienkalder; ved hendes Hoved læner ſig Dødens Genius, ſom udlæſker Fakkelen ved (Foden af) en Candelabre."

Dette Brev afſendte Thorvaldſen, ſom det ſynes, allerede den 13de April, og under 23de f. M. modtog han fra Schubart følgende Skrivelſe:

Montenero, d. 23. April 1814.

"Jeg takker Dem, min bedſte Thorvaldsen! for Deres kiære Brev af 13. April, og for den mig tilſendte, herlige Tegning til det Bassorelievo, ſom ſkal pryde min uforglemmelige Kones hellige Grav. Dette Minde er ſkiønt, er Dem værdigt og vil forevige Erindringen af en kiær Perſon, ſom nu nyder hendes Dyders velfortiente Løn. Gud velſigne Dem, fordi De vil lade alt andet Arbeide ligge, for at beſkæftige Dem med dette. De fyldeſtgiør derved mit varmeſte og kiæreſte Ønſke. Da Buſterne give Anledning til at vente den ſandeſte Ligning, vil Deres Idee blive deſto intereſſantere, fordi Tanken er paſſende, rørende og tydelig. Petrach's ſkiønne Strophe*) vil være net og anvendbar, og det Hele vil blive et, den Afdøde værdigt, Monument. Tegningen kan jeg ikke bringe over mit Hierte at tilbageſende Dem, da jeg ſaameget gierne betragter den og beundrer den. Længden af 4 romerſke Palmer er netop ſom jeg ønſker den, ligeſom Høiden af 3 palm. 6 unc. er juſt paſſende, og jeg beder Dem indſtændig, intet at forandre. Den Genie, ſom ved den Afdødes Hoved udſlukker Livets Fakkel er fortræffelig, ligeſom Candelabren ved Fødderne er særdeles antydende. Kort ſagt, alt er godt, ædelt og paſſende i dette Monument, og ved Leiligheden af Indſkriften vil jeg tillige antyde Sujettet. Nu ønſkede jeg blot at vide, naar De troer med Viſhed at kunne ende dette Monument? De vil viſt ſtrax modelere det, og ſaa vil De lykkeliggiøre mig ved at ſende mig ſaa ſnart ſom muligt med en Veturin et Aftryk i Gips.

— Jeg ſaae med Beundring Deres Buſte af Benvenuti. Den er lignende og i en grandiøs Stil. Efter

*) Schubart har tidligere yttret: "Jeg har tænkt paa en meget ſkiøn Elegie af Petrarcha, der begynder ſaaledes: "Non come fiamma che per forza é spenta."

min, er det Deres fortrinligſte Buſte. De har ſandelig forfærdiget den con amore."

Om dette Basrelief, hvoraf vor Kunſtner ſelv har givet Beſkrivelſen i det anførte Fragment, have vi kun at tilføie at det, udført i Marmor, henſtod i Thorvaldſens Studio, indtil det efter hans Død blev afleveret til Muſeet. Grunden hertil maa formodentlig ſøges i de ſenere indtraadte Forhold imellem Thorvaldſen og v. Schubart.

I Studiet, hvor paa denne Tid Caryatiderne vare under Arbeide, ankom i diſſe Dage en ny Lærling. Pietro Marchetti i Carrara, fra hvem Thorvaldſen ſtadigt fik ſine Marmorblokke, ſendte ham dennegang med et Brev af 29de Marts — ikke en Marmorblok — men en halvfærdig Billedhugger, ſin Søſterſøn, Pietro Tenerani, der i Fremtiden blev Thorvaldſens navnkundigſte Eleve og i en Række af Aar hans fortrolige Ven.

Den unge, danſke Maler, om hvem Prinds Chriſtian allerede havde ſkrevet, Eckersberg, var nylig ankommen til Rom, og fandt hos Thorvaldſen al den Biſtand og Veiledning, han kunde behøve, og et Venſkab ſom vedvarede uforandret indtil det Sidſte. For ret at kunne leve ſammen med denne kiære Landsmand og udmærkede Maler, ſkaffede Thorvaldſen ham Bolig hos Signora Buti i Palazzo Tomati, hvor han ſelv boede, og allerede i Løbet af dette Aar benyttede Eckersberg dette Samliv til ved ſin herlige Kunſt at bevare Efterverdenen Billedet af Thorvaldſen i et Meſterværk, der var ſin Gienſtand fuldkommen værdigt.

Vi maa endnu her nævne en Ankomſt til Rom, der giør Fordring paa at anføres imellem vor Kunſtners Glæder i diſſe Dage, nemlig Pave Pius d. 7des. Efter fem Aars

Fangenſkab i Frankrig vendte den hellige Fader nu tilbage til Vaticanet, og den 24. Mai 1814 modtoges han ved Ponte molle af mange Tuſinder, ſom mødte ham med Palmer i Hænderne. Iblandt de feſtlige Foranſtaltninger, ſom man i Rom havde beredet ved hans Komme, nævne vi her fortrinligviis et Monument ved Engelsbroen, fordi vor Kunſtner havde leveret ſit Bidrag dertil *), nemlig en Statue, Ydmyghed, et Værk, ſom havde det Særegne iblandt Thorvaldſens øvrige Arbeider, at det kun levede et Øieblik.

*) Morgenblatt. 1814. Nr. 140. Pag. 558.

XLV.

Basrel. Nessus og Deianira. Basr. Vulkans Værksted. Buste og Basrel. til Aug. Böhmers Monument færdige til at afsendes. Skrivelse fra Schelling til Thorvaldsen. Laura Boëga. Concept til et Brev fra Thorvaldsen. Schubart skriver angaaende sine Pengesager og reiser til Danmark. Ordenen delle Due Sicilie. Medlem af Akademiet i München.

1814.

Imedens de foreliggende Breve og Papirer ellers troligen have hiulpet os til, med nogenlunde Sikkerhed at kunne datere de fleste af vor Kunstners Frembringelser, fremtræder her, under 1814, et Par Arbeider, som vi ikke finde omtalte med et Ord, undtagen paa de Lister, Thorvaldsen, nu og da, selv har skrevet over, hvad han havde frembragt. Da denne Hiemmel jo dog maa synes ligesaa god som enhver anden, og vi have en saadan for det ene, og desuden Eckersbergs Meddelelse, hvad det andet angaaer, saa tage vi ikke i Betænkning at optage dem her under dette Aar.

Det første fremstiller i et Basrelief Centauren Nessus, som bortfører Herkules's Elskede, Deianira, paa sin Ryg giennem Bølgerne, et Arbeide, som, udført i Marmor, blev kiøbt af en Grev Marulli fra Neapel.

Det andet er et Basrelief, der upaatvivleligt allerede for endeel Aar siden var bleven componeret og maaskee endog

paabegyndt i Model ſamtidigt med Statuerne Mars og Venus, nemlig Vulkans Værkſted, efter Anakreons 45de Sang. Dette Basrelief blev udført i Marmor og i 1816 ſolgt, tilligemed et Par andre, til Kiøbmand Jørgen Knudſen fra Trondhiem.

Basrelieffet til Auguſta Böhmers Gravmæle blev nu fuldført i Marmor tilligemed den tilhørende Buſte, og Thorvaldſen ſkrev under 24. Juli 1814 et Brev til Schelling i München, for at anmelde diſſe Arbeider ſom færdige. Dette Brev vilde maaſkee have kunnet give intereſſante Oplysninger med Hensyn til Monumentets følgende Hiſtorie, men vi have ikke fundet Spor deraf. Først i Slutningen af Sept. modtog Thorvaldſen Schellings Svar. Den lange Udeblivelſe af dette Svar var deels foranlediget ved Schellings Fraværelſe paa en Reiſe, deels en Følge af, at den til Monumentet beſtemte Sum ikke endnu havde været disponibel. Af Schellings Brev erfares det imidlertid, at Thorvaldſen gientagne Gange har tilſkrevet ham, uden at denne har modtaget, eller beſvaret, diſſe Breve, hvilket muligen har været vor Kunſtner ſaamegetmere paafaldende, da deres Indhold tildeels gik ud paa at anmelde ſaavel Basrelieffet ſom Buſten færdige til Aſſendelſe. Ogſaa nu var der en Hindring for deres Modtagelſe, nemlig den fremrykkede Aarstid, ſom giorde det ønſkeligt, at Sagen for Tiden ſtilledes i Bero. Efterat have anført dette, yttrer Schelling i ſit Brev af 24de Septb. 1814:

"Dieß ſind die Urſachen, wegen welcher ich Ew. Wohlgebohren bitten muß, die Basreliefs p. p. noch für den nächſten Winter Platz in Ihrem Studio zu verſtatten

und ſie vor der Hand bis auf weitere Nachricht nicht zu überſenden —"

Hvad Indflydelſe dette har haft paa, at disſe Arbeider bleve henſtaaende ſom forglemte i Thorvaldſens Studio, indtil efter hans Død, ſkulle vi ikke kunne ſige, da vi først i den ſeneſte Tid have fundet Spor af, at de omſider ere blevne reclamerede.

Ihvorledes det endog forholder ſig, da er dette dog viſt, baade at Thorvaldſen har villet aflevere dem, og paa den anden Side, at han ogſaa har modtaget, idetmindſte en Deel af Betalingen. Dette ſidſte fremlyſer ogſaa af det os foreliggende Svar fra Hofraad Schelling. Angaaende den hele Betaling for Monumentet, ſynes Thorvaldſen i al Venſkabelighed, og med Henſyn til Omſtændighederne, at have ſat Priſen ſaa lavt, at han havde maattet gjøre det til Betingelſe, at Ingen erfarede den. Nu, da der ikke længer er Grund til en ſaadan Hemmeligholdelſe, og vi allerede af det Foregaaende have erfaret, at den disponible Sum beløb ſig til omtrent 400 Thlr., kunne vi her af Schellings Brev anføre Slutningen:

"Verlaſſen Sich Ew. Wohlgebohren darauf, daß niemals jemand den Preis erfahren ſoll, ich weiß, daß Rückſichte der Freundſchaft Sie bey Beſtimmung deſſelben vorzüglich geleitet haben."

Fra Montenero havde Thorvaldſen i længere Tid ikke hørt noget, da Omſtændighederne nødte ham til, imod Sædvane, ſelv at aabne Correſpondancen.

Af Zoëga's Børn var den yngſte Datter i Kiøbenhavn hos Fru Fred. Brun; Drengen, Federigo, havde v. Schubart allerede tidligere taget til ſig paa Montenero og paa ſin ſidſte Reiſe til Danmark ført ham med ſig, for underveis at faae ham indſat i et Gymnaſium. I Rom var ſaaledes kun den ældſte Datter, Signora Laura, tilbage. Hendes tidligere omtalte Forlovelſe med den unge, franſke Maler var imidlertid hævet, og hun havde tilbragt nogle Aar i Penſion hos en romerſk Familie, ſom ſørgede for hendes Fornødenheder, imod Godtgiørelſe derfor af Baronen, hendes Formynder. Nu havde hun nylig gjennemgaaet en langvarig Sygdom og vilde reiſe til Livorno, for at gienvinde ſin Helbred, og herom maatte Thorvaldſen underrette v. Schubart.

Af det Brev, han ſkrev, have vi en ufuldſtændig Blyants-concept, ſom vi meddele:

Rom, d. 2. Julii 1814.

"Signora Laura Zoëga, formedelſt hendes langvarige Sygdom, har Doctoren raadet, ikke at overblive Sommeren her i Rom, da den vilde være hendes nuværende Omſtændigheder meget ſkadelig, men derimod maatte hun ſøge at nyde Søluften. Hun har derfor grebet denne haſtige Beſlutning, at reiſe til Livorno med en Familie, ſom reiſer herfra imorgen.

Hun har ingen anden i denne Verden, end Dem, Excellenz! hendes Familie, ſom hun boede hos her i Rom, har hun ſaa godt ſom maattet ernære efter Mandens Død, ſaa hun derved ſelv led Mangel; hun vil bedſt ſelv fortælle Alt.

Jeg er i fuldt Arbeide med Bassorelievet for Deres uforglemmelige Gemalinde — — —"

Af et Brev, ſom v. Schubart ſkrev til Thorvaldſen under 22. Aug. d. A., erfare vi, at der blev ſørget for

Signora Laura hos en Familie i Toſkana, og at v. Schubart ſelv, efter et kort Beſøg paa Corſika, agtede igien at reiſe til Danmark, for at faae ſine Pengeſager i Orden. "Med Poſten igaar," ſkrev han, "er mig lovet over Holland en liden Capital af 3000 Scudi"; men han tilføier: "Penge kan jeg ikke ſende Dem; ſiden 9 Maaneder har jeg ikke trukket en Skilling fra Fædrenelandet, og min Gage for 1½ Aar er mig ikke betalt."

Førend ſin endelige Afreiſe, ſkrev han endnu et Brev til Thorvaldſen:

Montenero, d. 3. Octbr. 1814.

"Min bedſte Thorvaldsen! Jeg reiſer paa Løverdag til vort kiære, men ulykkelige Fædreland. De veed, at De og alle mine værdige Landsmænd i Rom har i mig en oprigtig Ven og Talsmand. Henvend Dem alle frit til mig og vær vis paa, at jeg med Varme ſkal antage mig ſamtlige Landsmænds Tarv. Gud velſigne Dem, fordi De ſaa ivrigt arbeider paa mit Bassorelievo. Jeg ſtoler nu paa, at det bliver færdig til Mai Maaned, og at jeg da ſelv kan have den Tilfredshed, at ære min uforglemmelige Kones Minde ved at pryde hendes hellige Grav med dette Meſterſtykke.

De Remiſſer paa nogle Tuſinde Piaſtre, ſom jeg har faaet med ſtørſte Opoffrelſe af mine Venner, ere neppe tilſtrækkelige til Reiſen og til at udrede en Hob ſmaae Artikler, ſom Omſtændighederne ikke tillade mig, at lade ſtaae tilbage —"

Til dette Aars Begivenheder have vi endnu at føie, at Thorvaldſen under 28. Januar 1814 modtog Ordenen delle Due Sicilie, og at det Kongelige Akademi for de dannende Kunſter i München, under 12. Octbr. d. A. optog ham ſom udenlandſk Medlem.

XLVI.

Hertugen af Bedford i Rom. Beſtillinger. La Fanciulla. Basr. Priamus hos Achilles. Skrivelſe fra Schubart. Dobefonten og Thorvaldſens Portrait af Eckersberg ſendes til Danmark. Basrel. Natten og Dagen. Portraitſtatue af Grevinde Oſtermann. Basrel. Victoria bekrandſer en falden Krigers. En Indbydelſe til Concurs.

1815.

Hertugen af Bedford havde med ſin Familie beſøgt Rom i disſe Vintermaaneder. Til ſine allerede rige Kunſtſamlinger giorde han hos vor Kunſtner Beſtilling paa en Gientagelſe af det tidligere nævnte Basrelief, Achilles o'g Briſeis, og overdrog Thorvaldſen tillige at componere et Sideſtykke dertil.

Men foruden disſe to Beſtillinger, ønſkede han endnu fra vor Kunſtners Haand en Portraitſtatue af ſin, dengang fireaarige, Datter, Lady Georgiana Eliſabeth Ruſſel. Modellen til denne lille Statue, ſom er bekiendt under Navnet Fanciulla, blev altſaa foretagen, medens Familien endnu var tilſtede, og det ſynes endog, at Thorvaldſen havde ſin Model til det andet beſtilte Basrelief færdigt, førend Hertugen forlod Rom.

Det ny Basrelief, ſom ſaaledes fremſtod i Begyndelſen af 1815, var en Behandling af en homeriſk Gienſtand, hvorpaa Thorvaldſen allerede gientagne Gange havde prøvet

ſine Kræfter i de første Kunſtneraar *), nemlig: Den gamle Kong Priamus, ſom i Nattens Stilhed kommer til Achilles's Telt med rige Gaver, for at udverle ſin Søns, Hektors, Liig.

Dette Basrelief, der er omtalt **) ſom et af de Arbeider, hvori Thorvaldſen mærkeligſt er trængt ind i Aanden af den græſke Sculpturs ſkionneſte Tidsalder, var tilligemed Sideſtykket beſtemt til Hertugens Galeri i Woburn-Abbediet. Der ſkulde de "selon leur mérite" indtage "une place distinguée." Thorvaldſen havde vel lovet, at levere alle tre Arbeider i Marmor i en Tid af ſer Maaneder, men det gik Hertugen, i denne Henſeende, ſom det ſædvanligſt gik alle de Andre, der giorde Beſtillinger hos vor Kunſtner.

Dobefonten til Brahe-Trolleborg ſtod nu færdig i Marmor, men da Schubart for Tiden var i Danmark, og Thorvaldſens Tanker imellem de ny, forehavende Arbeider, var der ikke Spørgsmaal om dens Afſendelſe. Schubart, ſom ved Ankomſten til Danmark beſøgte ſine Slægtninge i Fyen, og i den Reventlowſke Familie havde Leilighed til at udtale ſig om dette Værk, der allerede ſaalænge var bebudet ſom en Gave fra Grevinde Schimmelmann, overtog nu ſaa meget hellere at paaſkynde Afſendelſen, da en foreſtaaende Tilvært i Familien giorde Dobefontens ſnarlige Ankomſt dobbelt ønſkelig.

Han ſkrev derfor til Thorvaldſen fra Holſteenborg under 9. Jan. 1815 et Brev, hvoraf vi uddrage det herhenhørende:

---

*) Ungdomshiſtorien. Pag. 31.

**) Morgenblatt. 1815. Nr. 248. Lit. Blätter d. Börſenh. 1827. Nr. 192. Pag. 365.

"— Disse Linier ere blot bestemte til at bede Dem, jo før jo hellere at afsende den ypperlige Døbe-Steen til Livorno, til Handelshuset Sign. Claussen & Comp; thi der ligger just en seilfærdig Flensborger-Skipper, nemlig Hansen, som i Februar afgaaer til Helsingöer, og saaledes ville vi snart have den Glæde at besidde her dette Kunstens Mesterstykke. Hvad der især bevæger mig til at bede Dem indstændig, min bedste Ven! at haste denne Spedition, er dette:

Jeg tilbragte otte lykkelige Dage paa det yndige Trolleborg i en sand Engle-Kreds, og da min Niece, Grevinde Reventlow, just efter 7 Aars Giftermaal nu endelig har den Lykke at være frugtsommelig, saa ønske vi alle, og det ret inderlig, at Daaben af dette første og kiære Barn maatte skee ved vor Thorvaldsens Døbe-Alter. Glæden derover vilde være stor. Jeg staaer Fadder, og med hvilken Enthousiasmus vilde jeg ikke være nærværende ved denne hellige Handling, naar jeg stod ved Siden af Deres skiønne Arbeide. En Ting maa jeg tilføie, som vist vil behage Dem, ligesom den har glædet mig. Jeg turde næsten ikke foreslaae den, skiøndt den altid var min Tanke. Man udbygger ved den smukke Kirke paa Trolleborg et separat Capelle til Døbe-Stenen, og dette, skiøndt simpelt, skal blive i den Romerske Smag. Beed min gode Ven Malling, at give mig et Udkast til et sligt Capelle. —"

Denne Opfordring besvarede Thorvaldsen ufortøvet ved et afsende Døbefonten med den ham anviste Skibsleilighed fra Livorno, ledsaget af Eckersbergs skiønne Portrait af Thorvaldsen, hvilket den beskedne Maler sendte hiem som en Foræring til Kunstakademiets Portraitsamling.

Thorvaldſen havde i denne Sommer næſten Intet foretaget ſig og gik omkring, henſunken i ſin gamle Tungſindighed, da han en Morgen aarle, før Livet havde rørt ſig i Huſet, forlod ſit Leie, gik til den ſorte Tavle, der ſtod tom paa Staffeliet, for at fremſtille et Billede, ſom i Nattens Stilhed ſyntes at være blevet ham aabenbaret. Det var dog ikke ganſke ſaa. Det Billede, han vilde fremſtille, havde allerede længe foreſvævet ham, men nu havde han baaret det længe nok under ſit Hierte.

Det var det berømte Basrelief, Natten, ſom i denne Morgenſtund kom til Verden.

En let udkaſtet Tegning til en ſaadan Compoſition havde han allerede tidligere viiſt ſin Ven Eckersberg, ſom ſiden oftere forgieves havde mindet ham om, dog at foretage dette ſkionne Billede *).

Under den flygtige Modelering, hvori han nu med faa Træk havde udtalt ſig ſaa meſterligt, at Udførelſen næſten blev overflødig, ſyntes hans Sinds Taager at være drevne bort for Luftningen af en høiere Tilværelſe.

Da Eckersberg var ſtaaet op og efter Sædvane kom ned til Thorvaldſen, fandt han ham ſiddende, med Hunden Teverino paa den ene, og en Kat, liggende paa Stolen, ved den anden Side, iferd med at fuldføre Basrelieffet. Fuld af Glæde over ſin ny Skabning, hilſede han oprømt paa ſin Ven og viſte ham, at han nu endelig havde giort Alvor af det.

---

*) Iblandt Thorvaldſens Papirer fandtes ogſaa et Par Tegninger af Natten og af Dagen, men diſſe ſynes ſnarere at være udkaſtede efter Basreliefferne, maaſkee til Veiledning for Mori, da han ſkulde ſtikke dem i Kobber til ſit Værk.

Under Billedet af en ſkiön Qvinde, ſom, med ſænket Hoved og med ſine to Børn, Søvnen og Døden, i Armene, ſvæver ſtille igjennem det dybe Rum, havde Thorvaldſen her fremſtillet Natten. Hendes Hoved er ombundet med et Klæde, under hvilket ſpores en Krands af den ſøvnbringende Valmue. I hendes ſagte Flugt paa de roligt viftende Vinger hviler den venſtre Fod mageligt over den høire.

Imedens Eckersberg endnu ſad hos ham, ſendte Thorvaldſen Bud efter Antonio, Gipsformeren, at han ſkulde komme, for at afſtøbe Basrelieffet. Da Gipſeren ſenere paa Dagen indfandt ſig, havde Thorvaldſen, medens han tøvede, givet ſig iſærd med at modelere et Sideſtykke til ſit Basrelief, uden at lægge Mærke til, at det første endnu ikke var ganſke færdigt. Kunſtneren havde nemlig endnu ikke beſtemt dets ydre Form og blev opmærkſom herpaa ved Antonios Spørgsmaal. Da først trykkede Thorvaldſen den lille Leerkugle, ſom han rullede imellem Fingrene, ind paa Basrelieffet under Nattens ſagte ſvævende Vinge. Med et Par Tryk var Leerkuglen dannet til en lille Ugle, hvis udſtrakte Vinger ſkulde angive Billedets Vandlinie. Da det var giort, afridſede han med et Stykke Kride Cirkelen, ſom ſkulde begrændſe Medaillonen. Som Antonio nu vilde gaa bort med Natten, — ſaaledes fortaltes det, — raabte Thorvaldſen, der atter var iſærd med Sideſtykket: "Bliv lidt, Antonio! ſaa kan Du faae dette med!"

Den Tanke, Kunſtneren udtalte i Basrelieffet Natten, tilhører oprindelig den antike Kunſt *). Hvorledes den er

*) Heſiods Theogoni v. 748—52. Pausan. Lib. V. cap. XVIII.

fremtraadt i Thorvaldſens Siæl, og hvorledes han efterhaanden har tilegnet ſig den, ſaa at han nu kunde gienføde den af ſit Eget, lader ſig nogenlunde paaviſe.

Zoëga *) havde paa ſine Sommervandringer i Nærheden af Fraſcati oftere paa Villa Montalto glædet ſig ved den poetiſke Allegori i et Billede, foreſtillende den bevingede Nyx, ſom med ſine to Børn ved Bryſtet, flygter for den frembrydende Morgen. Paa dette Billede, kan man antage, har han giort Thorvaldſen opmærkſom, og maaſkee endog at han har ført ham derhen, for at ſee det.

Desuden havde Thorvaldſen allerede langt tidligere giort Bekiendtſkab med en Compoſition af Carſtens, hvori Natten er fremſtillet, ſiddende med ſine to Børn, Søvnen og Døden, i Skiødet **). En anden Tegning af ſamme Maler, ſom fremſtiller den tilſlørede Nat, var i Thorvaldſens Beſiddelſe og hang, idetmindſte ſenere, i hans Sovekammer, ligeoverfor Sengen. Det manglede ſaaledes ikke paa Motiver udvortes fra, og under deslige ſtadige Indvirkninger, var hans eiendommelige Fremſtilling efterhaanden bleven moden.

Sideſtykket, Basrelieffet Dagen fremſtiller den livfulde Hemera, eller maaſkee rigtigere, Eos, ſvævende over Jorden og udſpredende Morgenens Roſer over den oſtlige Himmel. Paa hendes Skulder ſtotter den muntre Hesperus ſig og løfter høit ſin Fakkel.

Til Valget af denne Modſætning har Tanken ligget Kunſtneren nær i Guido Reni's bekiendte Billede i Paladſet Roſpiglioſi; Fremſtillingen og Compoſitionen laa derimod

*) Welcker, Zoëgas Leb. II. p. 285.
**) Moritz's Götterlehre. Tab. 45.

eiendommeligt beſtemt i det Arbeide, hvortil dette ſkulde være Sideſtykke.

Neppe har nogen anden af vor Kunſtners mange herlige Compoſitioner i den Grad, ſom disſe to Dioscurer paa Kunſtens Firmament, indført Thorvaldſens Navn i Folket og i Hierterne. Den ſamme Dag ſkylde de begge deres Tilværelſe, og ſiden have de i mange Aar, Dag for Dag, vandret om i den hele, nogenlunde civiliſerede Verden ſom den ſkionne Kunſts veltalende Miſſionærer. Hvorofte Diet mødte dem paa de forſkielligſte Veie og under de forſkielligſte Anvendelſer, trættedes det dog ikke, ſaa at man ogſaa kan forudſige, at ſaalænge Kunſten ſtaaer, ſkal Thorvaldſens Dag og Nat ikke aflade.

Det første Exemplar af disſe to Basrelieffer bleve, ifølge Kunſtnerens egen Liſte, udført for Lord Lucan. I 1817 blev en Gientagelſe beſtilt for Fyrſt Metternich, og af det Brev, hans Commiſſionair, W. Bartholdi, i denne Anledning ſkrev fra Florents den 26. Juli 1817, erfares, at man ønſkede, at vor Kunſtner ved disſe vilde foretage en eller anden lille Forandring og ſætte ſit Navn derpaa, for ſaaledes at give dette Exemplar nogen Originalitet *). Senere var der neppe noget Aar, at man jo ſaae Natten og Dagen under Udførelſe i Studiet, og i en Uendelighed ere disſe Billeder mangfoldiggiorte i alle Kunſtens og Induſtriens Retninger.

I dette Aars Efterſommer kom en ruſſiſk Grevinde Eliſabeth d'Oſtermann til Rom og giorde hos Thorvaldſen Beſtilling paa ſin egen Portraitſtatue i naturlig

*) cfr. Tüb. Kunſtblatt. 1825. Nr. 52.

Størrelſe, udført i carrariſt Marmor. Det var altſaa et Arbeide, ſom ſtrax maatte foretages, og Kunſtneren tilfredsſtillede i høi Grad ved en Model, ſom fremſtillede hende i en tankefuld Stilling og under et Klædemon, der forenede det Moderne med Antiken. Angaaende denne Portraitſtatues videre Udførelſe i Marmor, finde vi, at den i 1818 endnu ikke var tilendebragt. Det blev nemlig dengang overdraget den ruſſiſke Geſandt i Rom, Grev d'Italinſky, at paaſkynde Fuldførelſen, ſom da ogſaa paafulgte i 1819.

Da Thorvaldſen havde fuldført denne Statue i Model, og Grevinden var reiſt til Paris, modtog han under 3die October d. A. et Brev fra hende, hvori hun, efterat have bebreidet ham, at han ſiden ikke havde ladet høre fra ſig eller fra Arbeidet, raadførte ſig med ham, angaaende en ny Beſtilling, hun ønſkede at giøre hos ham.

Ved ſin foreſtaaende Tilbagekomſt til ſine Godſer i Rusland, vilde hun der lade opføre et lille Kapel, til Gravminde for en elſket Broder, der havde endt ſit Liv paa Valpladſen. Hun overdrog hertil vor Kunſtner at udføre et Basrelief, ſom ſkulde fremſtille En falden Kriger, ſom bekrandſes af Fredens Engel med en Immortelle-Krands. Ved hans Fødder Smerten, under Billedet af en ſiddende Qvinde, "que Vous pouvez", hedder det, "faire ressemblante à moi."

Andet have vi ikke forefundet om denne Beſtilling, men henviſe i denne Anledning til et, ellers mindre bekiendt, Basrelief, ſom vi tidligere har regnet mellem hans Værker *),

*) Den danske Billedhugger B. Thorvaldsen og hans Værker. T. I. Tab. LXXVII.

men ſom ikke er optaget i hans Muſeum, fordi man af høiere kunſtneriſke Hensyn ikke troede, at kunne tillægge ham dette.

Paa dette Sted maa vi ikke forbigaae endnu at nævne en Opfordring til vor Kunſtner fra England til at deeltage i en Concurs, ſom Parlamentet have decreteret i Anledning af Oprettelſen af nogle Monumenter for faldne Generaler.

"Le Parliament," ſkrev Sir Edmund Bourke under 10. Octbr. d. A. til Thorvaldſen fra London, "ayant décrété d'ériger plusieurs Monumens à différens Généraux, qui ont glorieusement peri dans la dernière guerre, et le Concours étant ouvert aux artistes de toutes les nations, Je crois devoir Vous envoyer l'extrait des Notes de la Chambre des Communes, afin que Vous en profiterez, si vous le jugez à propros. Les projets doivent être remis ici avant le 5 de Mars prochain.

Vous êtes bien connu de réputation dans ce pays, et tous les Anglais qui ont été en Italie, parlent de vos ouvrages de manière à faire désirer tous les connoisseurs d'en voir, et ils attendent tous avec impatience l'arrivée des bas-reliefs du Duc de Bedford."

Men Thorvaldſen holdt ikke af at concurere.

XLVII.

Thorvaldſens Portrait af Eckersberg og Døbefonten i Marmor komme til Kiøbenhavn. Kronings-Salonnen i 1815. Gunſtige Stemninger for Thorvaldſen, og Ønſket om hans Hiemkomſt. Prinds Chriſtian Frederik og Thorvaldſens romerſke Venner. Brev fra P. Malling, Brondſted og v. Schubart, angaaende Opfordringen at vende tilbage.

1815.

Imedens Natten og Dagen kaſtede en ny Glands over Thorvaldſens Navn i Rom, gled hans Sol ogſaa lidt høiere op over Nordens Horizont.

I ſit Portrait, malet af Eckersberg, fremtraadte han for ſine Landsmænd og vandt allerede derved deres Hierter. Døbefonten, ſom var fulgt med, ſkulde ſnart vække deres Beundring.

I Auguſt Maaned 1815 aabnede Akademiet for de ſkiønne Kunſter en Salon, i Anledning af Frederik den 6tes Kroning. Baron v. Schubart, ſom var i Kiøbenhavn, havde allerede introduceret Billedet af ſin Ven i mange fornemme Kredſe, og benyttede nu ogſaa den foreſtaaende Kunſtudſtilling til hans Forherligelſe. Hvad vor Kunſtner hidtil havde hiemſendt, havde endnu ikke nydt den Ære at blive optaget i de aarlige Udſtillinger. Som Æresmedlem af Akademiet havde v. Schubart nu Leilighed til at fremdrage mange af disſe henſtillede Sager af det akademiſke Støv. Desuden havde

han fra Rom medbragt de ſkiønne Tegninger, ſom Thorvaldſen havde ſkienket ham og hans Kone ved de foregaaende Aars Fødſelsdage, og vel ſkulde Døbefonten ſnart ſendes til Brahe-Trolleborg, men først maatte den dog ſees i Kiøbenhavn. Vor Kunſtner, der ſaalænge var bleven overſeet ved Udſtillingerne af danſke Kunſtneres Arbeider, kom altſaa i dette Aar til at ſtaa med Palmer i begge Hænderne.

Udſtillings-Catalogen for Salonnen 1815 havde foruden Portraitet, ſom var Eckersbergs Lovtaler, Døbefonten i Marmor, Buſterne af Cicero, M. Agrippa, Tyge Rothe og Ida Brun, i Marmor, og af Baron v. Schubart og Gemalinde, i Gips, og desforuden ni, ſkiønne Tegninger fra Thorvaldſens Haand, at opviſe.

Men v. Schubart var ikke den Eneſte, ſom i Kiøbenhavn beſtræbte ſig, for at giøre ſine Landsmænd bekiendte med Thorvaldſens ſtore Navn og Virkſomhed. Ogſaa Fru Fred. Brun havde alt længe været virkſom baade i ſine egne Cirkler og i de Schimmelmannſke. Nu var ogſaa Brøndſted kommen tilbage, fuld af Begeiſtring for ſin ſtore Ven i Rom og med forſtandig Indſigt og en ſand, renſet Smag til ſom Vienvidne at kunne lede Enthouſiasmens Strøm. Endelig kom ogſaa P. Malling i Efteraaret tilbage og lagde ſit Ord i Vægtſkaalen. Han bragte fra Rom de ſeneſt udkomne Hefter af Mori's Contourer og deriblandt Omridſene af Friſen fra Montecavallo, hvis begeiſtrede Apoſtel han vilde være i Danmark.

Kong Frederik den 6te havde, ſom bekiendt, ingen ſynderlig Intereſſe for Kunſten og var for ærlig til at ville paatage ſig en Kunſtbeſkytters Rolle. Dog ſkal Synet af den ſkiønne Døbefont have overraſket ham; disſe milde,

kiærlige Billeder, udtrykte saa blidt og indsmigrende i den haarde Marmorsteen, tiltalte ham paa en usædvanlig Maade og stemte ham allerede da særdeles gunstigt for vor Kunstner.

Men Prinds Christian Frederik var dog den, hos hvem alle disse hiemkomne Landsmænds Bestræbelser for Thorvaldsen mødtes, og af den Interesse, denne Fyrste allerede i de foregaaende Aar havde lagt for Dagen, for at knytte Thorvaldsen fastere til Fødelandet, kan man slutte, at enhver Forestilling hos ham har mødt et villigt Øre.

Naar derfor Baron v. Schubart, Brøndsted eller Malling for ham yttrede deres Ønsker, at Thorvaldsen herfra dog maatte møde de Opfordringer og den Opmuntring, som hans Kunstnerrang og Forhold til Danmark berettigede ham til, saa bleve disse Mænd paa samme Tid igien af Prindsen opfordrede til, at anvende al deres Indflydelse hos Kunstneren, for at formaa ham til, ogsaa at følge de Indbydelser, som alt saa længe forgieves havde lydt til ham, deels igiennem Prindsen selv, deels igiennem Slotsbygnings-Commissionen.

Men dette vil bedst fremtræde af de Breve, som disse Mænd i Løbet af et Par Uger skrev fra Kiøbenhavn til Rom.

Fra Stadsbygmester, Professor P. Malling modtog Thorvaldsen først en Skrivelse af 20. Nov. 1815, hvori han yttrede blandt Andet:

"— Stedse ihukommende vor sidste Samtale ved Afskeden paa Veien fra la Storta nordpaa, har jeg strax ved min Ankomst hertil lagt an paa at bane Dem, kiære Thorvaldsen! Veien til Kiøbenhavn i Selskab med vor Ven, Eckersberg.

Alles Ønske fandt jeg stemt for at see Dem, især Prinds Christian og Etatsraad Hansen, — kun vidste man ikke ret, hvorledes. Jeg opgav dem mine Ideer derom, og Etatsraad Hansen foredrog dem for Kongen, som velvilligen samtykkede. Planen er nemlig denne:

Forudsat, at de maatte vedligeholde Deres Bolig og Værksteder i Rom, som Hovedpunkt for Deres og vores Kunsthæder i Udlandet, indbydes De til Besøg paa saa lang Tid, det maatte behage Dem selv, og De kunde være fraværende Deres Arbeider i Rom, og for at see Dem snareſt, ønsker man, De reiser i Selskab med vor Ven, Eckersberg, som venteligen maatte være den første, bequemme Leilighed, der tilbød sig.

Man indrømmer Dem fri Reise frem og tilbage og anviser Dem i Rom, førend De afgaaer, en Sum til at bestride Reiseomkostningerne med. Ved Deres Ankomst hertil Staden afstræder De paa Charlottenborg, hvor en velindrettet Bolig med rummelige Værksteder staaer beredt til at modtage Dem.

Endeel interessante Opgaver til Slottet, Raad- og Domhuset og Frue Kirke vente Dem, som, efter hvad jeg kiender til Deres rige Phantasie og Lethed i at realisere den, maa aabne Dem en høist behagelig Beskæftigelse og give os Leilighed til at yde Dem vor Beundring og Erkiendtlighed.

For den Tid, De opholder Dem her i Kiøbenhavn, er man betænkt paa at give Dem en anstændig fast Gehalt i Sølv. Til Modelering og Afformen kan De her finde den fornødne Hiælp. Nærmere kunde det aftales, hvad man i Marmor ønskede udført, som da bedst lod sig udføre i Rom ved Deres Tilbagekomst.

Prinds Christian skriver Dem til, og De modtager Brev fra Slots-Commissionen i denne Anledning.

Døbestenen i Marmor, som her paa Salonnen var udstillet, — Deres Triumph paa Montecavallo, som jeg

i Kobber ved Prinds Christian tilstillede Kongen og Dronningen, samt Akademiets første Æresmedlemmer, har givet Dem en høiere Interesse som Landsmand og Kunstner. De vil modtages her med Deeltagelse; Kongen selv har yttret sin personlige Høiagtelse for Dem og erklæret at ville bidrage Sit til at gjøre Dem Deres Ophold her behageligt."

Fra Brøndsted modtog Thorvaldsen dernæst en Skrivelse, hvoraf vi meddele Følgende:

"Til min Ven A. Thorvaldsen i Rom.

Kiöbenhavn, d. 2. Decbr. 1815.

Endskiöndt det just ikke er det taknemmeligste Arbeide at skrive Dig til, bedste, kiæreste Thorvaldsen! da man nok maa være temmelig sikker paa, aldrig at giengieldes med et Svar, saa maa jeg dog skrive til Dig, især fordi jeg denne Sinde har Noget at tale om, Dig selv angaaende, hvorom Du, maaskee kunde önske, og være vel tient med min Mening. — —

Endnu förend jeg skrider til det Vigtigere, vil jeg endvidere strax fortælle Dig, mig selv angaaende, at jeg lever og lider vel, har en höist elskværdig Kone og en vakker Glut, en Dreng paa 15 Maaneder, hvis Döhenavn, Georg Koës, minder om hellige Forhold, bittert Tab og kommende Tiders Haab; at jeg har et hæderligt og meget behageligt, skiöndt lidet indbringende, Embede som Professor i Philologien ved Universitetet, og at jeg ad Aare forlader denne Post paa Permission i flere Aar, for at gaae med min Familie til Rom,

at drive min egentlige Dont og udföre med mine kiære Reisefæller det Værk over Grækenland, hvorom jeg mundtligen talte med Dig i 1813, hvortil skiönne Materialier ere forhaanden, og som jeg stedse har tilsigtet og nu, siden min Hiemkomst, i de to sidste Aar, forarbeidet i Stilhed. Endnu vil jeg sige Dig, paa det Du strax maa erfare lidt om alle 4 Personer, som udgiöre min Arnes vigtigste Deeltagere, at den lille Lunzi, Du saae i Rom, nu er bleven en stor Lunzi, saa höi som Du moxen, at han er flink og flittig og hilser Dig hiertelig. Nu vendes Bladet og dermed og Materien.

För Mallings Hiemkomst, og endydermere siden, var just, og er fremdeles, meget hyppigen Talen om Dig og Dine Værker, ikke alene blandt det Publicum (thi Faa er dettes Navn) der virkelig har nogen Sands og Beskuelse for Konst og dybere Kiærligked dertil, men ogsaa iblandt et andet, dobbelt Publicum, hvis Domme, endskiöndt i Grunden lidet bevendte, stundom aldeles forkastelige, dog ere vigtige, fordi de nu engang have megen Indflydelse paa Livet og Forholdene i samme. Jeg mener ved dette dobbelte Publicum det saakaldte store (Mængden) og de Store (le beau monde, som man kalder dem, eller la noblesse). At disse Sidstes Meninger og Ideer nu heel ofte hverken ere store eller noble, er da en gammel Erfaring, — men det maa jeg dog lade dem tilhobe, at der overalt om Dig, især i det sidste

Halvaarstid, er blevet talt med en Enthousiasmus, med en Beundring, som virkelig har været mig og enhver Din Ven meget behagelig, endskiöndt vi andre nu vel letteligen mærkede, at denne Beundring hos Vedkommende ikke just udflöd, hverken af rigtige Begreber om Konsten i Almindelighed, eller af klare Forestillinger om Din Genius og Dine Fortienester i Særdeleshed.

Din Döbesteen fortrinligen giorde, hvad man kalder særdeles Lykke, og jeg kunde udklippe af Journaler og Aviser en Mængde trykte Sider, fyldte med Roes og Virak (desuden vel og med en heel Deel skiæve Reflexioner) og sende Dig dem, hvis jeg ikke vidste tilfulde, at det Hele kuns lidet vilde opbygge Dig. Den Beundring, Din Döbesteen har vakt hos Alle, blev da og snart omtalt hos Kongen. Hs. Majestæt saae Dit Arbeide og blev i höi Grad overrasket; han har talt med mange, ogsaa med mig, om Dit skiönne Værk, og jeg kan forsikkre Dig, at Kongens Ord derom, endskiöndt naive og simple, forekom mig langt klogere, end de fleste andres, der stundom bestod i sentimental og affecteret Snak. I Anledning af det hidkomne Værk og bestandig Tale desangaaende, kom da og det gamle Önske, om at faae Dig selv herhiem paa nogen Tid, hyppigere end tilforn paa Bane. Etatsraad Hansen (der imellem os sagt, er factotum i Academiet ved sin Indflydelse paa Kongen og Prinds Christian) fik endmere Leilighed til at tale desangaaende

paa vedkommende höire Steder — det er baade smukt og naturligt, at Hansen gierne önskede Statuer af Dig til Façaderne af Christansborg og Frue Kirke og Domhuset — og Hansen, — det vil jeg sige Dig min oprigtige Mening om, — er baade flink i sit Fag og ingen Chicaneur eller slet Mand, som man har villet udskrige ham for, blot man ikke stöder hans Forfængelighed som practisk Architect; i Konstens övrige Dele forekommer han mig ret traitable og beskeden, (som han og bör være).

Foruden Hansen, har nu vel Schimmelmanns Familie og især Schubart, bidraget ved Omtale og Fortælling til at giöre Önsket almindeligt: at Du dog engang, paa nogen Tid, maatte komme hiem, udarbeide et og andet her og ved dit store Pund og dit Exempel have en god Indflydelse paa de unge Mennesker paa Academiet, blandt hvilke der virkeligen ere adskillige flinke. Dette Manges Önske deler nu Kongen aldeles, og jeg veed med Vished, at der i denne Henseende vil blive Dig Forslag giorte, (om det ikke maaskee allerede er skeet), som fortiene vel at overveies, og, hvis Du följer mit Raad, at antages. Du erindrer, bedste Thorvaldsen! at jeg ved min Giennemreise 1813 slet ikke opmuntrede Dig til, paa ubestemte, halve Forslag og usikkre Löfter at forlade Dine Værksteder, Din skiönne Virksomhed og det herlige Roma; men — Du bör

dog engang igien giensee Dit Fædreneland, og dette bör giensee Dig efter saa lang Fraværelse.

De Danske ere et godt, et gemytligt og elskværdigt Folk; en Reise hid paa et Aars Tid, eller lidt længere vil særdeles opmuntre og vederquæge Dig, vil opvarme Dit Gemyt og maaskee endog befrugte Din Phantasie; Du faaer Over-Italien og en Deel af Tydskland at see — det er ogsaa godt — og her vil Du blive modtagen med den störste Hiertelighed og Kiærlighed; Alle ville kappes om at bære Dig paa Hænderne. Det Par Mennesker her iblandt Konstnerne, hvilke Din Nærværelse nu vel aldeles maa fordunkle, ere saa ganske inferieure, at de, selv om de fra den moralske Side vare slettere, end de ere, dog maatte finde deres egen Regning ved at staae i en god Forstaaelse med Dig og undvige al Collision; saa Du her neppe kan vente ubehagelig Fremfærd, eller Chicane af noget Menneske. Det er mig vitterligt. Lycurg og Solon som Ziir for Domhuset, 12 Apostle til Frue Kirke etc. synes mig dog værdige Gienstande for Din Konst; ogsaa synes Forslaget, som uden Tvivl er Kongens egen Idee, om 600 Scudi til Reisen hid og ligesaa meget tilbage, og under Dit Ophold her 100 Specier i rede Sölv maanedlig, det synes mig ganske antageligt. Du vilde og, imens Du opholdt Dig her, faae frie Værelser og Værksted og saadanne, hvormed Du sikkerlig vil blive tilfreds, paa Charlottenborg. Kort, det Resultat, jeg vil

uddrage af det Hele er: at Du bör komme, baade for Landets og Konstens og Din egen Skyld. Jeg troer sikkerlig, Du vil finde Dig ret vel tilfreds i Kiöbenhavn for et Ophold paa nogen Tid, og at et saadant Besög vilde bære gode Frugter for os Alle. Jeg taler ellers ganske imod min egen Interesse, da jeg, hvis Du kommer hid mod Sommeren, ikke mere finder Dig i Rom, og maa der savne Dig længe, men Venskabets og privat Mands Interesse maa naturligviis træde tilbage for den offentlige.

Min Gud, hvad er da Dit Portrait af Eckersberg ganske fortreffeligt. Den Sandhed, hvormed Din Personlighed og individuelle Maneer er givet i dette Portrait, maa overraske og forbause enhver, som kiender Dig; mig rörte den ordentlig."

Endnu maa vi her i denne Forbindelse meddele et Uddrag af hvad v. Schubart i samme Anledning og til samme Tid skrev til Thorvaldsen:

Kiobenhavn, d. 5. Decbr. 1815.

"Vor fælleds Ven, Malling, har bragt mig gode Efterretninger fra Dem, min bedste Thorvaldsen, og disse har overmaade glædet mig. Han har formodentlig tilmeldt Dem, med hvormegen Enthousiasme Deres herlige Döbesteen er bleven modtaget af vort Publicum. Alle vore offentlige Blade ere opfyldte med Deres Berømmelse, og Deres Portrait, saa fortræffeligt malet af Eckersberg, har været os alle desto kiærere, saasom det forener den frappanteste Ligning med den fortrinligste Pensel.

Malling har ogsaa bragt mig den første Deel af Kobberstikkene, som forestille Deres prægtige Bassorelievo

af Alexanders Triumph. — At De engang kommer til at forarbeide dette Kunſtværk i Marmor, derpaa tvivler jeg ingenlunde, iſær om man kan formaae Dem til at modtage det ærefulde og, ſom jeg troer, fordeelagtige Tilbud, ſom om kort Tid vil blive Dem af vor Elſkværdige Prinds Christian giort i Kongens Navn; — vor Konge nemlig deler Publicums Enthouſiasmus for Dem, og alle Danſke ønſte med Hans Majeſtæt, at vi, paa en kort Tid kunde beſidde Dem i Fædrenelandet. De veed, min gode Thorvaldsen, hvor inderlig jeg elſker Dem. De veed ogſaa, at De ikke beſidder en ſandere Ven, end jeg, og at, naar jeg tilraader Dem, at tage imod det Forſlag, ſom vil blive Dem giort, at tilbringe et eneſte Aar i Fædrenelandet, ſaa er dette Raad mit Hiertes Følelſe, ſom ikke ønſter andet, end det, ſom kan bidrage til at grundfæſte Deres Fremtids Lykke. Saalænge ſom man blot talte løſelig om Deres Hidkomſt her, og man blot yttrede et Ønſke uden ſand og faſt Grundvold, havde De ſtørſte Ret til ikke at forlade Deres Stilling, endog paa et Aar, i en Uvished, ſom vilde have været deſto mere krænkende, da De kunde, vel ſandt, vente at blive vel modtaget af alle; men dog ikke var ganſke vis paa, at man vilde lade Deres ſtore og ualmindelige Fortieneſter vederfares Ret. Men nu er Tingen at beſtue under en ganſke anden Synspunkt. Prinds Christian vil tilſkrive Dem (thi jeg troer ikke, at han har giort det endnu). Han vil proponere Dem i Kongens Navn, at Deres Hen- og Tilbagereiſe, til og fra Rom, ſkal blive Dem rigelig og efter eget Angivende betalt, at De forbinder Dem til at tilbringe et Aar i Fædrenelandet, hvor De tildeels vil forarbeide noget i Stuk til en Amindelſe af Deres Nærværelſe i Danmark, at De tager i Øieſyn de Arbeider, for hvilke De faaer Beſtilling i Rom, at De ſom Profeſſor ved Akademiet faaer fri Værelſer og et Studium; og at

De nyder, saalænge som De er her, 100 Piastre, eller Scudi, i Sølv om Maaneden.

Dette synes mig sandelig en ærefuld Proposition. Kongen har med sandeste Glæde approberet den og ønsker næsten lidenskabelig at see og kiende Dem. Prindsen, som De veed, er Deres sande Ven, ligesom Etatsraad Hansen er det. — — Nu, min kiære Thorvaldsen, sandelig er dette Forslag ikke at forkaste, Deres begyndte Arbeider i Rom kan imidlertid gaae fremad, ja selv de hundrede Specier, som De nyder her om Maaneden, kan lette Dem Deres Arbeideres Afbetaling i Rom, da vi nok skal sørge for, at De ikke skal have Leilighed til at giøre Udgifter her. En ung Billedhugger, som er ret brav, og som skal hedde Freund, vil være Deres Haandlanger, og desuden er her adskillige Italienere, som ere ret brave i Ornamenter og som forstaae prægtig Behandlingen i Gips, samt at støbe Forme ꝛc.

XLVIII.

Thorvaldſen udvider ſine Studier. Indbydelſen til Danmark i Commiſſionens Skrivelſe. Prinds Chriſtian Frederik ſkriver tillige. To Concepter til et Brev fra Thorvaldſen til Prindſen.

1816.

Paa ſamme Tid, man i Kiøbenhavn ſatte Alt i Bevægelſe, for at faae Thorvaldſen til at forlade Rom, tænkte han kun paa at udvide ſine Studier og ſin Virkſomhed.

Under Palazzo Barberini's høie Terraſſer ligger paa Hiørnet af Pladſen og det ſmalle Stræde, Vicolo delle Colonnette, en lille Have, ſom er omgiven af tre, lave Bygninger og en Havemuur ud mod Gaden. Diſſe tre Huſe havde Thorvaldſen fundet bequemme til deri at indrette ſig tre Studier, rummeligere, end han tidligere havde haft dem, og han ſluttede derfor, ifølge den foreliggende Leiecontract af 14. Nov. 1815, en Overeenskomſt med Eieren, Don Francisco Barberini, ifølge hvilken han paa tre Aars Opſigelſe leiede denne Have med tilliggende Bygninger. Her indrettede han ſig nu diſſe Studier, ſom han benyttede, ſaalænge han levede og virkede; og denne lille Have, med ſin Pergola og med de ſtore brune Urtepotter, de ſtærkt duftende Oleanderbuſke og de omkrybende Landſkildpadder, er viſtnok i

venlig Erindring hos alle dem, der her have besøgt Kunstneren i Værkstedet.

Indbydelsen til Danmark, som Vennerne havde bebudet, udeblev ikke. Paa een Postdag modtog han tre Breve i denne Anledning, fra Etatsraad Hansen, fra Commissionen og fra Prinds Christian.

Hansens Brev af 29. Januar 1816 indeholdt kun Glædesyttringer over, at Commissionen nu havde modtaget Hans Majestæts allerhøieste Ordre til at indbyde Thorvaldsen til et Besøg i Fædrenelandet, og Underretning om, at han nu desangaaende vilde modtage et Brev fra Commissionen. Slotsbygnings Commissionens lyder saaledes:

"Undertegnede Commission har længe næret det Ønske, at see de Samme underlagte, vigtige Bygninger prydede med Arbeider af den sieldne Kunstners Haand, der, endskiøndt bosat i Kunsternes Hovedstad, dog vist ikke har ophørt at være dansk.

Med det Ønske forbinde vi det andet, dette nemlig: at denne Kunstner, som vort Fædreneland har nærmere Krav paa, maatte sees iblandt os.

Man har ogsaa Anledning til at vente, at Hr. Professoren ikke er utilbøielig til at giøre en Reise til Deres Fædreneland og der at opholde Dem nogen Tid, der nærmere af Hr. Professoren selv kunde bestemmes. Hr. Professorens Nærværelse her vilde være gavnlig for Kunstens Dyrkere og saare behagelig for enhver, der skatter dens høie Værd.

De under Arbeide staaende offentlige Bygninger ville, ved at forsynes med nogle Arbeider fra Hr. Professorens Haand, skienke Deres Fædreneland, hvad Deres Kunstværker altid og overalt, hvor De findes ere, nemlig: Mindesmærker om Deres sieldne Talent.

Foruden de Arbeider og Basrelieffs i Gips af Dem, ſom man da kunde vente at komme i Beſiddelſe af, vilde der med Hr. Profeſſoren kunne tages nærmere Aftale om de Arbeider, Hans Majeſtæt Kongen maatte af Dem ønſke udført i Marmor ved Deres Tilbagekomſt til Rom. Vi ere underrettede om, at et Beſøg af Dem her vil være Hans Majeſtæt Kongen ſærdeles behageligt, og vi tage derfor ikke i Betænkning at indbyde Hr. Profeſſoren til næſte Sommer at giøre en Reiſe til Deres Fædreneland.

Erſtatning for Deres ved denne Reiſe opoffrede Tid ere vi ikke iſtand at tilbyde Dem, men De vil finde den i at nedlægge for Deres Konge Mindesmærker af Deres Kunſt, ſaavelſom i den Tilfredshed, ved Deres Nærværelſe her at have opmuntret og veiledet Kunſternes yngre Dyrkere i Fædrelandet.

Man indſtrænker ſig derfor til at tilbyde Hr. Profeſſoren: fuld Erſtatning af Omkoſtningerne ved Deres Reiſe hertil og tilbage, og en Sum af 100 Specier maanedlig under Deres Ophold her. Fri Bolig og Atelier vil Hr. Profeſſoren ved Deres Ankomſt foreſinde paa Charlottenborg Slot. Vi ſee Hr. Profeſſorens behagelige Svar i Møde, og vi ſkal, naar vores Indbydelſe antages, uden Ophold ſtrax foranſtalte den til Reiſens Beſtridelſe behøvende Sum remitteret, om hvis Beløb vi udbede os behageligen underrettet.

Commiſſionen for Slottets, ſamt Raad- og Domhuſets Opførelſe i Kiøbenhavn, den 6. Februarii 1816.

Hauch. Mosting. Monrad. Hanſen. Lassen.

.Hoe."

Prinds Chriſtian Frederik opholdt ſig i Odenſe paa den Tid, da Sagen endelig var kommen ſaavidt. Efter at være bleven underrettet herom, fandt han det heller ikke

dennegang overflødigt, at ledsage Commissionens ængstelige Skrivelse med et Privatbrev til vor Kunstner:

"Hr. Professor og Ridder Thorvaldsen! Jeg veed ikke længe at være bleven mere glædet paa Kunstens Vegne, end ved at erfare Hans Majestæts, vor allernaadigste Konges, Befaling, at De, Hr. Professor! igiennem Slots-Commissionen skulde indbydes at komme til Kiøbenhavn næste Sommer, for at udføre noget af det Arbeide, der ønskes og ventes af Deres Haand i det nye Slot og andre offentlige Bygninger, hvorhos fri Reise fra Italien hertil og tilbage til Italien, samt 100 Spec. maanedlig i Diæter under Deres Ophold i Kiøbenhavn tilbydes Dem.

Jeg har det Haab, at Tilbudet er antageligt, ogsaa med Hensyn til Deres Stilling i Italien, og at De, af Kiærlighed til Deres Fædreneland, vil giøre det muligt, som eller maatte være vanskeligt; jeg forener mine Bønner med alle Kunstens Venners og seer de heldigste Frugter imøde af Deres Ophold i Kiøbenhavn. Slottet og Raad- og Domhuset vil erholde Prydelser af Deres Haand, som Hansens Mesterværk fortiener, men som deri ogsaa er regnet paa, for at see dette fuldendt; hvad Tiden og Leiligheden ei tillader at udføre i Marmor, det formes i Gips (af herværende habile, italienske Formere) og inde i Bygningerne skulle disse Figurer eller Basreliefs bevares for Efterverdenen som Værker af Deres Mesterhaand. Frontespicerne komme til at skylde den samme Haand Tilværelsen, som tegnede dem, og hvilken visselig gierne vil udføre dem; en Skole vilde disse Arbeider vorde for vore unge Billedhuggere og Tegnere, hvilken i mange Aar vilde bære Frugter for Kunsterne i Fædrenelandet, udi hvilket Thorvaldsens Mindesværker nu savnes, ligesaa høiligen som de vilde vorde paaskiønnede i Tiden.

Dog neppe behøver jeg at lægge dem denne Sags Vigtighed og Gavn for Deres og Fædrenelandets Kunstner-

Hæder varmere paa Hiertet, selv vil De finde sig dreven af Lyst dertil; det Forslag vilde jeg blot endnu gjøre Dem, at reise hertil med vor udmærkede Maler Eckersberg, som nyligen har faaet sit Stipendium indtil 1. Juli anviist til Hiemreisen; vi vare da sikkre paa, inden vort Lands Grændser at besidde de tvende Kunstnere, som, hver i sit Fag, gjøre den største Epoche i vor Kunsthistorie.

Maatte jeg bede dem at meddele Eckersberg, tilligemed min forbindtligste Hilsen, ogsaa dette mit Ønske, som han fra sin Side vist usigelig gierne vil opfylde; ville De tillige bede ham, efter hvad Clemens nok allerede har tilskrevet ham, at forfærdige Skizzer til en Copie af en Gruppe efter Raphael, f. Ex. en hellig Familie, hvilken jeg ønskede udført efter hans Tilbagekomst. Hvis Historiemaler Lund er i Rom, da beder jeg ham hilset med Ønsket, at modtage Tidender om hans Velgaaende.

Hvad Deres Værelser og Ateliers angaaer, Hr. Professor, da ere de Dem reserverede paa Charlottenborg Slot, i den Hensigt dermed at gjøre Dem Opholdet i Kiøbenhavn saameget desbehageligere, og ville De heri gienkiende et Beviis paa den gode Villie, der bestæler

Deres forbundne og velvilligste

Christian Frederik."

Odense, d. 4. Febr. 1816.

Men Thorvaldsen havde vel neppe tænkt sig Afreisen saa nær forestaaende, og, som det var ham eiendommeligt, reddede han sig i Afgiørelsens Øieblik, ved at udsætte. De nye Studier havde med den udvidede Plads ogsaa udvidet hans Virksomhed, og af det Følgende vil det sees, at han under de nærværende Forhold, havde god Grund til, i sit Svar at sende Undskyldning for, at han endnu ikke kunde modtage Indbydelsen.

Upaatvivleligt har han skrevet til Slotsbygnings Commissionen, men dette Brev kiende vi ikke. Derimod have vi forefundet et Par Concepter til et Brev til Prinds Christian, af hvilke den ene, der er egenhændig, som sædvanligt, ogsaa er ufuldendt. Den lyder saaledes:

"Naadigste Prinds!

Med en Følelse af Glæde og Høiagtelse har jeg modtaget Deres Kongl. Høiheds naadigste Skrivelse af 4. Febr., hvoraf jeg seer, ædle Prinds! Deres Iver for Kunsten og dens Dyrkere; og hvor lykkelig vilde jeg ikke blive, dersom jeg nogenlunde kunde giøre mig værdig til den Tiltro, D. K. H. har til mig. Ubeskrivelig er den Længsel, igien at see mit Fædreneland, men med alt det, kan jeg umulig strax forlade Rom, førend jeg har udført de hos mig bestilte Arbeider, som i denne Sommer skal være færdige — —"

Men det vilde ikke lykkes ham at faae dette Brev istand. Her skulde han have haft Baron Schubart til sin Bistand, men hans Ven Eckersberg var den eneste, han kunde tage sin Tilflugt til. Ved deres fælleds Bestræbelser blev Brevet conciperet saaledes:

"Deres Kongelige Høiheds naadige Skrivelse har jeg med usigelig Glæde haft den Lykke at imodtage og dermed det skionneste Beviis paa Deres Høiheds Gunst og Velvillie. Hvor hædrende for mig er den Indbydelse til at paatage mig og udføre Arbeider for mit Fædreneland af Dem, Ædle Prinds! som med saamange sieldne Dyder, tillige forener saamegen sand Smag og Kiærlighed for de skionne Kunster, og saa velvilligen opmuntrer og understøtter Deres Dyrkere. Hvor lykkelig vilde jeg føle mig, om jeg nogenlunde kunde svare til den store Tiltro, Deres

Høihed fætter til mine Øyner. Mig aabnes her tillige en ſtiøn Leilighed til at opnaae et Ønſke, jeg ſaa lang Tid har næret, at igienſee mit kiære Fødeland. Jeg iler med at tiltræde Reiſen, men visſe Omſtændigheder nøde mig til at opſætte den endnu nogen Tid. Rom, de ſtiønne Kunſters Hovedſtad, har ſiden nogen Tid igien faaet et ſtort Tilløb af fremmede Reiſende, ſom have tiltrukket mig mange nye og ſtiønne Beſtillinger; dog ei disſe alene foraarſage ſaameget mit Ophold, ſom flere ældre Beſtillinger af Statuer og Basreliefs, ſom vel kun mangle den ſidſte Haand, men ſom jeg har forpligtet mig til at levere færdige denne Sommer. Men uden nu at antage flere nye Beſtillinger vil min eneſte Omſorg og Beſtræbelſe ene være henvendt paa disſe Arbeiders ſnareſt muligſte Fuldendelſe og Befordring, for desmere ubunden og friere at kunne tiltræde Reiſen ſtrax i Begyndelſen af næſte Aar, og desbedre benytte den hele paafølgende Sommer til de Arbeiders Udførelſe, Hans Majeſtæt, vor allernaadigſte Konge, maatte ønſke af mig forfærdiget.

Endelig beder jeg underdanigſt, ſtedſe at være D. K. Hs. Gunſt og Velvillie anbefalet.

Underdanigſt

A. T."

Rom, d. 29. Marts 1816.

XLIX.

Omarbeidelſer af ældre Arbeider. Statuerne Hebe, Ganymed og Venus. Tre Exemplarer af Venus i England. Basrelieffet Muſernes Dands omarbeides. Reſtauration af Egineterne.

1816.

Denne Indbydelſe til Danmark kunde ikke let være indtruffet paa en uheldigere Tid, end den nærværende, da Thorvaldſen havde maattet afbryde ſine Studiers livligere Drift, om han nu, var det ogſaa kun for eet Aar, ſkulde have forladt Rom. I det betydeligt udvidede Locale blev, enten ſom Aarſag, eller ſom en Følge deraf, mange Arbeider paa denne Tid bragte under Behandling, og ved Siden af ældre og nyere Beſtillinger, foretog han ſig adſkillige af ſine tidligere Statuer, ikke alene for at gientage dem, men ogſaa, — hvad der hos ham blev omtrent det ſamme, — for at omarbeide og give dem en ſtørre Fuldendthed.

Saaledes blev den Hebe, han allerede i 1806 havde udført paa en danſk Adelsmands Beſtilling og ſom ſenere forgieves var tilbudet Slotsbygnings-Commiſſionen, nu underkaſtet en ſtrengere Behandling i en ny Model, hvori Drapperiet dækker hele Bryſtet. Efter denne Model udførte Thorvaldſen, ſenere et Exemplar i Marmor paa Beſtilling af en Amerikaner, Mr. Diwet, hvilket, efterat ogſaa denne

Ordre, paa Grund af oekonomiſke Forhold, var tagen tilbage, blev ſolgt til den engelſke Banquier Mr. Alex. Barring, der betalte Statuen med 1500 Scudi, endſkiøndt Thorvaldſen kun havde begieret 1200 Scudi derfor. Den førſtnævnte Behandling af Hebe i Marmor blev ſenere kiøbt af en Mr. Bobblington.

Statuen Ganymed med Viinkanden i den ſænkede venſtre Haand og det fulde Bæger i den høire, ſkulde nu ogſaa gientages, men under Correcturen forandrede Kunſtneren Motivet og valgte det Moment, da denne Jupiters Yndling hæver Kanden i venſtre Arm, for at ſkienke Viin i Bægeret. Af et lille Notat fra Thorvaldſens egen Haand erfare vi, at denne Ganymed er bleven fuldført i Model i de første Dage af Mai 1816. Udført i Marmor kom ogſaa denne Ganymed til St. Petersborg, ifølge Beſtilling af en Hr. von Krauſe; ſenere udførtes et andet Exemplar i Marmor for en Mr. G. Favre.

Ogſaa Statuen Venus, ſom førſtegang var udført, mindre end Naturen, for Grevinde Woronzoff, blev nu atter foretagen og udført i naturlig Størrelſe. Paa denne Omarbeidelſe, ſiges der, havde han arbeidet ſiden Aaret 1813, fordi Studiet af den qvindelige Skiønhed, ſom her var hans Opgave, havde hindret ham i den endelige Fuldførelſe lige indtil i Mai 1816, da han omſider lod Modellen afforme i Gips. Denne Venusſtatue hører mellem Thorvaldſens navnkundigſte Arbeider, og det varede ikke længe, førend han gientagne Gange opfordredes til at udføre den i Marmor. Det første Exemplar blev beſtilt af Lord Lucan og det andet af Hertuginden af Devonſhire. Et tredie Exemplar blev adſkillige Aar ſenere beſtilt af Sir Henry Labouchére.

Ligesom disse tre Exemplarer alle, Tid efter anden, gik til England, saaledes havde de, — besynderligt nok! — alle tre den Skiebne, at de kun igiennem tilstødte Farer og Ulykker omsider landede paa den brittiske Kyst.

Da Hertuginden af Devonshires Exemplar ankom til England, skete det ved Statuens Udpakning, at den venstre Arm knækkedes, og denne Venus, som opbevares paa Chatsworth, bærer derfor et Guld-Armbaand paa venstre Arm.

Da Lord Lucans Venus i 1824 nærmede sig den engelske Kyst, strandede Skibet, men Kisten blev fisket op, og Venus steg uskadt frem af Havets Skum.

Da Venus tredie Gang, efter en lang Søreise skulde betræde Englands Kyst og modtages af Sir Henry Labouchère, der længe havde maattet vente forgieves, skete det ved Kistens Udlosning, at Touget brast, og den svære Vægt styrtede igiennem en Skibsluge ned i Lasten. Men Ceres tog Venus i sin Favn, — Lasten var fyldt med Korn, og Statuen tog ingen Skade.

Endnu en anden Gientagelse blev paa denne Tid en Omarbeidelse. Som anført, skulde Basrelieffet Musernes Dands paa Helikon udføres for Storhertuginden af Toskana. Dette Arbeide blev overdraget den nyligt ankomne Tenerani at modelere paa ny, for at Thorvaldsen selv efterhaanden deri kunde foretage adskillige Forandringer.

Vi have allerede tidligere omtalt Brøndsteds og hans Medreisendes antiquariske Undersøgelser paa Øen Ægina i 1811. Fragmenter af sytten Statuer, fundne i Ruinerne af det Panhelleniske Jupiters Tempel, var det mærkelige

Udbytte, ſom de heldige Opdagere i 1812 afhændede til Kronprinds Ludwig af Bayern for en Sum af 20,000 Scudi, og ſom nu vare bragte fra Zante til Rom, for at blive reſtaurerede.

Disſe Statuer, ſom, ſammenſtillede i een Compoſition, fremſtille Kampen om den faldne Patrokles's Liig, havde i ſin Tid tient til Gavlforziring paa det ovennævnte Tempel og kaſtede nu, da de bleve fremdragne, et mærkeligt Lys ind i den græſke Sculpturs ældre Hiſtorie.

Spørgsmaalet om, til hvilken Kunſtner denne vigtige og vanſkelige Reſtauration helſt ſkulde overdrages, var fra Kronprindſens Side let beſvaret. Thorvaldſen havde allerede i denne Henſeende afgivet de meſt tilfredsſtillende Prøver, og man henvendte ſig derfor ſtrax til ham. Men for vor Kunſtner iſær havde disſe Fragmenter ligeſiden deres Ankomſt til Rom været Gienſtand for et dybtgaaende, kunſtneriſt Studium, og han dvælede en Stund, inden han paatog ſig dette Hverv. Saa ſtor hans Intereſſe endogſaa var for disſe ganſke ſæregne Oldtidslevninger, ſaa var hans Beundring og Ærefrygt dog endnu ſtørre. "Det er et utaknemmeligt Arbeide, at reſtaurere Antiker," ſkal han have ſagt til ſin Undſkyldning. "Har man ikke giort det godt, ſaa var det bedre ugiort, og giør man det godt, er det, ſom om Intet var giort!"

Dog overtog han det omſider, fordi denne Reſtauration ellers let kunde falde i mindre duelige Hænder*).

---

*) Fr. Schlegel (Schriften T. X. 234. Wien 1825) yttrer derom: — "einer der erſten Prüfſteine und Beweiſe der Meiſterſchaft in der Kunſt bleibt es, die Antike ergänzen zu können, welches, wenn es ſo vollkommen geſchieht, wie Michel Angelo den berühmten Faun,

I denne Sommer, 1816, ſkulde han til at begynde derpaa. Opſtillingen af de mange Fragmenter fordrede, for tillige at underſtøtte Studiet af deres Charakteer og Sammenhæng, et ſæregent Locale, og et ſaadant fandt han i Nærheden af Corſo, hvor han, under mange Beſøg, i Løbet, af eet Aar fuldførte dette Arbeide paa det Beundringsværdigſte.

"Reſtaurationen," heb det*), "blev Thorvaldſen betroet, og et lykkeligere Valg havde man ikke kunnet træffe. Dette Valg ſkylde vi en ſtor Deel af den høie Kunſtnydelſe, ſom disſe Sculpturværker i deres nuværende Tilſtand yde Beſkueren. En dyb Indſigt i den æginetiſke Kunſts Stil og Charakteer ſpores overalt i Reſtaurationen, hvor Kunſtneren enten har tilføiet manglende Dele med en ſkuffende Efterligning af Stenens Forvittring, eller hvor han har ſamlet Fragmenterne ſaa nøie, at ſelv det øvede Øie neppe opdager Sammenſætningerne."

Dette ſaa meſterligt tilendebragte Arbeide tildrog ſig almindelig Beundring, men det charakteriſerer vor Kunſtners geniale Skielmeri, at da nu en af de Beſøgende bad ham om at paaviſe de Steder, hvor han i Reſtaurationen havde tilføiet noget Manglende, ſvarede han: "Jeg huſker det ikke, og ſee det, kan jeg ikke!"

Foruden de betydelige Foretagender, der ſaaledes paa nærværende Tid vare overtagne af Thorvaldſen, blev han nu

---

oder zu unſerer Zeit Thorwaldſen die aeginetiſchen Figuren, ergänzt hat, ſchon allein Erſtaunen erregt und der höchſten Bewunderung werth iſt."

*) Speth, Die Kunſt in Italien. III 225.

ogſaa opfordret af den pavelige Regiering til at yde ſin Biſtand ved Ordningen af de Forſtyrrelſer, ſom de foregaaende Aars Uroligheder havde medført i forſkiellige Kunſtſamlinger. Saaledes finde vi, at han i April d. A., ved en Skrivelſe fra Præfecten, Prinds Chigi, er bleven anmodet om at tiltræde Commisſionen, "incaricata della visita é descrizione degl' oggetti farnesiani," og ſenere fulgte endnu i dette Aar en anden lignende Indbydelſe.

L.

To reiſende Venner, Kiøbm. Jørgen Knudſen og Mr. Alex. Baillie, i Rom. Deres Buſter. Buſte af Hans Chr. Knudſen. Friſen fra Montecavallo proponeret til Wellingtons Palais i London. Archit. Wyatt. Engelſke Beſog i Rom. Buſter af Lady Sandwich, Lord Ermouth, Sir Will. Pentinck. Ubekiendt Beſtilling af Mr. Haldimand. Gravmæle over Grevinde Potkowſka. Opgave til et Monum. for Grev Potocki. Eckersberg afreiſer. Hans Buſte. Henr. Steffens ſkriver til Thorvaldſen. Arbeider for Muſeerne. Marcheſe Ant. Canova. Medlem af Akademiet i Peruggia.

1816.

I Thorvaldſens Livshiſtorie, og navnlig i Rækken af hans altid ſtiftende Omgangsvenner, fremtræder nu og da, i diſſe og i de følgende Aar, et Par reiſende Venner, Nordmanden, Kiøbmand Jørgen Knudſen og Englænderen Alexander Baillie, ſom i en viſtnok ſielden Harmoni fulgte gienſidigt hinanden paa deres ſtadige Reiſer mellem Trondhiem, London og Rom. Under et tidligere Beſøg i Rom havde Thorvaldſen allerede giort deres Bekiendtſkab, og nu havde han atter i dette Foraar den Glæde at ſamles med dem.

Under dette Beſøg giorde han deres Buſter, ſom beſtiltes i Marmor, ligeſom ogſaa en tredie Buſte af Kiøbmand Knudſens yngre Broder, ſom dennegang var i deres Selſkab. Som i alt Andet, ſamſtemmede diſſe to Reiſende ogſaa i deres Beundring for Thorvaldſens Frembringelſer og i en perſonlig Hengivenhed for Kunſtneren. Førend deres Afreiſe fra Rom giorde Mr. Baillie Beſtilling paa to

Basrelieffer i Marmor: Amor hos Bacchus og Vulcans Værksted, og Kiøbmand Knudsen kiøbte det Exemplar af Basrelieffet Hector, Paris og Helene, som tidligere var udført for General Balck og ikke kom i hans Besiddelse. Dette sidstnævnte Basrelief ankom lykkeligt, i Løbet af de følgende Aar, til Trondhiem; derimod var Mr. Baillie ikke saa heldig med det, han havde kiøbt. Af en Skrivelse fra Knudsen til Thorvaldsen af 20. Juni d. A., erfaredes det, at Skibet, som skulde føre de to ovennævnte Basrelieffer til London, var strandet, og at man formodede disse Arbeider redningsløst tabte for Eieren; i Thorvaldsens Værksted gientoges imidlertid disse Basrelieffer flere Gange i de følgende Aar.

Under det behagelige Samliv i Rom med den varme Trønder og den stille, venlige Britte, var Thorvaldsens Yndlingsthema, den store Frises Udførelse i Marmor, oftere blevet behandlet, og Knudsen lovede, under et foreſtaaende Opholb i London, hvor han havde mange Venner og Forbindelser, at ville interessere sig for, om muligt derfra at skaffe Thorvaldsen en Bestilling paa Alexanders Indtog i Babylon. Allerede i Juni d. A. kunde han fra London meddele sin Ven, at han havde talt med Architecten Mr. Wyatt, som netop nu skulde bygge Hertugen af Wellington et Palais, om der at anvende Thorvaldsens Mesterværk, og at Mr. Wyatt med Interesse var gaaet ind paa dette Forslag. "Det var Hr. Wyatt meget om at giøre," skrev Knudsen, under 20. Novbr. 1816 fra Trondhiem, "at faae Deres Basrelief for Hertugen af Wellingtons Palais, og jeg smigrer mig med, at det vil skee; han vil formodentlig skrive Dem

til, og i ſaa Fald haaber jeg, De ſvarer ham, eller faaer Nogen til at ſvare for Dem. Jeg anmoder herom," tilføier Knudſen, "da jeg kiender Deres Modbydelighed for at ſkrive."

Men denne Sag havde ikke videre Fremgang, og ſnart aabnede der ſig andre Udſigter, ſom lod Thorvaldſen glemme dette.

I et af ſine Breve fra London havde Knudſen underrettet Thorvaldſen om, i hvilken Anſeelſe han allerede ſtod hos de fra Italien hiemvendte Englændere, en Bekræftelſe, paa hvad Sir Edmund Bourke forrige Aar havde ſkrevet, og at han maatte belave ſig paa, endnu i denne Sommer at modtage mange fornemme Beſøg i ſine Studier. Dette ſynes ogſaa at have været Tilfældet; adſtillige af disſe Beſøg havde Beſtillinger paa Buſter tilfølge, og af ſaadanne kunne vi her nævne Lady Sandwich, Lord Ermouth, Sir Will. Bentinck og en Mr. W. Haldimand, ſom, ifølge et utydeligt Brev, ogſaa ſynes at have giort Beſtilling paa en Statue.

Ogſaa fra Polen indløb paa denne Tid et Par Beſtillinger, hvoraf iſær den ene blev af ualmindelig Betydenhed i Rækken af Thorvaldſens Værker.

Vi nævne dog førſt Beſtillingen paa et mindre Gravmæle, ſom en Grev Borkowſki lod oprette for ſin afdøde Moder. Thorvaldſen componerede hertil et Basrelief: Dødens Genius fører den Afdøde til Meta og udſlukker ſin Fakkel ved dets Fod, medens den efterlevende Søn i Sorg følger efter Moderen, for at tilbageholde hende fra Graven. Om dette Monument

vide vi kun at anføre, at det, ifølge en forefunden, lithographeret Afbildning, bærer Basrelieffet og derunder den Indskrift:

Stanislaw i Rozalia
Josefie z Olizarow
Dvninowy Borkowski
Dzieci Matce
Polozyli.

Fra Warschau modtog vor Kunstner en betydeligere Bestilling, som vel ikke blev udført i det Omfang, der oprindeligt var foreskrevet, men dog senere fremkaldte et af Thorvaldsens skionneste Arbeider, Portraitstatuen af Grev Vladimir Potocky.

Denne Bestilling blev Thorvaldsen overdraget ved en Skrivelse, dat. Warschau, 6. April 1816. En Contesse Anna Potocka, en Slægtning af den Afdøde, meddeelte vor Kunstner, at hun paa den efterlevende Enkes Vegne, ønskede at overdrage ham Udførelsen af et pragtfuldt Monument, bestaaende af to Figurer, overnaturlig Størrelse, af carrarisk Marmor og bestemt at opreises i et Kapel til Ære for Grev Vladimir Potocky, som faldt i Slaget ved Leipzig.

Den ene af disse Statuer skulde fremstille den 22aarige Helt, og i dette Billede overlodes det Kunstneren at fremstille en Yngling, begavet med alle Fuldkommenheder, eftersom den Afdøde havde været udmærket Kriger, hædret Borger og exemplarisk Mand og Fader og tillige af heroisk Værd og af den skionneste Legemsbygning. Den anden Statue skulde, under en junonisk Qvindeskikkelse, fremstille det sørgende Polen (la patria afflitta), som tager Afsked med Helten,

idet han ſtiger ned i Graven. I den ene Haand ſkulde hun holde en Laurbærgren, ſom hun vil plante paa hans Grav, og med den anden love ham Udødeligheden. Ved hendes Fod ſkulde anbringes en Ørn (Polens Vaaben), ſom under et Rædſelsſkrig trykker ſig med ſtride Vinger ind imod Helten, der nedſtiger i Graven ad nogle Trin, ſom tabe ſig i Kirkegulvet.

Vi have ikke fundet noget Spor af, hvad Thorvaldſen har ſvaret paa dette Brev, og hvorvidt han er gaaet ind paa denne Beſtilling. Saameget vide vi imidlertid, at der ikke i de nærmeſt paafølgende Aar er foretaget noget herhenhørende. Først paa Tilbagereiſen fra Danmark i 1820 fik han, under ſit Ophold i Warſchau, Leilighed til at afhandle de nærmere Beſtemmelſer, hvorefter Portraitſtatuen blev foretaget. Denne vil i det Følgende nærmere blive at omtale.

Eckersberg ſkulde nu i Mai Maaned forlade Rom, for at vende tilbage til Fædrenelandet, men der var ikke Tanke om, at Thorvaldſen kunde følge med ham. Da denne Skilsmisſe var nær foreſtaaende, beſluttede vor Kunſtner, til Giengield for det Portrait, denne Maler havde udført efter ham, nu ogſaa at gjøre Eckersbergs Buſte. Men Tiden var vor Kunſtner knapt tilmaalt, da Eckersberg kun kunde ſidde for ham et Par Timer. Men dette var Thorvaldſen nok, for at fuldføre denne herlige Buſte, der ſenere blev udført i Marmor og ſkienket Eckersbergs Familie, hvor den nu opbevares.

Kort før Eckersberg vendte tilbage til Danmark, kom Hiſtoriemaler J. L. Lund derfra tilbage til det kiære Rom og indtog ſin tidligere Plads i det venſkabelige Forhold til

vor Kunſtner og til de faa andre Levninger af den, nu forſtørſtedelen adſprædte, Vennekreds fra hine Dage. Rauch var imidlertid ogſaa kommen tilbage til Italien, og ſkiønbt Udførelſen af hans Monument over Dronning Louiſa holdt ham ſtadigt bundet til Studiet i Carrara, ſamledes diſſe Venner dog ſtundom igien i Rom.

Et Par Maaneder ſenere modtog Thorvaldſen et Brev fra en af ſine kiøbenhavnſke Ungdomsvenner, et Bekiendtſkab fra Borups Selſkab, der ligeſom han ſelv, ſkiønbt i en anden Retning, havde vundet ſig et berømmeligt Navn udenfor Fædrenelandet. Det var fra Henrik Steffens i Breslau, og han ſkrev ſaaledes til Thorvaldſen:

Breslau, d. 6. Julii 1816.

"Kiære Thorvaldsen! Erindrer De Dem et ungt Menneske, en Student, som nu for 24 Aar siden, i Kiöbenhavn var saa lykkelig at nyde Deres Omgang? Det var i Borups Selskab, hvor vi nogle Gange spillede sammen — Steffens hedder jeg — Skulde De ganske have glemt dette Navn?

Jeg tör være stolt af, at jeg dengang alt ahnede det Overordentlige, som vi turde vente af Dem. Skulde ikke enkelte Tydske, ogsaa mine egne Landsmænd, fornemmelig mine dyrebare Venner, den altfor tidlig döde Bartholin og Oehlenschlaeger undertiden have fornyet Erindringen om mig?

I denne Forudsætning vover jeg at anbefale Dem to tydske Lærde, begge berömte i deres

Fag, Regieringsraaden Prof. v. Raumer og Prof. v. d. Hagen. De önske at giöre en Kunstners Bekiendtskab, som ikke blot er en Ære for sit Födeland, men ogsaa en Ziir for sin hele Tidsalder. Efterverdenen vil maaskee tvivle paa, at vor Tid var istand til at naae Kunstens höieste Sands, dersom ikke den Mand, som vi ere stolte af at kalde vor Landsmand, ved udödelige Værker havde beviist det.

Deres

Steffens.

Den pavelige Regiering, der allerede tidligere, som omtalt, havde begyndt at benytte Thorvaldsen ved Ordningen af offentlige Samlinger, lagde nu atter Beslag paa en Deel af hans kostbare Tid. I et Brev fra Camerlengo, Cardinal Pacca, af 20. Juli 1816, anmodedes Thorvaldsen om, at ville indtræde i en Commission, som under Forsæde af Marchese Canova, skulde undersöge og vurdere de antike Kunstmonumenter, der erhvervedes for de Pavelige Museer. I denne Function, hvor Möder og Besigtigelser optog en ikke ringe Tid, havde Thorvaldsen stadigt Forretninger og Sammenkomster med Canova, og, at slutte af de Breve, som forefindes, har dette Forhold været, om ikke just venskabeligt, saa dog i höieste Grad forekommende, om ikke just ganske ligefremt, saa dog heller ikke paafaldende stramt. Pudserligt finde vi det imidlertid, at vor Kunstner, som alt i flere Aar var bekiendt i hele Europa under Navnet Alberto Thorvaldsen, og navnligen i Italien altid kaldtes Cavaliere Alberto, endnu efter 20 Aars Ophold i Rom,

baade af Canova og af Cardinal Pacca, kaldes Cavaliere Roberto Thorvaldsen, ligeſom ogſaa, at han i Diplomet fra Akademiet i München af 12de October 1814 kaldes: "Herr Friedrich Thorvaldſen."

Under 12. Septbr. d. A. blev han optaget til Medlem af Akademiet Delle Belle Arti del disegno i Perugia.

LI.

Prinds Butera med Gemalinde i Rom. Deres Buſter. Thorvaldſen indbydes til Palermo. Skrivelſe fra Thorvaldſen til Prinds Butera. Reiſen til Danmark maa udſættes. Brev fra Hertugen af Bedford. Brev fra Prinds Chriſtian. Skrivelſe fra Slotsbygnings-Commiſſionen. Thorvaldſen ſvarer Commiſſionen. Skriver til Etatsr. Hanſen og faaer i September et Brev iſtand til Prindſen.

1817.

Iblandt de Familier, ſom oftere reiſte igiennem Rom og ſaaledes ſtadigt fornyede Bekiendtſkabet med Thorvaldſen, var iſær Prindſen af Butera og hans Gemalinde, fra Sicilien. I Slutningen af forrige Aar havde denne Familie atter været nogen Tid i Rom; Thorvaldſen havde modeleret deres Buſter og ved Skilsmiſſen lovet at ville beſøge dem i Palermo, naar han engang fik Leilighed til en ſaadan Udflugt. Af de meget venſkabelige Breve, ſom baade Prindſen og Prindſeſſen ſkrev til Thorvaldſen, for at minde ham om dette Løfte, fremgaaer en hiertelig Velvillie og Beundring for vor Kunſtner, der viſtnok i høi Grad vilde have bidraget til at giøre ham en Reiſe paa Sicilien ret behagelig.

Vi have i Begyndelſen af 1817 et Svar at meddele, ſom Thorvaldſen ſendte paa diſſe gientagne Indbydelſer, da hans Landsmand, Prof. L. Kruſe, efter et Par Aar at have opholdt ſig i Rom, nu var i Begreb med at reiſe til Palermo.

Ved dette Brev fra Thorvaldſen til Prinds Butera bemærke vi, at da Prindſen var af tydſk Herkomſt, er det ſkrevet i dette Sprog, ſaaledes:

Rom, d. 4. Jan. 1817.

"Der liebe Brief Ihrer Durchlaucht. v. 23. Nov. v. J. hat mir viele Freude gemacht, beſonders da er die Nachricht von Ihrer glücklichen Ankunft in Neapel enthielt.

In der That, ich würde es zu meinen höchſten und beſten Freuden rechnen, wenn das Schickſal mich geſtattete Ihnen recht bald in Palermo meine Aufwartung zu machen, für jetzt aber muß ich mich mit der Hoffnung begnügen, einmal mit der Zeit dies erſehnte Glück erreichen zu können; denn meine Verhältniße nöthigen mich, recht bald eine wohl noch weitere, aber nicht ſo angenehme Reiſe zu machen, zu meinem, zwar lieben, aber unfreundlichen Vaterlande, woſelbſt mich wohl viele alte Freunde, aber zugleich eine kältere Sonne erwartet. — Ich werde gewiß auch recht bald zurückkehren, und dann würde auch ein Aufenthalt in dem freundlichen Sicilien und in Ihrer liebreichen Nähe doppelt wohlthuend ſein. Ich überſchicke Ihnen dieſen Brief mit meinem Freunde und Hausgenoſſen, dem däniſchen Dichter, Profeſſor Kruſe aus Copenhagen, und ich ſchmeichle mich damit, daß er als mein Freund und Landsmann eine gütigen Aufnahme bei Ihrer Durchlaucht finden wird, welche ihm beſonders erfreulich und wichtig ſein würde, wenn er vielleicht den Entſchluß faſſen ſollte, auch zugleich Sicilien zu beſuchen, welcher Vorſatz jedoch noch auf Verhältniſſe und Briefe beruht.

Ihre Sachen habe ich ſchon längſt dem Grafen Lavazzi überſchickt und hoffe, daß ſie recht bald in Ihre Hände kommen werden.

Ich bin mit Ehrfurcht und Hochſchätzung

Ihrer Durchlaucht

unterthänigſter

Albert Thorvaldsen."

At det var Thorvaldſens Alvor, nu i dette Foraar at tiltræde Reiſen til Danmark, lader ſig ikke betvivle, ſkiøndt det dog altid, ſaalænge han endnu ikke var afreiſt, vilde være uſikkert, om der blev noget af, naar det kom ſaavidt. Ved ſin Ven, Hiſtoriemaleren Lund, havde han ladet Prinds Chriſtian underrette om, at han nu om føie Tid agtede at afreiſe. Fra Slotsbygnings-Commisſionen og fra Etatsraad Hanſen havde han modtaget Breve, ſom udtalte Glæden over hans forventede Ankomſt; men paa disſe Breve havde Thorvaldſen troet det ufornødent at ſvare, da han nu kom ſelv.

Men der blev i Aar ikke noget af Hiemreiſen; allerede i Januar 1817 mødte en Hindring. Hertugen af Bedford havde endnu ikke modtaget de, for to Aar ſiden beſtilte, Arbeider, og efter gientagne Gange at have mindet og ladet minde om Forpligtelſen, ſynes han nu med ſaameget mere Grund at være bleven utaalmodig, da han, netop med Henſyn til disſe ventede Arbeider fra Thorvaldſen, havde ladet foretage Forandringer i Abbediet, hvor de ſkulde anbringes.

Hertugen af Bedford ſendte derfor Thorvaldſen følgende Paamindelſe:

"à Woburn Abbey
ce 20. Janvier 1817.

Monsieur!

J'apprends avec infiniment de regret et d'étonnement que vous n'avez pas encore commencé de ciseler en marbre le Basrelief que j'ai commandé, il-y-a près de deux ans, pour servir de pendant

à celui que j'ai acheté de vous, d'Achille et Briséis.

Vous vous rappellerez, Monsieur! que Vous m'avez promis que l'ouvrage sera achevé en six mois ou dans un an, au plus tard; et voila près de deux ans que vous avez pris cet engagement. Je vous ai payé en même temps 500 scudi d'avance, dans la confiance que vous ne tarderiez pas de commencer la sculture. Je fais décorer en marbres une grande galerie ici, qui est dans ce moment arrêtée dans ses progrès par l'absence de vos deux basreliefs auxquels je destine une place distinguée, selon leur mérite.

Je vous supplie donc d'achever avec la plus grande activité le basrelief de Priam et d'Achille et je vous prie de me communiquer par M. Irvine le progrès de cet ouvrage.

J'attends avec une vive impatience l'arrivée de votre charmante statue de ma petite fille.

Je suis, Monsieur, avec les sentimens d'égard & d'estime

Vôtre très humble et très obéissant serviteur

Bedford.

Denne ubehagelige Paaminbelſe blev imidlertid af vor Kunſtner taget til Indtægt ſom en gyldig Grund, til ikke nu at kunne tænke paa Afreiſen, ſaalænge Hertugen af Bedford ikke var tilfredsſtillet, og vi ſkulle ogſaa ſee, hvorledes Thorvaldſen i de Svar, han herefter maatte ſende til Danmark,

iſtedetfor ſelv at komme, holdt faſt ved denne Undſkyldning for ſin Udeblivelſe.

I Kiøbenhavn havde man endnu længe ingen Formodning om, at der allerede var indtraadt Forhindringer, og endnu i Slutningen af Februar ſkrev Prinds Chriſtian Frederik ſaaledes til Thorvaldſen:

"Hr. Profeſſor og Ridder Thorvaldſen! Underrettet om, at Baron Schubart agter at beſøge Dem i Rom, vil De ikke fortryde paa, at jeg beder ham, Deres og alle fortrinlige Kunſtneres varme Ven, at overbringe Dem diſſe Linier, tildeels foranledigede ved den Efterretning, Hiſtoriemaler Lund har givet mig, at De først har beſluttet imod Sommeren, dette Aar, at reiſe til Deres Fødeland, hvor De med Længſel ventes og vil finde den Modtagelſe, De i ſaa høi Grad kan giøre Fordring paa. Min Glæde over denne Deres Beſlutning er ligeſaa oprigtig ſom ſtor, thi Kunſtnerne i vort Land vil vinde betydeligen ved Deres Nærværelſe, vor fortiente Hanſens Meſterværker vil ved Dem faae den Prydelſe, de ſavne, og Kongen vil glædes derved; det vil desuden være Høiſamme, ſom det er mig, en ſand Glæde at fornye Deres Bekiendtſkab og at bidrage, hvad vi formaae, til Deres Opholds Behagelighed i Kiøbenhavn. Værelſer og Leilighed til Attelier ſtaae til Deres Diſpoſition paa Charlottenborg Slot, og Academiet vil føle ſig hædret ved Deres Deeltagelſe i dets Arbeider. Til den Tid haaber jeg ogſaa, at den ſieldne Kunſtner, Eckersberg, vil have fuldfærdiget ſit Receptionsſtykke ſom Medlem; det foreſtiller Baldurs Død i Gudernes Forſamling, efter Edda. Hans ſeneſte Arbeider have tiltrukket ham almindelig Beundring.

Det glæder mig at erfare, at Hiſtoriemaler Lund beſtræber ſig at forandre ſin Colorit; han er iøvrigt en

ſaa god Tegner og en ſaa elſkværdig og beſkeden Kunſtner, ſaa at jeg meget ønſker, at ſee ham begavet med dette vigtige Fortrin for en god Maler. De ville ſtyrke ham i dette gode Forſæt.

Jeg haaber at Deres Basreliefs *) til Slottet komme hertil paa ſamme Tid, ſom De er i Kiøbenhavn, for at De ſelv kan ſee dem opſatte paa deres Sted. De vil glæde Dem ved at ſee Slottet og iſærdeleshed Raadhuſet.

I det Haab, om føie Tid at ſee Dem her, nævner jeg mig Deres

velvilligſte

Chriſtian Frederik."

Odenſe, d. 26. Februar 1817.

Fra Slotsbygnings-Commiſſionen afgik, en Maaned ſenere, følgende Skrivelſe til Thorvaldſen:

"I den Forudſætning, at Hr. Profeſſoren endnu muligen ikke har tiltraadt Deres forventede Afreiſe til Fædrenelandet, forinden dette Brev indløber, udbeder man, at De ville være uleiliget med en Commiſſion, hvis Udførelſe man vanſkeligen, uden Hr. Profeſſorens Medvirkning vilde kunde ſee tilveiebragt. Det er Commiſſionen bekiendt, at de 4 Medaillons til Slottets Hovedfaçade mod Slotspladſen ſkal være udført i Marmor, og det vilde være meget behageligt, ved Deres Nærværelſe her at ſee Slottet prydet med diſſe Arbeider fra Hr. Profeſſorens Haand; man giver ſig derfor den Frihed at anmode Dem, om De ville have den Godhed at foranſtalte diſſe Medaillons affendte til Livorno, eller hvilket andet Sted, De maatte finde paſſende, for derfra med Skibsleilighed at hidbringes. Commiſſionen ſeer med Længſel Hr. Profeſſorens

*) De fire runde Basrelieffer.

behagelige Svar herpaa i Møde, hvori det forventer tillige at blive underrettet om, naar vi kan haabe at see Dem her, da Hr. Profeſſorens Nærværelſe i ſaamange Henſeender lover en velgiørende Virkning paa Konſten i Fædrenelandet.

Kiobenhavn, i Commisſionen angaaende Slottets, ſamt det nye Raad- og Domhuſes Opførelſe, d. 28. Martii 1817.

Hauch. Moſting. Monrad. Hanſen.

Hoe."

Først i Mai Maaned d. A., yttrede Thorvaldſen ſig om ſin forandrede Beſlutning, og dette, ikke i et Svar til Prindſen, men i Skrivelſer til Commisſionen og til Etatsraad Hanſen.

Til Commisſionen ſkrev han ſaaledes:

Rom, d. 25. Mai 1817.

"Efterat jeg havde ryddet de nærmeſte Hindringer afveien, ſom endnu beſtandigt lagde ſig for min ſaalænge ønſkede Reiſe til mit Fædreneland, og jeg alt lavede mig til at udføre ſamme, modtog jeg uventet et Brev fra Hertugen af Bedford, ſom anmodede mig om at paaſkynde et Par for længeſiden beſtilte Basreliefs (hvis Udførelſe jeg havde tænkt at opſætte til min Tilbagekomſt) med det Tillæg, at han ſaae ſig nødt til at ſtandſe midt i den begyndte Bygning, hvis de ikke til rette Tid kunde indſættes i deres beſtemte Plads. Nødvendigheden af denne Pligts Opfyldelſe har nødt mig til, for Øieblikket at opſætte min Afreiſe herfra, uden at jeg i dette Øieblik kan beſtemme, naar jeg kan udføre den; dog vil viſt den glade Tanke, at ſee mit Fædreneland igien, paaſkynde den ſaameget ſom muligt; ogſaa vil denne Forſinkelſe give mig Leilighed til at lægge den ſidſte Haand paa de til Slottet næſten fuldendte Medaillons, hvilke jeg, ſaaſnart

ſom muligt, ſkal beſørge affendte til Livorno, for at indſendes til den ærede Commiſſions Adreſſe."

Samme Dag, han havde ſkrevet dette Brev til Commiſſionen, ſkrev han ogſaa til Etatsraad Hanſen, ſaaledes:

Rom, d. 25. Mai 1817.

"Høiſtærede Hr. Etatsraad!

Deres ærede og høiſt velkomne Skrivelſe af f. A. tilgive De mig, at jeg nu først beſvarer. Det er ſaa yderſt ſieldent, at mine Forhold tillade mig at komme til Skriverbordet, og jeg havde beſtandig haabet, ret ſnart, og bedre mundtlig end ſkriftlig, at kunne bevidne Dem min Agtelſe og min Erkiendtlighed af Deres Fortieneſter. Da min Reiſe pludſelig igien for det første er udſat af Aarſager, hvilke De af mit Brev til Commiſſionen vil erfare. Vel har jeg i forløbne Vinter af den Mængde Reiſende, iſær Englænder, ſom gjennemſtrømme Italien, modtaget endeel Beſtillinger, hvis Fuldførelſe jeg næſten rædded ved at tænke paa; dog er min faſte Henſigt at opſætte de fleſte til min Tilbagekomſt; men af ældre Beſtillinger ere mine Forpligtelſer af den Natur, at jeg, uden at ſætte min Skyldighed tilſide og ſvigte den Tillid og Velvillie, hvormed jeg er beæret, maa fuldende hine, førend jeg kan være ganſke Herre over min Tid. Dette var Tilfældet med hvad Hertugen af Bedford har beſtilt hos mig, ſom nu holder mig tilbage, hvormeget jeg end længes efter at kunne virke i Forening med Dem.

Jeg takker Dem meget for Efterretningen af Eckersbergs Ankomſt og forundrer mig kun over, endnu ikke at have ſeet nogle Efterretninger fra ham ſelv. Jeg beder Dem hilſe ham, Malling og mine Venner, idet jeg anbefaler mig i Hr. Etatsraadens Erindring med al den Høiagtelſe og det Venſkab, hvormed jeg forbliver

Deres hengivneſte."

Saa let blev det ikke Thorvaldſen at faae et ſkyldigſt Svar iſtand til Prinds Chriſtian Frederik. Hvor tidligt han begyndte paa dette Arbeide, lader ſig ikke ſige, men vi have tre Concepter til et ſaadant Brev foran os, og den ſidſte bærer det noget ſildigere Datum, den 10. September 1817. For at holde det herhenhørende ſammen i dets Forbindelſe, maa vi altſaa allerede her meddele det Brev, Thorvaldſen, henimod Aarets Udgang, ſkrev til denne Fyrſte angaaende ſin Udeblivelſe:

(Rom, d. 10. Septbr. 1817).

"Deres Kongelige Høiheds mig ſaa ſmigrende Skrivelſe af 26. Februar har endmere formeret min Længſel efter at ſee mit Fædreneland igien, da den Overbeviisning, at være paaſkjønnet af og velkommen for Dem forener ſig dermed; imidlertid giør det mig ondt, at maatte tiltilføie, at jeg endnu for en ubeſtemt, men dog, ſom jeg haaber, kun en kort, Tid maa opſætte Udførelſen af dette Ønſke. Hvormegen Umage jeg end havde giort mig, for i dette Foraar for nogen Tid at kunne løsrive mig fra mine Arbeider og indgaaede Forpligtelſer her, ſeer jeg mig dog næſten i dette Øieblik, da jeg vilde giøre mig færdig til Reiſen, pludſeligen tilbageholdt ved et Brev fra Hertugen af Bedford, der underretter mig om, at han ſeer ſig nødt til at ſtandſe med Arbeidet i en begyndt Bygning, hvis han ikke ſaa ufortøvet ſom muligt kan erholde nogle hos mig beſtilte Basreliefs, et Arbeide, ſom jeg havde iſinde at opſætte til min Tilbagekomſt, men ſom nu dette Brev nøder mig til at fuldende forinden. Det glæder mig at kunne føie til, at Baron Schubart, der dog ſelv ſaa ivrig ønſker denne Reiſe og med mig beklager dette Forfald, dog er fuldkommen enig med mig om, at jeg i denne Sag maa give efter for Nødvendigheden

og mine Forpligtelſer. Hindrer nu end denne uforudſeete Opſættelſe mig fra, ſaaſnart ſom jeg ønſkede, at kunne fremſtille mig for Deres Kongl. Høihed, vil den dog aldrig kunne ſvække den Høiagtelſe og Erkiendtlighed, hvormed jeg anſeer de ſtionne Kunſters varme Ven og Beſkytter i mit Fædreland og henlever

D. K. H.
underdanigſte
A. T."

LII.

Kronprindſen af Bayern. Archit. Leo v. Klenze. Beſtilling paa en Friſe i Gips. Thorvaldſen afſlaaer Beſtillingen. Basrelief: De tre Marier ved Graven. Gravmæle over Colonel Bonar. Beſtilling paa Monumentet for Lord Maitland. En Opgave til et Basrelief. Reſtaurationen af Æginæterne tilendebragt. Medlem af Accad. Romana di Archeologia. Reſtaurationer for det Vaticanſke Muſeum. Fyrſt Eſterhazy i Rom. Hans Buſte. Statuen: Den ſeirende Amor. Statue: Pandſerinden. Skizze til Gruppen Gratierne.

1817.

Skiøndt Thorvaldſen i de Breve, vi ſidſt have meddeelt, kun anførte ſit Forhold til Hertugen af Bedford ſom Undſkyldning for, at han ikke paa denne Tid kunde forlade ſine romerſke Studier, havde han dog andre, ligeſaa gyldige, Grunde, ſom han ikke berørte.

Det vil erindres, at Kronprindſen af Bayern for nogle Aar ſiden havde giort ham det Spørgsmaal, hvad en Basrelief-Friſe i Marmor vilde koſte, og at vor Kunſtner dengang havde ſmigret ſig en Stund med det Haab, at Prindſen havde iſinde at lade ham udføre Alexanders Indtog i Marmor. At dette ikke var Meningen, have vi allerede anført; men Prindſens egentlige Henſigt med dette Spørgsmaal fremgik førſt nu af en Skrivelſe, ſom Thorvaldſen i Begyndelſen af Aaret modtog fra den kongl. bayerſke Hofarchitect Leo v. Klenze. I denne Skrivelſe, dat. München d. 14. Jan. 1817, underrettedes vor Kunſtner

om, at Hans Kongelige Høihed havde ifinde, ligeoverfor det endnu ikke fuldførte Glyptothek i München at lade opføre en Kirke, ſom ſkulde helliges de tolv Apoſtler. I det Indre af dette Tempel ſkulde, foruden tolv Apoſtelſtatuer, anbringes en ſtor Basrelief-Friſe paa hver af Kirkens Sidevægge, tilſammen 240 bayerſke Fod, og disſe Friſer ſkulde give en hiſtoriſk Fremſtilling af Jeſu Liv paa Jorden. Dette betydelige Sculpturværk ſkulde, ifølge Prindſens Ønſke, overdrages "dem Autor des Einzugs Alexanders."

I denne Anledning lod Kronprindſen ſin Architect forelægge følgende Spørgsmaal:

1. Ob Sie Ausführung dieſes Bassorelievo von 240 Fuß lang, in 2 Stücken von 120 Fuß jedes, fürs erſte nur in Gyps übernehmen, und gleich nach der Vollendung der Restauration der Aeginetiſchen Werke beginnen können?
2. Welcher der Preis dieſes Modells in Gyps ſeyn würde, welcher friſtenweiſe bezahlt werden ſoll;
3. in welcher Zeit etwa das Modell vollendet ſein könnte.

I det Svar, Thorvaldſen under 28. Februar ſ. A. ſees at have ſendt v. Klenze, yttrede han ſig villig til at overtage et ſaadant Arbeide, men kun under Forudſætning af, at det ikke blev ved en Gipsmodel, men at man gav ham Beſtilling paa denne Friſe i Marmor. Han havde formodentlig ikke Lyſt til, andengang at foretage et ſaa betydeligt Arbeide i et ſaa forgængeligt Material og antog vel ogſaa, baade med Henſyn til München og til Kiøbenhavn, at Architecterne

vare kun altfor villige til at lade ſig nøie med Sculptur-værker i Gips til deres Bygningers Smykke.

Dette Brev fra Thorvaldſen til v. Klenze have vi ikke, men dets Indhold fremgaaer af det næſte Brev, ſom v. Klenze, under 10de Marts ſ. A. ſkrev til ham. Architecten havde forelagt Kronprindſen Thorvaldſens Svar, og var nu af Høiſamme bemyndiget til at give Thorvaldſen den Forſikkring: "daß das Werk in Marmor ausgeführt und nicht anders als in dieſer Maſſe aufgeſtellt werden ſoll, jedoch wollen ſich Se. Königliche Hoheit die Beſtimmung über das wann, wie und wo dieſer Ausführung noch einige Zeit und vielleicht bis zur Vollendung des Modells vorbehalten."

Den nærværende Beſtilling ſkulde ſaaledes indſkrænke ſig blot til Modellen, og det var dertil hans Kongelige Høiheds Ønſke, at Thorvaldſen, endogſaa før han var færdig med Reſtaurationen af Æginæterne, vilde modelere et Par Stykker af Friſen til Prøve.

Paa dette Brev ſvarede Thorvaldſen ikke, uagtet han for en Sikkerheds Skyld havde modtaget det in duplo; formodentlig havde han ikke Lyſt til at overtage Beſtillingen under disſe Betingelſer. Men Kronprindſen lod ikke deſtomindre v. Klenze gientage, hvad der allerede tidligere var ſkrevet, og nu hed det:

"Sie können alſo erſtens verſichert ſein, daß das Bassorelievo nie in Gyps, ſondern nur in Marmor ausgeführt, aufgeſtellt werden wird; jedoch wollen Se. Königliche Hoheit das Modell

und die Ausführung in Marmor als zwei verſchiedene Arbeiten anſehen und behandeln.

Es wäre demnach ſehr zu wünſchen," ſkriver v. Klenze videre, "daß Sie, lieber Hr. Thorvaldſen, bald Zeit und Muße finden könnten, nur das Stück in Thon zu machen, welches als Norm für die Beſtimmung des Gypsmodells dienen ſoll."

Men det ſynes ikke, at Thorvaldſen har indladet ſig videre i denne Correſpondance; iſtedetfor at ſkrive et Brev, modellerede han i Sommerens Løb det omtalte Stykke Basrelief, fremſtillende De tre Marier ved Jeſu Grav, og lod det i al Stilhed henſtaa, under Forventning af, hvad v. Klenze havde yttret, at Kronprindſen maaſkee ſelv kom til Rom.

Dette Forhold hindrede imidlertid ikke vor Kunſtner i at giøre andet Brug af ſit Prøveſtykke, da en Leilighed tilbød ſig. I Auguſt d. A. henvendte en Colonel Bonar ſig til ham, angaaende et Basrelief til et Gravmæle, og paa Thorvaldſens Forſlag, blev der nu af ham giort Beſtilling paa dette Basrelief i Marmor.

Om Friſen var der ikke længer Tale, førend v. Klenze i Decebr. d. A. i et ganſke andet Anliggende ſkrev til Thorvaldſen, og benyttede denne Leilighed til at underrette ham om, at, angaaende den omtalte Friſe, vilde han nu faae Leilighed til perſonligt at afhandle Sagen med Kronprinds Ludwig ſelv, ſom agtede ſig til Rom.

En anden Beſtilling indløb i de ſamme Dage, ſom den fra München.

Lord-Commissairen over de Joniske Øer, Sir Thomas Maitland, havde giort sig fortient af disse, ved at organisere Regieringen under Englands Beskyttelse. I 1816 havde han foretaget en Reise fra Corfu til London, for at udvirke en Constitution for disse Øer, og i Erkiendtlighed for denne Velgierning, eller, som det ogsaa hedder, fordi han havde skaffet Corfu et Universitet, havde nu Republikens Nobili forenet sig om, at lade ham opreise et Monument.

I denne Anledning modtog Thorvaldsen en Skrivelse af 16de Januar 1817 fra den russiske General-Consul Spiridion Naranzi i Venedig, som uden videre meldte ham, at der med det første vilde blive ham tilstillet en Gipsbuste (un calco in gesso), nemlig Portraitet af General Maitland, samt en Tegning til et Basrelief, som man ønskede udført af Thorvaldsen "come si sta e giace, e senza la benchè minima alterazione."

Denne Buste skulde være af en colossal Størrelse og tilligemed Basrelieffet udføres i Bronze til et Monument for Lord Maitland; foreløbigt anvistes hertil hos Torlonia 250 Zechiner.

Thorvaldsen synes i Begyndelsen ikke at have lagt synderlig Mærke til denne Bestilling, som i flere Henseender var ham noget ualmindelig, og da han hverken svarede, eller hævede den anviste Sum, indkom under 3die Mai en anden Skrivelse fra en Signor Paolo Propalendi paa Corfu, som af flere Nobili, og fornemmelig af en Signor Bulzo, "Membro del consiglio primario negli Stati uniti,' var opfordret til at underhandle med Kunstneren om Monumentet.

Beſtillingen gik nu ud paa, at man efter et medfølgende Portrait, til hvilket Kunſtneren ganſke kunde henholde ſig ihenſeende til Ligheden, ønſkede udført i Bronze en colosſal Buſte i heroiſk Stil, med antik Drapperi og dernæſt et Basrelief, ligeledes i Bronze, der ſkulde fremſtille: "Minerva che strappa dal volto una maschera a donna, rappresentante la (Forza), e che il volto di questa donna fosse quello di un scheletro."

Saavidt vi have kunnet læſe og forſtaa disſe meget utydelige Ord i Brevet, gik denne Beſtilling altſaa ud paa en Allegori, i hvilken Minerva er fremſtillet, rivende Maſken fra Anſigtet af en Qvinde, ſom foreſtiller (Styrken?), og at dette blottede Anſigt viſer ſig at være et Dødningehoved, altſaa Sindbillede paa den jordiſke Krafts Forgængelighed. Dette maa vi imidlertid lade henſtaa. Men, da man ſyntes at holde ſaa ſtrengt paa denne Allegori, at man ikke vilde tillade Kunſtneren den mindſte Afvigelſe fra den ham overdragne Compoſition, ſaa havde Thorvaldſen god Grund til ikke at gaa ind paa denne Beſtilling, og endnu i Juni Maaned ventede Caval. Naranzi forgieves paa Svar. Dog overtog vor Kunſtner imidlertid at corrigere de ham tilſendte Tegninger over den architectoniſke Deel af Monumentet, ſom ſkulde udføres i Venedig, og da Caval. Bulzo paa ſin Tilbagereiſe fra London til Corfu i denne Sommer kom til Rom, fik Thorvaldſen Leilighed til mundtlig at giøre ſine Bemærkninger. Sagen ſynes nu at være bleven ſaaledes ordnet, at han, under Bibeholdelſe af den Tanke, man havde villet udtale, fik kunſtneriſk Raadighed over ſit Arbeide til at componere det ſaaledes, ſom han fandt bedſt, hvilket derefter ſkete i Løbet af næſte Aar.

I Marts 1817 var Restaurationen af Ægineterne tilendebragt til alle Sagkyndiges fulde Beundring. L'Accademia Romana di Archeologia bragte i denne Anledning vor Kunstner sin Hyldelst ved, under 22. Marts 1817, at optage ham som Medlem af dette lærde Selskab.

Desuden synes dette Arbeide at have haft tilfølge, at den pavelige Regjering nu overdrog Thorvaldsen at restaurere tre antike Statuer, en Amazone, en Demosthenes og en Caryatide, samt et Basrelief af Hadrians Triumphbue, hvilke Sager under Roms Omvæltninger vare blevne kiøbte af Maleren Camuccini, der solgte dem for 36,000 Scudi til det vaticanske Museum.

I dette Foraar havde Fyrst Esterhazy været i Rom og i Thorvaldsens Studier. Vor Kunstner modelerede hans Buste og modtog et Par Bestillinger til Fyrstens Galeri i Wien, nemlig paa en Statue, den seirende Amor, og paa en anden, som skulde fremstille en dandsende Bacchantinde. Den forstnævnte Statue stod allerede i flere Aar færdig som Model; den sidstnævnte skulde endnu componeres, efterat Fyrsten havde ladet sig forelægge et Par Tegninger. I denne Anledning corresponderede Thorvaldsen med Fyrst Esterhazy og giorde under 30. April sine Propositioner. Ved deres Overeenskomst bestemtes, at begge Statuerne og Busten skulde være færdige i Marmor i Løbet af et Aar, og at Thorvaldsen for begge disse skulde modtage 4000 Scudi og for Busten 100 Ducati.

Thorvaldsen tog derfor strax, da han var færdig med Ægineterne, den dandsende Bacchantinde under Arbeide, men

denne fremtraadte nu, formodentlig ifølge Fyrſtens eget Valg blandt de ham forelagte Tegninger, ſom Dandſerinden, og den 5te Juli 1817 blev denne Model afſtøbt *).

Denne Statue, ſom fremſtiller en bekrandſet Pige, der med Ynde bevæger ſig i Dands, idet hun drapperer ſig med Overgevandtet, ſkal, efter hvad der er fortalt, ihenſeende til Buſten, være modeleret efter en ung, tydſk Dame. Os forekommer det ikke uantageligt, at Billedet af den tidligere nævnte Frøken Ida Brun, ſenere Grevinde Bombelles, hvis Buſte Thorvaldſen nylig havde modeleret, her kunde have foreſvævet ham i Erindringen om hendes plaſtiſke Dandſe, ſom han i hin Tid ſaa høiligt havde intereſſeret ſig for.

Angaaende Fuldførelſen af disſe to Statuer, da var det let at forudſee, at Thorvaldſen ikke vilde kunne holde ſit Løfte. Endnu i 1819 vare de ikke afſendte, og den ſeirende Amor blev et af Offrene for den Indſtyrtning, ſom, under Thorvaldſens Fraværelſe i 1820, fandt Sted i et af Studierne. I dette Fald miſtede Amor Hovedet, men efter Thorvaldſens Tilbagekomſt, da han ſaaledes fik Leilighed til ogſaa at reſtaurere ſine egne Arbeider, undergik den en ſaadan Behandling, at Fyrſt Eſterhazy yttrede ſig villig til at modtage den tilligemed Dandſerinden. De ere nu begge opſtillede i det Eſterhazyſke Galeri i Wien.

Iblandt de nyere Compoſitioner, der i dette Aar beſkæftigede Thorvaldſens Tanke maa vi allerede her foreløbigt nævne et Arbeide, ſom vel hører til en ſenere Tid, men

*) Athene. 1817. II. 539.

dog allerede i 1817 krævede Tilværelsen. Det var Gruppen af de tre Gratier. Efter vor Kunstners modelerede Skizze lod han sin Elev Tenerani, i dette Aar begynde den foreløbige Behandling af de tre enkelte Figurer, som senere, i 1819, sammenstilledes og giennemførtes af ham selv.

LIII.

Forhandlinger mellem Grev Mokronoſki i Warſchau og Thorvaldſen ang. et Monument for Fyrſt Joſeph Poniatowſki. Skrivelſe fra Warſchau. Thorvaldſens Svar. Han har, uden at vide det, concurreret. Grev Mokronoſki ſkriver atter til Thorvaldſen. Thorvaldſens Svar. Forhandlinger med Prinds Stanislaus Poniatowſki i Rom. Thorvaldſen maa igien ſkrive til Warſchau og ſender Comiteen ſit Udkaſt til Contracten.

1817.

Samtidigt med de allerede nævnte Beſtillinger, modtog Thorvaldſen ogſaa i Marts d. A. Beſtilling paa Monumentet over den i Slaget ved Leipzig faldne Fyrſt Joſeph Poniatowſki. Grev Mokronoſki, et Medlem af den Comitee, ſom var ſammentraadt i Warſchau til Oprettelſen af dette Mindesmærke, indledede Forhandlingerne med vor Kunſtner ved en Skrivelſe af 7de Marts 1817, og da denne Correſpondance, ifølge Sagens Natur, vel er temmelig vidtløftig, men dog af væſentlig Intereſſe for dette Arbeides Hiſtorie, kunne vi ikke her lade det blive ved et Referat af Indholdet, men foretrække, ogſaa at opbevare det Væſentligſte af diſſe Actſtykker.

Den første Skrivelſe indeholder Foreſpørgſel, om, og paa hvilke Vilkaar, Thorvaldſen vil overtage Udførelſen af Fyrſt Poniatowſkis Heſtſtatue i Bronce, og lyder ſaaledes:

"Monsieur!

Membre du Comité auquel est confié le soin de l'érection du Monument, destiné à perpétuer la mémoire du Prince Joseph Poniatowski, Général en chef de l'armée Polonoise, mort à la bataille de Leipzig, en passant la rivière l'Elster, je suis chargé de vous faire à ce sujet les propositions suivantes: Nous desirerions que ce monument fût digne du grand homme qu'il doit rappeler aux siècles à venir, et digne de la Nation qui veut honorer son héros. Une statue équestre nous a paru pouvoir le mieux remplir ce dessein; mais le marbre étant trop peu durable dans nos climats, on desirerait que cette statue fût en bronze fondu. Quant à la forme: le modèle du cheval de Marc-Aurele, avec des changemens dans le costume du Guerrier, ou l'attitude que présente le fameux bas-relief de Curtius se précipitant dans un gouffre, sembleraient être ce qu'il y a de plus convenable. Vos talens, Monsieur, étant reconnus de tout l'Europe, on n'oserait confier à un ciseau moins distingué l'exécution d'un monument qui doit éterniser la reconnaissance Nationale.

Je prends donc la liberté de vous prier de me répondre sur les points ci-dessous:

1. Aurez vous la bonté de vous charger de cette entreprise?
2. Dans le cas de l'affirmative, quelles seraient vos conditions, et avec qui desireriez vous que le contrat fût passé?

3. A quelle époque pourriez-vous commencer ce grand ouvrage?
4. Quels sont les préparatifs qu'il faudrait faire, quels sont les matériaux dont vous auriez besoin, et en quelles quantité et qualité faudrait-il vous les préparer?
5. De combien de temps croyez vous avoir besoin pour conduire à fin ce grand ouvrage?
6. Veuillez bien aussi nous envoyer un compte simulé de tous les frais qu'entrainera la construction de ce monument afin que nous puissions tenir prêtes les sommes necessaires.
7. Quelles sont vos projets sur la forme de ce monument et vos idées en général?

J'espère, Monsieur, que rendant hommage au héros, dont nous voulons honorer la mémoire, vous voudrez bien vous rendre à notre prière et j'attends votre réponse à Varsovie.

Agréez, Monsieur, l'expression de la haute estime que m'inspire votre réputation et des sentimens distingués avec lesquels j'ai l'honneur d'être

Votre très humble et très obéissant serviteur

Mokronoski.

Varsovie, le 7. Mars 1817."

Paa dette Brev ſvarede Thorvaldſen under 15. Mai, at han gierne vilde overtage Udforelſen af Modellen, naar dette kunde ſkee i Rom, at han, naar engang Statuen var afſtøbt i Bronze, ſelv vilde komme til Warſchau, for at

lægge sidste Haand paa Værket, men bemærkede derhos, at han ikke selv kunde overtage Støbningen. For Modellen bestemte han en Pris af 12,000 romerske Scudi og ønskede desangaaende at afslutte Contracten med Prinds Stanislaus Poniatowski, som levede i Rom. Naar denne Contract var sluttet, vilde han begynde paa Arbeidet. Han havde tænkt sig, at fremstille Helten i det Øieblik, han opmuntrer Armeen til at følge sig. Ihensеende til Costumet, vilde han foretrække det antike, men udbad sig, hvis det skulde holdes nationalt, de fornødne Hiælpemidler tilsendte.

Dette Thorvaldsens Brev lyder saaledes:

"Monsieur!

J'ai eu l'honneur de recevoir votre lettre dans laquelle vous me faites la proposition de faire une statue équestre du Prince Joseph Poniatowski; je suis très sensible à la bonne opinion que vous avez de mes talens et de la confiance que vous mettez en moi, en me chargeant de l'exécution de ce monument. Sur les demandes que vous m'avez faites, je prends la liberté de répondre:

1. Je me chargerai volontièrement de l'exécution de ce monument, pourvu qu'il me soit permis de faire le Modèle à Rome, d'où je ne pourrai m'absenter pour si longtems à cause de mes autres ouvrages. Aussi le modèle y gagnera en le faisant ici, où je suis entouré des chefs d'oeuvre de l'antiquité et où je trouve tant de moyens pour faciliter mon ouvrage.

Quand le modèle sera fait et transporté à l'endroit de sa destination, je m'oblige d'y aller pour l'achever en bronze et diriger le placement. Quant au transport il n'y a point de difficultés, comme on est obligé de faire la forme en plusieurs pièces.

2. Après avoir consideré le temps et les frais que cet ouvrage entrainera, j'ai fixé le prix à douze mille Ecus Romains, y compris les frais de mon voyage à Varsovie. Je désirerais que le contrat fût passé avec Son Altesse le Prince Poniatowski à Rome, si Son Altesse voudra s'en charger.
3. Aussitôt que je reçois votre réponse que vous acceptez mes propositions, je commencerai les préparatifs pour ce grand ouvrage.
4. Comme je ferai le modèle ici, je ne pourrai vous indiquer les préparatifs et les matériaux necessaires pour le fondre en bronze, ni moi, ni aucun autre sculpteur pourra s'en charger, cela étant un art separé de la sculpture et qui demande des expériences et des connaissances qu'aucun sculpteur ne peut posséder; je peux donc seulement m'obliger de faire le modèle en plâtre, de fournir les formes et quand la statue est fondue, de l'achever en bronze. Mais il ne sera pas difficile de trouver quelque artiste habile qui s'en chargera.
5. Je compte à peu près 12 à 15 mois pour achever le modèle.

6. Quant aux frais qu'entrainera la construction du piédestal et de faire fondre le modèle en bronze, l'Architecte qui sera chargé de l'exécution du premier et l'artiste auquel sera confié l'autre, vous pourront donner les éclaircissemens nécessaires.
7. Les propositions que je vous fais pour l'idée et la composition du monument sont les suivantes: Je voudrais représenter le Prince au moment, où il encourage l'armée de le suivre, le cheval est en petit galop. Quant au costume je préférerais un costume antique, mais en cas que vous préfériez un habillement national, je vous prie de m'en donner les dessins nécessaires. La base ou piedestal peut être très simple, et je vous prie de me communiquer l'idée de l'Architecte qui sera chargé de l'exécution.

Ce sont, Monsieur, mes idées sur les points sur lesquels vous avez demandé ma réponse; je prends la liberté de vous prier, s'ils seront acceptés (—).

Je vous prie, Monsieur, d'agréer les sentimens distingués de la plus haute estime avec lesquels j'ai l'honneur d'être

Votre très humble
et très obéissant serviteur
A. Thorvaldsen.

Rome, le 15. Mai 1817.

Da Thorvaldſen, et Par Maaneder efter, modtog Grev Mokronoſki's Svar paa dette Brev, erfarede han, hvad man ikke tidligere havde berørt, men hvad der maaſke vilde have været tilſtrækkeligt til at giøre en Ende paa Sagen for hans Vedkommende, nemlig, at Comiteen ſamtidigt havde henvendt ſig til de førſte Billedhuggere i Europa med ſamme Foreſpørgſel. Af alle de indløbne Svar havde det fra Thorvaldſen meſt tiltalt Comiteen, og i det Brev, ſom nu afſendtes, blev Beſtillingen overdraget til ham. Dog var der endnu et Spørgsmaal, af hvis Beſvarelſe den hele Sag var afhængig, nemlig, hvorvidt Keiſeren af Rusland vilde bifalde Monumentets Oprettelſe paa den dertil udſeete Plads i Warſchau. Naar dette var bifaldet, vilde Fyrſt Stanislaus Poniatowſki i Rom ſtrax blive anmodet om at træde i Underhandling med Thorvaldſen angaaende Contractens Afſlutning, da den fornødne Pengeſum var tilſtede. Man ønſkede imidlertid, at Thorvaldſen vilde ſende en Skizze, og at han vilde meddele ſine gode Raad ihenſeende til Bronzeſtøbningen, naar det kom ſaavidt. Med Henſyn til Monumentets Fodſtykke, ønſkede man fra vor Kunſtners Haand en Tegning til Veiledning for Architecten, og endelig giorde man ſig Haab om, at dette Fodſtykke kunde blive ſmykket med to Basrelieffer, medens de to andre Sider forbeholdtes Inſcriptionen.

Dette Grev Mokronoſki's Brev til Thorvaldſen lyder ſaaledes:

"Monsieur!

Je m'empresse de vous accuser réception de votre lettre du 15. Mai 1817, qui nous a fait le plus grand plaisir. En consentant à vous

charger de l'exécution du monument qui doit être érigé pour le Prince Poniatowski, vous tranquilisez la Nation; elle est sure que son voeu sera dignement rempli. Nous nous flattons, Monsieur, qu'il ne doit pas vous être indifférent d'attacher votre nom à un monument que par un exemple si rare dans l'histoire, la Nation adjuge d'une manière si noble et si unanime, non à un Souverain, mais à un concitoyen et à son contemporain. Nous nous étions adressés à tous les artistes qui par leurs talents jouissent en Europe d'une réputation méritée, parce que nous attachons le plus grand prix à ce que l'exécution réponde à notre attente; mais de toutes les réponses que nous avons reçues, la vôtre, Monsieur, convient le mieux à l'esprit national.

J'ai donc l'honneur de vous répondre au nom de ceux qui m'ont confié la direction de cette affaire et de vous déclarer, qu'accédant au prix de Douze mille écus romains, que vous avez fixé, nous espérons que vous n'epargnerez aucun soin pour que la réussite réponde à notre attente et à la confiance que nous avons mise en vous. Dès que l'assentiment de Sa Majesté Imp^ale^ et R^ale^ notre Auguste Souverain et des ordres définitifs que nous venons de demander pour l'indication de la place, où doit être élevé le Monument, nous seront parvenus, nous nous empresserons de prier S. A. Monseigneur le Prince Stanislas Poniatowski de vouloir bien se charger de faire

avec vous, Monsieur, le contrat dans les formes requises et nous lui démontrerons à cette occasion que nous avons déjà entre nos mains des sommes plus que suffisantes pour notre entreprise, et que nous attendons incessamment la rentrée de sommes beaucoup plus considerables. Nous avons cru devoir faire la démarche ci-dessus près de notre Souverain afin d'être assurés qu'il ne puisse être mis aucune entrave à l'exécution du monument projeté. En envoyant au Prince Stanislas les plein-pouvoirs pour la transaction, ou bien à la première occasion qui se présentera pour l'Italie, nous nous empresserons de vous envoyer tout ce qui peut contribuer à vous faire saisir la ressemblance du feu Prince Poniatowski, en attendant il nous importe de nous entendre sur plussieurs points essentiels.

1. Nous désirerions avoir sous les yeux une esquisse de la pose de la figure et du mouvement que vous désirez donner tant à la figure qu'au cheval.
2. Il est bien essentiel que le cheval ait les formes parfaites, bien entendu qu'il s'agit d'un cheval oriental et nullement de formes prises d'après les chevaux européens. Le cheval de Marc-Aurèle à Rome est le seul modèle qui approche du beau idéal d'un cheval arabe, encore est-il un peu trop pesant. Si le calme de ce cheval ne répond pas à nos idées, on pourrait donner un autre mouvement aux parties. L'esquisse de votre idée nous

tranquiliserait donc entièrement, car c'est un détail auquel on attachera beaucoup de prix dans notre pays. Le Prince était réputé le meilleur cavalier de son temps et montait toujours les plus beaux chevaux; ce souvenir est profondément gravé dans tous les esprits.

3. Comme il nous importe extrêmement que la fonte soit parfaite, afin de ne rien perdre de la beauté de votre ciseau, nous désirerions savoir votre opinion sur le fondeur qu'on pourrait employer. Si c'etait à un artiste de Rome que vous voulussiez confier cet ouvrage, nous lui demanderions le dessin des fours et instrumens qu'il faudrait préparer afin que l'exécution ne rencontre point de difficultés.

4. Etant entouré de gens du métier, il vous sera très facile, calculant d'après tel ou tel autre monument fondu à Rome, de savoir aproximativement le poids que le nôtre pourra peser et par conséquent de nous dire quelle sera à peu près la quantité du métal qu'il faudra tenir prêt, et dans quel genre.

5. L'exécution de l'objet principal, qui est la statue même, vous étant confiée, c'est aussi vous même, qui devez demander à un architecte de votre choix, un dessin du piédestal dont vous voudriez bien lui donner l'idée.

Il serait important aussi de nous entendre sur le genre du marbre qui serait à employer,

sur la manière de le transporter; si le marbre, le porphyre ou le granit même du pays ne pourrait pas y être employé &c.

6. Nous nous flattons également, que vous voudrez bien couronner cet ouvrage en y ajoutant deux bas-reliefs, représentant deux des principaux momens de la vie du Prince; les deux autres faces étant destinées aux inscriptions.

Veuillez bien, Monsieur, agréer l'expression de mes sentimens d'estime et de considération,

de votre très humble serviteur

Mokronoski.

Varsovie, le 1. Juillet 1817.

Under 10. Sept. d. A. svarede Thorvaldsen paa dette Brev og yttrede, at han længtes efter at begynde og derfor bad om Underretning, saasnart man havde modtaget den omtalte Keiserlige Approbation. Tillige udbad han sig, at Comiteen vilde oversende ham, hvad der kunde tiene ham til Veiledning ihensende til Portraitligheden; han vilde paa det bedste søge at opfylde Comiteens yttrede Ønske og baade give Tegning til Piedestalen og modelere de to Basrelieffer dertil, naar man nærmere vilde opgive ham det Fornødne.

Dette Thorvaldsens Svar til Comiteen lød saaledes:

"Monsieur!

J'apprends avec plaisir de la lettre de V. E. de 1. Juillet, que ma réponse, et les conditions que j'ai proposées à l'égard du monument Vous

aient satisfaites. Il ne manque donc rien pour commencer cet ouvrage, que l'assentiment de S. M. I. et R. et je Vous prie de vouloir m'en avertir, quand il Vous sera parvenu. En attendant je me suis déjà occupé de l'idée de ce monument, qui m'interesse infiniment et auquel je n'épargnerai aucun soin pour que la reussitte corresponde à Votre attente. Aussi je vous prie de vouloir m'envoyer à la première occasion tout ce qui peut contribuer à la ressemblance du Prince.

Je ne manquerai pas d'envoyer à V. E. l'esquisse aussitôt que par l'assentiment de S. M. l'érection du Monument sera decidée. Il ne sera pas difficile de trouver ici un artiste, qui se chargera de la fonte, lequel Vous communiquera les conditions et Vous indiquera le matérial et tout ce dont il aura besoin à cet égard. Aussi je ferai faire d'un architecte de Rome le dessin pour le piédestal, que je vous ferai parvenir avec mon esquisse, je crois que le granit ou porphyre du pays même y pourraient être employés.

Très volontièrement je me chargerai de l'exécution de deux basreliefs, et je prie V. E. de me donner les détails nécessaires pour les sujets que Vous avez choisis pour ces deux représentations de la vie du feu Prince.

10. Sept. 17."

I Begyndelſen af October 1817 ſynes Sagen ſaavidt ordnet i Warſchau, at man nu derfra kunde overdrage Prinds

Stanislaus Poniatowski i Rom at afgiøre alt Mellemværende med Thorvaldsen og at forelægge ham Contracten. Men ved denne Mellemkomst af Prinds Poniatowski, synes Misforstaaelser at være indløbne, saa at Thorvaldsen, da Contracten blev ham præsenteret, fandt den i Uovereensstemmelse med, hvad man var bleven enig om ved den forudgaaende vidtløftige Correspondance. Dette foranledigede Thorvaldsen til, istedetfor at underskrive Contracten, at henvende sig til Grev Mokronoski i følgende Skrivelse af 17. Dec. 1817:

"Excellence!

S. A. Monsgr. le Prince Poniatowski m'a fait la grâce de me communiquer la lettre que V. E. lui a écrite le 6. Octobre dernier au sujet de la statue, dont Elle m'a fait l'honneur de m'écrire précédemment. J'y ai remarqué deux choses, que je prends la liberté de faire observer à V. E., la première est la phrase, qui a l'air d'un equivoque, envoici: — ""Mr. Thorv. s'est chargé de faire le modèle de la Statue, de l'exécuter en bronze et d'en eriger le placement, s'engageant à faire le modèle dans l'espace de 12-15 mois"" — cela paraît comme si je m'etais chargé de le fondre, chose que ni moi, ni aucun sculpteur au monde n'est en état de faire, car c'est un métier tout à fait à part. J'ai eu l'honneur de dire à V. E. dans ma derniére, que je ferai le modèle, et lorsque la fonte en sera faite, je viendrai à Varsovie pour le polir et lui donner la dernière

main, aussi que de diriger les opérations pour la situer. C'est donc pour éviter quelque mal-entendu que S. A. Mgr. le Prince Poniatowski a voulu bien me faire la proposition d'aller à Varsovie, que j'accepterai volontiers comme tout le reste dont le Prince écrit à V. E. dans sa lettre. La seconde chose, dont il est question dans la lettre de V. E. c'est de combiner avec moi au sujet du payement de 12 M. Piastres, convenues pour le modèle. Quoique j'aie déjà eu l'honneur d'écrire à ce sujet à V. E. je veux bien lui répéter encore, que je souhaite avoir un tiers de cette somme d'abord à la signature du contrat, un second tiers lorsque le modèle sera achevé et le reste quand j'apporterai ce modèle à Varsovie.

J'attends les ordres ultérieures de V. E. ayant l'honneur d'être avec un profond respect

de Votre Excellence

le très humble et très obéissant serviteur

A. Th."

Rome, le 17. Dec. 17.

Med denne Skrivelse lod Thorvaldsen for større Tydelighedś Skyld følge et Udkast til Contracten, saaledes lydende:

"Pour m'expliquer avec la plus grande précision sur les conditions avec lesquelles je m'oblige d'exécuter le Monument du feu P. J. Poniatowski je le trouve nécessaire d'ajouter les articles suivants à ma reponse sur les points

demandés dans la lettre de S. E. Mr. le C. Mokronoski:

1. Je m'oblige pour la somme de 12,000 Ecus Romains de faire le modèle en plâtre, de la grandeur de la Statue de Marc-Aurele sur la place du Capitole, et de fournir les formes pour le fondre en bronze.
2. Je désire que cette somme me soit payée en trois termes, savoir 4000, quand le Contrat sera signé, 4000, quand j'aurai terminé le modèle en terre, et le reste, quand je serai arrivé à Varsovie.
3. Le transport du modèle et de la forme, ainsi que la fonte en bronze se feront aux frais du Comité. Je m'oblige, quand la fonte sera faite, de diriger les ouvriers, que je prie de m'accorder pour rendre la statue à tel point, où je pourrai l'achever.

A. Th."

Rome, 15. Dec. 17.

De videre Forhandlinger og Beretninger angaaende Arbeidets Fremgang tilhøre de følgende Aar, i hvilke Correspondancen endnu fortsattes en Tid, inden Alt kom i behørig Klarhed.

LIV.

Beſog af Englændere i Rom. Thorvaldſen ſkriver til J. Knudſen. Lord Byron i Rom; hans Beſog i Studiet. Brev fra Mr. John Hobhouſe. Byrons Buſte. Colonel Bonar. Basrel. De tre Marier og Basrel. Natten, til Gravmæler. Brev fra Brondſted til Thorvaldſen. Schubart i Rom.

1817.

Efterat have fulgt de vidtløftige Forhandlinger, angaaende Monumentet for Fyrſt Poniatowſki, indtil Aarets Udgang, vende vi nu tilbage til de mindre Begivenheder, ſom vi for denne Sags Skyld have maattet forbigaa.

Allerede i Løbet af forrige Vinter havde Kiøbmand Jørgen Knudſen, under ſit Ophold i London, ſkrevet til Thorvaldſen; han havde fortalt ham om den Anſeelſe, han ſtod i hos denne Nation og ſpaaet ham, at han næſte Aar vilde komme til at modtage mange reiſende Englændere. Hidtil havde vor Kunſtner ladet ſin Ven Knudſen, der nu var i Trondhiem, vente paa det Svar, han havde lovet ham, men, da nu Spaadommen gik i Opfyldelſe, ſynes Thorvaldſen at have erindret ſit Løfte; thi i Mai giorde han Alvor deraf og ſkrev ſaaledes:

Rom, i Mai 1817.

"Undſkyld, kiære Hr. Knudsen! at jeg først nu beſvarer Deres kiære Breve, men De veed jo ſelv, hvor ſieldent mine øvrige Arbeider tillade mig at komme til Skriverbordet; — om Sommeren gaae Dagene for det

meſte hen i mit Studio, og naar de ere tilende, er baade Haanden og Sindet træt, og den ſidſte Vinter er Deres Spaadom gaaet i Opfyldelſe. Rom var og er endnu tildeels opfyldt med Englændere, og ſelv disſe borttage mig faſt mere, end den Tid, ſom levnes mig for mine Arbeider. Ja, jeg er derved kommet ſaameget i Gield med Arbeide, at jeg er nødt til at opſætte min Reiſe til Kiøbenhavn, ſom jeg dog viſt havde agtet at foretage i dette Foraar.

Buſterne, ſamt de øvrige Arbeider til Dem, ere alle færdige paa meget lidet nær, undtagen Deres yngre Broders Buſte, ſom jeg dog, endnu førend jeg modtog Deres ſidſte Brev, paa min egen Haand havde begyndt paa at udføre i Marmor. Ved Arbeidernes ſamtlige Affendelſe, ſom ſnart vil gaae for ſig, ſkal jeg lade Dem vide, hvordan De ſtaaer med Ulrich.

Hvad nu Tomba d'Agrippa angaaer, ſamt den antike Vaſe, da vil jeg meget raade til, for det førſte at ſee Tiden an, til færre Fremmede opholde ſig i Rom, thi da der af denne Slags nu for Tiden kiøbes meget, ere ogſaa Priſerne ſtegne uhyre derpaa. Tilgiv min Korthed, ſom ovenanførte Aarſager maa undſkylde. Hils Deres Broder paa det Bedſte, og vær ſelv ret inderlig hilſet

fra Deres hengivne

Jeg maa endnu tilføie dette Ønſke, at Deres Længſel efter Italien ſnart maatte bringe Dem tilbage hertil."

Iblandt de mange Beſøg fra England var der iſær et mærkeligt — Lord Byrons.

Det er oftere fortalt *), at da Thorvaldſen en Dag i Foraaret 1817 var iſærd med at modelere Dandſerinden,

*) New Monthly Magazine. 1827. I. 230. Lit. Blätter d. Börſenhalle. 1827. 192.

blev han overraſket af Englands ſtore Digter, ſom, uanmeldt og indhyllet i ſin Kappe, indfandt ſig i Studiet og opfordrede vor Kunſtner til ſtrax at giøre hans Buſte.

Saa charakteriſtiſk denne Anecdote end maatte være, ſee vi os dog, ved de Papirer, vi have ihænde, opfordrede til, her at giøre den Bemærkning, at om endog Lord Byron ved ſit Beſøg, og ved Maaden, hvorpaa han aflagde det, har overraſket Thorvaldſen, har Lorden dog ikke indfundet ſig aldeles uden at være anmeldt.

Vi have nemlig forefundet et Brev til Thorvaldſen fra Mr. John Hobhouſe, der, ſaavidt vides, fulgte Lord Byron paa denne Reiſe, og i dette Brev anmelder han, at Milord Byron, ſom kun har en kort Tid til ſin Dispoſition i Rom, ubbeder ſig, at Thorvaldſen vilde beſtemme en Time, naar han maatte indfinde ſig, for at ſidde for ham.

Denne Skrivelſe lyder ſaaledes:

"Monsieur!

Permettez que je me fasse l'honneur de Vous faire une demande.

Milord Byron, dont peut être Vous aurez entendu parler comme du premier poète anglais de nos jours, est maintenant à Rome. Je désire beaucoup qu'il puisse avoir un autre lien sur la postérité, pas moins durable, que celui que lui ont fourni ses vers.

Voilà pourquoi je le voudrais voir éternisé par votre ciseau.

J'espère que Vous ne serez pas tellement préoccupé pour que cette grâce de votre part soit impossible. Dans le cas que Vous y consentez, Lord Byron, qui hâte son retour à Venise, voudra bien savoir à quelle heure et en combien de séances un tel objet pourra s'accomplir.

Peut être, Monsieur! Vous auriez la complaisance de me confier Votre réponse, dont je me chargerai pour la faire passer à Sa Seigneurie.

Agréez, je Vous prie, l'assurance de ma considération la plus haute de la part de

Votre serviteur,

John Hobhouse."

Casa Margherita.

Om hvorledes dette Møde mellem de to store Kunstnere gik for sig, have vi derimod kun at henholde os til, hvad H. C. Anderſen meddeler *), at Thorvaldſen herom har fortalt ham.

Medens Thorvaldſen modelerede Byrons Buſte, ſad Lorden ſaa uroligt og forandrede ſit Anſigts Udtryk i den Grad, at vor Kunſtner maatte bede ham om, at holde ſine Træk i Ro, "og ikke at ſee ſaa ulykkelig ud." Da Byron hertil ytrede, at ſaaledes var hans ſædvanlige Udtryk, ſkal Thorvaldſen have beſvaret dette blot med et: "Saa —?" og modelerede nu videre, ſaa godt han, under disſe Omſtændigheder, kunde. Da Buſten var færdig, fandt Alle den meget lignende. Kun Lorden ſelv var af en anden

*) Das Märchen meines Lebens. II. 40.

Mening, hvilket formodentlig har ſtødt vor Kunſtner, ſom endte ſin Fortælling med den Bemærkning: "Han vilde nu engang være ſaa ulykkelig!"

Lord Byrons Buſte blev flere Gange udført i Marmor, og bragtes i mangfoldige Gipsafſtøbninger til England. Et Exemplar beſtiltes i Marmor til Amerika med den Opfordring: "Sæt Navnene **Byron** og **Thorvaldſen** derpaa, ſaa bliver det et udødeligt Monument." Et andet Exemplar udførte Thorvaldſen ſenere af egen Drift i et udmærket ſkiønt Stykke græſk Marmor, da han erfarede, at Byron, af Enthouſiasme for den græſke Friheds Sag, var gaaet til Grækenland.

En Colonel Bonar henvendte ſig omtrent paa den ſamme Tid til Thorvaldſen, for hos ham at faae udført et Gravmæle, der ſkulde beſtaa af et Basrelief og to Vaabenſkiolde med en Inſcription. Hertil foreſlog Thorvaldſen ham at benytte Basrelieffet Natten, men af et Brev, ſom Mr. Bonar, under 1ſte Auguſt d. A. ſkrev fra Neapel, erfare vi, at vor Kunſtner ſenere har foreſlaaet ham Basrelieffet De tre Marier ved Graven, hvilket, efter hvad vi tidligere have meddeelt, var udført ſom et Prøveſtykke paa den Friſe, Kronprindſen af Bayern vilde have i Model fra vor Kunſtners Haand.

Paa et Brev til Thorvaldſen af 18. April 1818 finde vi vel et Udkaſt til en Sarkophag, hvorpaa dette Basrelief er anbragt, men, da der ellers neppe vil findes noget andet Spor af, at det nogenſinde er blevet udført i Marmor, turde det være rimeligſt at antage, at Colonel Bonar,

efter en længere Brevveksling derom, omsider har foretrukket Basrelieffet Natten til dette Gravmæle.

Vi have her kun at tilføie, at førend hans Afreise fra Rom, havde Thorvaldsen modeleret Colonel Bonars Buste, som i 1819 var under Arbeide i Marmor.

Basrelieffet Natten er oftere blevet anvendt saaledes, og selv til Kiøbenhavn ankom det i Marmor til en lignende Bestemmelse som et af de første af Thorvaldsens Arbeider, man der skulde see fra hans Haand.

Bestillingen paa dette Basrelief bragtes Thorvaldsen ved Brøndsted fra daværende Capitain-Lieutenant i Sø-Etaten J. de Falsen, som senere lod det indsætte i Muren ved Gravkapellet i Holmens Kirke, til Minde om sin afdøde Hustru.

Uden videre Hensyn til dette Monument, kunne vi dog her ikke forbigaae det Brev, som Brøndsted, tildeels i dette Anliggende, tilskrev Thorvaldsen:

Kbhvn., den 18. Febr. 1817.

"Bedste Thorvaldsen!

Endskiøndt Din Ulyst til Brevskriverie er mig baade vitterlig og synes mig heel tilgivelig, saa maa jeg dog forundre mig over, at jeg slet Intet hører fra Dig, da jeg for omtrent $\frac{3}{4}$ Aar siden skrev Dig omstændelig til, en Sag angaaende, der nødvendigen behøvede et Par Ord af Dig til Svar og Fremviisning for Vedkommende. Jeg maa næsten begynde at troe, at Du slet ikke har modtaget mit Brev, endog dette forekommer mig usandsynligt. —

Sagen var den samme, som jeg nu maa repetere: en Bestilling nemlig fra min Ven, Capitain-Lieutenant i Söetaten, I. de Falsen, Commandeur af Dannebrog, om et lille Marmor-Monument, han önskede fra Din Haand, og som han vilde sætte paa hans nylig afdöde Kones Grav paa Assistents-Kirkegaard. — — Denne Commission paatog jeg mig gierne, saameget hellere, som jeg haabede, saaledes at medanledige, at Vi fik et lille Arbeide af Dig her til Kiöbenhavn, hvilket Dine Landsmænd saamegetmere kunde trænge til, da de hidtil kun fik meget faa af Dine senere Frembringelser at see. Jeg tör nu ikke foregribe nogen Din egen Mening, denne Sag angaaende, men dog vil jeg sige Dig: at jeg har tænkt, om ikke det Monument, Du bestemte for Falsen, kunde blive en Vase i antik Form, maaskee lignende den Borghesiske Vases Form, med et Basrelief af Din Opfindelse? Dog — jeg vil hellere tie og vente paa Din Mening. Kuns beder jeg om: lad endelig denne Sag være Dig angelegen, opsæt den ikke og skriv mig strax til, naar Du har bestemt Dig. Kunde Du i Dit Brev til mig lade medfölge en lille Skizze, contoureret med Pennen af Hvad Du besluttede at udföre paa den, Falsen bestemte, Marmor, saa vilde Du giöre ham og mig en Fornöielse dermed. Angiv endelig bestemt den sidste Termin, da Arbeidet kunde være færdigt i Dit Studium, og siig os bestemt, om Du forud vil have Anviisning paa Rom for hele Summen,

eller for Halvparten, eller hvormeget. En saadan Vexel skal da strax følge.

Jeg vilde gierne skrive Dig lidt omstændelig om Et og Andet, men dertil har jeg slet ikke Tid i Aften, da det er nær Posttid, og jeg endnu maa skrive en lille Epistel til vore Venner, Riepenhauserne. Du og mine Romerske Venner havde formodentlig ventet mig i afvigte Sommer, eller Efteraar, ifölge mine forrige Breve til Dig, Riepenh. og Ackerblad. Det er blot Familieforhold, som giorde, at jeg besluttede at opsætte min Reise til næste Sommer, 1817. Min Frederikke var nemlig fr gtsommelig og skiænkede mig sidste Junii Maaned en söd, lille Pige, som Du skal knæsætte engang ved Leilighed; hun hedder Augusta Maria efter min Moder og Svigerinde. Min lille Georg Koës er en rask Gut. Kom Du ikke til os, som Du havde lovet, her til Kongens Kiöbenhavn, saa ville vi nu hiemsöge Dig i Pavens Rom. Jeg skal nærmere tilskrive Dig, naar jeg forlader Kiöbenhavn, og i hvad Maaned jeg haaber at være i Rom. — Hvorledes lever vor gode Lund? Jeg önskede nok, at höre lidt om ham og hans Arbeider. — Fra Eckersberg kan jeg hilse Dig. Han befinder sig vel og er meget flittig. Han har nylig malet en Madonna med Barnet, omgiven af en Englegloríe — ganske deiligt! Grosserer Nathanson har faaet dette velsignede Billede; jeg har paa Nathansons Vegne bestilt en stor Tegning hos Riepenhauserne. Paa det Intet skulde hindre dem fra

at tage fat paa den som snarest, sender jeg dem en Vexel paa Halvdelen af Betalingen, nemlig 50 Scudi, — jeg formoder, at de nok modtage Bestillingen.

Jeg er vis paa, at Du, gode Ven! omhyggelig varer mig mine hos Dig hensatte Papirer og Sager, desligeste Ackerblad de Böger, han har af mine, (hils ham venligst fra mig) og Therese Terziani mine og min tabte Ven og Frændes fælleds Musikalia. Jeg længes ret af mit Hiertes Grund efter Eder og Rom. Hils Dr. Brandis fra mig, hvis han endnu er i Rom hos Niebuhr.

Min Frederikke hilser Dig, skiöndt personligen ubekiendt, ret hierteligen. Desligeste min unge Lunzi, som er bleven stor og flink. Jeg faaer ikke Tid til Mere denne Gang. Skriv nu snart til

Din hengivneste

Bröndsted.

Baron v. Schubart var vendt tilbage til Italien; men paa Montenero var det nu for eensomt for ham, thi siden hans Kones Død og de yngre Damers Afreise, synes ogsaa Kunstnerne at være udeblevne. Som en Følge heraf bleve Giestevenskabets Rolle, mellem ham og Thorvaldsen byttede, saa at det nu blev vor Kunstner, som opfordrede sin fordums Vert, til dog at forlade det eensomme Montenero og at komme i nogen Tid til Rom.

Da han indfandt sig, indrømmede Thorvaldsen ham sit eget tarvelige Sovekammer, og i hvor uvant vor Kunstner end var i at vise sig som Vert, befandt hans Giest sig dog

ſaa godt i hans Selſkab, at han blev der i hele tre Maaneder og kunde ſiden aldrig glemme de Glæder, han med Thorvaldſen havde nydt i Theatrene og i Mad. Verri's og Mad. Marconi's muſikalſke Soiréer.

I Midten af Juni afreiſte han til Siena og Florents og blev fulgt til la storta af et muntert Selſkab, hvori Thorvaldſen med Signora Anna Maria og den lille Eliſa deeltog.

Men desuagtet var Venſkabsbaandet imellem Thorvaldſen og v. Schubart nu nærved at briſte. Af Breve, ſom ikke egne ſig til at optages, erfare vi, at da Baronens Myndling, Laura Zoëga paa denne Tid ſkulde giftes, kom det for Dagen, hvad Thorvaldſen længe havde befrygtet, at Zoëga's kummerligt ſammenſparede lille Formue var forbunſtet under Miniſterens Overformynderi. Schubart ſøgte i ſin Forlegenhed et Laan hos Thorvaldſen af en Sum, ſom Thorvaldſen ikke kunde, eller vilde afſee; men iøvrigt var han ikke den Mand, der aabent kunde giøre Brud paa den tilſyneladende gode Forſtaaelſe.

LV.

Thorvaldſens Kunſtnervirkſomhed i 1817. Gravmæle over Grevinde Pore. Gruppen: Den knælende Ganymed og Ørnen. Statuerne Hyrdedrengen og Haabet. Thorvaldſen føler ſig lidende og troer, at han har Bryſtſyge. Raadſporger Dr. Bruun fra Kiøbenhavn. Skrivelſe til Thorvaldſen fra Dr. Alb. Schonberg i Neapel. Om Thorvaldſens private Liv og dets Savn. Mr. Arthur Carignan. Ms. Mackenzie Seaforth introduceres.

1817.

Vi have anført, at da han i Foraaret var færdig med Reſtaurationen af Æginéterne, modelerede han Dandſerinden for Fyrſt Eſterhazy, Lord Byrons og Colonel Bonars Buſter og modtog Beſtillingen paa et Gravmæle for den Sidſtnævnte.

Et Gravmæle for en anden engelſk Familie blev ogſaa paa denne Tid modeleret, ifølge Beſtilling af en Grev Pore til hans Gemalindes Grav.

Basrelieffet til dette Gravmonument fremſtiller den efterlevende Ægtefælle, ſom, ſiddende med den Afdødes Aſkekrukke paa Skiødet, udſtrækker i Smerte ſin Arm mod Himlen og paakalder den Forklarede. En lille Søn ſtaaer foran ham, ſom omfatter Urnen med ſine ſmaa Arme og kyſſer Giemmeſtedet for ſin Moders Aſke. Bagved Faderen ſtaaer den ældre Datter, ſom med den venſtre Haand under Kinden, trøſtende lægger den høire paa hans Skulder.

Dette ſidſtnævnte Motiv er, ifølge Familiens Ønſke, her gientaget efter den ſørgende Søſter paa Basrelieffet til Bethmanns Monument.

Saavidt vi have kunnet efterſpore, blev, foruden diſſe nævnte Arbeider, endnu i den første Halvdeel af dette Aar, foretaget et Arbeide af større Betydning, nemlig Gruppen af den knælende Ganymed og Ørnen.

Da Thorvaldſen forrige Aar omarbeidede ſin tidligere Statue af den ſtaaende Ganymed, og valgte et nyt Motiv, hvorved Ørnen ved Drengens Fod bortfaldt, traadte denne Ørn for hans ſkabende Tanke i en ny Forbindelſe med Ganymed, og ſaaledes, antage vi, fremſtod denne Gruppe.

En ſaadan Compoſition fremgik ialfald paa denne Tid fra hans Haand, og den deilige Sammenſtilling maatte ved ſin fordringsløſe Naturlighed tiltale enhver Beſkuer. Derfor hører ogſaa denne Gruppe iſær blandt de af vor Kunſtners Arbeider, der meſt have tiltalt Mængden, og det varede ikke heller længe, før han paa Beſtilling af en Lord Gower, førſtegang udførte den i Marmor. Siden blev den oftere gientagen og, paa Grund af den ſæregne Ynde ſt, dette Arbeide indlagde ſig, endogſaa i en Størrelſe, noget mindre end det Halve af den oprindelige.

Medens Thorvaldſen modelerede Gruppen og havde en ſkion Dreng til Forbillede for Ganymed, ſkete det, ſaaledes har man fortalt, i et Øieblik da Modellen hvilede ſig, at Thorvaldſen pludſelig raabte til ham: "Sid ſtille! rør Dig ikke!" Drengen var nemlig, imedens han hvilede, uden at tænke derpaa, henfalden i en ſaa ſkion Stilling, at Kunſtneren ved at ſee det, ønſkede at faſtholde dette

Motiv i dets hele Uskyldighed. Da Drengen lyttede og forblev ubevægelig siddende, greb Thorvaldsen Leret og formede i et Øieblik en Skizze til sin berømte Statue: Hyrdedrengen.

Denne Anecdote er almindelig bekiendt og oftere fortalt *). Vi skylde imidlertid Sandheden, uden dog derfor at ville forkaste Fortællingen som opdigtet, at bemærke, at der mellem vor Kunstners efterladte Tegninger findes paa et Blad af en trykt Bog, 8, siger otte, forskiellige Udkast med Pen og Blæk til den siddende Hyrdedreng.

Fru v. Humboldt, som efter sin Tilbagekomst til Rom paa denne Tid havde været i Neapel, skrev i Octb. 1817 til Fru Fred. Brun i Kiøbenhavn: **)

"Thorwaldsen hat während meiner Abwesenheit wieder eine Statue gemacht, ein sitzender, jugendlicher Schäfer, wunderschön, ach, und — die Figur hat eine unendlich rührende Aehnlichkeit mit meinem seligen Wilhelm ***).

Denne Statue fremstiller en skion Dreng, der i arkadisk Ro sidder paa en Klippe, med Hyrdestaven i den ene Haand og holder det bøiede Knæ op under sig med den anden. Ved hans Fod sidder en Hund, Billedet af Thorvaldsens, eller nok rettere Brøndsteds, Hund, Teverino.

I Octb. 1817 saae man denne Statue i Gipsafstøbning i Studiet. Senere blev den udført i Marmor, førstegang paa Bestilling af Mr. Diwett, som vilde føre den til

*) v. Quandt, Entwurf z. einer Gesch. der Kupferstecherkunst. p. 280.

**) Fred. Brun, Römisches Leben. II. 324.

***) En Søn, som nylig var død i Rom.

Amerika. Men, da han døde, førend Statuen var færdig, henstod den, og var i 1820 imellem dem af vor Kunstners Værker der ved et Ulykkestilfælde styrtede igiennem Studiegulvet ned i en dyb Hvælving, hvor Drengens Hoved og ene Arm, samt Hundens venstre Øre bleve slaaede af. Dette Exemplar blev dog senere restaureret og kiøbt af Hr. v. Krause paa Weisdruff, ved Dresden.

En Gientagelse i Marmor udførtes for Lord Crantley, et tredie Exemplar for Lord Altemann, og et fierde, som til Særkiende har en Syrinx liggende ved Drengens Fod, udførtes for Grev v. Schönborn. I 1825 fuldførte Thorvaldsen endnu et femte Exemplar i Marmor for Etatsraad Conr. Heinr. Donner i Altona.

Af Bronzestøberne Jollage og Hofgarten i Rom blev denne Statue udført i Bronze, og dette Exemplar kiøbte Kongen af Preussen. Selv til Paris, hvorhen Thorvaldsens Arbeider sieldent naaede, fandt denne Statue Veien og blev der udført i Bronze.

Henimod Slutningen af Aaret foretog vor Kunstner sig et Værk, som var en umiskiendelig Frugt af det Studium af de ældre græske Sculpturværker, hvori Restaurationen af Ægineterne havde ledet ham. Imellem disse befandt sig nemlig to, smaa Statuer, fremstillende Haabet, hvilke antages at have tient til Smykke for de øverste Spidser af den forreste og bageste Gavl paa det nævnte, panhelleniske Jupiters-Tempel. For ret at giennemføre et for sin Kunst frugtbart Studium af denne Stil og at tilegne sig dens Eiendommeligheder, synes Thorvaldsen at have sat sig den Opgave, efter disse Fremstillinger af Haabet at udføre en større Statue, hvori han vilde optage Stilens særegne

Strenghed, aflempet efter en høiere Skiønheds uafviselige Fordringer.

Saaledes fremstod en Statue, som han i høiere Grad end nogen anden, kan siges at have udført for sig selv. Den fremstiller en qvindelig Figur, hvis Hoved omgives af et bredt Smykke, der sammenholder en Fylde af Lokker, som med symmetrisk Strenghed falder ned bag begge Ørene. Paa venstre Fod træder hun frem, tilhyllet fra Halsen indtil Foden af et rigt Undergevandt, hvilket hun, fordi det hindrer hendes Gang, zirligt løfter med den venstre Haand. Fra hendes høire Skulder, ned under venstre Bryst og Arm, omgives hun af et Overgevandt, der hænger rigt ned fra Armen, som hun hæver, for at frembyde den betydningsfulde, endnu ikke aabne Frugtblomst.

Om denne Statue skrev Fru v. Humboldt, den 24. December 1817, til Fru Fred. Brun *):

"Thorwaldsen werden Sie bald sehen. Er denkt ernstlich auf die Reise nach Kopenhagen. Von seinem Vorschreiten als Künstler kann ich nie genug sagen; er steht auf lichter Höhe. Er hat eine neue Statue gemacht, (ihm eingegeben durch die Restauration der aeginetischen Kunstwerke, die etwas ungemein Hohes, ganz Eignes, Neues, nie Gesehenes sind). Die Hoffnung, — — Wie göttlich diese Statue ist, wie sie leicht von dem Fußgestell, obgleich sie mit beiden Füßen darauf steht, einem entgegen zu schweben scheint, wie sie schön und im höchsten Sinne des Wortes grazios ist, kann ich nie genug sagen."

Af et af Fru v. Humboldts senere Breve sees det, at hun i Mai 1818 har giort Thorvaldsen en Bestilling

*) **Fred. Brun**, Röm. Leben. II. 327.

paa denne Statue i Marmor. Dette Exemplar ankom i 1829 til Berlin. Da hun var død, plantedes Haabet ved hendes Grav i Tegel. Efter Thorvaldsens Statue udførte nemlig Billedhuggeren Tieck en mindre Copi i carrarisk Marmor til Smykke for det Gravmonument over Carolina v. Humboldt, hvortil Schinckel gjorde Tegningen.

Under denne rige Virksomhed i disse Aar havde Thorvaldsen, siden 1815, stadigt følt sig mindre vel og klagede, nu og da, over Smerter i Brystet og ved Aandedraget. Da han omsider var kommen til den Overbevisning, at han led af Brystsyge, bar han denne Tanke hos sig selv, indtil en dansk Læge, Dr. Bruun, i dette Efteraar, paa Giennemreise fra Neapel, kom til Rom; til ham betroede han sig. Efter en Samtale fandt Lægen hans Tilstand betænkelig, men da han var nødsaget til at fortsætte sin Reise til Danmark, synes han at have forladt Rom med Bekymring for vor store Kunstner. Han skrev derfor, baade fra Florents, og senere fra Mailand til sin Landsmand og Collega, Dr. Albrecht Schønberg i Neapel, for at meddele ham sine Tanker om Thorvaldsens Sundhedstilstand.

Denne Dr. Bruuns Meddelelse foranledigede Dr. Schønberg til at skrive til Thorvaldsen, for at berolige ham, og da vi have forefundet dette Brev, meddele vi det Væsentligste deraf, fordi det muligen kan tiene til at kaste et Lys over den Abnormitet, som, rigtignok mange Aar efter, saa pludseligt gjorde Ende paa dette mærkværdige Liv.

Dr. Schønberg skrev til Thorvaldsen:

Neapel, 30. 10. 17.

"Kiære Landsmand og Ven!

Vor fælleds gode Landsmand, Dr. Bruun har paalagt mig, ufortövet at skrive Dem til, saasnart jeg havde modtaget hans Beskrivelse over Deres Sygdom; jeg opfylder herved, og saameget desto hellere, dette Önske, som jeg derved faaer Leilighed til at sige Dem, som jeg saa inderlig agter og elsker, et Par Tröstens Ord.

Fremfor Alting maa jeg sige Dem, at vor Bruuns Brev ikke alene har givet mig et nyt Bevis paa den skiönne Karakteer, som jeg hos ham havde lært at skatte, men idet det ogsaa giver mig et nyt Bevis paa hans ualmindelige Talent og mange Kundskaber, sætter mig ved den nöiagtigste Beskrivelse af Deres Tilstand istand til, med den fuldkomneste Vished at dömme om samme. Naar jeg derfor frit og dristigt siger Dem min aabenhiertige Mening herom, saa maa De ansee den, ikke alene som en Vens, men som en Læges, der ved en i flere Aar udbredt Praktik vel tör staae til troende, naar han taler om en Tilstand, han saa ofte saae og saa ofte havde Leilighed til at behandle.

Jeg tilstaaer Dem, at jeg blev ikke lidet forundret over i Bruuns förste Brev til mig fra Florentz, at Talen hos Dem var om Svindsot. Jeg fik nu hans andet Brev fra Mailand med Beskrivelsen af Deres Tilstand og seer deraf, at det kun er Dem selv, som troer det, og ingen

anden; og just denne Deres Tro maa være nok, for at overtyde om, at De har Uret, da ingen, som virkelig har Svindsot, troer, han har den. Men ikke nok hermed: enhver forstandig Læge maa strax overtyde sig om, at De ikke har den, men at Deres Sygdom ligger i Underlivet, og at, hvis man skulde henævne den med eet Ord, da vilde det være: Forhærdelse, (bedre passer Tydskernes Anschuppungen), og det fornemlig i enkelte Kirtler, noget i Leveren og Milten; det hvad De derimod sporer af Brysttilfælde, er blot konsensuelt, blot Medfölelse af Liden i Underlivet. Aarsagen hertil er fornemlig at söge, ikke alene i Deres foregaaende, saavel borgerlige som Konstner-Liv, men i det Sted, De saa mange Aar har beboet, fornemlig i de mange Febre, De har haft, og i de derimod, maaskee for Öieblikket passende, Midler, men som dog meget tidt efterlade Følge-Sygdomme, hvoriblandt de, Deres lignende, ere af de hyppigste. Jeg er derfor saa langt fra at tage Hensyn paa Deres Mening, at jeg derfor ikke kan bitræde Luppi's Raad, skiöndt jeg ellers agter ham, var det endog blot, for ikke at give Deres Idee en Slags Næring ved den i Italien saa tidt fordægtigt anvendte Eselsmælk.

(Her følger en Række diætetiske Forskrifter og Anvisning til Brugen og nogle Lægemidler, han sendte med dette Brev.)

Jeg er overtydet om, at De ved en fortsat, men jeg gientager det: kun ved en fortsat,

Brug af disse Midler og af den foreskrevne Leveviis ganske vil faae Deres Sundhed tilbage. Jeg besværger Dem derfor, ikke alene i mit, men i hele Danmarks Navn, ikke alene at lade den — Idee fare, som kun kan forværre Deres Tilstand, men ogsaa at anvende med Omhu de Midler, som jeg her foreskriver Dem. Hvor glædeligt for mig at bidrage til Deres kostbare Helbreds Tilbagebringelse, hvorom De dog sikkert vil have den Godhed at give mig Efterretning.

Med den inderligste Höiagtelse forbliver jeg

Deres oprigtig hengivne Ven,

Albr. Schönberg."

De Mange, der efterhaanden lærte at kiende og at elske vor store Kunstner, maatte, ved at spore denne hans Tilstand, paa samme Tid de saae ham i hans private Livs Uhyggelighed, — thi han levede endnu bestandigt som en Pensionair i Kost hos Madam Buti, — vel nu især ønske ham nogle af de hiemlige Goder, som han hidtil neppe havde en Anelse om. Naturligviis ønskede de ham især en brav og elskværdig Kone og med hende en mere opmuntrende Omgivelse, naar han hvilede efter Arbeidet, end den han dog hverken fandt, eller kunde finde, i det Forhold, hvori han levede.

Dette følte især de engelske Familier, som besøgte ham, af hvilke adskillige synes at have knyttet sig til ham ret af Hiertet under det, som oftest kortvarige, Ophold i Rom. Vi ledes især til denne Bemærkning ved netop paa denne Tid at finde Sporet af et saadant forbifarende Venskabs-

forhold, hvori Thorvaldſen ſynes at have ſtaaet til en Mr. Arthur Carignan, ſom, da han i Efteraaret havde forladt Rom, var bleven anbefalet af vor Kunſtner til Santarellis Familie i Florents. Ved her at ſee en Kunſtner i et ſkiønt og lykkeligt Familieliv, vendte Mr. Arthurs Tanker tilbage til Thorvaldſen, hvem han af Hiertet ønſkede alt dette, og disſe Følelſer udtalte han i ſit Brev til ham af 8. September d. A., i disſe Linier:

"— io feci la conoscenza del Santarelli. Che bravo uomine, che brava donna, la moglia; che cari figloli sono i loro. Ah, caro Thorvaldsen! che dolce spettacolo per vostri amici, se vedessero in casa Vostra la moglia e dei ragazzi, compagni di quelli, che ora fanno la felicitá, e piú tardi faranno l'onore, di Santarelli! —" *)

Vi ſkulle ikke have lagt ſaamegen Vægt paa disſe Yttringer, hvis vi ikke i et følgende Brev, ſkrevet af ſamme Haand paa Aarets ſidſte Dag, havde fundet et Par andre Linier, ſom — forunderligt nok — ſkulde tiene til at introducere den Perſon hos Thorvaldſen, der nærmeſt af Alle ſyntes at ſkulle bringe dette, af ſaa mange nærede, Ønſke, i Opfyldelſe. Mr. Arthur Carignan ſkrev nemlig under 31. December 1817 fra Siena til ſin Ven, Thorvaldſen, at en Familie fra Skotland ſnart vilde indfinde ſig i Rom og i

*) "Jeg har giort Bekiendtſkab med Santarelli. Hvilken brav Mand, hvilken brav Kone, hans Huſtru, hvilke elſkværdige Børn! Ak, kiære Thorvaldſen! hvor det vilde være et glædeligt Syn for Deres Venner, i Deres Huus at ſee en Moder og Drenge ſom dem, der nu giøre Santarelli lykkelig og engang i Tiden ville giøre ham Ære!" —

hans Studier, og at han anbefalede dem til den bedſte Modtagelſe. "I dette Selſkab," ſkrev han videre, "vil De maaſke finde en Dame ved Navn **Mackenzie Seaforth**, og i dette Tilfælde anbefaler jeg ogſaa hende paa det bedſte, ſaameget mere, ſom denne Dame ſelv dyrker de ſkjønne Kunſter, og iſær har Anlæg til at modelere." Hans egne Ord lyde ſaaledes:

"Puo darsi, che veranno allo studio accompagnate da un altra Signora, di nome Mackenzie Seaforth. In quel caso anche in favore di lei, che é altrettanto distinta persona, vi pregherei delle Vostre amichevole care, e tanto piú, che-codesta Signora ha delle grande disposizioni, non soltanto per le belle arti generalmente, ma specialmente pel modellare."

LVI.

Thorvaldſens Mandat til Prof. Kruſe. Friſen, Alexanders Indtog og de to Caryatider tilbydes Danmark. Prof. Kruſes Opfordring til ſine Landsmænd. Grev Sommariva kommer til Rom. Hans Buſte. Beſtilling paa Friſen i Marmor. Contract desangaaende.

1818.

Under Profeſſor Lauritz Kruſes Ophold i Rom og Samliv med Thorvaldſen havde det været et ofte behandlet Thema, hvorledes det ſkulde kunne lykkes at bevirke en Beſtilling paa Friſen i Marmor fra Danmark, da man dog der ſaa gierne vilde modtage den i Gips.

Med Napoleon var Planen til det Monument, man havde villet oprette ham i Warſchau, faldet, og vor Kunſtner beholdt ſaaledes ſine to, i Marmor udførte, Caryatider, imod at den indbetalte Sum opoffredes. Ogſaa disſe to Statuer, meente Thorvaldſen, vilde kunne finde Anvendelſe paa Chriſtiansborg Slot, i Trongemakket, og under Overveielſer med Prof. Kruſe, ſom ſkulde reiſe til Kiøbenhavn i Sommeren 1817, blev det afgjort, at vor Kunſtner bemyndigede ham til at opfordre ſine Landsmænd at kiøbe disſe to Caryatider og at giøre Beſtilling paa Alexanders Indtog i Babylon, udført i Marmor, hvilke Arbeider

Thorvaldſen da, i Betragtning af Omſtændighederne, vilde levere til den meget moderate Sum af 15,000 Scudi i Alt.

Med dette mundtlige Erinde reiſte Prof. Kruſe til Kiøbenhavn og ſøgte nu der i Efteraaret at forplante denne Tanke i alle de private Kredſe, hvor han kunde ſkaffe den Indgang. Som det lod ſig forudſee, vakte dette Forſlag Fleres Begeiſtring, hvilken dog nok paa den anden Side hæmmedes af Overbringerens ringe Popularitet. Sagen var imidlertid af den Vigtighed, at denne Ulempe ikke længe kunde giøre Modſtand, da den efterhaanden blev optaget og baaret af mere formaaende Navne, og iſær da Prinds Chriſtian Frederik tog ſig af den med megen Varme. Saaledes forberedet*), gik den ud i det Offentlige, da Prof. Kruſe, ſtøttende ſig paa ſit Mandat fra Thorvaldſen, i December 1817 lod udgaae en trykt "Opfordring" til ſine Landsmænd, ſom havde Evne dertil, ved Sammenſkud at tilveiebringe en Sum af 15,000 Scudi, hvortil Thorvaldſen da fra ſin Side vilde ſkienke ſom ſit Bidrag "den hele Løn, han ſom Kunſtner af enhver Anden for ſit Arbeide ellers vilde fordre, og idet han kun anſlaaer Tiden og Marmoret, ſamt dets Bearbeidelſe" tilbød at levere hele Friſen, ſamt begge Caryatiderne for den nævnte Sum.

Men i de ſamme Dage, da dette forhandledes i Kiøbenhavn, traadte Thorvaldſen i Rom i andre Underhandlinger

*) I en Artikel: Noget om Rom og om Thorvaldſen (Athene 1817. II. 335) vare allerede diſſe Ønſker udtalte. Denne Artikel er ſkrevet i Rom, i Juli 1817, formodentlig af Prof. Kruſe.

om Friſens Udførelſe, uden heri at lade ſig hindre af det Ærinde, han havde givet ſin Landsmand med til Kiøbenhavn.

En lombardiſk Nobile, Grev Sommariva, ſom pleiede at dele Aaret mellem Paris og ſin ſkiønne Villa ved Comoſøen, var i Slutningen af 1817 kommen til Rom og førtes nu af Lord Lucan, en Ven af vor Kunſtner, til Thorvaldſens Studier.

Denne, iſær ved ſit Forhold til Thorvaldſen navnkundige, Kunſtelſker havde paa begge de nævnte Opholdsſteder ſamlet om ſig betydelige Kunſtværker af den nyere Tids førſte Meſtere. Han var allerede en Mand tilaars, da han nu beſøgte Rom, mild, godmodig og, om juſt ikke nogen ſand Kunſtkiender, ſaa dog en Rigmand, der ſatte en Ære i at anvende en betydelig Deel af ſin ſtore Formue paa Kunſten og dens Dyrkere. Thorvaldſen ſynes, ikke blot ſom Kunſtner, men ogſaa ved ſin blide og jevne Charakteer, at have giort et dybt og varigt Indtryk paa ham, og denne Følelſe var gienſidig.

Om Thorvaldſen ſtiftede dette Bekiendtſkab ved at giøre Sommarivas Buſte, eller om denne førſt ſenere blev foretaget, vide vi ikke, dog omtales den allerede i hans førſte Breve (1818).

Da Grev Sommariva i Studiet ſaae den calquerede Afſtøbning af Friſen til Montecavallo, fandt han, at han i ſin Villa ved Comoſøen havde et paſſende Locale for dette ſkiønne Kunſtværk, ſom endnu ikke var udført i Marmor, og henimod Udgangen af December 1817, var det allerede afgiort, at Thorvaldſen ſkulde udføre den til ham. Dette erfare vi af et Brev, ſom Fru v. Humboldt ſkrev fra Rom d. 24. December 1817.

Paa Nytaarsdag 1818 blev Contracten underſkreven, ved hvilken Leilighed Mæcenaten viſte vor Kunſtner den Generoſitet, at aabne ham en ubeſtemt Credit hos Torlonia, og ſynes med Hensyn til Priſen, ganſke at have henſtillet disſe Beſtemmelſer til Thorvaldſen ſelv.

Contracten, hvoraf vi have forefundet den af Thorvaldſen ſelv underſkrevne Gienpart, der altſaa ikke engang er bleven Greven udleveret, lyder ſaaledes:

"Jo infrascritto mi obligo d'esequire in marmo statuario della prma qualità per S. E. il Signr Cavre Sommariva l'ingresso d'Alessandro in Babilonia, diviso in quattro facciate, cioè: le due piu grandi della longhezza di Palmi 43 per ciascheduno, e l'altre due di Palmi 37½ ognuno; quale io prometto di cominciarlo subito e di proseguirlo sino al suo termine.

Reconoscendo nella Persona del Signr Cavre Sommariva il mio Mecenate, che mi ha dato la desiderata occassione di eseguire questa mia opera riguardata da me come uno di miei migliori lavori, la prego solamente di lasciare una Somma per fare le prime spese al Signr Torlonia e Comp,, e del resto mi rimetto totalmente alla Sua generosità."

Alberto Thorvaldsen.

Roma, prma Gennajo, 1818.

Af en hosliggende Nota fra Torlonia ſees det, at Thorvaldſen, Dagen efter, har hævet 2000 Scudi, og indtil Juni 1824, kun 6000 Scudi paa denne Conto.

Udførelſen af Friſen i Marmor blev ſtrax begyndt, og da Grev Sommariva kort Tid efter forlod Rom, begyndte der fra hans Side en næſten maanedlig Correſpondance, hvori det, ved Siden af de varmeſte Venſkabsyttringer, er et ſtaaende Spørgsmaal, hvorledes det gaaer med "nostra gran opera," da han ſaa inderligt længes efter at faae det udført.

LVII.

Sagen, angaaende Friſen, har haft Fremgang i Kiøbenhavn. Kruſe ſkriver desangaaende med Freund til Thorvaldſen. Rygtet om Sommarivas Beſtilling kommer til Kiøbenhavn. Kruſe ſkriver atter om de forandrede Forhold og om Prinds Chriſtian. Prindſen ſkriver ſelv til Thorvaldſen, giør Beſtilling paa Afſtøbninger til Akademiet og beſtiller en ny Friſe i Marmor.

1818.

Rygtet om Grev Sommarivas Beſtilling kom, ſom ſagt, til Kiøbenhavn ved en Skrivelſe fra Fru v. Humboldt til Fred. Brun af 24. Dec. 1817*). Hun ſkrev derom:

> "Das Neueſte hier iſt, daß der reiche Graf Sommariva in Mailand den Alexanderzug von Thorwaldſen, der bis jetzt nur in Gyps exiſtirt, in Marmor ausführen läßt. Sie können denken, wie ſehr ſich Thorwaldſen freut und wir Alle."

Virkningen af dette Brev i Kiøbenhavn var derimod den, at de Perſoner, og iblandt diſſe iſær Prinds Chriſtian, der havde arbeidet for at faae den Plan, Prof. Kruſe havde forelagt, realiſeret, nu følte ſig compromiterede.

Forſlaget var gaaet ud paa, at det danſke Folk ved et Sammenſkud ſkulde erhverve dette verdensberømte Arbeide for den danſke Kongeborg, men, efter hvad der nu erfaredes fra

*) **Fred. Brun**, Röm. Leben. II. 330.

Rom, vilde man i det høieſte kun kunne tilbyde Kongen en Gientagelſe af et Værk, hvortil en italienſk Privatmand allerede eiede Originalen.

Som man kan tænke, gik Uveiret ud over Prof. Kruſe, der i Thorvaldſens Navn havde giort Tilbudet, og nu ikke kunde retfærdiggiøre ſig anderledes, end ved at paaberaabe ſig Thorvaldſens mundtlige Yttringer og høiligt at misbillige hans Mangel paa Beſtemthed.

Samme Dag, da Contracten mellem Thorvaldſen og Sommariva afſluttedes i Rom, havde Prof. Kruſe ſkrevet til Thorvaldſen, og af denne Skrivelſe, ſom blev medgivet den reiſende Billedhugger Freund, der først tre Maaneder efter kom til Rom, maa vi foreløbigt meddele et Uddrag, hvoraf det vil erfares, hvorledes Sagerne ſtode i Kiøbenhavn, førend Efteretningen om Beſtillingen havde naaet derhen.

Prof. Kruſe havde under 1ſte Januar 1818 ſkrevet til Thorvaldſen:

"Jeg burde rigtignok, kiære Thorvaldſen! forlængeſtden have ſkrevet Dem til, — for at kunne have den Fornøielſe at melde Dem noget fyldeſtgjørende om den for det Almindelige betydeligere Plan, ſom jeg har, Deres Friſe angaaende, og paa hvis Udførelſe jeg arbeider. Her indlagt vil De finde en Subſcriptionsplan paa Danſk, denne Plan angaaende; den ombeles i diſſe Dage; den tydſke er under Trykken.

Ideen er mødt med den ſtørſte Intereſſe af alle, ſom endnu har hørt den; iſær har Fru Brun, Brøndsted, Cold, Hauch og flere med Varme intereſſeret ſig derfor, ligeledes Prinds Christian. Jeg har altſaa Grund til at haabe et godt Udfald, men Alle, og jeg ſelv, beklage, at jeg ikke kunde udføre denne Idee et Aar før, thi da

var der endnu Overflod paa Penge — — — — — Imidlertid haaber jeg dog, at bringe Tingen i Gang og har alt forlængesiden Kongens Tilladelse til at fremme den — — —

Alvorligt, kiære Thorvaldsen! raade Dem til at komme til mere end et kort og flygtigt Besøg, kan vist Ingen, som mener Dem det vel og har Sands for deres Konstværd. Her vil vel alle have Sands derfor i Munden, men mangle det fast alle i Grunden. Alt hvad Hansen ønsker fra Deres Haand, som vist ikke er lidet, er kuns beregnet paa Gips. Hans Frue Kirke bliver unægtelig smuk, ja, endogsaa grandios, og naar den engang bliver færdig, noget nær den smukkeste, protestantiske Kirke i det mig bekiendte Europa; indvendig ere i Søilerne (Pillerne), som bære Galerier, anbragte 12 Nischer, hvori de 12 Apostle, egentlig af Marmor, men man taler kun om Gips, skulle staae. Disse ønskede man fra Deres Haand; jeg har imidlertid vovet at yttre, at De neppe paatog Dem et saa betydende Arbeide i Gips. — — — Imidlertid er der ingen Tvivl om, at Deres Besøg her vilde være af uendelig Nytte, saavel for Slottet, som for Kirken, dersom jeg ikke tillige var vis paa, at man vil finde Deres Ideer altfor grandiose, det vil sige, for kostbare — og De vil altsaa blive affærdiget med tomme Complimenter. — — Jeg oppebier kun den Tid, da jeg haaber Subscriptionen paa Deres Alexanderstog er kronet med et heldigt Udfald, for at ile tilbage til Dem, og, efter Aftale, sætte Deres Huusvæsen paa en, Dem anstændigere, Fod og maaskee tage det under min Beskyttelse, som De engang ønskede, medens De opsatte Frisen i Kiøbenhavn. —"

Dette Brev laa, som sagt, i Freunds Brevtaske og kom, først i April omtrent, Thorvaldsen tilhænde. Men, da hin nedslaaende Efterretning var kommen til Kiøbenhavn, og

Prof. Kruſe havde døiet de deraf fulgte Ubehageligheder, ſkrev han atter til Thorvaldſen under 4de April 1818, ſaaledes:

"— — Jeg meddeelte Dem Efterretning om, at Prinds Christian, Hauch, Fru Brun og næſten alle Kunſtelſkende i Danmark, interesſerede ſig med Varme for denne Idee, og jeg kan nu berette Dem end flere Fremſkridt i denne Anledning. Prinds Chriſtian har endogſaa nylig forſikkret mig om, at dette Foretagende maa, vil og ſkal lykkes. Mange private Folk af Middelklaſſen interesſere ſig ogſaa med Varme derfor, blandt andet har en Præſt i Fyen, ved Navn Hornsyld, ſubſcriberet 100 Specier — — men! — Saameget mere flau blev jeg, da i Begyndelſen af Februar Maaned den Efterretning kom hertil, at Friſen var beſtilt af Grev Sommariva i Mailand. Fru Brun anſaa nu Tingen ſtrax ſom forbi. Det lykkedes mig imidlertid at berolige hende og at giøre hende begribeligt, at paa ſamme Tid, ſom et Exemplar blev forarbeidet til Sommariva, kunde et Do forfærdiges til Kiøbenhavn, og at begge derfor vare ligegode Originaler, ſaameget mere ſom hverken Kongen af Danmark eller Grev Sommariva for den Priis, ſom Arbeidet var overladt dem for, kunde giøre Fordring paa, at Konſtneren ikke giorde flere Exemplarer, end deres ene deraf. Vi bleve altſaa enige om, at lade Subſcriptionen have ſit Fremme, men kun ſaalidet ſom muligt at omtale Beſtillingen til Mailand; imidlertid beſluttede jeg at oppebie Prinds Chriſtians Ankomſt her til Byen, førend jeg tilſkrev Dem det mindſte mere om denne Sag, deels for ikke at bringe Tingen mere i Vilderede, deels og fordi jeg ventede mig meſt af hans Beſtræbelſer.

For faa Dage ſiden er han kommen hertil og modtog mig i denne Anledning med en Bebreidelſe, ſom jeg tilLykke følte, jeg ikke havde fortient. Han paaſtod nemlig, at han fandt ſig compromitteret ved denne Beſtilling, at

jeg ikke maatte have giort rigtig Aftale med Dem, ikke ladet Dem vide Tingenes Gang o. ſ. v. Det lykkedes mig endelig at overbevise ham om, at denne uforudſeete Beſtilling kun var et for vor Plan ſimpelt indtruffet Uheld, hvori baade De og jeg vare lige brødefri. Man kunde ligeſaalidt fordre, at De paa mit høiſt uſikkre Forſøg ſkulde afſlaa en Dem ſaa kiær og vigtig Beſtilling, ſom det paa den anden Side, vilde være høiſt urigtigt, om jeg, førend jeg kunde ſee et beſtemt Reſultat, af Udfaldet her vilde, paa halve Formodninger, give Dem en beſtemt Underretning om en heldig Fremgang. Hvad han ogſaa lagde mig til Laſt, var, at Sommariva kun ſkulde give 16,000 Scudi, da jeg dog i min Plan havde anført det ſom en Opmærkſomhed, at den blev Danmark overladt for 15,000, og at jeg havde anført i ſamme, at en anden berømt Kunſtner, (Canova nemlig) viſt vilde fordre 50,000. Jeg ſvarede ham derpaa, at vi dog ſik den betydelig ringere (billigere), end Sommariva, da vi ſkulde endnu have, efter deres Tilbud, foruden Friſen, de tvende Caryatider, at det desuden var bekiendt, at De for Deres Arbeider forlangte meget mindre, end Canova, og at denne Priis, nemlig 50,000, med Henſyn dertil dog ſikkert vilde komme ud, naar jeg ſammenlignede dermed, hvad De for 2de Basrelieffer, hver af omtrent 3 Alens Længde, faaer af Hertugen af Bedford.

Saavidt er altſaa Alting bragt i Rigtighed igien, men Prindſen er vanſkelig at bringe fra den Idee, at Kongen af Danmark er compromitteret ved at modtage en Forære af ſine Underſaatter af en Copie, hvortil Grev Sommariva har Originalen. Han paaſtaaer desuden, at den indkommende Sum viſt vil overſtride Beſtemmelſen, og har derfor formeligen overdraget mig, at ſpørge Dem, om De vil paatage Dem at forfærdige en Friſe, omtrent af den omhandlede Størrelſe (dog ſkal

Maalet akkurat overgives Dem), som tilligemed de to Caryatider kunde passe sig for en Tronsal, overladende iøvrigt Gienstanden for samme til Deres egen Opfindelse og Valg. Han udbeder sig kun et hurtigt og bestemt Svar desangaaende, samt Opgivelsen af Prisen derfor, som han naturligviis har regnet paa bliver større end før. Jeg har rigtignok alt giort ham opmærksom paa, at De havde alt betydelige Bestillinger og, blandt andre, tvende Friser til München*). Han indvendte derimod, at det deels vilde vare længe, inden den i det nye Slot kunde opstilles, desuden tvivlede han ikke paa, at De af Hiertet vil stræbe at opfylde et fædrenelandsk Ønske, især efter den Maade, hvorpaa det første var gaaet Glip.

Nu mine egne Bemærkninger! Skulde det, kiære Thorvaldsen, falde Dem for vanskeligt, at gaae ind paa Prindsens Ønske, eller skulde det være Dem endnu kiærere, om Alexanders Triumphindtog kom hertil, saa stræb at giøre ham begribeligt, som jeg troer ikke er svært, at De bestandigt har anseet Forarbeidelsen af Frisen til Danmark som den egentlige Original og den, som Sommariva skal have, som Copien deraf, (siden dog den ene skal hedde saadan), og at De kun paa den Grund har overladt ham den paa en saa billig Priis. Det sidste ønsker jeg ialfald, at De vil anføre, eller og, at De paa Grund af, at De skulde giøre to, havde overladt ham den for saa godt Kiøb. — Muligt ogsaa, som vi her ikke vide, at De virkeligen ved Deres Contracts Afslutning med Sommariva har haft Hensyn til Bestillingen af Frisen i Danmark, og da behøver De jo blot at fremsætte Deres Erklæring, som vil tilfredsstille alle Parter. —"

*) Her sigtes til den omhandlede, christelige Frise i to Stykker à 120 Fod.

Men Prinds Christian lod det ikke bero ved at give Prof. Kruse dette Commissorium; han skrev selv et Par Dage efter til Thorvaldsen, og det turde være et ganske charakteristisk Træk i dette Prindsens Brev, at Hovedsagen deri er ligesom skudt noget tilside, for ikke at fremtræde med al for megen Vægt.

Prinds Christian Frederik skrev saaledes til Thorvaldsen:

"Hr. Professor og Ridder Thorvaldsen! Ønsket at besidde Afstøbninger af Deres fortrinlige Mesterværker har længe været Academiets, men de indtrufne Tids-Omstændigheder og det forvirrede Pengevæsen har forbudt deslige Bestillinger, allerhelst naar de betydelige Fragt-Omkostninger maatte tillægges; en gunstig Leilighed frembyder sig nu, da en Kongelig Fregat sendes til Middelhavet, og Academiet for de skjønne Kunster benytter med Hs. Majestæts Tilladelse denne Leilighed, for at fremme hint Ønske, idet Fregatten har faaet Ordre at anløbe Livorno, for at indtage de Kunstsager, der gjennem Consulen sammesteds maatte være consignerede til Fregattens Chef, Kammerherre og Capitain Hoppe.

Min Begiering er altsaa, at De, Hr. Professor, ville gjøre et Udvalg af de Statuer og Basreliefs af Deres Mesterhaand, af hvilke Afstøbninger kunne tages, og at De ville besørge disse paa det omhyggeligste indpakkede samt forsendte til Livorno og anbefalede til Consulens Omsorg. Baron Schubart er ligeledes tilskreven desangaaende. Fregatten anløber Livorno i Juli Maaned, og Kunstværkerne maatte følgeligen være i bemeldte Havn forinden den Tid. Valget af Kunstværkerne bør jeg overlade til Kunstneren selv, og ei vil jeg indskrænke Bestillingen ved at nævne nogen vis Sum, uforholdsmæssig til hvad Afstøbningerne koste i Penge (og hvorom jeg er uvidende),

men ſiden Fragtomkoſtningerne ſaa godt ſom ſpares, formener jeg, at 600 til 800 Scudi kunne ſkaffe os en god Deel Afſtøbninger, men, ſom ſagt, paa det nøieſte behøver man ei at indſkrænke ſig til denne Sum. Udtrykkeligen beſtilles Deres Jaſon, Mars, Adonis og Hebe; udtrykkeligen undtages de Basreliefs, ſom i Marmor kommer til Danmark, ligeſom og Döbestenen, ſamt Friſen til Palaiet Quirinal, ſom jeg forbeholder mig, ved en anden Leilighed at beſtille Afſtøbning af.

Angaaende denne Friſe, vil det være Dem bekiendt, at Profeſſor L. Kruſe har efter ſin Hiemkomſt fra Italien udſtedet en Opfordring til ſine Landsmænd, for at tilveiebringe 15000 Scudi, i den Henſigt derfor at beſtille bemeldte Friſe i Marmor, hvilken tilligemed tvende Cariatider ſkulde tiene til Prydelſe for Kongeborgen. Han grundede denne Opfordring paa Aftale med Dem, og jeg tvivler ikke om, at jo Summen bliver tegnet. Flere Kunſtens Venner have med mig varmt fremmet denne Sag, men den er naturligviis bleven lunknet ved Efterretningen om den Beſtilling, ſom ved en privat Mand i Italien er ſkeet af ſamme Kunſtværk. Hvo der bidrager til dette ſkiønne Emne, ville nu ſtienke deres Konge, hvad en privat Mand tillige beſidder; vi, ſom have anbefalet Sagen, ere compromitterede ved Prof. Kruſes uoverlagte Adfærd, men vi ſtole tillige paa, at De, Hr. Profeſſor, med ſamme Følelſe, ſom bragte Dem til at giøre Forſlag om Udførelſen af dette Kunſtværk i Marmor for Deres Fædreneland, vil føre denne Sag ud til det Bedſte og om muligt til endnu ſtørre Glands for vort kiære Fædreneland, nemlig ved for ſamme Priis omtrent, (jeg beder Dem nemlig, at nævne Priſen med Henſyn paa det forøgede Arbeide, Compoſitionen udkræver), at componere og udføre en nye Friſe af ſamme Størrelſe i Marmor, hvilken Danmark da ene kom til at beſidde. Sujettets Valg bør overlades til Kunſtneren; men hvis der er flere Sujets, ſom De lige gierne vilde vælge,

da vilde De meget forbinde mig, ved at nævne to eller tre; jeg skulde da nærmere correspondere med Dem om, hvilket vi fortrinligen ønske udført. Er De, som jeg haaber, villig til at overtage denne Bestilling, da beder jeg Dem, iøvrigt at stole paa mine Bestræbelser til at see et saa skiønt Formaal opnaaet.

De ville tillade, at jeg ved denne Leilighed anbefaler Academiets Artist, Billedhugger Freund til Dem. Han vil snart ankomme til Rom, og, under Deres Veiledning, haaber Academiet, engang at see en duelig Kunstner udi denne unge, talentfulde Mand.

De mange Bestillinger, der indløbe til den almeent høistagtede og paaskiønnede Kunstner, ville, det indseer jeg, kunne forhale Deres Reise til Fædrenelandet, men vi stole paa, at den, om den end udsættes, dog ei aflades; den er altfor magtpaaliggende for Kunstens Flor og Kunstens Venner i Danmark. Jeg forener mine Ønsker med disses, og haaber at nyde den Glæde, inden føie Tid at see Dem her og at bevidne Dem den uindskrænkede Høiagtelse, med hvilken jeg nævner mig, Hr. Professor og Ridder Thorvaldsen! Deres

forbundne og tienstvillige

Christian Frederik.

Kiøbenhavn, d. 7. April 1818."

LVIII.

Baron Schubart i Besøg hos Thorvaldsen. Hans Bistand i Sagen med Danmark. Skrivelse fra Thorvaldsen til Prinds Christian. Frisen, Alexanders Indtog, bestilles i Marmor til Christiansborg. Skrivelse fra Slots-Commissionen til Thorvaldsen. Skrivelse fra Etatsraad Hansen angaaende Frisen. Skrivelse fra Prinds Christian. Thorvaldsens Svar til Slots-Commissionen.

1818.

Baron v. Schubart havde siden Begyndelsen af Marts d. A. været i Rom og boet hos Thorvaldsen. Vor Kunstner havde altsaa hans Assistance, hvor det nu paa denne Tid gialdt om, at bruge lidt Diplomati og at skrive fornemme Breve.

Under hans Raadgivning og Bistand blev Sagen med Danmark foretaget, og Schubart overtog, selv at ville skrive til Prinds Christian, for at overbevise ham om, at der ikke var nogen Grund til at opgive den allerede lagte Plan, da Exemplaret til Danmark af Frisen ikke vilde blive en Gientagelse. Dette Schubarts Brev kjende vi kun af Sagens senere Gang; derimod finde vi Baronens egenhændige Concept til et Brev, han i Thorvaldsens Navn skrev til Prindsen, saaledes lydende:

Rom, d. 9. Mai 1818.

"Idet jeg aflægger min underdanigste Taksigelse for det naadige Brev, hvormed Deres Kongel. Høihed har

beæret mig d. 7. April, henholder jeg mig aldeles til Indholdet af den Skrivelse, som Hs. Exc. Baron Schubart idag afsender. Han har fuldkomment tolket mine Tanker, og det vilde være overflødigt at tilføie noget, da han bestemt har forsikkret D. K. H. om, at mit Arbeide vil blive en Original og ei en Gienpart, saa at De, saavelsom det danske Publikum, kan være aldeles beroliget i denne Henseende.

Jeg kunde ikke vælge en bedre Talsmand, end den gode og ædle Baron, som ynder mig, som elsker Kunsten lidenskabelig og som er giennemtrængt af de varmeste Følelser for Deres Kongl. Høihed.

underdanigst"

Baron v. Schubarts Brev til Prindsen synes at have haft den forønskede Virkning i Kiøbenhavn, hvor Gemytterne nu bleve beroligede, og Sagen selv bragt i Orden og til Afgiørelse. Imidlertid opgav Prindsen dog ganske Subscriptionen, og der var nu ikke længer Tale om en Gave fra Folket til Kongen. Derimod udvirkede han hos Kongen selv, at Bestillingen skulde udgaae fra Regjeringen, og ved et Allerhøieste Rescript, af 15. Juni 1818, beordredes Slotsbygnings Commissionen til, hos Thorvaldsen at giøre Bestilling paa Frisen og begge Caryatiderne i Marmor, hvilken forandrede Bestemmelse meddeeltes vor Kunstner i en Skrivelse fra Commissionen, saaledes lydende:

"Af et Brev til Hans Høihed Prinds Christian fra Hans Excellence, Geheimeraad, Baron Schubart, har Commissionen med megen Fornøielse erfaret Hr. Professorens, Beslutning, at overlade den meget attraaede Prydelse for den nye Kongeborg af en Frise i hvid Marmor af Deres Haand, efter det Sujet, som De har valgt til

det Mesterværk, der pryder Slottet Monte-Cavallo, og som har tildraget sig Europa's Beundring, hvortil Hr. Professoren er villig at føie 2de af Dem forfærdigede Cariatider.

Efterat Commissionen herover havde giort Hans Majestæt allerunderdanigst Indberetning, har den, ved Allerhøieste Resolution af 15de d. M. modtaget Befaling at tilkiendegive Hr. Professoren Hans Majestæts særdeles Velbehag ved at erholde dette betydelige og skiønne Arbeide fra Deres Haand i det nye Slot, hvorved Commissionen tillige er overdraget, paa den Maade og i de Terminer, som De maatte ønske det, af Finantserne at anvise de 15000 Specier, for hvilket Fædrelandet, efter ovennævnte Hans Excellences Brev, erholder dette Konstværk som dets Eiendom.

Værelset ved Ridderſalen i den nye Kongebolig er bestemt til at prydes med dette Mesterværk, og Commissionen vil opbyde Alt til at giøre dette Gemaks Indretning og øvrige Decorationer værdig denne Udmærkelse. Af de 4 Vægges Længde i Værelset har man tilføiet vedlagte Maal.

I det Commissionen giver sig den Ære, herom at underrette Hr. Professoren, udbeder den sig tillige behageligen tilkiendegivet, naar den tør haabe at Deres Tid vil tillade Dem at begynde paa dette Arbeide tilligemed det, som De maatte bestemme ihenseende til ovennævnte Sums Anviisning.

Kiobenhavn, i Slotsbygnings Commissionen, d. — Juni 1818.

Hauch. Mosting. Monrad. Hansen.

Hoe."

Denne Commissionens Skrivelse blev ledsaget af et Brev fra Slottets Bygmester, af 20. Juni 1818, hvilket vi her meddele, da det indeholder Adskilligt, ikke uvæsentligt med

Hensyn til Anbringelsen af Frisen i det dertil bestemte Locale.

Etatsraad Hansen til Thorvaldsen:

Kiøbenhavn, d. 20. Juni 1818.

"Kongens Befaling til Slots-Commissionen glæder mig meget, høistærede Hr. Professor! da den giver os det kiære Haab, at see et saa skiønt Arbeide fra Deres Mesterhaand, og giver jeg mig den Ære, i denne Anledning at vedføie en liden Plan af det Gemak, til hvis Prydelse dette Mesterværk er bestemt. Jeg skal gjøre mig al Umage for, at den øvrige Decoration nogenledes kan svare dertil, alle Vægge blive efter mit Forslag Marmor med Bronze-Ornamenter; kun Skade, at Vinduerne hindre i at faae Basrelieffet saa dybt til Øiet, som dets Skiønhed fortiener. Imidlertid troer jeg dog, det kommer noget lavere, end i Palaiet paa Monte Cavallo. De 2de korte Sider maa, efter min Formening, være nogenledes af samme Maal som Gemakket paa Monte-Cavallo; til de 2de andre Sider maa Deres Skaberhaand endnu tilføie noget, da de omtrent vil være 7 à 8 Fod længer."

Prinds Christian Frederik, som strax, efterat han saaledes havde bragt Sagen i Orden, havde tiltraadt en Reise i Udlandet, skrev derefter fra Pyrmont til vor Kunstner:

Hr. Professor og Ridder Thorvaldsen!

"Deres Forsikring, at det Arbeide, De vil udføre for Kongeborgen, skal vorde en Original af Deres Mesterhaand og ingen Efterbildning, er tilstrækkelig for mig til at frafalde den Tanke, at en aldeles nye Composition skulde være en nødvendig Betingelse for et saa udmærket Arbeide.

De vil ved Brev fra Slots-Commissionen være underrettet om, at Hs. Majestæt ganske har bifaldt denne Anskuelse af Sagen, og at Allerhøistsamme endogsaa befalede, selv at bestille Frisen, forestillende Alexanders Indtog i Babylon, tilligemed Cariatiderne for de 15000 Species, 2000 Sp. at betale aarligen.

Etatsraad Hansen ønsker at anbringe Frisen i en Sal, næstved Ridderſalen, 24 danske Fod bred og 39 Fod lang, som han vil decorere i Overeensstemmelse med samme, ganske i Marmor, og vi haabe af Deres Godhed, at De vil forøge de 13 Fod med nye Figurer.

Subscriptionen til at anskaffe dette Kunstværk vil nu være ufornøden, men maaskee andre Kunstværker kunde anskaffes for den tegnede Sum, hvorom jeg forbeholder mig, nærmere at tilskrive Dem i sin Tid.

Jeg takker Dem meget for Deres Godhed mod Billedhugger Freund, som vist vil vinde Dannelse under Deres Veiledning.

Gid jeg kunde haabe, at see Dem i Italien og i sin Tid i Danmark. De vil stedse og overalt finde en varm Beundrer i Deres

forbundne og velvillige

Christian Frederik.

Pyrmont, d. 10. Juli 1818."

Vi have nu kun at tilføie et Brev, som Thorvaldsen sendte Commissionen.

Thorvaldsen til Slotsbygnings-Commissionen:

Rom, d. 1. Aug. 1818.

"Jeg har med største Glæde modtaget den Skrivelse, som den Kongl. Bygnings Commission har beæret mig med, under d. 20. af f. M.

Intet i Verden kunde være mig mere smigrende og tillige behageligere, end at beskæftige mig for min Konge og mit Fædreneland, og den Maade, paa hvilken Hs. Majestæt har værdiget at modtage det Forslag, som Hs. Excell. Geheimeraad, Baron Schubart giorde paa mine Vegne til Hs. H. Prinds Christian, opfyldte mine kiæreste Ønsker.

Desværre traf Commissionens Brev mig syg, saavel paa Legem, som paa Sind, men dette Brevs Indhold har atter opmuntret mig, og jeg vil ufortøvet begynde paa dette betydelige Arbeide, som Hs. Majestæt har bestilt hos mig, og paa disse skal nu strax blive begyndt, men, da jeg til den store Friis mangler det fornødne Marmor, og Indkiøbet af samme udfordrer betydelige Udgifter, saa er det, at jeg tildeels benytter Hans Majestæts allernaadigste Tilbud, ihenseende til en tredie Deel af de 15000 Specier, som ere mig bevilgede, og ønskede, at bemældte tredie Deel maatte strax af Commissionen remitteres mig. Arbeidet haaber jeg at kunne fuldføre i tre Aar, og hvad de øvrige Betalings Terminer angaaer, da kan disse fastsættes efter Kongens og Commissionens Velbehag, da jeg blot forlanger den tredie Deel forud til det betydelige Indkiøb i rede Penge af hvidt Marmor til Frisen.

Da nu min Ven og Velynder, Hs. Excell. Baron Schubart har betroet mig, at han har ansøgt om en Kongl. Tilladelse, at tilbringe næste Vinter i Kiøbenhavn, og tillige har foreslaaet mig, at have den Glæde, i hans behagelige Selskab, at giøre en kort Reise til Fædrenelandet, saa har jeg med største Fornøielse antaget dette hans Tilbud, og saasnart jeg erholder Commissionens gunstige Svar, og har forberedet Alt til mit Yndlings Arbeides Fuldførelse, saa vil jeg med denne værdige Mand reise til Fædrenelandet, for at bevidne Kongen min allerunderdanigste Taknemmelighed, og for endnu engang, førend

jeg døer, at gienſee mine danſke Venner og det kiære Fødeland.

Jeg vil imidlertid foranſtalte Alt til, at ingen Tid tabes her i mit Værkſted, og at dette, ſaavelſom flere betydelige Arbeider, ſom jeg har under Hænder, kan gaae deres Gang, ſom om jeg ſelv var tilſtede.

Jeg beder Commiſſionen, at være fuldkommen overbeviiſt om, at ved at antage det beſtilte Arbeide i et Øieblik, hvor jeg har ſaa mange og ſaa vigtige under Hænde, har jeg ingen anden Henſigt, end den, at kunne overbevise min Konge og mit Fædreneland om, hvor inderlig jeg er dem hengiven og hvor gierne jeg ønſker, at man i Dannemark maatte beſidde mit Yndlings Arbeide. Jeg ſkal forene alle mine Kræfter til at udføre noget, ſom kan være værdigt at pryde vor ſkionne Konge-Borg, og da Dimenſionerne, efter det mig tilſendte Maal, ere ſtørre, end de paa Slottet Monte-Cavallo, ſaa kan jeg have den Tilfredshed at forøge Sujettet med intereſſante Tilføielſer, af hvilke jeg nu vil beſtæftige mig med at ſkabe Ideerne.

Sluttelig beder jeg Commiſſionen at ville ſende mig dets ærede Svar under Hs. Excell. Baron Schubarts Convolut, da jeg agter, i hans Selſkab at giøre en Reiſe til Toſcana, for der at ſamle nye Kræfter. De mangle mig aldeles i dette Øieblik, men hvad der iſær vil bidrage til min Sundheds Gienerholdelſe, er den for mig ſaa glædelige Reiſe til Fædrenelandet, ſom jeg ſaalænge har attraaet at giøre, og ſom nu vil blive mig deſto behageligere, da jeg kan foretage den i Selſkab af en Mand, ſom jeg ſaa høiligen agter og ynder. Hans Excell. har været ſaa god, med egen Haand at afſkrive dette Brev, da min er endnu for ſvag til at føre Pennen."

LIX.

Basreliefferne til Hertugen af Bedford fuldføres og afsendes. Gientagelser deraf. Buste af George Agar Ellis. Buste af Comtesse Christina Egypta Bonaparte de Posse. Buste af Veronica Zauli Guerini. Basrel. til Gravmæle over Baronesse Chaudoir. Basrel. til Gravmæle over Lady Newbooch. Basrelief og Buste til Lord Maitlands Monument. Bestilling fra Neapel paa Kong Ferdinands Statue. Bestilling fra Florents. Basrel. Christus med Disciplene i Emaus.

1818.

Forhandlingerne angaaende Frisen til Danmark have ført os langt ind i Aaret 1818. Vi vende derfor tilbage til Aarets første Maaneder, for ogsaa at fremstille de øvrige Anliggender, der, samtidige med hint, beskæftigede vor Kunstner paa denne Tid.

Under den betydelige, altid voxende Virksomhed, hvori Udførelsen i Marmor af foregaaende Aars Productioner og Bestillinger jevnligt satte vor Kunstner, vilde det være mere vanskeligt, end lønnende og tilfredsstillende, om vi vilde forsøge, stadigt at kunne henpege paa de Værker, der fortiden beskæftigede hans allerede talrige Arbeidere og som, naar de gik fra disses Hænder, henstode, for at vente paa Mesterens sidste Meiselslag.

Imidlertid kunne vi dog her fremhæve, at det især var de længe ventede Bestillinger fra Hertugen af Bedford, som nu paa denne Tid nærmede sig Fuldendelsen. Hertugen havde allerede

forrige Aar lidt utaalmodig paaskyndet denne Sag, men, da han nu havde erfaret, at de vare fuldførte "avec tant de succès," drev han paa deres Afsendelse og underrettede tillige Thorvaldsen om den Lykke, den lille modtagne Statue havde giort i London. "Votre statue de ma petite fille," skrev han, "Vous a gagné une très haute réputation en Angleterre."

I denne Sommer bleve nu ogsaa Basreliefferne afsendte, men som et Sideskykke til hvad vi nyligt have meddeelt, ved at omtale Frisen og Bestillingen paa dens Gientagelse, kunne vi her anføre, at de af Hertugen af Bedford bestilte Basrelieffer neppe vare afsendte, førend Thorvaldsen paa ny gientog og afsendte dem til England, ifølge en Bestilling af Mr. George Agar Ellis, en Søn af Lord Elisden.

Paa dennes Brev af 21. April 1818 har Thorvaldsen med egen Haand anført de Arbeider, der skulde sendes ham, tilligemed Priserne, nemlig:

"Briseide ed Achilles.	Scudi	4000.
Priamus ed Achilles	—	1000.
La Notte e Giorno	—	500.
Un Busto	—	220."

Det sidstnævnte Arbeide var en Buste af Mr. Ellis, som Thorvaldsen i dette Foraar havde modeleret.

Samtidigt med denne udførte han ogsaa en Buste af Napoleons Broderdatter, Comtesse Christina Egypta Bonaparte, gift med Grev Arvid de Posse, paa Upperud i Skaane.

En tredie Buste modelerede Thorvaldsen i dette Foraar efter en Dame, Veronica Zauli Guerini.

Foruden disse mindre Arbeider fra Foraaret 1818 have vi endnu her at nævne et Basrelief til et Gravmæle, som en Baron Stanislaus Chaudoir i Slutningen af f. A. havde bestilt til sin Kones Grav.

Dette Basrelief forestiller den Afdøde, som, holdende Korset i de foldede Hænder foran Brystet, hæver sig mod Himlen, op over Dødens Genius. Ifølge en Skrivelse fra Baron Chaudoir af 12. Juni 1818, blev dette Basrelief betalt Thorvaldsen med 1000 Scudi.

Et andet udførte han, ligeledes i dette Foraar, til et Gravmæle over Lady Newbook. Det fremstiller i sin Midte en Cylinder, som bærer den Afdødes Askekrukke. Paa den ene Side knæler en i Sørgegevandt indhyllet Qvinde, formodentlig Billedet af den Afdødes Moder; paa den anden Side staaer Dødens Genius med den ene Fod paa Mindestenens Sokkel, støttende sit bøiede Hoved mod den omvendte Fakkel.

Medens Thorvaldsen saaledes var livligt beskæftiget med mindre Arbeider, som bestiltes hos ham af de sig i Rom opholdende Reisende, og som i Almindelighed vare af den Natur, at Modellerne i kort Tid kunde være fra Haanden, havde han ogsaa stadigt sin Plage af Bestillinger fra Fraværende, da disse som oftest paaførte ham en Correspondance, som var ham besværligere og ofte tog ham mere Tid, end selve Udførelsen af Bestillingen. Han havde derfor god Grund, til at ønske sig en saadan stadig Bistand i denne Henseende, som den Prof. Kruse i det anførte Brev synes at have tilbudt ham.

Saaledes fortsattes Correspondancen angaaende Lord Maitlands Monument endnu længe med Venedig og

Zante, førend det omſider kom ſaavidt, at alle Spørgsmaal vare beſvarede og alle nærmere Beſtemmelſer bragte i Orden.

Da vor Kunſtner, efterat have modtaget Sgr. Bulzo's Skrivelſe, angaaende dette Monument, ſtrax hævede den ham anviſte Sum af 250 Zechiner, ſyntes det ſaaledes for hans Vedkommende afgiort, at han vilde modtage Beſtillingen. Men, ſom allerede bemærket, kunde han ikke finde ſig i, ufravigeligt at ſkulle holde ſig til den ham ſendte Tegning, ſom fremſtillede, om vi ellers have forſtaaet det rigtigt, Minerva, der afſløre "la Forza," hvis Anſigt viſer ſig ved Afſløringen at være — et Dødningehoved.

Han ſkrev derfor under 6. Febr. d. A. til Cav. Naranzi og giorde ſine Bemærkninger mod at ſkulle følge denne "*maleriſkt behandlede*" Tegning i et Sculpturværk, og efterat der nu desangaaende var verlet adſkillige Skrivelſer mellem Rom og Venedig og mellem Venedig og Corfu, kom det endelig ſaavidt, at de Forandringer, Thorvaldſen havde foreſlaaet i den allegoriſerende Compoſition, bleve ham tilladte.

Basrelieffet beſtemtes ſaaledes til at ſkulle fremſtille Minerva, ſom afſløver en qvindelig Figur og tager en anden under ſin Beſkyttelſe.

Diſſe to Figurers Betydning var imidlertid endnu ikke ganſke klart beſtemte. Skulde der tages Henſyn til Lord Maitlands politiſke Fortieneſte af at have forſkaffet Corfu en friere Forfatning, ſaa ſkulde Minerva afſløre *Slaveriet* og tage *Friheden* i Beſkyttelſe. Skulde der derimod tages nærmeſt Henſyn til den Fortieneſte, ſom Lord Maitland havde af, at Zante havde faaet ſig et Univerſitet, ſaa ſkulde det

være Løgnen, som afslores, og Sandheden, som Gudinden tager i Beskyttelse. "Le due figure laterali," skrev Cav. Bulzo under 7. April 1818, "possono indicare o la libertà e la schiavitù, o, se Ella crede meglio, la verità e la menzogna."

Den sidste af disse Tanker var Thorvaldsens Forslag, og det blev nu afgiort, at han frit skulde følge den.

Saaledes fremstod Basrelieffet: Minerva afslører Løgnen og tager Sandheden i sin Beskyttelse. I Efteraaret 1818 var Modellen færdig, saavel til Basrelieffet, som til den colossale Buste, der ifølge Bestillingen skulde bære en Corona civica, hvilket Smykke Kunstneren synes at have overdraget til den endelige Udførelse i Bronze, der foretoges det følgende Aar i Rom af Jollage & Hoffgarten.

En ny og langt betydeligere Bestilling var i April d. A. indløben fra Neapel. Kong Ferdinand havde der overdraget en Commission, at lade opføre paa Pladsen udenfor Palazzo Reale en ny Kirke til Ære for S. Francesco di Paolo, og paa denne Commissions allerunderdanigste Forslag havde Kongen bifaldet, at hans egen Statue, 12 Palmer høi og i Marmor, skulde opstilles i en Niche i Kirkens ydre Vestibule. Dette Monument ønskede Commissionen, at Thorvaldsen skulde udføre: "da mano maestra, che per le opere date al publico abiasi meritate la universale acclamazione," og man haabede allerede, at see den færdig i Løbet af 1½ Aar.

Man har fortalt, at Thorvaldsen af personlige Hensyn ikke skal have villet overtage at gjøre denne Statue, og at han paa en meget ligefrem Maade havde afvist Bestillingen.

Dette Rygte finde vi vel ikke ganske bekræftet; derimod synes han snarere at være gaaet en Omvei, for at undvige Bestillingen, idet han forlangte 12000 Scudi for denne Statue. Vor Kunstner brugte ikke heller lang Tid til dette Overslag og denne Beslutning. Commissionens Brev til ham med denne Opfordring er dateret: "Napoli, 21. Marzo 1818," og allerede under 26. Marts skrev han sit Svar til Præsidenten, hvori han erklærede, at han vilde overtage Bestillingen, imod en Betaling af den nævnte Sum, og udbad sig, hvis man maatte ville indgaa herpaa, at erholde Hs. Majestæts Buste, Portraiter, Medailler og andre deslige Hiælpemidler.

Efter dette Svar synes Commissionen at have stillet Sagen i Bero; idetmindste finde vi ikke denne Bestilling videre omtalt, eller taget til Følge, uagtet Thorvaldsen, da han senere i dette Aar selv kom til Neapel, i andre Henseender blev raadspurgt af Commissionen, og uagtet han endog, henimod Aarets Slutning, beæredes af Kongen af Neapels Besøg i Rom og maatte modtage ham i sine Studier.

Ogsaa fra Florents var der i Foraaret indløbet en Bestilling. Storhertugen af Toskana havde nemlig overdraget sin Architect, at giøre en Bestilling hos vor Kunstner paa et lille Basrelief, der skulde smykke Alteret i et nylig opført Kapel i Lystslottet Poggio Imperiale. I Architectens Skrivelse af 9. April 1818, yttrede han med Hensyn til Gjenstanden, at man ønskede en Fremstilling af Nadveren. "Il soggetto prescelto," hedder det, "sarebbe La Cena di Gesu Cristo con gli Apostoli, o qualche altro soggetto analogo." Dette Basrelief skulde, efter Rummet, det

skulde indtage, være af 8 Palmers Bredde og 12 Palmer 10 i Høiden.

Men af et saadant Basrelief, af dette Indhold og af denne Størrelse, findes der intet Spor mellem Thorvaldsens Arbeider. Udtrykket i Architectens Brev, at Basrelieffet skulde fremstille Nadveren, eller en anden lignende Gienstand, frister os imidlertid til at antage, at denne Sag staaer i nærmeste Forbindelse med et andet, skiønbt mindre, Arbeide, der netop i dette Aar udgik fra Thorvaldsens Haand, ifølge Bestilling fra Florents; men dette Basrelief var, ifølge de Meddelelser, hvortil vi tidligere have støttet os*), bestemt, ikke til Poggio Imperiale, men til Kirken Sta Annunziata i Florents. Dette lille Basrelief: Christus med Disciplene i Emaus, (2 Fod 1″ til 1 Fod) blev af Jollage & Hoffgarten udført i Sølv til den nævnte Kirke.

---

*) Den danske Billedhugger B. Thorvaldsen og hans Værker. II. 41.

LX.

Forhandlinger angaaende Fyrſt Poniatowſki's Monument til Warſchau.

1818.

Forhandlingerne angaaende Fyrſt Poniatowſki's Monument førtes uafbrudt af Grev Mokronoſki, ſaaledes ſom de allerede vare begyndte forrige Aar. Det var, vil man erindre, den anſøgte Tilladelſe fra Keiſeren af Rusland, ſom Thorvaldſen ſyntes at ville afvente, inden han kunde indlade ſig paa at ſende en Skizze, eller en Tegning af Monumentet til Warſchau. Sagen havde altſaa ſtaaet i Bero, ſiden Thorvaldſen under 10. Sept. f. A. havde tilſkrevet Commiſſionen dette, men nu var, under 12. Febr. 1818 et Brev indløbet fra Grev Mokronoſki, hvori han meddeelte Thorvaldſen, at Commiſſionen havde modtaget Keiſerens Tilladelſe til at lade Monumentet opreiſe paa en Plads i Warſchau efter dens eget Valg, "— d'ériger sur une place à notre choix le Monument destiné à perpétuer la mémoire du Prince Joseph Poniatowski."

"Par suite de cette permission," hedder det videre, "nous nous sommes décidés pour une place à laquelle on travaille dans ce moment, en face du Château Royal." Planen af denne Plads meddeltes Kunſtneren, idet man

tillige yttrede, at det var Commissionens Ønske, med Hensyn til Monumentets Conception, at han vilde vælge det Moment, da Helten standser sin vælige Hest, "le moment, où le héros, commandant son armée, arrête tout d'un coup son cheval fougueux", hvorved man især lagde Vægt paa, "que les proportions du cheval soient celles d'un très beau cheval arabe."

"Je vous ferai parvenir incessamment," skrev Grev Mokronoski videre, "tous les dessins de nos principaux artistes pour vous mettre autant que possible au fait, tant de la ressemblance du Prince, que du costume national qu'il doit avoir.

Angaaende de tvende Basrelieffer, Thorvaldsen havde lovet at ville modelere til Piedestalen, naar der blev opgivet ham Emner dertil, modtog han nu i denne samme Skrivelse følgende Meddelelse:

"Voici maintenant les deux moments de la vie du Prince Joseph Poniatowski, qu'on désireroit voir représentés sur les deux Basreliefs, dont Vous voulez bien embellir le Monument. L'un est l'entre du Prince à Cracovie en 1809 à la tête d'une armée triomphante au milieu des acclamations du peuple et en présence des alliés consternés qui auroient voulu lui en disputer l'entrée.

L'autre moment est, quand le Prince couvrant le reste de son armée, percé de coups, s'élance dans l'Elster sur un cheval fougueux pour ravir aux ennemis l'honneur d'avoir sa dépouille mortelle.

Disse videre Forhandlinger, som Commissionen havde lagt i Prinds Stanislaus Poniatowski's Hænder, synes kun at have haft ringe Fremgang, da Fyrsten ikke ydede Tilbøielighed til at give sig af dermed. Man overdrog derfor Sagen til en anden polsk Fyrste, Prinds Leon Potocki, som paa denne Tid kom til Rom og medbragte tilstrækkelig Underretning for vor Kunstner.

Thorvaldsen havde i to Skrivelser, af 19. og af 28. Marts 1818, maattet henvende sig til Commissionen i Warschau, for at faae en Sum anvist paa Arbeidet, og for at aftale det Fornødne med Hensyn til Støbningen, som helst maatte finde Sted i Rom. Paa disse Breve svarede Grev Mokronoski ham under 29. April 1818, og yttrede blandt Andet:

"Nous envoyons à Mr. le Comte Léon Potocki, le précis de tout ce que nous désirons et les 4000 écus romains, que Vous avez demandés. Nous le prions de vouloir bien s'occuper sans délai du contrat, afin que vous puissiez commencer votre important ouvrage.

"Nous tâcherons," skriver han dernæst, "de vous envoyer bientôt tout ce qui peut vous être utile pour saisir la ressemblance du Prince Poniatowski et vous donner une juste idée du costume, dont nous desirons que sa statue soit (vêtue). Je crois qu'on pourrait mettre fin à toutes les discussions sur l'espèce de coiffure à employer, si l'on représentait le Prince la tête découverte et orné d'une chevelure à la Romaine, et je pense, que

le costume des Daces sur la colonne de Trajan pourrait vous servir à applanir quelques difficultés dans la manière d'exécuter votre projet."

Angaaende Støbningen hedder det i samme Brev:

"C'est au Comte Potocki que nous abandonnons le choix du fondeur et d'après son opinion nous penchons pour le parti, que vous conseillez aussi: c'est de faire fondre la statue à Rome sous vos yeux, et en morceaux qui seront ensuite réunis."

Endelig sees det af dette samme Brev, at Thorvaldsen, som jo paa denne Tid alvorligt tænkte paa en Reise til Danmark, har i sine Underhandlinger med Prinds Stanislaus Poniatowski yttret sig villig til, selv at komme til Warschau, for bedre mundtligt at aftale alt det Nærmere.

I Begyndelsen af Juli 1818 vare Thorvaldsen og Prinds Leon Potocki komne saavidt i Forhandlingerne, at Contracten kunde affluttes og underskrives af dem begge, for derefter at forelægges Commissionen i Warschau til Stadfæstelse. Dette skete d. 8. Juli 1818.

Førend Commissionen modtog dette Document, havde Grev Mokronoski besvaret et Brev fra Thorvaldsen af 13. Juni 1818, som vi ikke kiende. Vi anføre derfor Grev Mokronoski's Brev, saameget heller, da det røber den Varme, hvormed han tog sig af Sagen.

Grev Mokronoski skrev den 10. Juli 1818 til Thorvaldsen:

"Monsieur!

Votre lettre du 13. Juin m'a causé le plus sensible plaisir ainsi qu'à tous ceux auxquels je l'ai communiquée. Elle montre le zèle que Vous mettez à un monument digne de la gloire du Héros, de la reconnaissance des Polonais, et de Votre éminent talent. Nous croyons entièrement à Votre persévérance dans ce noble enthousiasme, et Vous Vous convaincrez du nôtre en apportant ici le chef d'oeuvre commencé.

Veuillez, je Vous en prie, satisfaire notre impatient désir en nous envoyant Vos idées sur la statue, le cheval, la pose, le costume; enfin le dessin de tout le monument avec les basreliefs.

Je Vous envoie à présent un habit polonais complet et un manteau national que feu le Prince Joseph Poniatowski portait souvent. Ce manteau me parait très convenable à la sculpture. Sa forme n'a rien de moderne et sa longueur n'est pas éxagérée pour une statue équestre.

Souffrez, Monsieur, que je Vous observe encore, que les chevaux orientaux, que nous estimons de préférence et dont le Prince Poniatowski se servait ordinairement, ne sont pas d'une taille gigantesque; fiers dans leurs allures, ils cherchent à se porter toujours en avant avec leurs cavaliers. La tête carrée, les narines ouvertes, l'oeil ardent et perçant, la queue relevée et légère, ils ont presque l'air de ne pas toucher terre.

Au reste, en Vous exposant quelques idées, nous nous en remettons totalement aux Vôtres; veuillez seulement nous les faire passer au plus tôt.

Je m'empresserai de Vous envoyer tous les portraits du feu Prince, que je pourrai ramasser, dès que je recevrai un portrait fait par le célèbre Orlowski à Petersbourg et qui probablement pourra être regardé comme le principal.

J'ai l'honneur d'être, Monsieur,

Votre très humble Serviteur

Mokronoski."

Varsovie, 10. Juillet 1818.

En ſaadan Correſpondance, der iſær gik ud paa, at forſyne Kunſtneren med alle mulige Hiælpemidler, fortſattes fra Grev Mokronoſki's Side hele Aaret og ind i det næſte. De indſamlede Klæder, Vaaben, Tegninger o. ſ. v., ſendtes i October 1818 fra Warſchau til Florents, ſenere til Rom, tilligemed en Deſignation over alle disſe Sager, og Comteſſe Felix Potocka overbragte ved ſin Ankomſt endogſaa Poniatowſki's egen Burka, ſom han havde baaret i Døden.

LXI.

Statuen Merkur modeleres. Herman Freund; hans Ankomſt til Rom. Et Brev fra Prof. Olavſen til Thorvaldſen. Uddrag af et Brev fra Prof. L. Kruſe, angaaende Freund. En gammel Beſtilling hos Thorvaldſen paa Grev Struenſee's Buſte. Giovanni Bienaimé kommer til Thorvaldſen.

1818.

Vi ere atter komne til Aarets Udgang ved at forfølge den vidtløftige Sag, angaaende Beſtillingen paa Fyrſt Poniatowſki's Monument, og maa nu atter vende tilbage til Kunſtnerens Studio, hvor i Aarets første Maaneder et nyt Værk af første Rang imidlertid var fremtraadt.

Da han en Dag i dette Foraar gik ſin ſædvanlige Gang fra Studiet til Mad. Buti's Middagsbord, traf hans altid opmærkſomme Blik i Via Sistina en ung Romer, der ſad indenfor en Gadedør i en Stilling, ſom greb Kunſtneren ved ſin Skiønhed og fordringsløſe Natur. Han havde haft dette Skue i Forbigaaende, men ved de næſte Skridt greb det hans Bevidſthed; han ſtandſede ſin Gang og vendte tilbage. Der ſad Ynglingen endnu, uforandret i Stilling, halvt ſtaaende, halvt ſiddende, og i Samtale, ſaa at han ikke opdagede, at han var Gienſtand for Opmærkſomhed. Et Par Øieblikke var vor Kunſtner nok, for at faſtholde dette Billede. I en Skynding endte han ſit Maaltid, for at

giøre en lille Skizze, af hvad han havde seet, og næste Dag begyndte han Modellen til sin navnkundige Merkur*).

Denne Statue fremstiller Argusdræberen, som, halvt siddende, halvt staaende, med Rørfløiten i den venstre Haand, hvormed han netop har dysset Argus i Søvn, fremlister Sværdet af Skeden med den høire.

Modellen blev fuldført i Mai, da Fru v. Humboldt, der var i Rom, anmeldte som en Kunstnyhed i et Brev af 25. Mai 1818 til Fru Fred. Brun**): "Thorvaldsen hat seinen **Merkur** fertig; die Blüte aller seiner Arbeiten, die schönste aller seiner Statuen."

I 1819 blev Merkur førstegang udført i Marmor paa Bestilling af Hertugen af Augustenborg. Men dette Exemplar blev, tilligemed Statuen Hebe, i 1822 solgt til den engelske Banquier Alexander Baring, som betalte disse to Arbeider med 5500 Scudi***). I 1824 blev det andet Exemplar i Marmor foretaget, men da der under Udførelsen viste sig Feil i Marmoret, havde dette til Følge, at Thorvaldsen lod denne Merkur udføre med blottet Hoved, uden den bevingede Hat, hvorved en af Marmorets Feil dækkedes. Dette Exemplar, som desuagtet beholdt endeel Pletter, henstod i Studiet, indtil det, efter Kunstnerens Død blev solgt paa Museets Auction for 2000 Rbd. og kom til Spanien. Et tredie Exemplar blev i 1829 fuldført for Grev Leon Potocki.

Imedens Thorvaldsen var beskæftiget med Modellen til denne Statue, modtog han i sit Studio en Landsmand, den

*) **Kestner**, Römische Studien. Berlin, 1850. Pag. 68.
) **Fred. Brun, Römisches Leben. II. 332.
***) Tüb. Kunstblatt. 1822. Nr. 17.

første Billedhugger, der sendtes hjem fra Kunstskolen i Kjøbenhavn, en Kunstner, som snart knyttede næsten sin hele Existents til Thorvaldsens Værksteder, i en Hengivenhed for den store Kunstner, der er alle Samtidige nokſom bekiendt.

Det var Akademiets reisende Artist, Billedhuggeren, Herman Freund, som nu, efter en alvorlig Kamp med Livet og med Kunsten, omsider slap ud af de Baand, der synes at have skullet knytte ham til en anden Bestemmelse, end den fri Kunst. Herman Freund var født i Bremen, hvorfra hans Fader, en dierv Smed, efterhaanden havde udsendt en Række af begavede Sønner, dygtige og kraftfulde Naturer. Denne, den næstyngste, Søn var sendt til Kjøbenhavn, for at træde i Lære hos sin Slægtning, Smedemester v. Würden, og her lærte han Professionen og udviklede i denne mekaniske og technisk Talenter. Men Kunsten kaldte ham uimodstaaeligt, og derfor, da han som Smed havde giort sit Svendestykke, samlede han med sin Sjæls hele Villie alle Kræfter i det Ene, at betræde Kunstens Bane som Billedhugger. Paa denne Vei giorde han snart mærkelige Fremskridt, og under den Mangel paa plastisk Dygtighed, der paa den Tid var i Kjøbenhavn, blev han nu beskæftiget ved Slotsbygningen, hvor han ragede frem over de italienske Gipsere, til hvem man havde taget Tilflugt. I disse Forhold overtog han, efter den fra Thorvaldsen indsendte Tegning, at udføre en mindre Model til Raadhusets Fronton, hvis Skiebne tidligere er omtalt, og selv som Medailleur blev han benyttet i Mangel af anden. Efter nogle Aars Ophold i Norge, i Aarene 1813—14, hvor han var sendt i Regieringens Ærinde, gjennemgik han ved Akademiet i Kjøbenhavn de sædvanlige Grader, indtil det i 1817 lykkedes

ham, at vinde Akademiets ſtore Guldmedaille og dermed Haab om Reiſeſtipendiet.

Til Rom ankom han, ſaavidt vi kunne ſkionne, i April 1818 og medbragte Thorvaldſen adſkillige Breve og Anbefalinger og traadte ſaaledes ind i et Forhold, hvori han, næſten uden Henſyn til ſig ſelv og til ſin egen kunſtneriſke Virkſomhed, offrede ſine bedſte Aar og Kræfter, ligeſom tilfredsſtillet ved at gaae op i Thorvaldſens ſtore Tilværelſe.

Iblandt de Breve, ſom Freund bragte med ſig, og ſom, hvad Beſtillingen paa Friſen angik, rigtignok kom post festum, maa vi endnu dvæle lidt, for ikke at forbigaa Noget, ſom dog maaſkee kunde fortiene her at meddeles.

Under ſit Ophold i Norge havde Freund paa Kongsbergs Sølvværk truffet paa en gammel Bekiendt af Thorvaldſen, Profeſſor Olav Olavſen, ſom, da han hørte, at den unge Mand nærede det Haab, engang at komme til Thorvaldſen i Rom, gav ham en Ring at overbringe den ſtore Landsmand, tilligemed følgende Brev:

"Udi Aaret 1794 havde jeg den Glæde at giøre Bekiendtſkab med Deres Velbaarenhed, ſom den, hvis Fader havde fælleds Moder med mig, nemlig Island, og hvis Familie jeg desuden kiendte ſom ved Slægtſkab lidt forbunden med mig, hvorom vi, om jeg ret mindes, dengang talte.

De viſte mig, Allerhøiſtærede! det Venſkab at tegne mig af med Blyant, hvilket jeg ikke kunde paaſkionne, ſom ofte ſiden har krænket mig. Nu, da Bringeren heraf, Freund, reiſer og ſtiler ſin Reiſe til det over hele Verden navnkundige Rom, ſaa har han lovet mig at medtage en Ring til Dem fra mig med Inſcription: "Vos exemplaria

græca," som jeg beder Dem at modtage til Erkiendtligheds-Tegn for det mig i foran benævnte Aar beviste Venskab.

Det unge Menneske, som bringer Brevet og Ringen, er mig bekiendt ved udmærket Moralitet. Hans Duelighed i hans Fag vil Deres Velbaarenhed rimeligviis lære at kiende. Hvor dyrebart det maa være ham, at blive fordeelagtigt bekiendt af Dem, er begribeligt, og jeg ønsker ham hiertelig Held til at erhverve Deres Velbaarenheds Yndest.

Hilsen, Høiagtelse og Venskab!

Olav Olavsen,
Professor."

Kongsberg i Norge, den 5. Sept. 1814.

Af det Brev, Freund overbragte fra Prof. Kruse, af 1. Januar 1818, have vi allerede givet et Uddrag, hvad Bestillingen paa Frisen til Kiøbenhavn angaaer. Paa dette Sted maa vi endnu uddrage, hvad dette samme Brev indeholder om Overbringeren og om Forholdene i Kiøbenhavn.

Prof. Kruse skrev blandt Andet til Thorvaldsen:

"— Han (Freund) har nu endelig, og som sagt, faaet den store Guldmedaille, men endnu ikke det dermed følgende Stipendium, maaskee han dog om faa Dage vil faae det. Han er imidlertid reist paa Lykke og Fromme affted, paa mit og Fleres Raad, som ikke kunde taale, at see paa, at hans skiønne Talent her, af Mangel paa rigtig Veiledning og af Ubekiendtskab med de antike Mønstre og Deres Arbeider, skulde gaae tilgrunde. Man har længe, uagtet man indsaae Nødvendigheden af Deres Veiledning, og at han her intet mere kunde lære, holdt ham tilbage, paa Grund af, at man ikke vilde giøre nogen Undtagelse, da man dog, baade ved Slottet, Raadhuset og Frue Kirke, manglede en Billedhugger. Hans sidste

Arbeide er et ret ſmukt Basrelief, hvori er meget ſmukt; kun finder jeg et noget overlæsſet Drapperie. Selv lader han til et høiſt godmodigt Menneſke, ſom man her har lagt tuſinde Hindringer iveien for og endogſaa giort ſaa keed af ſin egentlige Beſtemmelſe, at han ſaagar har forſøgt ſig, ſkjøndt uden Held, i Graveurkunſten. Hos Dem vil ſikkert hans Aand faae nyt Mod og Kraft, og jeg troer, naar De engang har fattet Fortrolighed til ham, vil De ogſaa kunne ſtole paa ham. —"

Ved at omtale disſe Breve, ſom Freund bragte med ſig, maa vi endnu udhæve ſom et Curioſum, at da Thorvaldſen i 1796 forlod Kjøbenhavn, havde han dog een Beſtilling med paa Veien, og denne var paa — — en Buſte af Grev Struenſee. Dette erfare vi af et Brev, ſom Thorvaldſens Ven, Friis, under 18. April 1818, ſkrev til Anbefaling for Freund, og hvori der forekommer følgende Paſſus:

"Hr. Etatsraad Smith beder Dig, at erindre Dit Løfte til ham, angaaende Grev **Struensee's** Buſte, ſom Du har lovet at behandle. —"

I de ſamme Dage, da Thorvaldſen førte Herman Freund ind i ſit Studio, modtog han ogſaa fra ſine Venner i Carrara en anden, ung Billedhugger, der i alle de følgende Aar, ligeſom Freund, hørte blandt hans nærmeſte Venner og, hvad Studiernes Intereſſe angik, havde hans ſærdeles Fortrolighed. Det var Giovanni Bienaimé, ſom anbefaledes ham i et Brev fra Carrara af 10. April 1818.

LXII.

Schubart gientager ſit Beſøg hos Thorvaldſen. Uddrag af hans Brev desangaaende. Feſt i Anledning af Merkur. Kronprindſen af Bayern i Rom. Om tidligere Beſtillinger. Kronprindſens Buſte. Buſte af Grev v. Ingenheim. Et Vers af Kronprindſen til Thorvaldſer.

1818.

Baron v. Schubart havde allerede under 9. Januar 1818 ſkrevet, "at han nu glædede ſig til at komme til Rom, for der at ſamleve med Thorvaldſen i hans ſmukke, lille Bolig, at ſove i den Seng, under Raphaels Haandtegning, og at ſee ham arbeide og ſkabe i den Stue, hvor Dandſerinden ſtod o. ſ. v."

"Den 1. Marts," ſkrev han fremdeles, "reiſer jeg fra Florenz, og otte Dage derefter er jeg tilforladelig i Rom. Oh Gud! hvor glæder mig denne Tanke! bare at jeg ikke er Dem til Uleilighed! Jeg vilde ikke ombytte mit ſmukke, lille Kammer for det ſkiønneſte Palads i hele Rom. Jeg reiſer i Selſkab med en elſkværdig og agtværdig Dame, min gode Veninde Duchessa d'Elchingen, ſom har til Selſkabsdame Angelica Pio, Datteren af Madame Pio, ſom vi beſøgte i Rom. Diſſe Damer ſørge ſelv for deres Bopæl, og ſkiøndt de have ønſket, at

jeg boede med dem, saa hverken kan, eller vil jeg opfylde dette Ønske.

Denne interessante og ulykkelige Enke af Marechal Ney, som døde politisk Offer, er en fortræffelig Kone, og skiøndt fransk af Fødsel, er hun saa god, saa solid og saa elskværdig, at hun fortiente at være Nordisk af Fødsel. Hun har 4 Børn og er den kiærligste Moder. De tre af hendes Drenge opdrages i det herlige lucchesiske Institut, da hun ikke vil lade dem opdrage i det fordærvede Frankrig. Hun er en stor Kunstelskerinde, synger som om hun var født i Italien, da hendes Mestere har været Crescentini og Paër.

Angelica er en med Smag og Talent begavet Pige og er alskens god, saa at min Reise vil være behagelig. Dog, for ikke at tabe min Uafhængighed, medbringer jeg min Vogn og Heste, thi frit maa man aande, naar man vil nyde Livets Velgierning.

Ach, hvilken Nydelse, at boe og samleve med min Thorvaldsen. —"

Efter denne Anmeldelse af sit Besog, indfandt han sig i Marts Maaned, og Thorvaldsen indrømmede ham, ligesom sidst, sin Seng og sit lille Sovekammer. Da vor Kunstner netop paa den Tid var beskæftiget med Modellen til Merkur, havde hans Giest nu dagligt et nyt Stof til Lovtaler og Begeistring, som endog gik saa vidt, at Baron Schubart foranstaltede en Fest den 28. April, formodentlig da Merkur var bleven afformet, ved hvilken han, efterat have fremsagt et Digt, bekrandsede Kunstneren i en Kreds af Landsmænd og andre gode Venner.

Dagen efter at Thorvaldsen saaledes havde været Gienstand for denne lille, improviserede Fest, deeltog han i en anden Fest til Ære for Kronprinds Ludwig af Bayern, som

i disse Dage var kommen til Rom og nu hilsedes med Sang og Tale.

Det personlige Bekiendtskab mellem denne kunstelskende Fyrste og Thorvaldsen blev formodentlig giort ved denne Leilighed under Bægerklang og bacchantisk Jubel. Kunstneren kunde nu præsentere sin Adonis for den høie Eier og erhverve fornyet Dispensation, til i al Ro at fuldende sit Mesterværk. Men angaaende Prindsens Bestilling paa Modellen til den christelige Frise spores ikke andet Resultat af denne Sammenkomst, end at vor Kunstner, foruden det allerede færdige Stykke til Prøve, Qvinderne ved Graven, kort Tid efter foretog sig at modelere endnu et Stykke til denne Frise. Upaatvivleligt har Thorvaldsen benyttet denne Leilighed til at giøre Kronprindsens Buste, og, foruden denne, modelerede han ogsaa Busten af Grev v. Ingenheim, som var i Prindsens Følge.

I Begyndelsen af Mai var Kronprinds Ludwig afreist fra Rom. Fra Florents sendte han, under 6. Mai, ihukommende den herlige Fest, en Flaske Steinwein fra 1631 tilligemed et Digt, hvori den kongelige Sanger henvender en Strophe til vor Kunstner:

"Auch für Dich ist solcher, großer Däne,
Der bewirkt was unerreichbar schien!
Leben giebst Du jeder Marmorsehne,
Phidias hohe Kunst ist Dir verliehn!"

LXIII.

Selſkabelige Adſpredelſer. Thorvaldſen forkioler ſig i Tivoli. Feberen indfinder ſig; han flytter til Albano; kommer ſyg til Rom. Miſs Franciska Mackenzie Seaforth og hendes Tante. Reconvaleſcens i Albano. Schubart ſkriver til Thorvaldſen; gior ham et mislykket Beſog; ſkriver atter. Thorvaldſen reiſer med Damerne til Neapel. Thorvaldſen ſom Elſker. Hygterne naae til Rom. Baron Schubart ſkriver om Miſs Mackenzie. Schubart reiſer tilbage til Montenero. Hans Takſigelſe for Gieſtevenſkabet. Om Reiſen til Danmark. Thorvaldſen vender tilbage fra Neapel.

1818.

Rom havde i dette Foraar været ualmindelig ſtærkt beſøgt af Fremmede, og omkring vor Kunſtner havde der dannet ſig en Kreds af beundrende Venner, i hvis ſelſkabelige Adſpredelſer og Udflugter i Omegnen han gierne deeltog.

Paa en ſaadan Udflugt til Tivoli paadrog han ſig ved en Aftenvandring til Caſcatellerne i et muntert Selſkab en ſtærk Forkiolelſe, og næſte Dag havde han ſin gamle Feber, maatte gaa tilſengs og for det førſte blive i Tivoli. Men da Feberen tiltog, og dette Opholdsſted, ſom bekiendt, er det ugunſtigſte for en Feberpatient, maatte man ſnart lade ham føre til Albano, hvor man haabede, at den rene Biergluft ſnart ſkulde bringe ham hans Helbred tilbage. Men dette Haab ſyntes ikke at ville ſaa hurtigt gaa i Opfyldelſe, at jo Thorvaldſen forinden tabte Taalmodigheden og, til Trods for alle Foreſtillinger, begav ſig til Rom i

en Tilſtand, ſom vakte Alles Bekymring. Selv ſynes han i denne Sygdom at have opgivet ſig ſelv. "I vostri pensieri" hedder det i et Brev fra disſe Dage, "erano sopra la morte," og Venner og Veninder beſtræbte ſig forgieves, for at faae ham til at drage tilbage til Biergene, iſtedetfor at plage ſig med Forretningerne i Studiet og med de mange Breve, ſom indløb.

"Thorvaldsen si rovina a Roma, ove é troppo ammalato per eseguire le sue occupazioni!" ſkrev den ſamme kiærlige Haand, ſom ſenere erindrede ham om de ovennævnte Dødstanker, nemlig Skotlænderinden Miſs Francisca Mackenzie Seaforth.

Dette Navn have vi allerede tidligere nævnet, da Mr. Arthur Carignan forrige Efteraar meldte Thorvaldſen hendes Ankomſt og anbefalede hende og det Selſkab, hun fulgte med, til vor Kunſtner. Ledſaget af en ældre Dame, hendes Tante Mrs Proby, havde hun tilligemed en engelſk Familie, Mrs Cuming, giort Thorvaldſens Bekiendtſkab, og den unge Dames hyppige Beſøg i Studierne og hendes Begeiſtring for vor Kunſtner havde paa den anden Side vakt Thorvaldſens Interesſe i en mere end almindelig Grad.

Miſs Mackenzie var hverken ganſke ung, ikke heller begavet med ydre Skionhed; derimod ſkal hun have været i Beſiddelſe af en, for hendes Kion, ikke almindelig Grad af høiere Dannelſe, og Sculpturen var den af de ſkionne Kunſter, ſom hun med Forkiærlighed ſtuderede og ſelv dyrkede.

Ved at ſee ſin ſtore, beundrede Ven ſaaledes lidende, forenede hun ſine Bønner og Overtalelſer med de mange Andre, for at formaa Thorvaldſen til, paa nogen Tid at forlade Rom og at ſøge ſin Sundhed i den renere Biergluft, og da det

bemærkedes, at alle disse Overtalelser vilde være forgieves, saalænge Thorvaldsen ikke kunde giøre en saadan Villeggiatura i Selskab med Andre, besluttede hun og hendes Tante, at flytte til Genzano, for derfra at opfordre ham til at komme. Disse Bestræbelser lykkedes nu ogsaa forsaavidt, at da Damerne vare i Genzano, fulgte Thorvaldsen snart efter til det nærliggende Albano, hvor de ofte besøgte ham; og da hans Tilstand krævede en stadig Pleie, synes de endog at have ombyttet Opholdet i Genzano med Albano, for at kunne være ham til større Opmuntring og Nytte.

Under dette Ophold i Albano havde Miss Mackenzie den Tilfredsstillelse, at see Thorvaldsen, Dag for Dag, gienvinde sit Helbred, og nu udviklede sig af den gienstidige Velvillie et inderligere Forhold, som fra begge Sider antoges for at være Kiærlighed. "Mi pare," skrev hun engang senere til Thorvaldsen, "che il principio della nostra confidenza é stato il soggiorno in Albano."

Imidlertid levede Baron v. Schubart i Thorvaldsens Bolig i Rom, ganske forladt af sin Vert, som han nu og da maatte søge i Albano. Allerede tidligere var der imellem dem giort den bestemte Aftale, at de i Juli vilde reise til de lucchesiske Bade, men nu havde Tingene taget en anden Vending, og Schubart maatte reise alene. Dog blev han ikke længe borte og var allerede den 24. Juli paa Tilbagereisen i Civita vecchia, hvorfra han skrev til Thorvaldsen og meldte ham, at Kongen af Danmark, som forommeldt, under 15. Juni d. A. havde resolveret, at Alexandertoget skulde bestilles i Marmor til Christiansborg Slot. Da Schubart nu kort Tid efter selv indfandt sig i Albano, var

det for at paaminde ham om, at han nu, da den danſke Regiering havde giort denne Beſtilling hos ham, endelig maatte gjøre Alvor af Reiſen til Danmark, og da Schubart vilde benytte denne Leilighed og reiſe med, blev der truffet den Aftale, at de i Begyndelſen af October vilde tiltræde Reiſen.

Under 14. Auguſt 1818 ſkrev han fra Rom til Thorvaldſen i Albano:

Rom, den 14. Aug. 1818.

"Min gode og kiære Thorvaldsen! Hvorledes gaaer det Dem, i Albano? Det gaaer mig fortræffeligt i det kiære, interessante Rom, og neppe bemærker jeg Heden, ſom i mine Tanker ikke er utaalelig. De har maaſkee ſpurgt, at jeg og Schadow havde det Uheld, at Vognaxen brak, og at vi havde derhos den Lykke, at en meget høflig Tydſker, ſom reiſer til Grækenland, optog os i hans elegante Vogn. Nu er min (Vogn) i Doctors og Feltſkiærers Haand, og da der var ſtore Reparationer at gjøre, ſaa koſte diſſe mig 57 Scudi og forhale min Afreiſe, ſom jeg nu har beſtemt til den 2. September, ligeſom jeg troer, at kunne beſtemme vor Afreiſe til det kiære Fædreneland til Midten af October, om det ſaaledes convenerer min gode og fortræffelige Ven Thorvaldse, hvis Ønſker jeg i denne Henſeende ſaa gierne vil opfylde. Hvad vore Reiſe-Anſtalter angaaer, ſaa vil min magelige Vogn blive ligeſom nyfødt, og vi vil lægge hver i en fælles Pung 100 Louisd'ors.

Tenerani er reiſt idag til Frascati og kommer paa Søndag at beſøge Dem. Han vil ſige Dem mundtlig, at jeg kommer til Albano paa Mandag; men jeg kommer førſt paa Tirsdag, henimod Kl. 2 ſlet og har iſinde, at blive til paa Torsdag Morgen.

Hils tuſinde Gange den gode Miss Mackenzie og Mad. Proby. — Lev vel, min gode, min velſignede Thorvaldsen. Den lille Elisa befinder ſig ret raſk. Jeg ſaae igaar dette nydelige Barn.

I Liv og Død

Deres oprigtigſte Ven,

Baron Schubart."

Men da Schubart ſaa nøie havde opgivet Dag og Time, han vilde indfinde ſig, og Thorvaldſen viſtnok helſt vilde undgaa dette Beſøg, ſaa traf Baronen ham ikke, da han næſte Tirsdag kom til Albano.

Han ſkrev derfor atter til ham fra Rom:

Rom, d. 25. August 1818

"Jeg maatte drage bort igaar fra Albano, uden at ſee Dem, min kiæreſte Thorvaldsen; thi da jeg var hos Dem, var De ude. Nu kommer jeg imorgen Aften til Dem, fordi jeg har lovet den gamle Baron Brown, at bringe ham til Rom Torsdag Morgen, og efterſom der er ankommen til Dem vedlagte ſtore Depeſche fra en Cardinal, ſaa ſendte jeg Dem den, i den Formodning at maaſtee dens Indhold kunde giøre det nødvendigt, at De fulgte med.

Hils tuſinde og tuſinde Gange den gode og kiære Miss Mackenzie, ſamt hendes Tante fra

Deres oprigtigſte Ven,

Baron Schubart."

Om Schubart, da han næſtegang tog til Albano, traf Thorvaldſen, eller ei, ſkulle vi ikke kunne ſige, men ialtfald lykkedes det ham ikke, trods Depechen fra en Cardinal, at faae ham med tilbage til Rom.

I Albano havde flere Venner samlet sig om Thorvaldsen og de skotske Damer; iblandt disse nævnes den aandrige Berlinerinde, Hofraadinde Hertz og den svenske Digter, Atterbom, og det er mærkeligt, at ikke ogsaa Baron Schubart sluttede sig til denne Kreds. Istedetfor at følge tilbage med ham til Rom, besluttede Thorvaldsen, livsglad og munter, at improvisere en Lystreise direcle til Neapel med sin hele, glade Omgivelse, og denne Plan blev saa hurtigt bragt i Udførelse, at ingen Hindringer kunde lægge sig iveien derfor.

Thorvaldsen skal paa denne lystige Udflugt have været et ganske andet Menneske, gienfødt i Sundhed og Velbefindende, og elskværdig i sin Overgivenhed. I Neapel forøgedes Selskabet med en Landsmand og god Ven af Thorvaldsen, nuværende Professor Peder Hiort.

Thorvaldsen, som paa hele Reisen, i sit Forhold til Miss Mackenzie, havde været som en ungdommelig Elsker, tog sit Logis i det samme Hôtel, som Damerne, og paa de Udflugter, man nu giorte i Neapels Omegn, til Capri, Ischia og Sorrent, lagde han saa lidet Skiul paa sine Følelser, at den paagiældende Dame maatte møde ham med tilsyneladende Kulde, — hvilket altsaa ogsaa medførte Kiærligheds Sorger, — saa at disse Forhold ikke kunde undgaa at vække almindelig Opmærksomhed. Rygtet derom naaede ogsaa hurtigt til Rom

Dette finde vi bekræftet i et Brev, som Schubart allerede i Begyndelsen af September skrev til Thorvaldsen:

Rom, d. 4. Sept. 1818.

"Først og fremmest ønsker jeg at vide, min kiæreste Thorvaldsen, om De lykkelig og vel er ankommen til

Neapel med Deres Damer? Dette vil den gode og elſkværdige Miss Mackenzie nok berette mig. — —

— — Hele Rom er fuld af, at De ægter den gode Miss Mackenzie, og jeg troer det ſelv, ſiden De har ladet Dem overtale til at følge hende til Neapel. Alle Deres Venner ønſke, at De maa etablere Dem, og jeg ønſker det fremfor nogen anden. Miss Mackenzie er en rar Pige, af en udmærket Fødſel og en mageløs Opdragelſe og Cultur. Alle Engelænderne agte hende høit, og De ville tilvende Dem endnu mere Deres Yndeſt ved at ægte Miss Mackenzie. Hun er for eiegod til ikke at gjøre Dem fuldkommen lykkelig, og alle vil bifalde denne Forening af to ſaa gode Menneſker. Endog er jeg overbeviiſt om, at hun gierne tog den lille Elise til ſig ſom eget Barn, naar det kommer an derpaa. De kunde jo fra Danmark ſtikke over til England, for at forene Dem med Miss Mackenzie, ifald hun til Foraaret reiſer tilbage til Fædrenelandet. Jeg lover at følge Dem til London, derſom De maa bidhen. — — —

Jeg raader aldrig i Ægteſkabs-Sager, men Miss Mackenzie er et ſieldent Fruentimmer, og at gjøre hende lykkelig, bør De, og kan De. Hun holder ſaa inderligt af Dem, at hun vil døe af Sorrig, derſom hendes Haab blev ſtuffet. Dette maa De betænke, ligeſom De ikke maa glemme, at De er begge i Munden af alle Romerne, ſom troer viſt, at De vil ægte denne gode og dydige Pige. Lev vel! Hils Alle

fra Deres oprigtige Ven,

Baron Schubart."

Da Baron v. Schubart ſaaledes forgieves havde beſtræbt ſig for at blive optagen af vor Kunſtner til Veileder i hans Laberinto d'amore, og til Tak for alle de gode Raad, ikke engang fik et Svar, hverken fra Thorvaldſen ſelv,

eller fra den Dame, til hvis Talsmand han havde fremſtillet ſig, belavede han ſig ved Udgangen af September paa at vende tilbage til Montenero, for der at afvente Sagernes Udfald og Thorvaldſens nærmere Beſtemmelſe, angaaende Reiſen til Danmark, ſom nu ſnart ſkulde gaa for ſig. Men førend han forlod Palazzo Tomati, hvor han i ſaa lang en Tid havde boet ene i Thorvaldſens tomme Værelſer, ſkrev han under 22. Sept. endnu et Brev til Neapel, hvoraf vi udſkrive et Par Linier, ikke ganſke ſikkre paa, om vi ſkulle antage deres Indhold for Ironi, eller for et endnu ſtærkere Træk, end vi hidtil have truffet paa, af hans Utrætteligheb i at viſe ſig artig og beleven.

"Jeg kan ikke forlade Deres Bolig," ſkriver han, "uden at takke Dem for alt det Gode, ſom jeg har nydt hos Dem, og for vor behagelige Omgang, ſomſtedſe vil blive mig uforglemmelig. Jeg glæder mig til at nyde den paa vores Reiſe til Danmark i November Maaned, da vi ret muntre og vel ville foretage denne kiære Reiſe, ſom lover os ſaamange Nydelſer i Midten af vores gode og kiære Landsmænd. —"

I October vendte Thorvaldſen med ſit Selſkab tilbage fra Neapel, og i Rom ventede ham nu endeel Forretninger, baade angaaende de tidligere omtalte Breve og de under hans Sygdom og Fraværelſe henſtillede Arbeider.

Under 17. September 1818 var han bleven optagen til Medlem af Akademiet i Carrara.

Om hvad der ved hans Hiemkomſt er ſkeet og beſluttet hos Signora Anna Maria, derom vide vi kun af et Rygte,

ſom ſenere er fortalt i Anledning af disſe Forhold, at den fornærmede Romerinde ſkulde have truet vor Kunſtner baade med hans egen, Barnets og endelig med ſin egen Død, "hvis han vovede at ægte denne Engelænderinde." Thorvaldſen giorte ikke heller aabenbart noget Skridt i denne Henſeende, men Alle anſaae dog hans Forbindelſe med Miſs Mackenzie for en afgiort Sag.

LXIV.

Fyrſtinde Baryatinſka's Portraitſtatue. Mr. Wyatt og Alexanderstoget. Mere om den chriſtelige Friſe til Bayern. Andre Beſtillinger til München. Uddrag af et Brev fra L. v. Klenze. Basrel. Chriſtus giver Peder Nøglen, til Florents.

1818.

Forend Thorvaldſen i Foraaret havde forladt Rom, formodentlig medens han endnu der kæmpede med Feberen, modtog han i ſine Studier et Beſøg af en ruſſiſk Fyrſte, Baryatinſki, ſom giorte Beſtilling paa ſin Gemalindes Portraitſtatue i Marmor. Ifølge Contracten, der ſynes at være ſendt Thorvaldſen til Underſkrift i Albano, den 4de Auguſt 1818, forpligtede Kunſtneren ſig til at udføre denne Statue i Løbet af tre Aar, imod en Sum af 3000 Scudi, hvoraf en Trediedeel, ſom ſædvanligt, blev at udbetale à conto.

Denne ſkiønne Statue, hvortil Thorvaldſen maa antages at have giort Skizzen og Buſten under ſin Sygdom, blev nu i Efteraaret, da han var kommen tilbage fra Neapel, foretaget i Model og paabegyndt i Marmor, under hans Fraværelſe i 1819—20.

Men forend Statuen var ganſke færdig, døde Fyrſt Baryatinſki, og hans efterlevende Gemalinde ſynes nu ikke at have ladet ſig det være meget magtpaaliggende, at modtage ſin egen Portraitſtatue. Da der altſaa fra

hendes Side ikke rørtes ved denne Sag, og Thorvaldsen hverken kiendte hendes Adresse, eller var meget ivrig for at faae den affendt, blev Statuen henſtillet i Studiet, og kom ſaaledes, efter Kunſtnerens Død, mellem hans øvrige Eiendomme til Danmark og indtog ſom et ypperligt Marmorarbeide fra hans Haand, ſin Plads i det ny Muſeum. Efterat dette var ſkeet, og Fyrſtinde Baryatinſka ogſaa var død, reclamerede denne Portraitſtatue af hendes efterlevende Søn hos Muſeets Beſtyrelſe, der nu, efter de indtraadte Forhold ikke havde Myndighed til at disponere over en værdifuld Gienſtand, ſom, ifølge det Paſſerede, var at betragte ſom hiemfalden til Kunſtnerens Eiendom og indlemmet i hans Muſeum. Denne Sag blev dog ſnart ved Overeenskomſt bragt i Orden, idet Avingen lod ſig nøie med en Gientagelſe, ſom Prof. Biſſen udførte i Marmor for hans Regning, ſaaledes at Muſeet godtgiorte den i ſin Tid, Thorvaldſen indbetalte Sum af 1000 Scudi og beholdt Originalen.

Ved Tilbagekomſten til Rom havde Thorvaldſen der truffet ſine to, oftere omtalte, reiſende Venner, Kiøbmand Jørgen Knudſen og Mr. Aler. Baillie. Fra Florents havde Knudſen allerede anmeldt, at den engelſke Architect, Mr. Wyatt, var reiſt forud til Rom, og man vil erindre, at dette Beſøg gialdt en Udførelſen af Friſen i Marmor til Wellingtons Palais i London. Men, da Mr. Wyatt ikke havde truffet Thorvaldſen og derimod erfaret, at denne Friſe nu var beſtilt i Marmor, baade til Grev Sommariva og til Slottet i Kiøbenhavn, var denne Sag dermed endt.

Foruden de nævnte to Venner havde Thorvaldſen nu ogſaa den Glæde at ſee ſine Landsmænd, Digteren Ingemann, Provſt Schmidt og Dr. Eſtrup hos ſig i Rom, og kort Tid efter ankom ogſaa Brøndſted, desværre ikke, ſom han havde haabet, med ſin elſkede Huſtru, men ene, efterat Døden havde berøvet ham hende. Vor Kunſtner ſavnede ſaaledes ikke gode Venner og Raadgivere i ſin Nærhed.

Siden Kronprindſen af Bayerns Beſøg i Rom vare Forhandlingerne angaaende den chriſtelige Friſe til de tolv Apoſtlers Kirke i München overdragne Prindſens Agent i Rom, Billedhuggeren Wagner. Men, hvorledes Thorvaldſen end har yttret ſig i denne Sag med Prindſen ſelv, ſynes det dog, og med god Grund, at have været hans ufravigelige Beſlutning, kun at overtage denne Beſtilling, naar Friſen blev at udføre i Marmor.

I Begyndelſen af November blev han paany ved en Skrivelſe fra Bygnings-Intendanten L. v. Klenze, erindret om at fortſætte det begyndte Arbeide og af denne Skrivelſe, dat. d. 4. Nov. 1818, erfare vi desuden, at man i München paa denne Tid ſtod i Underhandling med Thorvaldſen om en Afſtøbning af Alexanderstoget, ſom Hertugen af Leuchtenberg ønſkede anbragt i ſit Palads, ja, at Hertugens Intendant i Rom, Grev von Ré, endogſaa var i Begreb med at kiøbe de fire, runde Marmor-Basrelieffer, ſom vare beſtilte og udførte til Chriſtiansborg Slot.

"Geſtern," ſkrev nemlig v. Klenze i det ovennævnte Brev, "hat mir der Prinz Eugen, Herzog von Leuchtenberg, geſagt, daß man ihm 4 große, runde

Bassorilieven in Marmor und einen Abguß in Gyps des Alexandriniſchen Triumpfs aus dem Quirinal aus Rom angeboten habe, und er, wenn ich denſelben in ſeinem neuen Hôtel anzubringen wiſſe, nicht allein geneigt ſei, dieſe Gegenſtände zu kaufen, ſondern auch noch einige Arbeiten, beſonders bei ihnen zu beſtellen. Soviel ich glaube, iſt es ſein Intendant in Italien, der Graf Ré, welcher ihm dieſen Vorſchlag gemacht hat, und die 4 Medaillons werden die runden ſein, welche ich in ihrem Studio vollendet, oder faſt vollendet ſah, und die Gegenſtände aus der Mythologie, ich glaube aus dem Leben des Hercules vorſtellen."

Paa et Brev af 8de December 1818, hvori von Klenze har begieret Priſerne opgivne, findes antegnet 600 Scudi for Friſen i Gips og 500 Scudi for hvert af Basreliefferne i Marmor. Af et ſenere Brev fra Samme, dat. 1. Marts 1819 erfares det, at denne Handel er, hvad Friſen angaaer, afſluttet.

Vildfarelſen angaaende de fire Basrelieffers Identitet var imidlertid af Thorvaldſen bleven hævet, og da man erfarede, at det kun var Gientagelſer af dem, han havde under Arbeide til Danmark, ſom han tilbød, foretrak man at ville giøre Beſtilling paa ny Compoſitioner. v. Klenze, ſom formodentlig under ſit Ophold i Rom havde ſeet Skizzen og Forarbeiderne til Gruppen Gratierne, foreſlog ſenere dette endnu ikke fuldbaarne Værk, iſtedetfor Basreliefferne, men, ſaavidt vi vide, blev det dog ved den forſte Beſtemmelſe.

Endnu en Beſtilling indløb i Slutningen af dette Aar, og denne var atter fra Florents. Til Hofkapellet i Palazzo Pitti ønſkede man et Basrelief i Marmor, fremſtillende Chriſtus, ſom ved Tiberias Sø giver Peder Nøglerne. Ifølge en tidligere Meddelelſe, ſkal Thorvaldſen allerede have begyndt paa dette Basrelief, førend han i Foraaret maatte drage til Albano. Han maa altſaa have ladet det henſtaa, indtil Slutningen af ſamme Aar. Imidlertid finde vi, at Contracten er affluttet og underſtrevet den 15. December d. A., og at Thorvaldſen ved denne har forpligtet ſig til, imod en Betaling af 1100 Scudi, at levere Basrelieffet i Løbet af eet Aar. Dette Løfte ſaae han ſig dog, ved de indtrædende Omſtændigheder, hindret i at opfylde, og først i 1825 blev Basrelieffet fuldført og affendt til dets Beſtemmelſesſted.

LXV.

Fyrſt Poniatowſki's Heſt i Neapel. Skizze til hans Monument. Model af Heſten i naturlig Storrelſe. Thorvaldſen ſkriver til Grev Mokronoſki. Contract angaaende Monumentet for Fyrſt Poniatowſki.

1819.

Under ſit Ophold i Neapel havde Thorvaldſen faaet at vide, at den derværende oſterrigſke General Nugent var i Beſiddelſe af en ſkiøn, arabiſk Heſt, ſom havde tilhørt Fyrſt Joſeph Poniatowſki, og da man dog i Warſchau med ſaamegen Umage havde ſøgt at kunne tilbyde ham alle mulige Hiælpemidler til Portraitligheden, — endogſaa Fyrſtens egen Burka, — var det ham ſaameget mere kiærkomment, her at træffe paa en af Heltens egne, arabiſke Heſte, da man netop havde lagt ſaamegen Vægt paa denne Deel af det vordende Monument.

Thorvaldſen havde derfor gientagne Gange ladet ſig denne Heſt forevise, og paa ſin Viis havde han bevaret ſig dens Billed i et Par lette Udkaſt.

I de ſidſte Dage af 1818 giorde han i Rom en Skizze til hele Monumentet, og med det endnu friſke Indtryk foretog han ſtrax derpaa, i Januar 1819, en Model af

Heſten, i naturlig Størrelſe, til ſin Veiledning ved en foreſtaaende Udførelſe af den virkelige Model, ſom ſkulde være dobbelt ſaa ſtor. Angaaende Heſtens Bevægelſe i Monumentet, var det ham opgivet, at den ſkulde antyde det Moment, da den ſtandſes, pludſeligt tilbageholdt af ſin Rytter førend Springet i Floden, en Fordring, ſom ſenere blev tilbagekaldt. Som en Følge heraf, blev denne Model i Tiden henſtaaende, forſaavidt ubenyttet ved Monumentets ſenere Udførelſe, og, ſom bekiendt fandt, denne Heſt ſin Anvendelſe ſom Model til en af de fire foran den Quadriga, Biſſen udførte til Thorvaldſens Muſeum.

Man havde fra Warſchau forlangt, at Thorvaldſen ſkulde ſende Commiſſionen en Skizze af Monumentet, og han havde yttret ſig villig dertil, naar det først var i fuldkommen Orden med Beſtillingen. Nu, da han ikke alene havde giort Skizzen, men endog var ivrigt beſkæftiget med det nævnte Forarbeide, fandt han det tilſtrækkeligt at ſende en Beretning om Sagens Fremgang.

Han ſkrev derfor i de første Dage af Januar 1819 til Grev Mokronoſki:

Rome, ce 9. Janvier 1819.

"J'ai eu l'honneur de recevoir la lettre, dont V. E. a daigné m'honorer en date du 24. Oct. et si j'ai différé de Lui en accuser la réception, c'est parce que j'ai voulu attendre l'arrivée des dessins, plâtres et autres objets, qui doivent me guider pour saisir la ressemblance du feu Prince Poniatowski. Mais encore je n'ai rien reçu, et j'ai pris mes mesures à Florence, que

tous ces objets nommés me seront envoyés, en cas que Md. la Comtesse Potocka aura eu la complaisance de s'en charger.

Cependant ce ne m'a point empêché de m'occuper de ce monument; j'en ai fait une esquisse, et je m'occupe actuellement à faire le modèle du Cheval en grand; avant qu'il sera achevé et moulu, j'espère que ces objets nommés seront entre mes mains.

Un voyage, que j'étais obligé de faire à Naples, il y a quelques mois, m'a procuré l'avantage de voir le beau cheval arabe, que montait le feu Prince; il appartient à présent au Général Nugent — — j'ai profité de cette occasion, je l'ai vu et revu, et j'en ai fait même des croquis, qui me seront très utiles pour l'exécution du modèle.

Aussitôt que tout le modèle sera fait en plâtre, je m'empresserai d'en faire un dessin exact pour le communiquer à V. E., et il seroit inutile de faire dessiner ce modèle, comme le dessin ne donnerait qu'une idée très superficielle.

Comme je dois faire un voyage à Copenhague pour certaines affaires l'été prochain, j'ai l'idée de passer par Varsovie, où je pourrais observer le local, où le monument sera placé; alors je pourrais mieux m'entendre avec l'architecte à l'égard du piédestal et tout ce qui regarde le placement du monument. J'espère alors d'avoir l'honneur

de présenter à V. E. mes hommages personnels; en attendant je la prie d'agréer les sentimens du plus profond respect, avec lequel j'ai l'honneur, Mr. le Comte, d'être &c."

Imidlertid var Contracten, angaaende dette Monument allerede affluttet under 8. Juli 1818 imellem Grev Leon Potocki og Thorvaldsen. Dette Dokument var derefter blevet affendt til Warſchau, for, efter Thorvaldſens Ønſke at forelægges Commiſſionen til Underſkrift. I April 1819 blev ſaaledes disſe Forhandlinger affluttede, og Contracten, forſynet med Comiteens Paategning, blev nu vor Kunſtner overſendt i et Brev fra Grev Mokronoſki af 15. April 1819. Denne Contract lyder ſaaledes:

"Le Comte Léon Potocki, se trouvant autorisé par diverses lettres du Général Mokronoski, à conclure un arrangement définitif avec le Chevalier Thorvaldsen, relativement à l'erection du monument du défunt Prince Joseph Poniatowski, contracte & conclut ainsi qu'il suit avec le Chevalier Thorvaldsen, quant à la part que le dit Chevalier Thorvaldsen doit prendre dans l'érection de ce monument.

1. Le Chevalier Thorvaldsen s'engage d'exécuter en plâtre une statue équestre du défunt Prince Joseph Poniatowski & de fournir les formes pour couler cette statue en bronze. La statue devra être dans les dimensions de celle de Marc

Aurèle au Capitole, quant à la pose & au costume elle sera exécutée d'après l'approbation que le Comité, chargé d'élever ce monument, donnera aux dessins qu'à cet effet le Chevalier Thorvaldsen enverra à Varsovie au plus tôt possible.

2. Le modèle de la statue et les formes devront être terminées dans l'espace d'une année à dater du jour où le Chevalier Thorvaldsen se trouvera en possession de l'approbation définitive du Comité sur la pose et le costume de la statue.

3. Les formes d'après le modèle de la statue une fois terminées, le Chevalier Thorvaldsen les remettra ou au fondeur, qui sera chargé de la couler à Rome, ou bien à la personne chargée de les transporter, si la statue est coulée dans une autre ville.

4. Le Chevalier Thorvaldsen s'engage en outre à exécuter le modèle en plâtre & à fournir les formes de deux basreliefs qui devront orner le piédestal de ce monument; quant à leurs dimensions et aux sujets qu'ils représenteront, le Chevalier Thorvaldsen se guidera entièrement d'après la direction qui lui en sera donnée par le Comité de Varsovie. Il est entendu que les formes de ces deux basreliefs seront soumises aux arrangemens convenus relativement à la statue dans les articles 2 & 3 ci-dessus.

5. Dès que la statue sera coulée & se trouvera à Varsovie & que le monument sera achevé de manière à n'avoir plus besoin que de placer

la statue & les basreliefs, le Chévalier Thorvaldsen s'engage à se rendre à Varsovie pour y donner le poli & la dernière main à la statue & aux basreliefs & pour en diriger le placement.

6. Le Chevalier Thorvaldsen laisse entièrement à la décision du Comité si le modèle de la statue sera remis au fondeur en un ou en plusieurs morceaux pour faciliter les opérations de la fonte. Il s'entend que le transport des formes se fera aux dépens du Comité.

7. Pour indemniser le Chevalier Thorvaldsen de l'exécution des ouvrages ci-dessus mentionnés; en y comptant les dépenses qu'occasionnera le voyage qu'il doit faire à Varsovie, le Comité s'engage à faire tenir au Chevalier Thorvaldsen la somme de Douze-mille écus Romains et cela dans les termes suivans: Quatre-mille à la signature de ce contrat: Quatre-mille, quand le modèle en terre sera achevé et les derniers quatre-mille écus lors de l'arrivée à Varsovie du Chévalier Thorvaldsen pour y placer la statue et les basreliefs.

Le Chevalier désire inclure ici, que les deux basreliefs mentionnés ci-dessus ne devoient point entrer d'abord dans le prix des Douze-mille écus qu'il avait demandés pour l'exécution de la statue du défunt Prince Joseph Poniatowski; qu'il ne consent présentement à les comprendre dans ce prix, que pour avoir l'honneur d'élever & de coopérer au monument d'un Héros aussi justement célèbre.

Ce contrat fait en double sera signé par le Comte Léon Potocki & par le Chevalier Thorvaldsen; un exemplaire en sera remis au Comité à Varsovie & le second au Chevalier Thorvaldsen, ce dernier devra être préalablement confirmé & accepté dans tous ses points par le Comité & cela dans le plus bref délai possible.

Le Chevalier Thorvaldsen reconnaît en même tems avoir reçu du Comte Léon Potocki la somme de Quatre-mille écus Romains.

Rome, le huit Juillet Mil-huit cent dix huit.

Le Comte Léon Potocki.
Albert Thorvaldsen.

Persuadés que l'exécution d'un monument qui intéresse toute une nation, ne saurait être confiée à des mains plus habiles que celles de Mr. le Chevalier Thorvaldsen, dont les talens éminens et la reputation portent en soi la meilleure garantie, que le travail dont il s'est chargé sera digne de la mémoire du héros, qu'il est appelé à éterniser et répondra à l'attente et au voeu des Polonais, les Soussignés, en acceptant avec reconnaissance l'offre désintéressée de Mr. le Chevalier Thorvaldsen exprimée à l'Article 7, s'empressent de confirmer le Contrat ci-dessus dans toute sa force et teneur.

Varsovie, ce Avril 1819.

Adam P^ce^ Czartorinski. **S. Mokronoski.**
Alexandre Liknowski. **(—)**

LXVI.

Beſtilling paa en Model til en Løve til Schweitzer-Monumentet. Forhandlinger desangaaende med Schultheiß v. Rüttimann. Gruppen Gratierne udføres i Model. Beſtilling paa denne Gruppe i Marmor til München. Hertugen af Auguſtenborg er kommen i Forkiobet, men har glemt ſin Beſtilling.

1819.

Paa ſamme Tid, Thorvaldſen ſelv var beſkæftiget med den nævnte Model til Poniatowſki's Heſt, arbeidede hans Eleve, Bienaimé, under hans Tilſyn paa en Løve til et andet Monument, ſom vi nu noget nærmere ſkulle omtale, og Tenerani var ſaavidt færdig med de tre qvindelige Figurer til Gruppen Gratierne, at Meſteren nu ſnart ſkulde tage den under Behandling.

Angaaende det bekiendte Schweitzer-Monument forefinde vi kun meget faa Oplysninger. Det Schweitzeriſke Eedsforbunds Geſandt i Rom, Schultheiß Vincents Rüttimann ſynes allerede tidligere at have henvendt ſig til vor Kunſtner, angaaende en Plan til dette Monument, ſom en Oberſt Pfyffer v. Altishofen under 1ſte Marts 1818 havde offentliggiort, og ſom havde vundet Bifald hos flere ſouveraine Fyrſter og almindelig Deeltagelſe hos Nationen.

Denne Oberſt Pfyffer v. Altishofen havde ſelv tient ſom Officeer i den franſke Schweitzergarde, der den 10. Aug.

1792 var bleven nedſablet i Forſvaret af Tuillerierne, og var kun ved et Tilfælde undgaaet ſine Vaabenbrødres Skiebne. Han boede nu i Nærheden af Luzern, hvor han agtede i ſin Have at oprette et Monument for de faldne Landsmænd, og hans Plan havde, ſom ſagt, mødt Opmuntring. Da man iſær høiligt ønſkede, at lægge den kunſtneriſke Deel af denne Sag i Thorvaldſens Hænder, henvendte v. Rüttimann ſig nu til ham, men, ſom det ſynes, paa en Tid, da Thorvaldſen helſt unddrog ſig Forretninger. Hvorvidt den Tanke, at fremſtille en ſaaret Løve, der endnu i Døden værger over Frankrigs Skiold, er udgaaet fra vor Kunſtner, eller overgivet ham tilligemed Beſtillingen, lader ſig ikke beſtemme af de forefundne Breve, men kun at man fra hans Haand ønſkede Modellen til en ſaadan Fremſtilling, der efter den første Beſtemmelſe ſkulde udføres i ſtøbt Jern, ſenere i Bronze, og endeligt, formodentlig efter Thorvaldſens Raad, udhugges i Klippevæggen.

Da v. Rüttimann forgieves havde ſøgt Thorvaldſen, fortſatte han diſſe foreløbige Forhandlinger i Breve fra Luzern, og hvorledes vor Kunſtner for ſit Vedkommende har betragtet denne Beſtilling, fremgaaer ogſaa deraf, at da det kom til Spørgsmaalet om Betalingen, forlangte han kun 300 Scudi, hvilket ſynes at have overraſket Vedkommende.

I et Brev, ſom v. Rüttimann derefter ſkrev til ham, under 7. Sept. 1818, hedder det nemlig blandt Andet:

"— Ich ſoll ferner Ihnen, Hrr. Ritter! erklären, daß für dieſe übernommene Arbeit wir gerne die Summe von 300 Scudi, oder hundert und fünfzig Zechin werden

verabfolgen laſſen: Eine geringe Gabe für einen ſo großen Künſtler! da Sie aber ſelbſt, gewiß in Berückſichtigung unſerer Hülfsquellen, dieſe Summe ausſprechen: ſo nehmen wir es mit Dank an, mit der Verſicherung, daß ihr Name uns unvergeßlich bleiben wird."

Thorvaldſen, ſom aldrig havde ſeet en Løve og altſaa kun havde at holde ſig til de antike og moderne Kunſtmonumenter, giorde, da han var kommen tilbage fra Neapel, en Skizze og lod Bienaimé derefter begynde Værket, ſom, efterat være retoucheret af Meſteren, blev i Begyndelſen af 1819 aformet og ſendt i Gips til Luzern, hvor den ankom, rigtignok temmelig beſkadiget, men dog ikke mere, end at den kunde reſtaureres og tiene til Forbillede.

Ved Indgangen til den Pfyfferſke Have ved Luzern var der over et lille Baſſin en lodretſtaaende Klippevæg, rigt grupperet af en frodig Vegetation. I denne Væg udhuledes over Vandſpeillet en ſtor Niche af 30 Fods Høide, og i den raa Klippegrund blev den coloſſale, liggende Løve udſparet, og en Tavle anbragt nedenunder med Navnene paa de Faldne.

Dette Monuments endelige Udførelſe var overdraget en Billedhugger Lukas Ahorn fra Coſtanz, ſom begyndte derpaa den 28de Marts 1820 og fuldførte det den 7de Auguſt 1821.

Med Rette bærer derfor Monumentet den Indſkrift: "Arte Alberti Thorvaldsen. Opera Luc. Ahorn."

Om Gruppen Gratierne have vi allerede meddeelt, at Thorvaldſen i 1817 havde giort Skizzen og ladet

Tenerani udføre hver Figur for ſig. Da nu dette betydelige Værk ſaaledes var forberedet, og Modellen til Heſten var fra Haanden, hengav han ſig for en Tid ganſke i Giennemførelſen af denne Gruppe.

Allerede i Februar omtalte Brøndſted dette Arbeide i et Brev til Danmark, under 10 Febr. 1819, ſaaledes:

> "Min Ven Thorvaldsens fortrinlige Hæder, ogsaa i Italien, er ved hans seneste Arbeider steget til en Höide, som neppe nogen Ultramontaner har nydt för ham. Hans allersidste Værker, en Gruppe af Gratierne og en Merkur, udgiöre ligefrem det Ypperste, jeg har seet af moderne Sculptur. —"

I April var denne Gruppe ſaa nær færdig, at den kunde anmeldes til Udſtilling i Palazzo Caffarelli, i Anledning af Keiſeren af Öſterrigs Nærværelſe, og da den desuagtet udeblev, gav denne Udeblivelſe af Gratierne Anledning til ſpydige Bemærkninger.

Vi have allerede omtalt, at det forrige Aar var blevet yttret ſom et Ønſke fra München, at faae denne Gruppe af Gratierne til det Leuchtenbergſke Palais, iſtedetfor de fire, runde Basrelieffer. Da man nu i dette Foraar ſyntes beſtemt paa at giøre denne Beſtilling hos vor Kunſtner, mødte dette en Hindring deri, at den unge Hertug af Auguſtenborg, ſom med ſin Broder havde opholdt ſig i Rom ſiden Februar, allerede havde overdraget Thorvaldſen at udføre denne Gruppe i Marmor.

Det hedder derfor i et Brev af 18. April 1819, ſom L. v. Klenze ſkrev til Thorvaldſen:

"Sehr ſchmerzhaft iſt dem Herzoge v. Leuchtenberg das Entbehren der Grazien geweſen, und daß ich das Gefühl dieſer Entbehrung theile, brauche ich Ihnen nicht zu ſagen."

Alligevel henſtod denne Gruppe, ſom Thorvaldſen med ſtor Bekoſtning havde ladet udføre i Marmor, i en Række af Aar, uden at Hertugen af Auguſtenborg ſyntes at erindre den Beſtilling, han havde giort, indtil den omſider blev kiøbt af Conferentsraad Conrad Heinrich Donner, hvis Landſted, i Nærheden af Altona, nu opbevarer dette Kunſtværk.

LXVII.

Thorvaldſens Forlovelſe med Miſs Mackenzie. Deres Skaal udbringes af Hertugen af Auguſtenborg. Forholdet forandres. En anden Franciska. Thorvaldſen hildet. Forlovelſen hæves. Miſs Mackenzie forlader Rom. Udſkrift af Brondſteds Dagbog og af et Brev fra ham om Miſs Mackenzie. Hendes Afſkedsord til Thorvaldſen. Gienſyn. Forſoning. Hendes Grav.

1819.

En Forlovelſe mellem Thorvaldſen og Miſs Mackenzie var ikke formeligt declareret i Rom; dog tvivlede Ingen paa, at den havde fundet Sted i en engere Kreds, og af Familiens Breve, ſom han modtog, ſees det, at man i Skotland haabede paa et Beſøg af Thorvaldſen og hans Forlovede, ("your beloved.")

Men ſiden Tilbagekomſten til Rom var Forholdet ganſke forandret. Thorvaldſen, ſom ikke længer kunde ſkienke hende ſin hele Tid og udeelte Opmærkſomhed, ſyntes nu ſnart at blive træt af hendes Fordringer og Misfornøielſer, fordi han ikke længer var den galante og opmærkſomme Elſker, ſom paa Reiſen. Tidligere havde det været hende, der var kold og tilbageholdende, nu, bemærkede deres Omgivelſer, var det næſten omvendt.

I ſaadan Stemning deeltog vor Kunſtner, den 29de Marts d. A. i et Selſkab, ſom Hertugen og Prindſen af

Auguſtenborg havde ſamlet i Fraſcati. I det muntre Lag udbragte Hertugen en Skaal for Thorvaldſen og hans Forlovede, og det hedder, at ſkiøndt vor Kunſtner blev forlegen og ikke ret vilde modtage Skaalen, afviſte han den dog ikke heller. Han maatte viſtnok med god Grund have ønſket at undvige en offentlig Erklæring angaaende dette Forhold, da han vel allerede længe maatte have følt, at det havde været bedre, om det Giorte var ugiort.

At Miſs Mackenzie's ſtrengere Fordringer til Conveniens og deslige kun lidet paſſede til Thorvaldſens ſimple Væſen, var en Sandhed, hvori alle Kunſtnerens ærlige Venner vare enige, og da man mærkede en tiltagende Kulde, hed det til Undſkyldning, hvad ogſaa hendes Venner ſnart bemærkede, at "the transport was gone." Forſaavidt kunne vi dog endnu kun beklage hos vor Kunſtner hans Hiertes Forvildelſe. Men allerede ſiden "Midnatstimen 1818—19" ſynes en anden, ſtærkere Flamme, ikke alene at have berørt, men næſten forheret ham. En anden Francisca, en ſkiøn og livfuld —rinde, var kommen til Rom i Følge med en reiſende Familie, ſom havde giort Bekiendtſkab med Thorvaldſen og draget ham ind i deres ſelſkabelige Circler. Denne Pige, ſom vel ikke længer var i Ungdomsaarene, er os beſkrevet "ſom en dalende Efteraarsſol, men med Aftenſolens hele Henrykkelſe over ſig." Af hendes Breve ſees, at hun har elſket Thorvaldſen lidenſkabeligt, og ved ſin Skiønheds Glands drog hun ham ſaa aldeles ud af hans Bane, at han, idetmindſte for en Tid, maatte følge dette ſtraalende Himmellegeme ſom dets Drabant. Thi vor Kunſtner ſyntes fra nu af at tilſideſætte alle Henſyn, og den Krands, en Kreds af Beundrere i et Selſkab ſatte

paa hans Hoved, trykkede han med Begeistring om hendes rige Lokker og jublede ved det skiønne Syn, som hun nu frembød, medens hans gode Genius vendte sig mod Væggen og græd.

For Miss Mackenzie kunde dette Forhold ikke længe blive skiult, saameget mindre som Thorvaldsen neppe brød sig om at skiule det. Tilfældigviis boede Medbeilerinden ligeoverfor Miss Mackenzie i Ripetta og modtog dagligt Thorvaldsens Besøg, medens den forladte Brud sieldnere og sieldnere saae ham.

Dette vor store Kunstners Forhold bedrøvede hans Venner, selv dem, som ikke havde kunnet glæde sig ved hans Forbindelse med Miss Mackenzie. Og af de fælleds Venner lagde omsider en fornem, engelsk Dame sig derimellem og fordrede paa sin Landsmandinds Vegne en bestemt Erklæring af Thorvaldsen.

Følgen heraf var, at Miss Mackenzie, d. 2. Mai 1819 forlod Rom, alene ledsaget af en yngre Veninde, fordi hendes ældre Ledsagerinde allerede tidligere synes at have forladt Rom og disse Forhold, for at vente sin ulykkelige Slægtning i Florents. Men da Miss Mackenzie kom til Florents, fandt hun ikke længer Nogen der, som kunde tage sig af hende og maatte prise sig lykkelig, ved at blive optagen af en giennemreisende Familie, som førte hende ud af Italien. Fra Florents skrev hun til Thorvaldsen Breve, som ere os hellige, hvori hun med Alvor og qvindelig Værdighed foreholdt den svage Thorvaldsen hans Forhold og tilgav ham med christelig Sagtmodighed, hvad han havde syndet imod hende.

Den anden Franciska nød ikke længe sin sørgelige Triumph; thi Thorvaldsen syntes at være vaagnet af en uhyggelig Drøm og tænkte nu kun paa, selv at komme bort fra Rom.

Vor Landsmand Brøndsted var paa denne Tid i Rom, og hans Tanker med Hensyn til Forbindelsen med Miss Mackenzie, kiende vi af hans Dagbog. Han skriver nemlig, under 5. Mai 1819 saaledes:

"I Formiddags talte jeg meget med Th. om Miss M—tzy, som nylig er reist og har udförligere tilskrevet ham om deres Forhold. Jeg er for Th.s Skyld ret inderlig glad ved Afbrydelsen af denne Forbindelse; hun havde vel Dannelse og megen — maaskee formegen, Kundskab, men intet Naturel, ingen Blomst, ingen munter Meddelelse; — hun havde ennyeret ham ihiel, Gud skee Lov! at hun er borte."

Tre Dage efter skrev Brøndsted, under 8 Mai 1819 til sin Ven, Prof. Jens Møller i Kiøbenhavn, og i dette Brev udtaler han sig saaledes om denne Sag:

"— Thor's Forbindelse med Miss Mackenzie, en skotsk Dame af meget god Familie, Dannelse og temmelig anseelig Formue, er aldeles afbrudt, og hun har som en Følge deraf, forladt Rom i Forgaars. Jeg har læst hendes særdeles velskrevne, sex eller syv Sider lange Afskedsbrev til Thorv. Endskiöndt Enden paa dette Forhold

er höist ubehagelig, især for hende, maa jeg dog paa Thorv's Vegne glæde mig over, at denne Forbindelse oplöstes. Hun havde ennyeret ham tildöde; strax da jeg saae hende förste Gang, indsaae jeg tydeligt, at hun slet ikke var for ham, ihvor höist anstændig og dannet, endog mere boglærd, end fornöden, men uden noget klart (—), uden original Tanke, eller munter Meddelelse, tilmed særdeles hæslig. Th. har begaaet den Feil, at antage den Velvillie og Tilböielighed, som giensidigen opstod ifior imellem ham og Miss M. ved et Ophold i Albano og siden paa en Reise til Napoli, for noget andet og vedvarigere, end hvad de vare. Miss M's Godhed for ham, medens han var syg i Albano, havde indtaget, endog rört ham, og Thorv's Geni og elskværdige Munterhed siden paa en Lysttour til Napoli havde indtaget hende. Ingen af dem tog sig iagt for, at Forholdet let kunde blive ganske anderledens siden i Rom, hvor Th. vendte tilbage til sine mangfoldige Arbeider og paa ingen Maade havde Tid til at bevæge sig om Miss M. som paa hin Udflugt, og hvor han, som naturligt, har saameget andet, der interesserer ham. Jeg begynder for Resten at tro, at der bliver noget af Th's Reise mod Norden i næste Maaned; jeg har idetmindste været paa Raad med for at kiöbe ham en Vogn. —'

Førend vi ganske forlade dette lidet glædelige Afsnit, maa vi dog endnu her anføre, hvad vi vide om den forladte Piges videre Skiebne. Af de rørende Breve, som hun skrev til Thorvaldsen, tillade vi os kun at udskrive som hendes sidste Farvel:

"Se godiato tutto il bene, ch'io desidero per voi, sarete più felice di quel ch'io vi avrei potuto fare nei nostri più fausti giorni. Addio." *).

Det hed sig, at, da hun havde forladt Italien, blev hun i flere Aar i Schweitz, fordi hun ikke troede at kunne lade sig see i England, hvor Aviserne havde publiceret hendes Forbindelse med Thorvaldsen.

Efter adskillige Aars Forløb, — det var i 1826, — stod Thorvaldsen en Aften i en Soirée og converserede nogle Damer, der bladede i et Kobberværk. Paa engang blev han stum og blegnede, hans Øine fulgte en Dame, som traadte ind i Salen, — det var Hende; men det næste Øieblik var han forsvundet af Selskabet.

Senere kom hun atter til Rom, i Vinteren 1837—38, og da fandt der en Tilnærmelse Sted fra hendes Side og en fuldkommen Forsoning. Hun døde i Rom, to Aar efterat Thorvaldsen var reist til Danmark, og blev begravet

*) "Dersom De maa nyde det Gode, som jeg ønsker for Dem, vil De blive lykkeligere, end jeg vilde kunne have giort Dem i vore lykkeligste Dage. Farvel!"

paa den proteſtantiſke Kirkegaard ved Monte testaccio. Paa Hendes Grav ſees denne Indſkrift:

"Sacred to the Memory
of
Frances Catherina Mackenzie
of Seaforth.
who departed this life in Rome
24. Febr. 1840."

LXVIII.

Thorvaldsens Afreise forestaaer. Om Arbeidet i Studierne. Frisen til Sommariva, begyndt i Marmor. Uddrag af Sommariva's Breve. Kronprindsen af Bayern og hans Bestillinger. Et Stykke til den christelige Frise: Basrel. Bebudelsen. Buste af Duchessa di Sagan. Buste af Hr. v. Bunsen. Jason. Hope skriver til Thorvaldsen.

1819.

Reisen til Danmark havde allerede i længere Tid været bestemt til endelig at skulle finde Sted i denne Sommer. Ikke blot Kiøbenhavn havde han givet dette Løfte, men baade München og Warschau, og efter de sidste Begivenheder i hans private Liv, fandt baade han selv og hans Venner, at en Reise vilde være ham meget tienlig.

Hvad Studierne angik, havde han nu tre, paalidelige Mænd, Tenerani, Freund og Bienaimé, til hvem han rolig kunde betro Opsynet, med hvad der var under Arbeide; desuden var jo Brøndsted i Rom og agtede at forblive der endnu en Tid, saa at Sagerne altsaa kunde lægges i de bedste Hænder.

Naar der spørges om, hvad der fortiden var under Arbeide i Studierne, maa vi henvise til Rækken af næsten alle hans foregaaende Værker, af hvilke kun en ringe Deel var fuldført og afsendt, og selv af disse afsendte Værker var der, paa nye Bestillinger, igien fremstaaet nye Gientagelser.

Dog har Udførelsen i Marmor af Frisen til Grev Sommariva spillet den betydeligste Rolle paa denne Tid i Studierne, og af Correspondancen sees det, at Sommariva følte sig meget tilfredsstillet ved de Efterretninger, han herom havde modtaget. "Sento con piacere," skrev han under 1. April 1819, "già quasi finiti sette, o otto pezzi dell'opera, e che vi si procede con energia." I hans hyppige Breve var det stadige Thema Glæden over at skulle besidde dette "grand'opera, che Ella si degna di farmi con tanto impegno, e che forma lo scopo di miei desiderii e del futuro mio godimento," i hvilken Enthousiasme han med en sielden Liberalitet henstillede Spørgsmaalet, om hvad Frisen skulde koste, og kun bad Thorvaldsen, hos Torlonia at hæve de Summer han behøvede. "A tal proposito," skriver han nemlig, "la supplico di prendere per mio conto dal Sr Torlonia tutto il denaro, che gli può occorrere, favorendomi soltanto di farmene cenno delle somme ricevute per regola di scritturagione co' miei Banchieri."

Iblandt de i Studierne allerlængst Tid henstaaende Arbeider, var, foruden det Bethmannske Monument, hvorom der netop i disse Dage indløb de indstændigste Opfordringer, især Jason og Adonis, begge tilsyneladende færdige, og dog langt fra færdige til Afsendelse, fordi de, trods al deres Navnkundighed, endnu vare langt fra at tilfredsstille Kunstneren selv.

Hvad Adonis angaaer, da var denne Sag stadig bleven berørt i Postscripta, hvergang Kronprindsen af Bayern skrev til Thorvaldsen om Indkiøb af ældre Kunstværker. Ved det sidste Besøg, forrige Sommer, i Rom havde Prindsen

ſelv ſeet Adoni's ſaagodtſom færdig og længtes naturligviis nu efter at beſidde dette ſkjønne Værk. Ogſaa i dette Aar havde han i en Skrivelſe af 16. Januar paamindet vor Kunſtner.

"Den Wunſch," ſtrev han, "den lebhaften Wunſch will ich nicht zu unterdrücken verſuchen, ſondern Ihnen recht ans Herz legen, daß doch dieſes Jahr den Adonis, dieſes Meiſterwerk, vollendet ſehe, und daß Sie ſich viel mit meinem Fries, das Leben Chriſti, beſchäftigen möchten."

Dette Kronprindſens ſidſt udtalte Ønſke, angaaende Friſen, ſynes Thorvaldſen dog at have taget til Hierte, og, for ikke ganſke at ſvigte ſin høie Velynders Forhaabninger, foretog han, førend han tiltraadte ſin Reiſe, i Juni Maaned at modelere endnu et Stykke, nemlig Basrelieffet Bebudelſen, hvormed denne Friſe ſkulde begynde.

Af mindre Arbeider, ſom han ſkal have foretaget ſig i diſſe ſidſte Dage, kunne vi endnu kun anføre, at han modelerede en Buſte af Hertuginden af Sagan, og at han i Midten af Juni anmodedes af en engelſk Dame, Mrs. Waddington, om at modelere Buſten af hendes tilkommende Svigerſøn, den i Kunſtliteraturen og ſenere i Politiken bekiendte Hr. v. Bunſen. Men hvorvidt dette er ſkeet, ſee vi os ikke iſtand til at godtgiøre.

Vi nævnede Jaſon ſom et henſtaaende Værk, der endnu ventede paa Fuldendelſen. Mr. Hopes Taalmodighed, ſom var ſat paa en endnu haardere Prøve, end Kronprindſens, ſyntes nu med god Grund at være friſtet over Evne.

Under 6te April 1819 modtog vor Kunstner følgende Skrivelse fra ham:

"Monsieur Thorvaldsen à Rome!

"Monsieur!

Il n'est pas nécessaire, je crois, que j'aie l'honneur de Vous rappeler, que ce fut au commencement de l'année 1803, que par un engagement signé de Votre part, que j'ai dans ce moment devant moi, vous vous engageâtes à exécuter pour moi une statue de Jason d'après le modèle en plâtre, que j'eus le plaisir de voir dans votre étude. Moyennant une somme, dont je m'engageais à payer le premier terme, lorsque vous auriez reçu le bloc de marbre requis, le second lorsque la statue serait dégrossée & le troisième lorsqu'elle serait achevée, me réservant d'ajouter au prix convenu, si votre diligence & votre soin à finir la statue répondaient à mon attente & à la réputation que vous aviez acqnise. Les deux premiers payemens furent ponctuellement acquittés à votre réquisition & j'en tiens les quittances en main, mais dès cette époque je n'eus plus de nouvelles, ni de vous, Monsieur, ni de ma statue, jusqu'à ce qu' en l'année 1816, c'est à dire, près de quatorze années après votre engagement, pris avec moi, je vins moi-même à Rome. Vous me donnâtes alors plusieurs raisons pourquoi vous n'aviez pas achevé ma statue et quoique ces raisons ne me parussent point d'avoir

de fondement, d'autant plus que vous aviez commencé & achevé une infinité d'autres ouvrages depuis votre engagement avec moi, cependant, comme vous témoigniez du regret de votre procédé vis à vis de moi et que vous me promettiez de finir dès cet instant ma statue sans plus de délai, je m'abstins par délicatesse & par égard pour vous, Monsieur, de m'appesantir sur le passé, & me contentais de me fier à vos promesses pour le futur.

J'apprends maintenant, Monsieur, que ma statue de Jason n'est pas plus avancée qu'alors et que cependant d'autres ouvrages ont encore été entrepris depuis & avancent; & voyant, que les absens ont tort & qu'il n'y a que ceux qui sont sur les lieux qui peuvent espérer, qu'on leur fasse justice, j'ai résolu de mettre l'affaire de ma statue entièrement entre les mains de mes bons amis de la Maison Torlonia & Comp., qui, à ma prière, ont bien voulu s'en charger; et c'est aux instructions de cette Maison de banque que je vous prie dorénavant de vous en rapporter comme si elles venaient directement de ma part.

J'ai l'honneur d'être, Monsieur!

Votre très hle & obt Serviteur

Th. Hope."

Londres le 6. Avril 1819.

Denne ubehagelige Sag, som dog jevnedes siden paa den smukkeste Maade og til begge Parters Tilfredshed, satte vor Kunstner for nærværende Tid i en ikke ringe Forlegenhed. Thorvaldsen maatte tilfulde erkiende, hvormegen Grund, Hope havde til at være misfornøiet. Han havde — hed det — formodentlig i 1816, giort Hope det Tilbud at udvælge sig, hvilketsomhelst af hans øvrige Arbeider, istedetfor Jason, som ikke tilfredsstillede ham selv, men — Hope synes netop at have villet besidde dette den store Kunstners første, navnkundige Værk. Reisen til Danmark var bestemt til i Midten af Julimaaned, Historiemaler Lund vilde følge med til Danmark, Grev Rantzau-Breitenburg vilde giøre Selskab med til Florents, og Jason kunde ikke afleveres i den Stand, hvori han sidst havde forladt den.

Det gialdt ham altsaa for Øieblikket om at undgaa Torlonia; naar han kom tilbage fra Reisen kunde han jo tage sig Tid og Ro til at giennemføre Jason og faae denne tunge Byrde væltet af sine Skuldre. Torlonia havde i Anledning af denne Sag gientagne Gange ønsket at tale med Thorvaldsen, men hans Stedsøn, den danske Consul Chiaveri var en god Ven af vor Kunstner, og, indviet i Sagens Sammenhæng, havde han længe undskyldt Thorvaldsens Udeblivelse med, at han var paa Landet ("andato in campagna per alcuni giorni").

Men, da nu Afreisen var nær forestaaende maatte Thorvaldsen dog omsider indfinde sig, for at sætte Torlonia istand til nogenlunde at kunne berolige Mr. Hope.

Dette fremgaaer af en lille Billet, som Chiaveri strev til Thorvaldsen, og som vor Kunstner selv har dateret, den 12. Juli, altsaa Dagen før Afreisen fra Rom.

Paa denne ubetydelige Billet fra Chiaveri finde vi et Spor af de Følelſer, der i diſſe Dage ſynes at have bevæget ſig ſtærkeſt i Thorvaldſens Hierte. Det er kun eet Ord, ſom han med egen Haand og uden nogen ſynlig Ideeforbindelſe har henſkrevet ſom i Tanker paa denne foran ham liggende Lap Papir; men dette Ords Fortolkning kan ikke udtales, da det er ſaa indholdsrigt; — det var blot Navnet

